

Ж Е Р Е Л А
ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНИ-РУСИ

V.

63.3(4УКР)
ЖС 59

Fontes Historiae Ukraino-Russicae (Ruthenicae)
a collegio archaeographico Societatis Scientiarum Ševčenkianae editi.
VOL. V.

ЖЕРЕЛА ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНИ - РУСИ

В И Д А Н

АРХЕОГРАФІЧНА КОМІСІЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА.

ТОМ V.

У ЛЬВОВІ, 1901.

З друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка під зарядом К. Беднарського.

Monumenta historica res gestas Haliciae illustrantia.
Volumen II. acta et documenta annorum 1649—1651 continens,
opera Stephani Tomašivskýj editum.

МАТЕРІЯЛИ ДО ІСТОРІЇ ГАЛИЧИНИ

ЗІБРАВ І ВПОРЯДКУВАВ

СТЕФАН ТОМАШІВСЬКИЙ.

ТОМ II.

Акти з р. 1649—1651.

У ЛЬВОВІ, 1901.

НАКЛАДОМ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА.

Івано-Франківська державна
ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА
ім. Івана Франка

Відповідно до програми, зазначеної у передмові до IV т. „Жерел“, виходить отсей том, як II т. „Материялів до історії Галичини“. Обіймає він акти і документи з рр. 1649—1651, одже головню час між кампаніями зборівською та берестецькою. Материял сей розділений на дві часті. У першій поміщено продовжінне актів більше політичного характеру, як у I т., а то з рр. 1649—1651. Переважна їх скількість належить до подій 1648 р. У другій частині зібрано материял про економічне положінне і стан залюднення Галицької Руси в рр. 1649—1650; на сій часті основана вступна розвідка: „Погляд на стан людности Львівської землі в половині XVII ст.“. У заповіджений третій том „Материялів“ мають увійти передусім тогочасні літературно-історичні памятки та доповненне попередніх категорій, що їх не можливо було вложити у сі два томи. Появи сього тома не можна, з незалежних від нас причин, надіятись перед 1904 р. Пропуски, які з різних причин мусіли вийти, могли-б бути виповнені аж окремими supplement-ами, і то аж у пізнійших роках.

Що до жерела сих материялів та техніки їх видання треба покликатись на передмову до I т., тут зазначимо тільки, що в сій томі відступлено від попереднього повного виписування всіх імен селян-революціонерів, а то з огляду на непевність їх що до числа і часу, наводжено тільки цікавійші з огляду на соціальне становище, — иньші тільки обчислено, але й того

годі було всюди вповні докладно зробити. Появляють ся тут уперше також т. зв. *regesta* (2 част.), вони зазначені буквою R.

Так само, як у попереднім томі, складаю на сїм місци подяку Хв. Зарядови Краєвого Архіва за поміч і полекші при збиранню сих материялів.

С. Момотівський.

Погляд на стан людности Львівської землі

в половині XVII ст.

I.

Нинішня східна Галичина за часів історичної Польщі входила у склад двох воєводств: Белзького і Руського. Перше обіймало з нинішньої Галичини повіти: цішанівський, равський, белзький, сокальський, північну часть жовківського, більшу частину каменецького та північну частину брідського, а з нинішньої Росії переважно землю по лівім боці Буга. Далеко більше розлоге було друге воєводство — Руське. Воно обіймало головно ті руські землі, що в р. 1340 загорнув Казимир В. Назву Руського воєводства подибуємо з поч. XV ст. В пізнійших часах воно складало ся з пяти земель: Львівської, Галицької, Перемиської, Сяніцької та відділеної від сих — Холмської. Остатня була цілком відділена Белзьким воєводством. До сходу і полудня Руське воєводство мало майже такі самі границі, що й нинішні красві. Межувало воно з воєводством Волинським, куди належав нинішний збаражський повіт, та Подільським, що з ним був злучений нинішній борщівський повіт; далше до полудня сусідувало воно з господарством Молдавським, тою самою границею, що нині ділить Галичину від Буковини. Від Угорщини полишились теж ті самі границі. На захід приперали до Руського воєводства воєводства Краківське і Сяндомірське. Межами були ріка Яселка до Сверхова, Вислок (від Коросна) і границя за-

хідна нинішнього Ланцутського повіта. До півночі межували з воєводством Люблинським (півн. границя нин. Ярославського повіта), воєводством Белзьким аж до виходу ріки Стира з Галичини, де починалось сусідство з Волинським Воєводством, в межах нин. державних аж до границі нин. збаражського повіта, окрім тої частини Брідщини, що по лівім боці Серету.

Як вже висше сказано, ціле Руське воєводство не творило одноцільної адміністраційної одиниці. Холмська земля була цілком відокремлена від інших, поміж них втиснуло ся воєводство Белзьке. Й останні чотири землі були адміністраційно розділені від себе. Галицька земля, що обіймала повіти: галицький, коломийський і теребовельський (нин. калуський, богородчанський, станіславівський, надвірнянський, товмацький, коломийський, снятинський, городенський, бучацький, чортківський, гусятинський, скалатський, теребовельський, підгаєцький, майже цілий тернопільський, частина бережанського і рогатинського) — управляла ся окремо. Мала свій окремий соймик у Галичи, вибирала окремих соймових послів та депутата до коронного трибуналу. Тільки соймик її бував звичайно тиждень скорше аніж головний соймик Руських земель, у Судовій Вишні, куди постійно належали інші три землі. Сей спільний соймик відбував ся лише звичайно з нагоди вибору та вислухання послів, в інших справах кожда з тих земель мала окремі соймики, а то у Львові, Перемишлі і Сяноці. Але й ці землі не творили ще одноцільних провінцій. До Перемиської землі був долучений окремий автономний повіт Переворський. Подібно і Львівська земля мала окремий повіт Жидачівський, що обіймав більшу частину нин. жидачівського повіту, цілий долиньський та зах. рубець стрийського. Сей повіт так був відділений від Львівської землі, що часто вважаєть ся за окрему землю. Тому то звичайно під назвою „Львівська земля“ розуміємо головну територію Львівської землі, без Жидачівщини.

Означити границі Львівської землі доволі трудно. Докладне розмежування вимагало-б величезної кількості матеріалу, при чім треба-б одночасно розслідувати деякі суперечности, які подібують ся. Недостача сильної центральної організації Польщі була причиною, що не було докладних границь поміж поодинокими землями. В цілості обіймала Львівська земля нин. повіти: львівський, перемишлянський, золочівський, городецький, бобрецький та жидачівський. Два останні були так розділені,

що та частина нинішнього жидачівського повіта, що лежить на північ від Дністра, причисляли ся до властивої Львівської землі, а полуднева частина нин. бобрецького (Ходорів із околицею) зачисляла ся до Жидачівщини. Окрім тих входили сюди ще по часті нин. повіти: західня частина рудецького, північно-західня частина рогатинського, більша частина бережанського, півн. зах. тернопільського, головна част. брідського, окрім кута коло Залізців, полуднево-західня частина камінецького (головно по лівім боці Буга), більша половина жовківського та східня половина яворівського повіта.

Кілько було міст і сіл у Львівській землі в середині XVII ст. — годі цілком докладно сказати, без спеціальних довгих дослідів. З реєстру податкового 1676 року виходить, що міст було 42 і сіл 618 — в самій Львівській землі; в Жидачівщині означено скільки міст на 9, а сіл на 170. Се обчислення можемо приймати за нормальне і для половини XVII ст.

II.

Означений висше простір Львівської землі, що з огляду на своє географічне положіння та історичну роль єсть найважнійший у цілм Руськім воєводстві, хочемо прослідити з погляду на відносини населення його. Просліджувати рух людности завжди получене з науковим інтересом: рух сей творить неначе історичний барометр культурного стану і розвитку. Чим густіша людність, тим більша громадить ся скількість культурної енергії, інтензивність її ділання росте поруч із чисельною силою маси, а противно як територія ділання її. Окрім того значіння культурного живчика рух людности має ще один інтерес для нас, а се для в'яснення найсумнішої сторони нашого історичного життя, нашої політичної немочи. Українські землі вже своїм географічним положінням мають дійно „окрайний“ характер — супроти решти Європи. Тому то всі недогоди такого положіння відбивались на українській історії від найдавніших часів. Тут була причина глибокого і трагічного упадку в пол. XIII ст. Від пол. XIV ст. на око становище її поліпшаєть ся, але се визволення з під татарської зверхности було лише формальне. У дійсности умови для зросту та кріпшання зменьшають ся. „Окрайний“ характер тепер подвоюєть ся, не лише супроти

Європи, але й сусідніх держав, литовської та польської. Пункт політичної тяжкості пересунувся на північ і захід, пізніше сконцентрувався у Варшаві. Україна перестала творити який не-будь самостійний організм, стала лиш погноєм для сусіднього народу. Звичайно (в політиці) говориться і про добрі сторони такої анексії, як про охорону земель та вплив нової культурної течії. Вартість такого твердження можна перелічити взагалі, а що до України спеціально мусить ся його рішучо відкинути. Не входячи у другу половину твердження, приплив живучої сили, бачимо дуже ярко, що литовсько-польська держава не дала майже нічого для забезпечення території української, для захисту вільного зросту людності. Не то що державний організм Польщі не мав сили до такого завдання, але ще звертав головний свій погляд та енергію у тім напрямі, щоб не допустити до розвитку власної самостійної оборони, якою єсть сильно з'організована місцева людність. З тої то причини українські землі, всі без виїмки, аж до найдалших західних закутків, не могли ніколи дійти до такого скріплення своєї людності, щоб стати спроможні для самостійного життя. Від XIV ст. бачимо тут безупинну флюктуацію людності. Що десяток мирних літ піднесе економічний стан країв, то навала хижих східних сусідів, завдяки недостатній обороні, обертає все у руїну, в більшому або меншому розмірі. Тяжко мабуть було-б підшукати в Європі иньший край, де число людності протягом століть так мало зростало-б як в Україні. Без великої пересадки можна сказати, що Польща при кінці XVIII ст. відступила українські землі чужим державам у мало-що сильнішій стані, аніж їх набула. На се складалося дуже багато причин, але всі вони ґрунтуються на вище зазначенім політичнім становищі України. Сюди треба звести і всі бунти та революції української людності проти тогочасного ладу, що у наслідках своїх приносили такі самі результати, як кожда війна, а особливо революційно-репресійна.

Щоб підперти вище наведену думку, подаємо отсе табельку, де вказана кількість осілих ланів у різних часах XVI і XVII ст. в селах Львівської землі:

Назва	Було осілих ланів у р.				
	1515 ¹⁾	1565 ²⁾	1578 ¹⁾	1617 ³⁾	перед 1648 ⁴⁾
Солонка в. . .		44 кметі		17	
Солонка м. . .		23 км.	33	5½	
Журавка . . .	— ⁵⁾	40 км.		10½	
Сокільники . .	28¼	38⅞	37½	38	
Рокитно . . .				8	2
Щирець із передм. . .		153½		150	
Гуменець . . .	—	8	3	8½	6
Поршна . . .			18½	17½	14½
Попеляни . . .		5		5	5
Броди . . .		6½	6	9	4
Лубяни . . .	2	6½	3½	12	3½
Добряни . . .	9	14		17	12
Поляна . . .				20¼	5
Красів . . .	10	20 двор.	12	19¼	14
Дмитре . . .	17	25¼	14	25	17
Ланп . . .	—	7½		21½	10
Глиняни . . .		26¾		28½	
Борщовичі . .	—	10		10	8
Словита . . .		15		12½	
Полонич . . .	—	6		10 загор.	2½
Білка . . .	3			4	6
Кривниця . . .		4½	5	10 двор.	2½
Перегноїв . .		4		13 дв.	3
Навіз . . .		2½		2½	2

Наведені вище приміри обіймають 24 місцевостей з поміж королівщин Львівського староства. Як видно із зіставлення, кількість осілих ланів підпадає безупинній переміні. Рубрики 1, 3, 5, творять знижку, а 2 і 4 звижку. Рік 1648 приніс з собою дуже сильне обниження, як покажемо низше. Одже протягом майже 1½ століть розвій економічно-господарський не поступив майже нічого наперед, бо після хвилин піднесення наступав сильний упадок, головню задля наведених вище полі-

¹⁾ Źródła dziejowe т. XVIII, 1, ст. 61 і 152.

²⁾ Жерела до історії Руси-України т. III, ст. 338.

³⁾ Ind. rel. castr. Leopold. t. 371, p. 1231—1274.

⁴⁾ Тамже, т. 357, ст. 463—553.

⁵⁾ Цілком спустошене.

тичних причин¹⁾. Число ланів дає нам спромогу подати у приближенню скількість людности, приймивши середно по дві родини на один лан, а в кожній пересічно 6 голов, і докинувши на кождую родину ще по 3 чол. за не почислених комірників, халупників, ремісників й ин. Тим способом на 1 лан падало би 18 голов. Дальше порівнянне виходить вже само собою із наведеної таблички.

Ся сторона нашої історії, рухи людности в українських землях, досі мало притягала істориків. Єсть, що правда, незначне число загальних праць і спеціальних розвідок в українській, польській та московській історіографії, що займають ся сим питанням, але всі вони належать головно до східних українських земель. Західня частина, що творить нинішню Галичину, з того боку майже вповні не просліджена. Зі всіх частин України Галицька Русь мала найспокійніший історичний хід, теж і менше приманювала до себе дослідувачів. Тимчасом ся саме обставина чинить її дуже доброю мірою для иньших частин. Ми отсе хочемо кинути одну цеголку для розяснення сеї сторони. Не будемо тут досліджувати сього постійного передливання людности української, що відбувалось безупинно у напрямі західно й північно-східнім і було звязане з постійною безлюдністю сусідніх українських земель. Тут возьмемо лише під розвагу один момент напрасної переміни чисельности людности і то не на території цілої Галицької Руси, а лише її середньої частини — Львівської землі.

III.

Цілий протят XVII ст. був з тої причини взагалі нещасливий. Безнастанні війни від 1620 р. і звязані з ними напади татарські нищили Галицьку Русь дуже сильно і причиняли ся до убутку людности. А найбільші катастрофи получені з турецькою війною 1620 р., Хмельнищиною 1648—9 р., війною т. зв. північно-східною, пізнійше турецькою 1672 р. і ин. Про менші тут навіть не згадуємо. Перша з них звязана з т. зв. цецорським нещастем. Тоді велика тьма Татар увірвалась у галицько-руські землі і попустошила їх дуже сильно, попаливши

богато сіл і забравши велику силу людей у неволю¹⁾. Не загоїлись ще рани по сім нападі, ще не цілком двигнулись села, а вже прийшла нова катастрофа, Хмельнищина. Вона принесла знищенне на два боки: для шляхти й Поляків від руського населення, для сієї-ж людности від нещасливих союзників Хмельницького — Татар. Се друге знищенне, що зазначилось великим вилюдненнем, єсть предметом отсього нарису.

У розвідці п. з. „Народні рухи в Галицькій Русі“²⁾ старались ми дати короткий погляд на наслідки, що їх принесла Хмельнищина 1648—9 р. для Галицької Руси. Там сказано теж про знищенне та вилюдненне краю й ілюстровано тогочасними загальними і спеціальними звітками. Перших повторювати тут не станемо, доповнимо їх лише, за те другими займемо ся докладнійше.

Як сказано вже у горі, обмежаємо ся тут лише на Львівську землю. Причина тому лежить головно в тім, що для Львівської землі маємо розмірно найдокладнійші звістки. Вони оперті передусім на реєстрах, заявах та присягах у податкових справах. Коли людність сіл та міст задля знищення та вилюднення не була спроможна платити ухваленого на соймі податку, тоді за дозволом сього сойму (*salvis objuratis desertatorum*) дідичі, міщане та селяне складали перед іродським судом заяви (*manifestatio*) та присяги (*objuratio*) про сю трудність. Перші звичайно складались перед збором податків, другі після збору. У тих останніх випадках селяне (звичайно двох) приходили до уряду і перед судією, серед звичайних формул, присягали, що більше понад принесену суму податку зібрати не могли задля таких а таких причин³⁾. Подібно складали заяви державці королівщини, що не можуть платити т. зв. кварти⁴⁾. Коли візьмемо під розвагу податковий характер і систем того часу, безоглядний примус до плачення, то зрозуміємо, що подібні заяви, а особливо присяги, доволі докладно малюють нам тодішній стан людности.

¹⁾ Диви А. Czołowski — *Po klęsce cecorskiej* (Iris, 1899).

²⁾ Записки Наукового Товариства ім. Шевченка т. XXIII—IV.

³⁾ Жерела V, 2 част. NN. XXXIX, XL, XLIV, LI і ин.

⁴⁾ Тамже, NN VII, VIII, IX, XII і ин.

¹⁾ Знижку рубрики 5 супроти 4 треба пояснити нещастями 1620 р.

IV.

Низше наведені дані належать до двох податків, ухвалених на соймах у р. 1649 і 1650. Як звісно, у Польщі були два роди податків, земські та державні. Перші ухвалювано на соймках, збирали й адміністровано автономно, без попереднього спеціального соймового дозволу¹⁾, другі постановлявано на загальних соймах, хоч вимагано пізнішого затвердження земських соймків; також ці соймки мали вплив на збір, почасти й адміністрацію цього податку. Про автономні податкові ухвали 1648—9 р. говорили ми у статі п. з. „З життя галицько-руських соймків 1648—9 р.“²⁾ і тут їх поминаємо. Що до соймових податків то в рр. 1648—9 ухвалювано їх три рази. Підчас елекції короля від 6 жовтня до 25 листопада 1648 р. рішено зібрати податок на потреби оборони у висоті подвійного подимного, однак сей податок не був у Галицькій Русі вибраний задля тодішніх розрухів³⁾. На коронаційнім соймі у січні й лютому 1649 р. поповнено сей податок з певними модифікаціями для поодиноких земель.

Що до Руського воєводства, то було там згори зазначено, що Львівська земля з міст не може нічого видати, лише з сіл і то *salvis abiuratis desertatorum*; Перемиська земля діставала теж свободу для міст по правім боці Сяну (окрім Добромиля, Риботич та Бірчі), а для сіл дозвіл відприсягтись, — поза Сяном податок мав збиратись правильно, бо туди не дійшов неприятель. Сяніцька земля діставала дозвіл присяг на спустошінне. Галицька земля заявила можливість забрати сей подарок у повні. На реляційних соймках, що були 3 марта у Судовій Вишні і 15 марта у Галичі в головнім прийнято соймову постанову⁴⁾. Спеціально у Судовій Вишні як норму для вибирання податку цього встановлено соймову конституцію з р. 1628 і 1629⁵⁾. Після цих норм поодинокий побір (від 1/2 лана) виносив 15 гр., для селян, шляхти, що не мала підданих, та

¹⁾ Була лиш апробата *a posteriori*.

²⁾ Вступ до Жерел т. IV.

³⁾ *Volumina legum*, IV, 121.

⁴⁾ Близше див. „З життя галицько-руських соймків“ ст. 32 й далше (Жерела IV, NN. LXIII, LXXII).

⁵⁾ Жерела IV, N. LXIII; *Volumina legum* III, 281, 299.

коршмарів; 1 зол. для руських попів, 24 для млинарів, 4—12 гр. для загородників, 2—8 гр. для комірників. Однак звичайний „побір“ розумів ся у подвійній висоті (*dwoje podumne*). Тим разом у Львівській землі наложено аж 7 таких подвійних поборів, себто 7 зол. з лану. Чом так високо підступлено, не можна зрозуміти ані з соймової конституції ані з ухвали соймка. Сюди запевно включено попередній невикладений податок; до того надіяно ся незначного лише приходу задля увільнень і тому підшрубовано висоту теперішнього податку дуже значно.

Хоч міста Львівської землі відповідно до постанов коронаційного сойма та реляційного соймка були тим разом вільні від податків, поспішили деякі з них ще зложити окрему заяву про прикрий стан міста і готовість присягти на се. Так Щирецькі міщане зложили подібну заяву 5 мая 1649 перед Львівським іродським судом, що саме місто й передмістя: Лани, Вістрів, Піски задля козацько-татарського нападу спустошені і в нівець обернені, що людність почасти була вирізана при опанованню міста у церкві, по части забрана у неволю, по части вимерла на заразливій слабості¹⁾. 17 мая подібну заяву складали міщане із Брухналя, покликаючись на те, що козаки разом з Хмельницьким і Татарами сиділи у містечку, знищили багато домів, і що багато людей вимерло на заразу²⁾. Бережанські міщане оповіли 19 мая про спустошінне та знишінне цілого міста, самих домів на передмістю спалених було понад 50, людність вирізана, забрана у неволю, почасти вимерла³⁾. 28 мая зложили подібну заяву міщане із Золочева, що у місті й на передмістю спалених домів 50, а опорожнених задля ясиру й зарази 166; в Озерні було спалених 60 домів, окрім того багато людности забито, забрано у неволю й вимерло; містечко Марконіль було до нащадку знищене, так що не було навіть чоловіка, щоб міг зложити відповідну заяву в уряді (се зробили заступники висше наведених сусідних міст)⁴⁾. Містечко Білий Камінь було спустошене, особливо на передмістях, людність попала у неволю або вимерла на заразу⁵⁾. Олесько було теж спустошене, відпо-

¹⁾ Жерела V, 2, N. IV.

²⁾ Жерела V, N. X.

³⁾ Тамже, 2, N. XI.

⁴⁾ Тамже, N. XXIII.

⁵⁾ Тамже, N. XXV; заява 31 мая.

Жерела до історії України-Руси т. V.

відно до заяви міщан 2 червня¹⁾. Миколаїв над Дністром було спустошене і спалене, з людности одні були в неволі, інші позабивані, або погинули від зарази²⁾. Міщане Соломола Городка коло Львова говорили 7 червня про повне знищення та вилюднення містечка, що мало хто остав ся³⁾. Місто Броди, як заявляв тамошній бурґрабій, Петро Коцельський, було вповні спустошене та знищене⁴⁾.

Такі заяви не були примусові, тож і не від усіх міст, увільнених від податку, подибуємо їх. Але не всі містечка Львівської землі були свободні від тодішнього податку. Було певне число і таких (чисто хліборобських), що платили сей лановий податок посполу із іншими селами. Про сі буде мова низше.

Подібно як міщане, забезпечались і державці королівщин від плачення кварти. Войцех Мясковський, львівський підкоморій, заявив 19 мая, що не може платити кварти за села львівського староства: Ляшки, Каменобрид, Цунів та Женів задля спустошення, полону, покинення й зарази⁵⁾. Теж саме заявив подільський хорунжий Александер Цетнер що до села тогож староства Стоків⁶⁾. Львівський бурґрабій Ян Братковский з тієї-ж причини описує дуже вимовно стан Краківського передмістя у Львові, що лиш маленько осталось людей⁷⁾. Добринський хорунжий, Зиґмунд Убиш, заявив неможливість платити квартиру за с. Знесінне. Войцех Пржедвойовський за Горожану, Горожанку і Річигів. Себастьян Чермінський з тієїж причини говорив, що села Коросно та Семянівка „знищені і майже з землею порівнані“, люде по часті у неволі, по часті вимерли⁸⁾. Сандецький каштелян, Францішок Мнішек зложив 7 червня заяву про повне спустошення і вилюднення: Щирця, Скнилова, Поршна, Соکیلник, Солонок обох, Жиравки, Поляни, Бродів, Красова, Лубини, Добрян,

¹⁾ Тамже, N. XXVIII.

²⁾ Тамже, N. XXVII.

³⁾ Тамже, N. XXXV.

⁴⁾ Тамже, N. XXIX, 4/VI.

⁵⁾ Тамже, N. XXII.

⁶⁾ Тамже, N. XIII, 20/V.

⁷⁾ Тамже, N. XVI, 21/V.

⁸⁾ Тамже, XX, XXI, 26/V; XXV, 31/V.

Попелян, Дмитря і Гуменця¹⁾. Мартян Грабіянка складав знов таку заяву що до сіл: Мервичі, Мокротин, Смереків, Блищиводи і Передриміхи²⁾. Городецьке староство мало після заяви возного і шляхти представляти образ великого спустошення: гумна знищені і спалені, млини, коршми, бровари і безчисленні селянські хати погорілі, люде одні в неволі, інші забиті, інші повмирали на заразу, мало їх тільки осталось і то без коней та волів, що не можливі ніякі роботи, і з тої причини поля пусті й незасіяні³⁾. Ян Стадніцький заявляв 26 мая, що не може платити кварти за містечко Янів і села: Поріче, Стральці, Вороців, Велике Поле й інші околичні, та Крехів, Кунин, Скварява і Волиця задля знищення і покинення їх селянами⁴⁾. Так само Ян Собеский, яворівський староста, зложив 4 червня заяву про знищення свого староства задля ворожого нападу і військових стацій⁵⁾.

Таких заяв було багато, не лише від державців, піддержавців, але й від приватних володарів. Деякі з них мають нам дуже якими красками стан посіlostей у 1649 р., все таки докладного поняття про економічний упадок та убуток людности вони не дають⁶⁾. Докладніше про се говорять присяги самих оподаткованих, до яких низше перейдемо.

Около 500 місцевостей Львівської землі без т. зв. Жидачівської землі складало присягу, що не може платити податку або цілком або частини⁷⁾. Коли зважимо, що у Львівській землі було 618 сіл і 42 міст та місточок, то виходить майже повний образ тодішнього стану. Щоб сей образ розтягнути і на ті міста, що були вільні від податку 1649 р., мусимо покористуватись ще даними з податку, ухваленого рік пізніше.

На шеститижневім соймі 1649 р. (від 22 падол.) ухвалено загальний податок, а для Львівської землі визначено подвійне

¹⁾ Тамже, N. XXIV.

²⁾ Тамже, N. XV, 20/V.

³⁾ Тамже, N. XIX, 22/V.

⁴⁾ Тамже, N. XIX.

⁵⁾ Тамже, N. XXXI.

⁶⁾ Кілька, прим. про Львів і Каменеччину, наведені у „Народніх рухах“; пор. теж Жерела V, 2, NN. I, II, III, V, XVII, XXIV, XXXII, XXXIII, XXXVI, XXXVIII, XLIV, L й ин.

⁷⁾ Тамже, N. XXXIX, 14/IV—3/VII.

подимне, або відповідну тому суму¹⁾. Реляційний соймик, що відбув ся 10 лютого 1650 приймив се до відомости й ухвалив пять поборів із лану після норми попереднього року з правом присяги на спустошінне. Міста тепер не виймались з під загального обов'язку. Вибраний мав бути сей податок від 18 лютого до 2 марта. При тім, з огляду на ваканцію іродського і земського суду у Львові, рішено, що присяги на спустошіння мають відбуватись перед спеціальним делегатом²⁾. Що до того податку не маємо, що правда, докладних присяг, за те доступний нам реєстр зібраного податку³⁾. Він не повний, але дає доволі добрий образ податкової здібности тодішньої людности, особливо, коли порівнюємо його зі згаданими висше присягами.

V.

Низше подаємо довшу табелю, в якій зібрано всі доступні нам докладніші звістки про податки 1649—50 рр. в поодиноких місцевостях. Міста, містечка й села уложені побіч себе в територіальнім порядку, і то на основі нинішнього адміністративного поділу; політичний повіт вказує друга рубрика. Четверта рубрика вказує скільки оброблюваних ланів у селі на підставі обчислень 1650 р. Контролю в тім напрямі ведено переважно на основі попередніх податкових квітів; у тім році сягано кілька разів аж до квітів із XVI ст., тому, що серед розрухів та нещасть 1648 р. багато квітів пропало було. Взагалі одначе подають нам сї дані стан по 1620 р. а перед 1648 р. У п'ятих стовпцях подано скільки заплаченого податку 1649 р., на основі присяг. Шестий подає, який податок належав ся 1650 р., відповідно до скількості ланів і хат, що передше платили податок; на кожний лан випадало по 5 зл., усе понад те падало на загородників, комірників, руських попів, млини і коршми. В останній рубриці вписано, скільки дійсно заплачено зл. поль. податку 1650 р.; різниця поміж сею рубрикою й попередньою дає нам скільки відприсяженого податку 1649 р. Часто не ставало звісток з одного або другого року, часто подані не мають безумовної певности,

¹⁾ Vol. leg. IV, 143.

²⁾ Жерела V, 1, N. LV.

³⁾ Ind. rel. castr. Leopold. t. 357, p. 463—553.

деколи непевне навіть саме село (з причини однаковости назви багатьох місцевостей), ті недостачі і сумніви зазначено в кождім місці, але вони не відіграють великої ролі при великій скількості певних і докладних звісток.

Порівнюючи ті числа, ми можемо дійти до доволі означених висновків. Число ланів дає спроможність дійти до ідеальної чисельности населення (беручи пересічно одно селянське господарство на $\frac{1}{4}$ лану); се ще виходить докладнійше, коли взьмемо сюди і 6 рубрику. Скільки заплаченого податку в обох роках, порівнана з собою, дає спромогу подати у приближенню дійсний стан людности 1649—50 рр.; се цілком можливе, бо з порівняння поодиноких звісток виходить, що податок платили майже всі, що остались по нещастю. Навіть можна до певної міри відбудувати висоту, ідеального доходу з поодиноких місцевостей 1649 р., коли вжиємо ключа з р. 1650. Усе те разом чинить можливими загальні висновки, що подадуть нам доволі докладний образ стану людности Львівської землі у згаданих двох роках; особливо сам зміст присяг та заяв подає багато цікавих подрібних звісток.

Отсе маємо зложену таблицю усіх місцевостей Львівської землі що про них маємо тільки які-такі певні податкові звістки у згаданих роках:

Число	Нинішній повіт	Назва місцевості	Скільки ланів (плугів)	1649 р. зі-брано зл.	1650		Замітка
					нале-жало ся	зібрано	
1	й	Лешнів	7		47	9, 10	
2		Піски	2	?	10	4	
3		Шнирів	?	12	?	?	
4		Клекотів	1	5	8	8	
5		Білявці	4	14	22	10	
6		Конюшків	5	30	30	30	
7		Берлин	6*	33	30	20	
8		Броди м.			1150	9	* означає, що у тім селі по-ле міряно не ланами а плу-гами.
9		Броди с.	3	—	15	—	
10		Дитківці	2*	—	10	—	
11	с	Смільно	1	—	5	—	
12		Ражнів	20*	8	208	2	
13		Лабач	1*		11	11	
14		Туре	?	14	?	?	
15		Андриївка					
16		Пониковичі	10*	18	59	20	
17		Висоцько	?	10	?	?	
18		Заболотці	?	6	?	?	
19		Голосковичі	4*	18	24	14	
20		Чехи	4	12	46	46	
21	—	Суходіл	?	2	?	?	
22		Кадовбище	6*	2, 10	34	6	
23		Дубе	6	4, 7	36, 20	4, 22	
24		Боратин	3	7, 10	18, 7, 9	3	
25		Пониква	3(?)	8	40	4	
26		Ясенів	3	10...	21, 15	7, 28	
27		Черниця	4	9	24, 15	4	
28		Накваша	2	20	19, 10	9	
29		Паньківці		8			
30		Попівці					
31	с	Підкамінь		124, 18	99	35	
32		Дудин	1	10	6, 10	6	
33		Немяч	2	12	12, 20	6	
34		Голубиця		—			
35		Літовище		—			
36		Пеняки		—			
37		Шишківці	?	—	?	?	
38		Чепелі		—			
39		Паликорови		6			
40		Стиберівка	?	7	?	?	
41	б	Кутище					
42		Яснище	2	21, 27	15, 2	9, 24	

Число	Нинішній повіт	Назва місцевості	Скільки ланів (плугів)	1649 р. зі-брано зл.	1650		Замітка
					нале-жало ся	зібрано	
43	й	Вербівчик	?	15	?	?	лиш з церкви диви ч 138 „ ч. 142.
44		Орихівчик					
45		Звижинь		2			
46		Лукавець					
47		Батьків					
48		Маркопіль		—			
49		Гнїдава		—			
50		Ратищів	1	9, 10	11	—	
51		Чистопади	1	6, 7	11	—	
52		Тростянець	?	7, 11 ¹ / ₂	?	?	
53	б	Ренів	1	10, 16	13, 15	—	
54		Мильно	4	—	32	—	
55		Вертелка	?	5	?	?	
56		Столпин	?	7	?	?	
57		Переволочна	8	28	54, 15	5	
58		Кобиле	1	?	10, 20	2, 15	
59		Боложинів	1*	?	7, 10	2, 15	
60		Кути	4*	?	24	10	
61		Істковичі (Юсь-ковичі)	3*	?	17	3	
62		Ожидів	2*	?	16	2	
63	к	Олесько			236, 22, 9	20	
64		Хвалів	1	7?	5	5	
65		Загірці	7	17	48, 20	20	
66		Підгірці					
67		Підлісе	2*	?	11, 10	—	
68		Розваж	2	14	14	—	
69		Буг (Бужок)	3	16	24	—	
70		Белзець	5	13	29	—	
71		Білий камінь		—	125		
72		Комарів (Сасів)	7*	—	45	2	
73	ч	Черемошня	5	15	36	—	
74		Ушня	3*	14	18, 20	—	
75		Куткір	11	30, 15	74, 10	8, 12	
76		Скилів	?	—	?	?	
77		Петричі	7	30	37	37	
78		Скварява	?	12	?	?	
79		Вільшаниця	6	2	43	1, 15	
80		Хильчичі	5	—	37, 15	—	
81		Ясенівці	4	—	25, 10	—	
82		Бонішин	2*	—	14	14	
83	з	Золочів			?	?	
84		Новосїлки	5	2	31, 20	1, 15	

Число	Нинішній повіт	Назва місцевості	Скількість ланів (плугів)	1649 р. зі-брано зл.	1650		Замітка
					нале-жало ся	зібрано	
85	Й	Митулин . . .	5	2	27, 10	1, 15	?
86		Трудовач . . .	?	3	?	?	
87		Ляцьке м. . .	4	0, 15	20	0, 12	
88		Ляцьке в. . .	6	—	34, 20	—	
89		Стінка . . .	5	3	28	—	
90		Гологірки . . .	3	3	16, 10	—	
91		Гологори . . .			257, 22, 9	60	
92		Кіндратів . . .	1	3	5	5	
93		Залісе . . .	?	1, 15	?	?	
94		Струтин . . .			24, 20	10	
95	К	Білоголови . . .	4*	3, 8	33, 10	—	
96		Нетерпинці . . .	3	7, 5	21	—	
97	Б	Жуків . . .	?	13	?	?	
98		Ремизівці . . .		4			
99	С	Шпиклоси . . .	2	2	36	36	
100		Снович . . .	4	8	26, 20	0, 24	
101	В	Чижів . . .	3*	7	17, 20	—	
102		Красносельці . . .	1*	?	5, 20	—	
103	І	Махнівці . . .	?	4	?	?	
104		Славна . . .	3*	6	16, 20	1	
105	Ч	Плесіяни . . .	?	76, 27 $\frac{1}{2}$	?	?	пор. ч.
106		Угорці . . .	?	2	?	?	
107	О	Сукманівка . . .	5	6	32, 15	1	
108		Коропець . . .	2	3	32	10	
109	Л	Богутин . . .	2	3	10	?	
110		Урлів . . .	?	12	?	?	
111	З	Зборів . . .	2	7	11	0, 6	
112		Віцинь . . .	?	8	133, 15	22	
113	О	Бобошани . . .	?	?	?	?	
114		Поморяни . . .	?	25	?	?	
115	З	Жабине . . .	5	?	35, 15	7	
116		Розвадів (Розга- дів?) . . .		3			
117		Пресівці . . .		14, 15			
118		Заруде . . .					
119		Озерянка . . .					
120		Жулиці . . .					
121		Блеховичі . . .					
122		Лука і Стру- тин . . .					
123		Городилів . . .					
124		Побіч . . .					

Число	Нинішній повіт	Назва місцевості	Скількість ланів (плугів)	1649 р. зі-брано зл.	1650		Замітка
					нале-жало ся	зібрано	
125	Й	Опаки . . .		—			
126		Верхобуж . . .		—			
127		Тростянець . . .		—			
128		Маноїв . . .		—			
129		Підлипці . . .		—			
130		Івачів . . .		—			
131		Колтів . . .		—			
132		Нуще . . .		4, 15			
133		Кругів . . .					
134		Гарбузів . . .					
135	К	Перепельники . . .		12, 15			диви ч 46
136		Творимірка(?) і Лукавець . . .					
137	Б	Олїв . . .					
138		Білокриниця . . .					
139	С	Сервири . . .		35			
140		Яцківці і Батьків . . .					
141	В	Допушани . . .		8			
142		Бзовиця . . .					
143	І	Риків . . .		5			диви ч. 47
144		Плугів . . .		—			
145	Ч	Вовчківці . . .		—			
146		Ярославичі . . .		—			
147	О	Монилівна . . .		4			
148		Кудянівці . . .					
149	Л	Млинівці . . .	1(?)		14, 10(?)	3(?)	
150		Габківці . . .					
151	З	Беремівці . . .		85			разом із 164—166
152		Кабарівці . . .					
153		Метенів . . .					
154		Кудобинці . . .					
155		Товстоголови . . .					
156		Жуківці . . .					
157		Підгайчики . . .		18, 15			
158		Волосівка . . .					
159		Ярчівці . . .					
160		Озерна . . .					
161		Мшана . . .					
162		Нестеровець . . .					
163		Цебрів . . .					

Число	Нинішній повіт	Назва місцевості	Скількість ланів (плугів)	1649 р. зі-брано зл.	1650		Замітка	
					нале-жало ся	зібрано		
164	тернопільський	Ісипівці . . .	2*	45, 15	15	—		
165		Серединець . . .						
166		Воробіївка . . .						
167		Мшанець . . .						
168		Камінка . . .						
169	й	Носівці . . .	6	?	43, 10	—		
170		Глинна . . .	10	46, 15	46, 15			
171		Золочівка . . .						
172		Каплинці . . .						
173		Будилів . . .						
174	и	Плотича . . .	1	8	11, 10	—		
175		Плихів . . .	1	—	8, 10	1		
176		Урмань . . .	3*	10	20, 10	3		
177		Конюхи . . .	20	70	118	118		
178		Вибудів . . .	?	14	?	?		
179	к	Потік . . .	6½	15	39, 15	2		
180		Ценів . . .						
181		Поточани . . .						
182		Рекшин . . .						
183		Дворці . . .	2	2	10	—		
184	с	Стриганці (?) . . .	?	4	?	?		
185		Поручин . . .	4	20	20	6		
186		Буще . . .	4	20	28	1		
187		Бишки . . .	14	8	24	—		
188		Гиновичі . . .						
189	а	Жуків . . .						
190		Куропатники . . .					6	41, 12, 9
191		Солонків (?) . . .	?	—	?		?	
192		Шибалин . . .	?	5	?		?	
193	ж	Дубще . . .	8½	46, 15	1			
194		Козівка . . .						
195		Козова . . .						
196		Нараїв м. . .						
197		Нараїв с. . .						
198	е	Вербів . . .	?	15	?	?		
199		Лапшин . . .	5	15	31	1		
200		Рогачин . . .	8*	2	?	?		
201		Лесники . . .	5	2	37, 20	37, 20		
202		б	Бережани . . .	?	4	154, 10	6	від понів
203	Сільце . . .							
204	Демня . . .		3					

Число	Нинішній повіт	Назва місцевості	Скількість ланів (плугів)	1649 р. зі-брано зл.	1650		Замітка
					нале-жало ся	зібрано	
205	береж.	Посухів . . .	7	1½	35	35	
206		Потутори . . .	4½	1½	28, 15	28, 15	
207		Жолнів . . .					
208		Куряни . . .					
209		Підвисоке . . .					
210	й и к ь ц е н е м к я к и л я н ь с к и й ц ер е м и ш н ь с к и й	Камінка . . .			280	43, 15	
211		Руда . . .	2½	3	34, 15	1, 24	
212		Дернів . . .	5	10, 15	31	7, 45	
213		Спас . . .	?	3, 15	?	?	
214		Стрептів . . .	?	28	?	?	
215		Горпин . . .	11	76	78, 20	36	?
216		Нагірці . . .	3	14(?)	16	12	
217		Соколів . . .					
218		Вирів . . .					
219		Банюнин . . .					
		Нагірці . . .					
		Соколів . . .					
		Банюнин . . .	3	18, 6	?	?	
220		Желехів . . .	?	?	?	?	
221		Якимів . . .	4	4	25	4	
222		Неслухів . . .	4	28(?)	20	20	
223		Милятин . . .	6	18	42, 10	18	
224		Дідилів . . .	15	42, 27	106, 20	30	
225		Гренів . . .	3	3	23	3	
226	Ліско . . .	4½	25	45, 13	10		
227	Новосілки . . .	12	31	65, 10	52	?	
228	Задвіре . . .	?	26, 18	?	?		
229	ц ер е м и ш н ь с к и й	Замість . . .	2	—	12	—	
230		Полтва . . .					
231		Навіз з Бортни-цями . . .	2	—	19	—	
232		Навіз . . .	2½	—	15, 5	—	
233		Половичі . . .					
234		Женів . . .	?	—	?	?	
235		Глиняни . . .			123, 3, 9	11	
236		Дворище . . .	3*	?	17, 20	—	
237		Ляшки . . .	9(?)	2	68, 27	—	
238		Бажняни . . .	?	—	?	?	
239	Перегноїв . . .	3	—	20, 10	—		
240	Полюхів . . .		—			?	
241	Кривичі . . .	2½	—	15, 25	—		
242	Розворяни . . .	9	3, 24	51, 20			

Число	Нинішній повіт	Назва місцевості	Скількість ланів (плугів)	1549 р. зі-брано зл.	1650		Замітка
					нале-жало ся	зібрано	
243	й	Соловія . . .	?	2, 10	?	?	
244		Туркотин . . .	?	—	?	?	
245		Станимир . . .	15	—	83	—	
246		Підгайчики . . .	7	?	44	—	?
247		Погорільці . . .	8	—	42	—	
248		Погорільчики . . .		—			
249		Словита . . .	?	—	?	?	?
250		Гута . . .	1	14(?)	10	10	
251		Лоня . . .	3	2	17, 20	0, 28	
252		Печенія . . .	3½	2, 10	28	0, 24	
253	ь	Куровичі . . .	6	3, 24	43, 10	2	
254		Лагодів . . .	6	1, 15	36	0, 20	
255		Яхторів . . .	5	2	34	4	
256		Млинівці . . .	2	2	18	1, 10	
257		Ганачів . . .		9, 21			
258		Липівці . . .	2	2	12	2	
259		Вишнівчик . . .	?	6	?	?	
260		Коросенко . . .	3½	—	20, 15	1	
261		Перемишляни . . .		—	12, 22	2	
262		Боршів . . .	2¾	4	17, 20	1, 27	
263	л	Залипе . . .					
264		Виписки . . .	?	2	?	?	
265		Чемеринці . . .	4½	9	24, 15	5	
266		Сьвірж м. . .	?	7½	?	?	
267		Сьвірж с. . .					
268		Кимир . . .	3	5, 11	19	2	
269		Ушковичі . . .	?	—	?	?	
270		Чуперносів . . .	1	3½	7	—	
271		Пнятин . . .	2	2	20, 5	0, 24	
272		Ладанці . . .	1	2	8, 20	0, 18	
273	е	Волків . . .	?	2	?	?	
274		Бриконт . . .	1	1	9	0, 20	
275		Плетеничі . . .					
276		Полюхів . . .	2	—	12, 20	—	
277		Кореличі . . .	6	4, 60	36	3	
278		Білка . . .	3	9	21	—	
279		Бруховичі . . .	2		14, 22	7	
280		Янчин . . .	4	4	31	4	
281		Болотня . . .	9	8, 6	54, 10	6	
282		Дусанів . . .	8	4, 29	44, 15	5	
283	п	Бачів . . .					
284		Подусильна . . .	5	3, 15	31	2, 15	
285		Неділка . . .	2	7	10	4, 5	

Число	Нинішній повіт	Назва місцевості	Скількість ланів (плугів)	1649 р. зі-брано зл.	1650		Замітка
					нале-жало ся	зібрано	
286	церемишлянський	Глібовичі . . .	56*	3, 15	311	4	
287		Мерищів . . .		—	12, 18	2, 20	
288		Осталовичі . . .	3	4, 18	17	4	
289		Жадовичі . . .					
290		Войтїховичі . . .	?	22	?	?	
291		Прибинь . . .					
292		Добрянця . . .	5*	13, 9	31, 20	9	?
293		Подусів . . .		4			
294		Біла . . .		12			
295		Дунаїв . . .		190			
296	й	Боянець . . .	3	—	13, 10	5	
297		Кулява . . .	15	12	16	5	
298		Вязова . . .	заго-род				
299		Туринка . . .	?	80	?	?	
300		Добрусин . . .	7	6	41	4	
301		Любич . . .	2	7	10	5	
302		Желдець . . .	?	10, 15	?	?	
303		Батятичі . . .		14			
304		Куни . . .	26	36	154, 5	154, 5	
305		Крехів . . .	8	39, 1½	118, 27, 9	118, 27, 9	
306	ь	Глинсько . . .		35	58, 20	25	
307		Жовква . . .	?		?	?	
308		Воля Висоцька . . .		31, 15			
309		Блищаводи . . .	3½	4	17, 15	4	
310		Передриміхи в. . .	3	8	39, 3	18, 3	
311		Передриміхи м. . .	1	6			
312		Сопошин . . .	?	11	?	?	
313		Мачишин . . .					
314		Середній Став . . .	?	1, 10	?	?	
315		Честині . . .	3½	11	25, 15	5	
316	к	Колодно . . .	8½	15	53, 5	12	
317		Жовтанці . . .	?	196	?	?	
318		Печихвости . . .	5	?	41	41	
319		Мокротин . . .	9	14	55, 20	25	
320		Смереків . . .	3½	7	?	?	
321		Перемиволки . . .	2	5	14, 20	4	
322		Діболки . . .	5	30	32, 20	10	
323		Нагірці . . .	2½	8	20, 5	4	
324		Колоденьце . . .	6	29, 22½	42 10	14	
325		Артасів . . .	?	4	?	?	
326	ж	Мервиця . . .	7	28	42	10	
327		Надичі . . .	2	9	33, 20	3	

після реєстру
1578 р.

Число	Нинішній повіт	Назва місцевості	Скільки ланів (плугів)	1649 р. зі-брано зл.	1650		Замітка
					нале-жало ся	зібрано	
328	Жовківський	Дорогошів в.	5	2	30, 10	2	
329		Дорогошів м.	1½	4	9, 15	4	
330		Куликів . . .			185, 8, 9	40	
331		Сулимів . . .	?	20	?	?	
332		Нове Село . . .	5½	13, 21	35, 15	8, 9	
333		Гребенці . . .	2	14	16, 10	8	
334		Однів . . .	½	?	20	12, 15	
335		Підсоснів . . .	3½	0, 24	41, 15	—	
336		Городиславичі . . .	2½	0, 20	28, 15	—	
337		Шоломня . . .	?	2	?	?	
338	Й	Звенигород . . .	?	2	?	?	
339		Коцурів . . .	3	3	4	1	
340		Старе Село . . .	?	4	?	?	
341		Водники . . .	?	10, 15	?	?	
342		Гринів . . .	?	3½	?	?	
343		Підгородище . . .	3	1, 4	20	1	
344		Підярків . . .	6	1, 15	41, 20	—	
345		Романів . . .	4	1, 20	34, 10	1, 10	
346		Ваньківці . . .	?	1, 10	?	?	
347		Селиска . . .					
348	Б	Будків . . .	17	2	126, 10	1	
349		Підманастир . . .	9	2	66, 10	1, 15	
350		Волове . . .	?	2	?	?	
351		Лопушна . . .	22	1	129, 10	1	
352		Вільховець . . .	8	0, 20	47, 20	0, 15	
353		Бібрка . . .	17½	5, 21	189	3, 22	
354		Стрілки . . .	3½	—	?	?	
355		Стоки . . .	?	4	?	?	
356		Суходіл . . .	?	1, 18	?	?	
357		Глібовичі . . .	?	6	?	?	
358	Р	Лани . . .	10	3	56, 20	2, 21	
359		Серники . . .	6½	3	40, 15	2, 1, 9	
360		Ходерківці . . .	?	—	?	?	
361		Вибранівка . . .	?	—	?	?	
362		Бринці . . .	17	—	101	4	
363		Соколівка . . .	2	—	48, 10	2	
364		Сїнява . . .	5	—	32, 10	2	
365		Пятничани . . .	3	3, 15	22, 20	—	
366		Ріпехів . . .					
367		Баківці . . .	5	4	75, 28, 9	1	
368	Б	Трибухівці . . .	?		?	?	
369		Жабокруки . . .	?	4, 23½	?	?	
370		Чижичі . . .		—			

Число	Нинішній повіт	Назва місцевості	Скільки ланів (плугів)	1649 р. зі-брано зл.	1650		Замітка
					нале-жало ся	зібрано	
371	Й	Бертешів . . .	2	—	10, 10	—	
372		Бертешів . . .					
373		Девятники . . .	23*	—	136, 20	—	
374		Кологури . . .					
375		Ятвяги . . .					
376		Борусів . . .	2	—	12	2	
377		Юшківці . . .		—	?	?	
378		Князьсело . . .	6	3	32	1	
379		Стріліска . . .	?	8	?	?	
380		Лещин . . .	7	6	39	6	
381	С	Грусятчі . . .	9	3½	49	2	
382		Малехів . . .	8		46	—	
383		Гранки . . .		1, 22½			
384		Кути . . .	21¼	—	133, 7	6	
385		Берездівці . . .					
386		Підгірці . . .		—	?	?	
387		Тужанівці . . .		4	?	?	
388		Станківці . . .		4	?	?	
389		Руда . . .	11	19, 15	61, 15	20	
390		Підліски . . .	½	?	9, 25	7, 11	
391	Б	Любша . . .	10½	11	82, 15	5(?)	
392		Мелна . . .					
393		Яглож . . .	7	20	38, 10	10	
394		Фирлїв . . .	3	40	56, 12, 9	8	
395		Дички . . .	4	6	24	4	
396		Беньківці . . .	1	2	8	1, 13	
397		Підкамінь . . .		10	40, 27, 9	6, 24	
398		Долиняни . . .	12	—	64	4	
399		Дегова . . .	8	—	48, 3	3	
400		Псарі . . .	8	—	54, 10	1	
401	Р	Поманята . . .	3	—	17	—	
402		Кнігинички . . .	4	—	23	2, 15	
403		Кнігиничі . . .		42	85	24(?)	
404		Фрага . . .	4	3	26	1, 24	
405		Костіїв . . .	8	—	51, 5	2	
406		Зарудці . . .		10	?	?	
407		Зашків . . .					
408		Козичі . . .	2½	?	26, 5	0, 12, 9	
409		Рясна руська . . .	9	4	63, 23, 6	6	
410		Рясна лядсь . . .	9	8			
411	Львівський	Грибовичі . . .	9	7, 24	66, 25	3	
		Збоїска . . .	?	8	?	?	

Число	Нинішній повіт	Назва місцевості	Скільки ланів (плугів)	1649 р. зі-брано зл.	1650		Замітка
					нале-жало ся	зібрано	
412	й	Стронятин . . .	?	10	?	?	
413		Кождів (?) . . .	?		?	?	
414		Підліски . . .	4 $\frac{1}{2}$	3	30, 15	2, 20	
415		Горташів . . .	5	?	30, 20	2, 15	?
416		Ременів . . .	4	26	32, 10	10	
417		Вселобок . . .	?	13	?	?	
418		Руданці . . .	4 $\frac{1}{2}$	10	27, 15	8	
419		Кукизів . . .		?	79, 15	—	
420		Цеперів . . .	5 $\frac{1}{2}$	3	38, 15	2	
421		Запитів . . .	?	4, 20	?	?	
422	с	Яричів ст. . .	6	4	34	3	
423		Яричів н. . .			66, 23, 9	4	
424		Гряда . . .	7	4	51, 10	4	
425		Малехів . . .	8(?)		46(?)	—(?)	?
426		Дубляна . . .	5	—	33	—	
427		Жадатичі . . .	?	—	?	?	
428		Сороки . . .	?	—	?	?	
429		Каменопіль . . .	4 $\frac{1}{2}$	—	31, 25	—	
430		Пруси . . .	4	—	22	—	
		„ плебанія . . .	2	?	12	12	
431	л	Пикуловичі . . .	15	—	87, 10	9, 5	
432		Борщовичі . . .	8	—	52, 10	—	
433		Тарнівка . . .	?	7	?	?	
434		Львів . . .					
435		Шлях. двори . . .			8451, 17	?	
436		Голоско . . .					
437		Бруховичі . . .					
438		Поричі . . .			1, 10	1, 10	?
439		Підборці (Під-борки) . . .	5	4, 6	33, 10	—	?
440		Лисиничі . . .	6	8	41, 27, 9	—	
441	с	Миклашів . . .	17 $\frac{1}{2}$	—	112, 25	—	
442		Білка . . .	2	2, 6	47, 10	2, 0, 3	
443		Сухоріче . . .	?	6	?	?	
444		Чорнушовичі . . .		—			
445		Журавники . . .	?	1, 10	?	?	
446		Винники . . .					
447		Підберезці . . .	11	30, 24	60, 10	5	
448		Млинівці . . .					
449		Чашки . . .	24	—	148	11	?
450		Чижиків . . .		—	?	?	
451	л	Германів . . .		—	?	?	
452		Виннички . . .		—	?	?	

Число	Нинішній повіт	Назва місцевості	Скільки ланів (плугів)	1649 р. зі-брано зл.	1650		Замітка
					нале-жало ся	зібрано	
453	й	Дмитровичі . . .	4	—	22	—	
454		Глуховичі . . .	3	—	17	2	
455		Гаї . . .	8 $\frac{1}{2}$	3	60, 15	—	
456		Зимнавода . . .	?	—	?	?	
457		Зимновідка . . .	?	—	?	?	
458		Сокільники . . .	?	—	?	?	
459		Скнилівок . . .		—			
460		Сихів . . .			349, 1...	?	
461		Зубря . . .		2, 24			
462		Козельники . . .	4	—	24, 20	2	
463	с	Годовичі . . .	6	—	46	—	
464		Солонки обі . . .	?	—	?	?	
465		Кротошин . . .	12 $\frac{1}{2}$	—	73, 10	—	
466		Наварія . . .		?	59 14	1	
467		Глинна . . .	2	—	12	—	
468		Нагіряни . . .	5	?	29	—	
469		Лісневичі . . .	5		34, 20	—	
470		Містки . . .	4	—	23, 10	—	
471		Полянка . . .					
472		Поршна . . .	14 $\frac{1}{2}$	—	78, 15	7, 15	
473	л	Жиравка . . .	?	—	?	?	
474		Давидів . . .	20	3	118, 12, 9	2	
475		Черепин . . .	10 $\frac{1}{2}$		55, 5	2	
476		Ганчари . . .	1 $\frac{1}{2}$	?	7, 15	—	
477		Вовків . . .	?	7	?	?	
478		Загіре . . .					
479		Милятичі . . .	14	—	75, 17, 9	—	
480		Товщів . . .	?	15	?	?	
481		Підтемно . . .	5	2	44, 16, 12	—	
482		Раковець . . .		—	31, 1	—	
483	с	Селиска . . .	?	—	?	?	
484		Кугайв . . .	5	—	25	5	
485		Пустомити . . .					
486		Малечковичі . . .	10 $\frac{1}{2}$	?	65, 25	65, 25	
487		Милошевичі . . .	3 $\frac{1}{2}$	?	23, 25	23, 25	
488		Семанівка . . .	?	—	?	?	
489		Хоросно . . .	4 $\frac{1}{2}$	—	34, 22, 9	2	
490		Щирець . . .	?		?	?	
491		Никонковичі . . .	9	—	53, 20	—	
492		Яструбків . . .	5 $\frac{1}{2}$	—	30, 20	—	
493	л	Сороки . . .	?	—	?	?	
494		Попеляни . . .	5	?	27	—	
495		Гуменець . . .	6	—	40, 10	10	

Число	Нинішній повіт	Назва місцевості	Скільки ланів (плугів)	1649 р. зібрано зл.	1650		Замітка
					належало ся	зібрано	
496	Львівський	Дмитре . . .	17	—	102, 2, 9	7	
497		Добрянн . . .	12	—	62	3	
498		Красів . . .	14	—	81, 15	2	
499		Черкаси . . .	?	—	?	?	
500		Броди (Бродки)	4	—	22	8	
501	Львівський	Поляна . . .	5	—	34	5	
502		Лубина . . .	3½	—	24, 25	3	?
503		Вишенка . . .	?	25, 12	?	?	
504		Верещиці . . .	?	7	?	?	
505		Дубровиця . . .	8	3, 15	24, 5	3, 15	
506	Львівський	Лозина . . .	8	12, 15	27, 15	9, 15	
507		Лелюхівка . . .	3	3, 15	26, 5	1, 7	
508		Янів . . .	?	—	47, 15	47, 15	
509		Залісе . . .	?	2	?	?	
510		Поріче . . .	5	1	31, 22, 9	1	
511	Львівський	Ясника . . .	3½	13, 6	20, 22, 9	7	
512		Жорниска . . .	?	—	?	?	
513		Зелів . . .	?	—	?	?	
514		Домажир . . .	2	—	25, 2, 9	1	
515		Рокитно з вій-твством . . .	2...	6	26	5	
516	Львівський	Борки . . .	?	—	4, 20	—	
517		Лісневичі . . .	?	18	?	?	
518		Добростани . . .	17	8	119, 5	8	
519		Волиця . . .	17	0, 23			
520		Каменобрид . . .	13½	10, 18	87, 5	2	
521	Львівський	Велике Поле . . .	?	3	?	?	
522		Страч . . .	?	4(?)	18, 20	0, 12, 9	
523		Ямельна . . .	3	?	69, 25	5	
524		Вороців . . .	?	—	?	?	
525		Мальчичі . . .	22	13	141, 7, 9	9	
526	Львівський	Карачинів . . .	4½	2	30, 15	2	
527		Цунів . . .	?	7	?	?	
528		Речичани . . .	10½	3, 15	58, 19, 9	2, 15	
529		Дроздовичі . . .	3	27, 22½	30, 7, 9	10	
530		Родатичі . . .	?	47, 15	425, 5	30	
531	Львівський	Галичанів . . .	6½	21	39, 15	10	
532		Братківці . . .	4½	?	34, 25	20	
533		Малковичі . . .	9	—	53, 15	—	
534		Городок із плебанією . . .	50	—	586, 27, 9	295	
535		Черляни з вій-твством . . .	7½	—(?)	81, 20	4	

Число	Нинішній повіт	Назва місцевості	Скільки ланів (плугів)	1649 р. зібрано зл.	1650		Замітка
					належало ся	зібрано	
536	Городицький	Добрянн . . .	11	10, 15	74, 5	10, 15	
537		Путятичі . . .	3	11	25	7, 10	
538		Вовчухи . . .	?	7, 22½	?	?	
539		Долинянн . . .	2½	?	14, 15	4, 15	
540		Угерці . . .	?	5	?	?	
541	Городицький	Завидовичі . . .	?	20	?	?	
542		Зашковичі . . .	?	2	?	?	
543		Бартатів . . .	½	—	7, 22, 9	—	
544		Керниця . . .	6½	—	41	4	
545		Оброшин . . .	1½	—	18, 10	4	
546	Городицький	Басівка . . .	6	—	43, 10	—	
547		Ставчани . . .	?	3	?	?	
548		Любінъ в. . .	11½	—	69, 5	1	
549		Любінъ м. . .	10½	—	83, 22, 9	1	
550		Поріче . . .	6	8	69, 25	5	
551	Городицький	Гошани . . .	5	20	35	19	
552		Хишевичі . . .	5	9	35, 20	6	
553		Коропуж . . .	5	20	44, 10, 9	9(?)	
554		Грунт-Поріче . . .	1½	10	18, 15	18, 15	
555		Поріче . . .	1	?	37, 22, 9	7, 5	
556	Городицький	Бірче . . .	2	3	15, 27, 9	2, 15	
557		Вістовичі . . .	?	?	?	?	
558		Новосілки . . .	?	?	?	?	
559		Рудки . . .	?	?	?	?	
560		Підгайчики . . .	?	?	?	?	
561	Городицький	Бучали . . .	1¼	3½	6, 7, 9	2, 15(?)	
562		Чуловичі . . .	3	—	28, 27, 9	—	
563		Угерці . . .	?	6	?	?	
564		Хлопи . . .	12	50	73, 10	44, 12	
565		Комарно . . .	?	—	109, 5	69	
566	Городицький	Якимчичі . . .	2	—	10, 20	—	
567		Клецько . . .	8	10	47, 25	7	
568		Конюшки . . .	6	28	30	24	
569		Ковбаєвичі . . .	5½	20	35	21, 7, 9	
570		Яремків . . .	?	?	?	?	
571	Городицький	Долобів . . .	?	?	?	?	
572		Чайковичі . . .	3½ 1/8	6	19, 25, 9	19, 25, 9	
573		Погорці . . .	12	26	40, 24, 10½	5	
574		Подольці . . .	5	34, 24	76, 15	18	
575		Сусулів . . .	?	18, 17	40, 15	25	
576	Городицький	Березець . . .	4½	19	27, 15	13	
577		Тулиголови . . .	?	105	?	?	

Число	Нинішній повіт	Назва місцевості	Скільки ланів (плугів)	1649 р. зібрано зл.	1650		Замітка
					належало ся	зібрано	
578	ицький	Довчичі . . .	5	15	32, 10	10	
579		Андриянів . . .	3	?	31	30	
580		Румно . . .	23	10	19	9	
581		Татарнів . . .	?	18	?	?	
582		Вербіж . . .	?	17	?	?	
583		Кугайв . . .		18			
584		Горожана . . .		—			
585		Горожанка . . .		—			
586		Гонятичі . . .		—			
587		Раців . . .		—			
588		Рачигів . . .		— (?)			
589		Горбачі . . .	6 $\frac{1}{4}$	?	38, 18	38, 18	
590		Підвисоке . . .	3 $\frac{1}{2}$	?	23, 27, 9	23, 27, 9	
591		Колодуби . . .	8 $\frac{1}{2}$	34	47	23	
592		Конюшки . . .		10			
593		Конюшки кор. . .	6 $\frac{1}{2}$	?	44, 10	4, 5	
594	ицький	Завадів . . .	?	4	?	?	
595		Тростянець . . .	?	5	?	?	
596		Вербляни . . .	?	30, 24	?	?	
597		Курники . . .	3	7	25, 15	7	
598		Яжів ст. . . .	16 $\frac{3}{4}$	42	93, 27, 9	25	
599		Яжів нов. . . .	20	21	113, 25	16, 15	
600		Скло	16 $\frac{1}{4}$	5, 7 $\frac{1}{2}$	157...	3, 20(?)	
601		Чернилява . . .	27	7	156, 20	5	
602		Залуже	?	22, 13	?	?	
603		Стариска . . .	?	16	50	10	
604		Яворів	43		76, 22, 9	211, 12	
605		Вільшаниця . . .	4 $\frac{1}{2}$	22	39, 5	10	
606		Брухналь . . .	2		86, 20	30	
607		Чолгині	7 $\frac{1}{2}$	16	43, 15	12	
608		Підлуби	12	1	6, 20	0, 12	
609		Бердихів		12	80, 22, 9	8, 15	
610	ицький	Прилбичі . . .	8	18	68	18	
611		Молошковичі . . .	3	15	30, 22, 9	11	
612		Мужилоничі . . .	13 $\frac{1}{2}$	26	90, 10	18	
613		Чорнокінці . . .	5	14	31	8	
614		Тучани	?	68	?	?	
615		Ляшки	4 $\frac{1}{2}$	9	35	2	
616		Демня	2	?	121, 25(?)	—	?
617		Дроговиж	3 $\frac{1}{2}$	—	31, 20	—	
618		Усте	?	—	?	?	

Число	Нинішній повіт	Назва місцевості	Скільки ланів (плугів)	1649 р. зібрано зл.	1650		Замітка
					належало ся	зібрано	
619	жидачівський	Миколаїв . . .			231, 10	—	
620		Стільсько . . .	?	—	?	?	
621		Ілів	5	—	29	—	
622		Надятичі . . .	?	?	?	?	?
623		Розвадів . . .	10	?	59, 25(?)	3	? Пор. ч. 116.

Наведені висше міста й села належать до властивої Львівської землі. Дати про жидачівський повіт подаємо окремо. Їх укладаємо на иньшій основі. Скількисть оброблюваних ланів перед 1648 р. тяжко тут означити на підставі доступного нам материялу, лише в кількох разях можна було її вивести. До сеї території не маємо податкових реєстрів, тільки присяги селян та міщан 1649 і 1650 р. Звістки, заключені в сих присягах, групуємо по пляну, що здавався нам найбільше відповідний для зрозуміння стану сіл 1649 і 1650 р. Недастача звісток з часу попереднього не дозволить тут дійти до тривкіших висновків, однак порівняння і сих даних із властивою Львівською землею дасть достаточний погляд на тодішній стан сього повіта. Можна було для докладности ужити тут даних із XVI ст., однак катастрофа 1620 р. таким порівнянням відбирає всяку стійність. Отсе табеля місцевостей жидачівського і долиньського староства:

Число	Нин. повіт	Назва	Скільки ланів	Було осілих ланів		1650 заплачено податку зл.	Відприсяжено	
				1649	1650		1649	1650
1	ицький	Бориничі . . .		—	—	—	цїле село	цїле село
2		Лучани		—	—	—	" "	" "
3		Дроговичі . . .		—	—	—	" "	" "
4		Ляшки		$\frac{1}{4}$	$\frac{3}{8}$	?	останнє	останнє
5		Голдовичі . . .	4	—	2	10	ц. с.	2 лані
6		Вістрів	6	—	1	5	" "	5 ланів
7		Городище . . .		—	—	—	" "	ц. с.
8		" мале	?	?	2	10	6 ланів	ост., корш., млан, церкву

Число	Нин. повіт	Назва	Скільки ланів	Було осілих ланів		1650 заплачено податку зл.	Відприсяжено	
				1649	1650		1649	1650
9	й	Оришковичі .			—	—	ц. с.	
10		Дулїби			1	5	ост.	
11		Огиневичі			—	—	ц. с.	
12		Підністрияни .	?	?	?	7, 15	4 л.	ост.
13		Чарторія			—	—	2 л., корш.	
14		Ходорів		—	—	—	ц. міст.	ц. м.
15		Сугрів		—	—	—	ц. с.	ц. с.
16		Волчатичі		—	—	—	" "	" "
17		Виксичі		—	—	—	" "	" "
18		Жираві					3 л., 2 ко	
							мір., церк.,	
							корш.	
19		Залісє					1½ л.	
20		Бородичі					1 л.	
21		Демидів					4 л.	
22		Загіречко	?	?	1	5	3 л.	ост.
23		Дубровляни . . .			2	10	ц. с.	"
24		Бортники		—	2	10	ц. с.	"
25		Молодиньче . . .	?	?	?	12, 15	пів с.	"
26		Новосельці . . .	?	1½	?	3, 15	ост.	"
27	б	Черемхів		—	—	—	ц. с.	ц. с.
28		Вербиця		—	—	—	" "	" "
29		Михайлівці . . .		—	—	—	" "	" "
30		Грегорів		—	—	—	" "	" "
31		Колоколин	6	3	3	15(?)	3 л., церк.	ост.
32		Голешів	?	?	?	3, 3, 9	4 л. ⅜ рілі,	"
							перевіз,	
							млин, кор.,	
							1 реміс.	
33		Лапшин	?	?	?	0, 19	⅞ р., церк.	"
34		Вишнів	5	2	2	10	3 л.	3 л.
35		Чернів	9	5	5	5(?)	4 л.	4 л.
36		Посьвірж	?	?	?	?	?	?
37		Козара	6	1½	2½	12, 15(?)	4½ л.	3½ л.
38		Журавнечко . . .	3	1½	1½	7, 15(?)	1½ л., церк.	1½ л., церк.
							3 загор.	3 загор.,
							7 ком.	7 ком.
39	жидач.	Розділ		—	—	—	ц. м.	ц. м.
40		Крупсько		—	—	—	ц. с.	ц. с.
41		Березина		—	—	—	" "	" "
42		Жидачів		7*)	?	114, 5	3½ л., 100	ост.
							домів	

*) На тім 100 домів, 6 ремісників.

Число	Нин. повіт	Назва	Скільки ланів	Було осілих ланів		1650 заплачено податку зл.	Відприсяжено	
				1649	1650		1649	1650
43	й	Іванівці	?	?	?	2, 15	?	?
44		Туради	?	?	1(?)	5	4½ л. ¼ р.	ост.
							3 заг., 2 ком.	
45		Рогізні					½ л.	
46		Журавків	?	?	?	16	1 л.	ост.
47		Бережниця					¾ р.	
48		Заболотівці . . .						
49		Цуцилівці				5		
50		Пчани	?	?	2	10	14 л.	ост.
51		Любша	?	?	4(?)	20	4½ л., млин	"
52		Облажниця				5	ц. с.	"
53		Нове Село		—			ц. м.	"
54		Журавно		—	?	15, 13	ц. с.	"
55		Володимирці . . .		—			" "	"
56		Дубравка		—		11, 15	" "	"
57		Тарнавка		—			" "	"
58		Мельнич		—	1(?)	5	" "	"
59		Ruskie (Hrus		—	½(?)	2, 15	" "	"
60		kie)		—	1(?)	5	" "	"
61	а	Буянів		—	2(?)	10	4 л., млин.	"
62		Монастирець . . .					3 ком., 3	
							крав., 1 гор.	
63		Лютинка					½ л.	
64		Которина	?	?	?	1, 20	½ л., млин,	"
							корш.	
65		Ляховичі	?	?	4½	?)	2 л., ком.	"
							рем., 2 кор.	
							1 мл.	
66		Сулятичі	3	?	2	10	1 л. ¼ р.	1 л.
67		Баличі		—	1	5	ц. с.	ост.
68		Тура			2(?)	10, 20	3 л., мл.	"
69		Кальне					9½ л., церк.	
70		Тростянець					2½	
71		Якубів	5	2			3 л., мл.	
72		Гузіїв					9½ л.	
73		Підберезь					10 л., ¾ р.	
74		Креховичі		—	—	—	ц. с.	ц. с.
75		Раків					" "	
76		Надіїв					" "	
77	долинський	Мизиня					7 л.	
78		Воля Дегт.						

*) До того за млин і ступу.

Число	Нин. повіт	Назва	Скільки ланів	Було осілих ланів		1650 за- плачено податку зл.	Відприсяжено	
				1649	1650		1649	1650
79	Калуський	Рахине					6½ л.	
80		Тяпче					8	
81		Долина					140 дом., усіх соляр.	
82		Сваричів					2 шл. дво- ри, млин	
83		Рожнятів					1½ л.	
84		Рівня*)					7/8 л., млин	
85		Струтин					7½ л.	
86		Боліїв						
87		Чолгани						
88		Сенечів						
89		Пациків						
90		Велдіж						1 л.
91		Новошин					3½ л.	
92		Долин						
93		Вишків						
94		Нягрин						
95	Дрогобичський	Спас					2 л., мл.	
96		Ілемя					1 л.	
97		Луців					1 л.	
98		Перегінсько					10 л., мл.	
99		Липовиця					ц. с.	
100		Суходіл					1 л.	
101		Соколів	?	?	?	50	20 дом., тартак	
102		Лани	?	?	?	17, 20	2 л.	ост.
103		Дідушичі в.	?	?	?	12	8 л., цер. мл., 11 заг. 8 ком.	?
104		Дідушичі м.					1 л.	

*) Нин калуський пов.

VI.

Коли приглянемо ся висше уложеним таблицям властивої Львівської землі, то легко доходимо до ось яких загальних висновків:

а) Списом сим не обняті всі місцевості до одної, але їх число не дуже відрізняється від загального числа тодішніх місцевостей. Присяги 1649 р. не обіймають тих сіл, що були ненарушені і платили повний податок; реєстр же 1650 р. містить і сі, одначе сам він не повний). Звістки з обох років доповняють себе обопільно і тому число місцевостей, не згаданих 1649 р. і не зазначених 1650 р., може обіймати виключно лиш зацілілі села, а таких, судячи по аналогії, може бути тільки незначне число.

б) Ударяє нас дуже незначне число місцевостей, що їх катастрофа 1648 р. цілком не діткнула. Се належить до тих, що заплатили вповні податок 1650 р. Тут ще треба розділити дві категорії: таких, що платили повний податок і 1649 р. і 1650, та таких, що могли се вчинити тільки 1650 р. До перших належить: Лабач к. Бродів, Хвалів к. Олеська, Неслухів к. Камінки; Печихвости к. Жовкви, Гута к. Перемишлян, Пустомити, Малечковичі і Милошевичі к. Львова; Долиняни к. Городка; Андріянів, Горбачі і Підвисоке к. Комарна; — отже таких щасливих могло ще бути найбільше ще стільки і то у тих самих околицях, що і згадані. Других було значнійше число: Клекотів, Конюшків і Чехи к. Бродів; Петричі, Бонишин, Кіндратів, Шпиклоси й Урлів к. Золочева; Глинна, Золочівка, Конюхи, Лесники, Посухів, Потутори і Жолнів к. Бережан; Кунин і Крехів к. Жовкви; Ірунт-Поріче к. Рудок і Янів к. Городка — і що найбільше ще стільки інших, хоч се неімовірно.

в) Мало також єсть таких місцевостей, що сума заплаченого податку 1650 р. незначно лиш менша від тої, яка належала ся. Сюди зачислимо: Дудин к. Бродів, Конюшки к. Рудок, Банунин к. Камінки, Яворів й ин. За те головна часть усіх наведених місцевостей не давала 1650 р. ані навіть половини того податку, що належалась би, якби всі лани були осілі.

1) В поазбучнім реєстрі хибує частини букви С і дальше.

г) Цілком противно виходить, коли поглянемо, кілька місцевостей не заплатило ніякого податку. Таких єсть розмірно дуже багато. Поминувши міста, увільнені 1649 р. від податку, було в тім році таких сіл около 135 себто майже четвертина усіх. Велика частина їх не платила ніякого податку і 1650 р., не багато було таких, що спромогли ся в тім році на незначну суму, а ще менше таких, що зложили більшу суму; одно тільки село Бонишин (зол.) і містечко Янів (гор.) заплатили 1650 р. цілий податок, хоч попереднього року не платили було нічого¹⁾. Одначе були і противні випадки. Деякі місцевості платили 1649 р. якусь частину податку, а 1650 р. цілком нічого. Сюди належать ті околиці, що після 1648 р. були ще раз навіщені воєнною хуртовиною — себто збаражсько-зборівською кампанією 1649 р. Подібні випадки являють ся як раз у східній частині Львівської землі. Чи були такі села, що 1649 р. платили-б повний податок, а 1650 були цілком спустошені, тяжко сказати на певно; се ймовірно, хоч не часті мусіли бути такі випадки.

г) Суми заплачених податків 1649 і 1650 р. правильно бувають згідні з собою, а то мають ся до себе як 7 : 5. Сі відносини дають подекуди спромогу доповнити деякі недостачі дорогою пропорціонального числення. Такі доповнення одначе не можуть бути певні тому, що часом бачимо незгоду з тим правилом. Між тими виїмками єсть частина таких, що мають 1650 р. більший розмірно податок, аніж 1649. Противно знов буває звичайно там, де літом 1649 р. було нове спустошінне, як вказано під г). По найбільше бачимо одначе згоду і се дає найліпший доказ, що сі числа подають дійсний тревалий стан, а не хвилевий.

Відомости про Жидачівський повіт, уложені на иньшій основі, менше вимовні аніж звістки про властиву Львівську землю. Все таки можна вивести також кілька подібних загальних висновків:

а) Передусім таблиця не обіймає усіх місцевостей Жидачівського повіта. На близько 150 містечок і сіл маємо тут лише 83, значить ся меншу половину. До того ще звістки з обох років обіймають майже саме жидачівське староство, про долиньське говорять нам (з малою виїмкою) самі тільки присяги 1649 р. Се дійсна недостача звісток, бо тяжко подумати, щоб

¹⁾ Зважити тут треба, що се село обіймало усього тільки 2 плуги, а Янів 1649 р. був вільний від податку.

у 1650 р. долиньське староство заплатило повний податок і нічого не відприсягло. Про деякі села можна-б се сказати, але про багато таки ні.

б) Можна думати, що зазначені тут місцевості були всі, які зазнали шкоди. Звідси знов виходить, що більша половина Жидачівського повіта не дізнала ніякого більшого нещастя від Татарів 1648 р. (дворів не числимо).

в) Таких сіл, що в обох роках не могли нічого заплатити було лише 17, значить тільки пята частина з тих, що потерпіли, а близько десята усіх місцевостей повіта. Тих знов, що були вільні від податку тільки 1649 р. було що найменше 12; можливе й більше число, бо відприсяги 1650 р. не мають усюди анальоїчних звісток у 1649 р.

г) Переважна частина місцевостей виступає однаково в обох роках, що також єсть свідощтвом, що стан був тревалий. Хиба денеде 1650 р. користнійший супроти попереднього.

VII.

Усі висше вказані загальні висновки безпосередно дають тільки образ податкової здібности Львівської землі. Коли хочемо з уложених висше таблиць дійти до зрозуміння, яке було зменшення людности з причини війни 1648 р., то мусим ужити докладнішої аналізи зібраних податкових звісток. Справа була-б доволі легка, як би ми мали певні відомости, кілька було осілих ланів 1650 р. Тимчасом ми того не маємо. Подане число ланів у властивій Львівській землі не показує нам стану 1650 р., але перед 1648, а після 1620 р. Одже рубрика ланів не може служити нам достаточною підставою до обчислення числа людности. До певної міри докладнійше інформують нас числа, що подають скількість заплачених податків. Одначе й сі подані сумарично і не показують нам різниці між обезлюдніннем та обідніннем. Не все повна неможливість платити податок означає те саме, що й повне вилюдненне якоїсь місцевості. Все таки границі сих обох понять мусіли бути дуже близькі. З тієї причини мусимо вжити обох способів разом, щоб при обопільнім порівнуванню та комбінації дійти до приближних висновків. Добру прислугу чинять нам самі тексти присяг, що подають нераз цікаві подробиці.

Возьмім наперед кілька примірів:

Н а з в а	Число ланів	запл. 1649	належ. 1650	запл. 1650	заціліло 1649
Мильно (брід.)	4*	—	32	—	ані один селянин
Маркопіль „	?	—	?	—	„ „ чоловік
Вільшаниця (зол.)	6	2	43	1, 15	2 хати
Новосілки „	5	2	31, 20	1, 15	5 хат
Стінка „	5	3	28	—	2 хати
Лани (бібр.)	10	3	56, 20	2, 21	8 ліпнянок
Серники „	6½	3	40, 15	2, 1, 9	3 хати
Якимів (кам.)	4	4	25	4	4 дв. 3 підд.
Гряда (льв.)	7	4	51, 10	4	4 хати
Зимна вода „	—	—	—	—	ані один сел.
Скнилівок „	—	—	—	—	„ „ „
Годовчі „	6	—	46	—	1 хата, 1 пуста
Каменобрід (гор.)	13½	10, 18	87, 5	2	1 лан, 3 ком.
Басівка „	6	—	43, 10	—	1 хата, 2 пусті
Чернилява (яв.)	27	7	156, 20	5	?
Чолгині „	7½	16	43, 15	12	?
Хишевичі (руд.)	5	9	35, 20	6	?

Коли матимемо на оці ще таблицю Жидачівського повіту, то сих кілька примірів достатньо, щоб зрозуміти, що: 1) між рубрикою 3 і 5 єсть відносини відповідно до податкової норми 1649 і 1650 р.; 2) з заплачених податків в обох роках можна часто дійти, скільки ланів спроможних було платити їх; 3) останній висновок приблизно годить ся з подрібними звітками про те, що заціліло 1649 р.

Колиб ми держались способу, ужитого д. Яблоновским при обчислюванню людности Волині й Поділя¹⁾, і приймили на один селянський лан пересічно 18 голов, вчисляючи сюди й інших людей, як комирників, загородників, понів, коршмарів, млинарів і т. ин., то мали-б легко бажаний вислід. Однак часто не стає ніякої даної про скількисть ланів, часом не можна докладнійше означити зацілілих, тож і певний вислід не можливий. Все таки

сей спосіб дає нам приблизно ідеальний стан людности, який був перед 1648 р. Для наших років краще можна вжити грошевої підстави. Коли з 1 лану брано 1649 р. 7 зл., а 1650 р. 5 зл., то на 1 голову винадало першого року пересічно 14 гр. а другого 10 гр. Маючи на оці й загальне обіднінне, можемо обнизити сі числа до половини і тим способом допустити максимум при обчисленню. Що дотичить Жидачівського повіта, то тут обчислення можливі тільки при тих селах, де подана скількисть осілих ланів в обох роках. Се вже числення просте, приймаючи на один лан по 18 голов.

Що до обчислення міської людности, то й воно мусить бути пересічне. Тільки тут на одну голову треба приймати не 10 гр., а 15 гр. (на 1650 р.). Тим способом зможемо приблизно подати і скількисть міського населення. При тих містах, що мають подане число ланів, можна ужити попереднього способу.

При помочи сього методу перейдемо вкортці увесь простір Львівської землі, ідучи порядком означеним у таблицях, і подамо головні висновки. Вони не будуть мати абсолютної певности, а тільки релятивну — але се як раз єсть цілею нашої розвідки.

VIII.

Нинішній брідський повіт належав взагалі до розмірно зацілілих околиць. Причина тому ся, що козацько-татарська армія після битви під Пилавцями увійшла на територію Львівської землі від сторони Збаража й Тернополя. В р. 1649 найбільш спустошена була околиця коло Маркополя, як Голубиця, Літовище, Пеняки, Шишківці, Чепелі, Гнідава, Мильно. Саме містечко, як уже висше згадувано, було цілком знищене, що майже ніхто з людей у ній не остав ся. У такому самому стані було й село Мильно. Не инакший мусів бути стан сеї околиці і в найблизшій році, хоч певних звісток про се не маємо. Полуднева Брідщина перейшла імовірно ще одно спільне нещастє весною і літом 1649 р. при облозі Збаража і Зборівської кампанії. Про се переконує нас хоч би й ся обставина, що деякі місцевости, як Ратищів, Чистопади і Ренів в р. 1649 платили доволі значний податок, по поло-

¹⁾ Źródła dziejowe XIX.

вині приналежної суми, або й більше, а 1650 р. не спромоглися ані на найменший — видно, що зазнали нового нещастя. Те саме можна із всякою правдоподібністю сказати ще про Тростянець, Вертелку й ин. Містечко Підкамінь було розмірно мало знищене, 1649 р., числено тільки 30 спалених хат і податок дізнав тільки незначного зменшення. Гірше було у найблизшій році. З причин висше наведених, містечко заплатило мало що більше понад $\frac{1}{3}$ приналежного збору. З північної частини повіта найсумнійше представлялось саме місто Броди й найблизша околиця, передмістє, Дитківці і Смільно. Якийсь відділ Татарів чи козаків старався здобути його, але надаремно. При першій податку місто було вільне на основі соймової конституції, але тамошній бурмірабій, Петро Коцельський, разом із міщанами зложив заяву про повне спустошення його. Правдивість сеї заяви показується й у найблизшій році, — тоді замість 1150 зл. заплачено тільки 9, а сусідні села цілком нічого. Про те деякі місцевості у Брідщині платили повний податок 1650 р., або дуже зближались до повноти. Про сї вже була мова. Колиб ми на основі податкових чисел хотіли дійти до приблизного убутку людности, то для 40 місцевостей разом можнаб подати приблизне ідеальне число на 5500 душ, що в р. 1649 убуло до 2100, а 1650 до 1700 (беручи в обох разях крайне maximum), або інакше — людність Брідщини зменшилась о $\frac{2}{3}$ первісного стану.

Переходячи до золочівського повіту, мусимо його подібно поділити, як і брідський. Про полуднево-східню його частину маємо дані тільки для 1649 р. В тім році було нове сильне спустошення околиць Озірні, Зборова, Олієва й ин. Стан тих околиць був вже й у 1649 р. дуже невідрадний. Богато не платило ніякого податку, як Городилів, Побіч, Опаки, Верхобуж, Тростянець, Маноїв, Підлишці, Івачів, Колтів, Плугів, Вовчківці, Ярославичі; а взагалі 45 місцевостей (без Зборова) заплатили мало що понад 200 зл., що знов відповідає ледви 1000 людям. У найблизшій році стан сей мусів бути ще сумніший. Додамо при тім, що згаданий простір входив переважно у склад величезних маєтностей родини Собєских. Що дотичить західньої та полуднево-західньої частини сього повіта — то загалом беручи відносини були користнійші. Першого податку не платили цілком: Комарів (Сасів), Скнилів, Хильчичі, Ясенівці, Бони-

шин, Ляцьке велике і мабуть ще деякі. З поміж тих у найблизшій році один Бониншин двигнув ся вповні (як поперед у зазначено), хоч 1649 р. був у нїм всього тільки один чоловік¹⁾, а Комарів дуже незначно²⁾. Що більше, число оподаткованих підскакує другим разом понад 16, значить — майже в троє збільшається. Сюди окрім згаданих належить: Підліссє, Розваж, Буг, Белзєць, Білий Камінь, Черемошня, Ушня, Стінка, Гологірка, Білогови, Нетерпинці, Красносельці, Махнівці. Поміж тими, що 1649 р. платили частину податку, були деякі у майже повнім знищенню, прим. у Вільшаниці осталося усього тільки 2 хати, у Новосїлках тільки 5 хат, у Ляцькім малім 2 хат і т. ин. Мало лише таких було сїл, що показались у 1650 р. користнійше від попереднього року, але між ними були й такі, що не відприсягали цілком нічого. Про них вже згадано поперед у (Хвалів мабуть не потерпів і 1649 р.). Загалом беручи рік 1650 показується вдвоє некористнійше від попереднього, задля зазначених у горі причин. Про головні міста сього повіта Золочів, Зборів, Озірну не маємо докладнійших звісток, як тільки те, що в маю 1649 числено у Золочеві 50 спалених а 166 пустих домів, у Зборові 109, а в Озірні 60 спалених і пустих³⁾. Числячи на кожний дім по 5 голов, доходимо до поважного убутку сих міщан, понад 1900 чол. З иньших містечок Білий Камінь був в обох роках цілком знищений⁴⁾, а Олесько⁵⁾, Гологори та Поморяни дуже сильно. Перше платило менше ніж 11-у частину приналежного податку, друге менш анїж 4-ту, третє 5-ту часть. Ідеальне число людности в сих чотирьох містечках й у всіх иньших селах сеї частини повіту можна означити приблизно на 1500, а зменшене 1649 р. на 2000, а найблизшого року на 1500. У східній половині повіту мусіло бути ще гірше, длятого можемо приймати середню за нормальну і визначити загальний упадок на minimum 70%.

¹⁾ Ж. V, 2 ч. N. XXXIX, 329.

²⁾ В серпни т. р. міщане відперли татарський відділ (Balinski-Lipinski, Starożytna Polska, II, 741).

³⁾ Озірна платила 1649 р. разом з околичними селами податку 45 зл. 15 гр. — Кілько падало на саму Озірну, годі на певно сказати.

⁴⁾ Пор. 2 ч. N. XXV.

⁵⁾ Тамже, N. XXVIII.

У невеликій території, що нині належить до тернопільського повіту, бачимо теж значну різницю між обома роками. Коли 1649 р. стан людности у 6 селах міг доходити до 150 чол., то 1650 р. се число упало майже вповні. Приймивши ідеальне число хочби тільки 400 чол., маємо убуток о $\frac{4}{5}$ всієї людности.

Та частина Львівської землі, що належить до нин. бережанського повіта, в головнім представляєть ся подібно. Правда, тут можемо занотувати аж 6 сіл, що 1650 р. заплатили весь податок, хоч попереднього року виявлялись некористно. Се треба пояснити поворотом людности і відбудованнем господарств. Таких сіл могло бути й більше, все таки значна частина виявилась 1650 р. у далеко некористнійшому стані, аніж попередно. З виїмкою кількох місцевостей, всі інші, окрім Бережан і Козови, були в першій році оподатковані, і то не раз доволі значно, а в другій по часті дуже обнизили, по часті цілком не платили податку. До сих останніх належали: Каплинці, Будилів, Дворці, Козова з Недбалівкою і Демня. В самих Бережанах першого року числено спалених домів понад 50¹⁾, а другого зібрано тільки податок від попів (6 зл.). Інші містечка, як Куропатники і Нараїв платили в обох роках, в другій значно менше, Куропатники майже нічого. Все таки різниця що до населення в обох роках виходить на користь другого. Аналогічно до інших обчислень ідеальне число можна б покласти на 3000, стан у першій році на 1300, а в другій на 1800 себто убуток на 40%.

Інакше показуєть ся зі станом нин. полуднево-західньої Каменеччини. Тут передусім не бачимо ані одної місцевости, щоб у 1649 р. цілком не платила ніякого податку (сама тільки Камінка була вільна). Також стан 1650 р. держить ся з малими виїмками тих самих границь²⁾. Одно село, Неслухів, не мало ніякої шкоди в обох роках. Про її околиці маємо деякі інтересні подробиці, переважно наведені у „Народніх рухах“³⁾. Тут додамо тільки зміст присяги міщан із Струмиллової Камінки (2 серпня 1649): Місто задля ворога, огню і війська

¹⁾ Ж. V, 2 ч. N. XI.

²⁾ Се трохи модифікує наші замітки про Каменеччину, висловлені у „Народніх рухах“, ст. 129.

³⁾ Ст. 129 і далше.

так знищене, що ледви остала четвертина людей, і то на передмістях, у місті мало що людей, ринок вигорів, Замкова улица пуста, Забужна також, по інших улицах не мало пустих домів, люде одні забрані у неволю, одні постинані, інші померли, бровари спустошені і т. ин. В Якимові осталося тільки 4 дворища з 3 підданими¹⁾. Селяне-ж із Желехова присягали, що не стало 107 людей, 2 хати спалені, а 12 опущених, поля ледви $\frac{1}{4}$ засіяна, — що й половини податків не можна було зібрати²⁾. На основі числа ланів і приналежного податку ідеальну скількість людности, можемо обчислити до 2200, дійсний стан 1649 р. на 1500, а 1650 р. на 1400, а пересічна з того подасть приближений убуток на 34%.

Перемишлянський повіт, що в цілости входив у склад Львівської землі, можна поділити, з огляду на спустошінне в обох роках, на дві часті: північну, меншу (аж до Словити), цілком знищену, та південну, більшу, що представляла образ не такий сумний, як північна. В першій часті тільки Задвірє досить дивним способом могло 1649 р. заплатити доволі значну суму грошей, про найблизший рік не маємо звістки, імовірно удержалась у такому самому стані. Деякі, як Ляшки, Розворяни, Соловія, мабуть Дворище та Підгайчики виявились краще у першій році аніж у другій. Правдоподібно зазнали вони поновного нещастя літом 1649 р. Одно важніше містечко сих сторін, Глиняни, було вільне першого року, у другій замість 123 зл. 3 $\frac{1}{2}$ гр. шосу міщане могли зложити не більш 11 зл. Велике село Станислав було цілком спустошене. У полудневій часті першого року нездібних платити щонебудь було 4 села, Коросенко, Ушковичі, Мерищів, Плетеничі і Полюхів; оттанні два задержали той самий стан і другого року, мабуть також і Ушковичі; перше і третє незначно піднеслось, за те Чуперносів, Білка і може ще деякі значно упали. Стан 1650 р. супроти 1649 можна назвати так само некористним, бо тільки Яхторів³⁾, Янчин та Дусанів підіймають ся незначно. Проте можемо тут зазначити одну місцевість, що в обох роках не дізнала значнішої шкоди, а се мале

¹⁾ Ж. V., 2 ч. N. XLIV.

²⁾ Ж. V., 2 ч. N. XXXIX, 1.

³⁾ Тамже, 15.

³⁾ 1649 р. зібрано тільки з церкви, а у Млинівцях тільки з млина.

село Гута (одноланове). Правдоподібно ненарушений був і Унів, бо його не подибуємо цілком поміж знищеними селами 1649 р. За те величезне село Глібовичі, що обіймало аж 56 плугів, було дуже сильно знищене, в першій році заплатило тільки $3\frac{1}{2}$ зл., а другого замість 311 зл. тільки 4 зл. Самі Перемишляни взагалі тоді представлялись дуже бідно, коли податок 1650 р. був означений тільки на 19 зл. 22 гр., з чого містечко заплатило 2 зл. Натомість Дунаїв виявився 1649 р. значно користнійше (190 зл.); не гірше мусіло бути і в найближшій році, хоч на певно сказати не можемо, — се містечко було чомусь вилучене в тім році з реєстру. При обчисленню в приближенню людности цілого повіта ідеальний стан вийшов би на 6000, дійсний у першому і другому році на 2500; середній убуток $58\frac{5}{10}\%$.

Переходячи до характеристики нин. жовківського повіта мусимо зазначити деяку подібність цих околиць до сусіднього каменецького. Із 35 сіл тільки одно, Боянець, бачимо цілком знищене 1649 р., але й воно підносить другого року податок до третини приналежного. Протівно знов, бачимо інші, як Печихвости і мабуть ще Однів, що в першій році заплатили увесь податок, Печихвости і в другій, подібно як велике село Кунин та Крехів. Сюди можна із всякою правдоподібністю почислити і Жовтанці, що 1649 р. були спроможні заплатити найбільшу з усіх суму, себто 196 зл. Деякі підносять 1650 р. свою податкову здібність, деякі знов обнижують її, так що пересічно можна бачити однастайність, а взявши на око і згадані вище села, навіть поліпшення 1650 р. Що до міст — то про Жовкву не вміємо нічого певного сказати, Куликів стояв менш ніж $\frac{1}{4}$ частею. Обчислення випадає так: ідеальний стан 4000, дійсний в обох роках 3000; убуток 25% .

Досить цікаво, що сусідній перемишлянському — бобрєцький повіт має найбільше знищену часть не на півночі, а більш на полудні. В першій році не платили тут ніякого податку: Вибранівка, Ходерківці, Бринці, Соколівка, Сінава, Чижиці, Бертешів, Девятники, Кологури, Ятвяги, Борусів, Юшківці, Малехів, Берездівці, Кути, Гранка і Підгірці. У найближшій році піднесли вони або тільки незначно, або полишилися на тому самому становищі. Стан інших сіл 1649 р. ілюструє ось що: у Воловім осталося тільки 4 хати; у Стоках 6 господарств;

у Ланах 8 хат (на 10 ланів); у Серниках 3 хати (на $6\frac{1}{2}$ л.); у Пятничанах 4 хати, що першого року вложили 3 зл., другого таки нічого; у Тужанівцях і Станківцях осталося тільки по 1 хаті і млини і т. ин. Найближшого року мусіло бути так само, подекуди навіть й гірше. Села, як Підсоснів, Городиславичі, Підярків, Пятничани показалися 1650 р. більш некористно, ніж у попередній році. Інші переважно виявляють однастайність, та лиш деякі невелике поліпшення, прим. с. Руда. Можна ще догадуватися, що с. Підліски було 1649 р. ненарушене, бо його не подибуємо серед тих, що складали присягу, а 1650 р. недобір незначний. Саме місто Бібрка було оподатковане і 1649 р., без огляду на свободу міст, а 1650 р. спроможне було заплатити лиш 60-ту частину. Недалеке велике село Лопушна було ще у прикрійшому стані, бо з обох роках на 22 лани заплатило тільки по 1 зл. Взагалі убуток людности мусів бути сильний. Після нашого обчислення стан перед 1648 р. доходив до 6000, 1649 і 1650 р. тільки до 1500; пересічно одже зменшення було о 75% .

З поміж тих місцевостей Львівської землі, що нині належать до рогатинського повіта, найсумнійше представляються ті, що лучаться найближше із найбільше знищеними селами бобрєцького повіта, як Долинняни, Дегова, Псарі, Поманята, Кнігинички; вони в першій році, Поманята і в другій, не заплатили ніякого податку. Натомість інші 1650 р. показують з'убожіння як Любша і Мелна, Яглуч, Кнігиничі, а передусім Фирліїв. Останнє містечко у першому році могло вложити аж 40 зл., коли у другій на 56 зл. тільки 8 зл. Але се можна пояснити і льокальними причинами, прим. огнем. Інше містечко цих околиць — Підкамінь в обох роках держалося однаково: упало до $\frac{1}{6}$. Обчислення випадає так: 1500 перед катастрофою, 600 — 1649 р., 500 — 1650 р.; одже людність зменшилася пересічно о 65% .

Тенер переходимо до найцікавішого повіта — львівського. Вже з гори можна догадатися, що сей повіт був найбільше виставлений на нещастя, бо Хмельницький разом із цілою козацько-татарською армією стояв довгий час під Львовом. Велике його військо живилося, тодішнім звичаєм, головно грабованням, а Татари до того чинили безпрестанні напади в околиці і збирали ясир. Всі інші повіти, окрім Золочівщини та Бобрєччини, зазнали більш нещастя від одноразового переходу

Татар, а сей гостив у себе ворогів протягом кількох тижнів. Кинувши оком на таблицю, бачимо, що північна частина Львівського повіта, по лівім боці потоку Яричівка, розмірно заціліла. Окрім Костієва, і правдоподібно Козич, мабуть усі інші були тут спроможні платити частину податку або в однім або в другім році, хоч ся частина незвичайно мала. Деякі, як прим. Ременів, Грибовичі, показують у 1650 р. ще більший упадок, аніж у попереднім. Містечка сих околиць, Кукизів та Яричів, були першого року вільні від податку, у другім Яричів спроміг ся 4 зл. зам 66 зл. 23¹/₂ гр., а Кукизів цілком нічого не дав. Таких сіл, що заплатили-б повний податок 1650 р. в тих околицях цілком не маємо. Коли перейдемо на правий бік Яричівки, замічаємо передусім, що тут дуже маленько таких місцевостей, що 1649 р. щонебудь заплатили: на 75 єсть їх тільки 16. Що до другого податку, то що найменше третина, коли не половина, також не заплатила нічого. За те маємо тут иньшу цікаву прояву, а се, що три села: Пустомити, Малечковичі і Милошевичі, не вчисляючи малого присілка Поричі під Львовом, заплатили в обох роках повний податок. Се неначе щасливі оази серед спалених і безлюдних околиць. Яким способом сі села уратувались від нещастя — годі напевно сказати. Сумно відбивають від них ось які місцевості: у Білці зібрано тільки податок від млина, у Гряді осталося тільки 4 хати, у Зимній Воді не стало ані одного підданого, у Скнилівку не можна було навіть нікого знайти до присяги, Сихів був знищений до нащадку, в Годовичах осталося тільки дві хаті, і то одна порожня, і т. ин. У селі Пруси не було зразу ані одного чоловіка, з часом державець сеї королівщини, Краковський, знайшов двох своїх людей, що старцювали у Львові¹⁾, і ті зложили присягу, що село цілком знищене, „бо неприятель стояв у нашому селі цілі 4 тижні“²⁾. Інші, як-так зацілілі місцевості, лежать порозкидані по цілому просторі повіту, розмірно найбільше на полудни, коло Щирця. Із міст на першому місці згадати треба столицю землі і цілої Галицької Руси — Львів. Роля його 1648 р. була значна, цілі три тижні у жовтні був обложений і дуже знищений. Близні

¹⁾ Жерела V, 2, N. V.

²⁾ Тамже, N. XXXIX, 311.

відомости про стан міста подали ми на иньших місцях¹⁾, тому то їх повторяти не станемо. Безперечно, що облога Львова, хоч і без результату, вплинула сильно за зменшення людности міста. Належить се головню до передмість. Підчас облоги частъ передміщан укрилась у місті, частъ у церкві св. Юра, частъ знов на Високім Замку; тимчасом і церков і замок були добуті, одже багато людей мусіло погинути або дістатись у неволю. Ось як описує бурґрабій Ян Братковский передмістя: „Підчас нападу ворогів оба передмістя знищені огнем і мечем, людей одних як звіврат погнано у неволю, иньших, малих дітей, немилосерно забито і їх кровю полита не тільки земля, але й церкви, так що мало лише осталося жителів“²⁾. Ті Львовяне, що боронились за мурами, вийшли ліпше, хоч багато людей забрала слабість і голод; особливо дітей умирало незвичайно багато³⁾. Містечко Наварія було вільне від першого податку, другим разом заплатило тільки 1 зл. замість 59 зл. 14 гр. Про Щирець не маємо докладних звісток, окрім заяви міщан 5 н. ст. мая 1649 р. Вони оповіли, що саме містечко з передмістями: Лани, Вістрів і Піски, спустошене цілком, Татари вирізали багато людей, здобувши передміську муровану церкву, багато забрали у неволю, а иньші вимерли на заразу⁴⁾. З поміж великих сіл Пикуловичі першого року не дали нічого, другого тільки 9 зл. 5 гр. (на 15 ланів); Давидів і Черепин зразу разом лише дали 3 зл., опісля по 2 (на 30¹/₂ л.); Дмитре зразу цілком знищене, піднеслось за рік до 7 зл. (на 17 л.); Красів, в першім році вновні знищений, підніс ся у другім до 2 зл. і т. ин. Після нашого обчислення виходило-б число людности сього повіта, без Львова, Голоська і Брухович, перед 1648 р. на 10.000, 1649 і 1650 р. коло 2000; инакше — убыток виносив 80%. Саме місто Львів можна-б обчислити у приближенню на основі спису контрибуції, заплаченої Хмельницькому⁵⁾, однак сей вислід мусить мати дуже мало певности.

¹⁾ Народні рухи, ст. 128—9; Облога Львова 1648 р. („Дѣло„ 1898).

²⁾ Жерела V, 2, XVI.

³⁾ Тамже, т. IV, N. XXX.

⁴⁾ Тамже, V, 2, IV. Додати треба, що 1621 р. містечко се було також цілком знищене. Нуждений стан його тривав ще 1662 р., як се описує тодішня люстрація (Baliński-Lipiński, II).

⁵⁾ Жерела, т. IV, N.

Приймивши по 10 душ на одно імя того спису, дістанемо число коло 3000 чол. 1649 р., коли тимчасом після реєстру 1650 р. ідеальне число виходилоб для Львова і двох поближких сіл на 20.000 чол.; одже страта виносила-б 85⁰/₀, однак се ледви можливе.

Сусідній повіт до заходу — городецький представляється значно користнійше від Львівського. Свількість цілком спустошених сіл в першому році займає майже тільки четвертину усіх, а в другому році на тім становищу остається тільки 4 села, Борки, Малковичі, Бартатів і Басівка та ще може одно-двоє. Полуднево-східна частина повіта потерпіла найбільше, дарма, що недалеко у львівським повіті знаходяться села цілком зацілілі. Значної теж шкоди зазнали села близькі до Львова, як Жорниска, Зелів, Домажир, Борки й ин. Таких місцевостей, що заплатили повний податок в обох роках маємо тільки 1, а се Долиннян, у другому році прилучився ще Янів¹⁾. Взагалі однак стан повіта був однаковий в обох роках. Городок, відповідно до заяви міщан 7 н. ст. червня 1649 був так знищений, що мало хто остався, однак податок 1650 р. показує, що осталась таки більша половина. Замок був знищений козаками²⁾. Судовий возний зі шляхтою так описував стан городецького староства у заяві 22 н. ст. мая 1649: „всі добра спустошені ворогами, гумна порожні, знищені Татарами, козаками і домашніми ворохобниками, деякі спалені, коршми, горальні, млини, хати нечислені попалені, багато селян забраних у неволю, багато забитих, дуже багато погинуло на заразу, маленько тільки осталось, і то без коней і волів, тож не можуть відбувати панщини, поля незасіяні, пусті“³⁾. При обчисленню дістанемо ось які числа: около 6000 для часу перед 1648 р., до 2000 для 1649, та для 1650; убуток одже виносив би 67⁰/₀.

Переходячи до нин. рудецького повіта, замітимо передусім, що деякі наведені у таблиці місцевості не можна з цілою певністю зачислити до Львівської землі, деколи вони зачислялись мабуть до Перемиської. Таке мусіло бути з самими Рудками й околичними селами. Цілком знищених сіл в обох роках маємо

два: Чуловичі та Якимчичі, та чотири вповні знищені 1649 р., як: Горожана, Горожанка, Гонятичі, Риців; про останні не маємо звісток із 1650 р. За те єсть тут села, що в обох роках були ненарушені: Грунт-Поріче, Андриянів, Підвисоке і Горбачі, у другім році ще Чайковичі шлях. Села: Рудки, Вістовичі, Новосілки, Підгайчики, Яремків та Долобів, зазнали невеликої тільки шкоди, бо були в них спустошені тільки поодинокі лани: в Рудках 1 л., у Вістовичах 2¹/₄ л., у Новосілках 2¹/₂ л. і 4 загор., у Підгайчиках 3 л., в Яремкові 1¹/₄ л. 5 загор., в Долобові 1 л.¹⁾. В тих околицях найважнійше містечко Комарно. Воно мало доволі сильний замок, так що видержав козацько-татарський приступ 1648 р.²⁾. Від першого податку було свободне, другого заплатило більш аніж половину. Стан цілого сього повіта можна з'їлюстровати описом розмірно мало знищених сіл: Погорців, Подольців, Голодівки, Конюшок, Тулиголов і Сусулова. Дідичі їх заявляли 28 н. ст. мая 1649 р., що в тих добрах фільварки і гумна всі попалені, стада 113 штук забрано; в Погорцях спалено 44 хати, забрано 284 хлопських коней, 47 селян забрано у неволю, 25 стято; в Подольцях спалено 4 хати, хлопських коней забрано 87, селян взято у неволю 37, забито 13; в Тулиголовах спалено 7 хат, хлопських коней забрано 150, підданих 11 взято у неволю, а 16 забито; в Голодівці спалено тільки двір, коней селянам забрано 100; в Конюшках спалено 2 хати, коней селянських забрано 113, селян не стало 83; в Сусулові спалено 6 хат, забрано 134 коней селянських, людей пропало 47; забрано багато селянського добутку, як одіж, гумна, пасіки і т. п., не говорячи про панське майно; — усе те мали вчинити Татари, козаки і бунтівники-селяне³⁾. При загальнім обчисленню дістанемо для 35 місцевостей сього повіта такі числа: 4000 для 1648 р., 2500 для 1649 р., і теж саме для 1650 р.; — убуло одже людности 38⁰/₀.

Яворівський повіт представляється значно користнійше, хоч сі околиці лежали на головнім шляху походу Хмельницького. Цілком знищених сіл не було тут цілком, а сама столиця повіта, Яворів, мала тільки незначні шкоди; першого року

¹⁾ В люстрації 1661 р. сказано, що се містечко не може ще відбудоватись по спустошенню козацьким і переході військ; тимчасом можна говорити тільки про се друге нещасте (Пор. Baliński-Lipiński, II, 712).

²⁾ Народні рухи, 87. Пізнійше містечко, упало ще більше 1661 р. зам. 160 домів було тільки 32 (Baliński-Lipiński II).

³⁾ Жерела, V, 2, XVIII.

¹⁾ V, 2, XXIX, 389.

²⁾ Народні рухи, 76.

³⁾ V, 2, XXIV.

було се місто свободне від податку, другого заплатило на 276 зл. 22 $\frac{1}{2}$ гр. аж 211 зл. 12 гр. — без мала одже все. За те сусіднє містечко Брухналь, де Хмельницький мав стояти аж 4 тижні(?) з цілою своєю силою, було більше знищене, але людність убула тільки задля зарази¹⁾. Від першого податку було се містечко вільне, другого не заплатило навіть половини. Зрештою взагалі стан околиці цілого в обох роках майже однаковий. Обчислення дає такі числа: 4700 (1648), 2600 (1649 і 1650); людність одже зменшилась пересічно о 45%.

Та частина властивої Львівської землі, що сьогодні належить до жидачівського повіта, представляє ся так, як полуднева сторона львівського, себто була сильно знищена. Всі майже місцевости не платили нічого, ані в однім ані другім році. Містечко Миколаїв було вільне 1649 р., а пізніше здобуло собі загальну податкову волю²⁾. Убуток тяжко обчислити задля непевности деяких сіл, все таки можна без пересадн, опираючись на анальоїї з иньшими повітами, подати на 75%.

Та підстава, якої ми до тепер уживали для зображення стану властивої Львівської землі, стає недостаточною, коли хочемо представити відносини у т. зв. Жидачівської землі. Звістки, які маємо про її околиці, однородні в обох згадуваних роках і мало доповнюють себе. Передусім зазначимо, що в уложенім списі нема цілком сіл, що були ненарушені, лише ті, що складали присягу на знищення в однім або другім році. Таблиця обіймає ледви 103 місцевости, себто навіть не $\frac{2}{3}$ усіх, для того то обчислення убутку дуже непевне. З погляду на уложену таблицю виходить передусім сильна різниця поміж місцевостями, що лежать по лівім боці Дністра і тими, що по правім. Територія лівобічна, в нинішнім бобрецьким, рогатинським та жидачівським повіті, була дуже сильно знищена. Із 29 місцевостей бобрецького повіта було 12 таких, що в обох роках не могли зложити нічого, що присягали про повне спустошення. Поліпшення у 1650 р. було незначне тільки в кількох селах, що рік перед тим були цілком знищені. Таких же, що в обох роках зложили частину податку, не було більше як п'ять. Бачимо одже, що ся сторона лучить ся тісно що до знищення із найближшими сусідніми околицями властивої Львівської

землі. Села нинішнього рогатинського повіта виходять користнійше, вповні знищений тільки Григорів. У жидачівським нин. повіті місцевости по лівім боці Дністра були цілком спустошені, між ними і містечко Розділ. По правім боці найбільше потерпіла околиця Журавна; у першім році вона представляє ся вповні знищена, у другім бачимо деяке движення. Сам Жидачів, що відіграв значну роль у бунтах 1648 р.¹⁾ був знищений до половини. Про давнійше долиньське староство, майже те саме, що нин. долиньський повіт, ще менше можемо сказати що певного. Про сю сторону маємо звістки майже тільки з першого року. Хиба про Креховичі можемо сказати, що були в обох роках цілком знищені. При обчисленнях мусимо обмежитись тільки на безогляднім числі убутку, для визначення ідеального стану не стає нам материялу, за те сам убуток на основі того, що відприсяжено, може бути майже докладно означений. Він виносив би 1649 р. до 5000 голов. Обчисливши знов ідеальний і дійсний стан людности в кількох докладнійше означених селах, можемо дорогою пропорціонального получения означити убуток у всіх 103 місцевостях на 40%. Сам Жидачів стратив около 600 людей, Долина около 800. Усе те одначе не показує нам ще загальної перемены числа населення всеї Жидачівської землі, хоч правдоподібно упадок не був менший як 25%.

* * *

Реасумуючи все вище наведене доходимо до ось яких результатів.

а) Найбільше знищені околиці цілої Львівської землі були: околиця коло Бродів і середня частина брідського повіта, східня половина золочівського, північна частина перемішлянського, полуднева бобрецького, майже цілий львівський, з виїмкою північного кута, західня частина городецького, полуднево-східня рудецького, північна і східня жидачівського, західня рогатинського. Сі найбільше знищені місцевости творять широкий пояс, що тягнеть ся від границі Волині та Поділя просто на захід до Львова, звідти згинаєть ся на полудне і простираєть ся широким поясом

¹⁾ V, 2, X.

²⁾ Ind. rel. castr. Leopold. t. 339, p. 1172.

¹⁾ Народні руху, 62.

на полудне аж до Дністра, де знов заломлюєть ся на схід і входить у територію Галицької землі. Східня часть сього великого пояса витворилась у 1648 і 1649 р., західня тільки у першім.

б) Коли зберемо наші обчислення людности в поодиноких повітах, то дійдемо до загального висновку, що утрата людности властивої Львівської землі доходила до 60%, а усеї, разом з Жидачівщиною, до 58%. Стан перед катастрофою подаємо найнижший 100.000, а по ній як найвищий 40.000; з того виходить загальне зменшення людности на 60.000 чол.

IX.

Той сумний результат був наслідком війни 1648—1649 р. Одначе не треба думати, що самий козацько-татарський похід спроводив сю руїну. Передусім треба відділити козаків від Татарів. Заяви і присяги лучать звичайно сі дві назви разом, подаючи їх як причину нещастя, коли одначе приглянемо ся близше поодиноким звісткам, то побачимо, що цілком инакше поводити ся козаки, инакше Татари. Перші звертали ся головню проти панських дворів (але й то не нищили їх цілком, а тільки уживали для власної потреби)¹⁾ та проти Жидів, почасти Поляків; за те Татари найбільше були ласі на людей, а забираючи їх нищили і палили села до нащадку. Що козаки поводити ся супроти селян не ворожо виходить із загального образу народніх рухів в осени 1648 р., де маємо багато прикладів обопільного порозуміння і згоди²⁾. Що більше, ті села і міста, що гостювали у себе довший або коротший час самого Хмельницького з його головною армією, як Яворів, Брухналь, Янів, Кунин, Крехів й ин. Ярво відбивають від иньших своїм користним станом і вони спроможні платити або весь податок, або значні частини. Подібно, задля пошановання, остав ся цілий й Унів. Ще одно промовляє за тим, що між козаками і руською людністю Львівської землі, і взагалі Галицької Руси, не було ворожих обставин,

¹⁾ Се виходить із представлення осінних рухів 1648 р., де селяне аж по відході козаків кидали ся на панські двори і грабували їх.

²⁾ Про се диви „Народні рухи“.

а се, що селяне і міщане заохочені козаками вже по відході Хмельницького почали революційну діяльність на його користь і з явними симпатіями для нього. Безперечно, що й сам воєнний похід ніс багато нещастя із собою, але иньші обставини були тут важнійші. Татари брали самі заплату за поміч Хмельницькому і він мусів на неї годити ся, подібно як і польський король по зборівській умові.

Але не самі Татари були причиною такого страшного видлюднення. Заяви і присяги селян подають ще й иньші не менш важні нещастя. Сюди належить передусім морова зараза, яка появилась з весною 1649 р. Вона забрала дуже багато людей із цілої Галицької Руси, окрім підгірських околиць. Майже в кожній присязі згадуєть ся та причина. Дальшим нещастем, не малої ваги, часто зазначуваним у заявах і присягах, були переходи польських військ, що спроваджували руїну, не меншу від неприятеля. Досить переглянути судові книги з тих часів, а переконаємо ся про безліч скарг на військо за утиски, розбої і всякого рода надужитя, що нераз доходили до страшних розмірів¹⁾. Перед Татарами можна було хоч утікати, а від стаціонованих здичілих вояків ніяк було охоронити ся. Вкінці не малу ролю відгравали тут утечі селян. Про се згадують заяви і зрештою само собою зрозуміле. Богато селян прилучалось до козаків та опісля переходило в козацькі території. Се діялось і 1648 і 1649 р. Тимто треба собі пояснити нераз гірший стан залюднення у другім році, аніж у першім. Але бували випадки, що втікачі селяне вертали назад й осідали на опустілім лані та ставали знов вести давнє жите, більше або менше виявляючи своє невдоволення з соціального свого становища²⁾. Таке запустінне мусіло бути, силою фізичних законів, доконче вирівнане. Легко зрозуміти, що зараз почав ся сильний міграційний рух селянської і міщанської людности із заходу на територію Львівської землі. Нові елементи були понайбільш Поляками, що займали села і міста по Русинах. Вони безнастанно рушили ся, але сліди їх перетревали аж до нині.

Рік 1648 був першою нагодою і пробою для галицьких Русинів скинути з себе ярмо політично-суспільне та релігійно-

¹⁾ Близші дані у „Народніх рухах“.

²⁾ Про се диви „Народні рухи“ та Жерела V, 2, XLIII.

національне, наложене ще 1340 р., але він випав серед таких неприхильних обставин, що ся проба — двигнутись революційною дорогою — вже не повторилась. Отсе бачили ми доволі докладний образ руїни серед населення краю і він буде найкращою мірою того економічного, політичного і національно культурного упадку, який дуже сумно проявив ся у Галичині після великої української революції¹⁾. Для Наддністрянської України вона принесла розбурхання умів і незмірно скорий розвиток житевих сил та культурних змагань — хоч на якийсь час; для Підкарпатської України був се початок фатального упадку і зловіщої мертвоти на більш, ніж дві сотки літ.

С. Моматівський.

ЧАСТИНА I.

¹⁾ V. u. s.

I.

Максиміліян Тржціньський позиває селян із Жухова за пограбоване його двора в Пискоровичах і забите Жида орандаря. 22 н. ст. лютого 1649.

Ioannes Casimirus etc. Tibi illustri et magnifico Lucae de Bnin Opalinski, supremo regni marschalco, lezaiscensi etc. capitaneo¹⁾ ac bonorum eo pertinentium tenutario, de his aliisque bonis tuis generaliter omnibus mandamus, ut coram nobis seu iudicio nostro tribunalis regni Lublinensis recte in duabus septimanis a positione praesentis citationis, aut tunc, dum et quando causa praesens ex registro competenti ad iudicandum legitime inciderit et prouenerit, ex instantia instigatoris iudicii eiusdem tribun. regni Lublinensis eiusque delatorum, gnosi Maximiliani Trzcinski, bonorum villae Piskorzowice legitimi possessoris, et nobilis Andreae Kulikowski, eiusdem gnosi Trzcinski famuli ac bonorum eorundem Piskorzowice factoris, personaliter et peremptorie compareas, qui te citat ideo, quatenus tu laboriosos: Pulcak Michałko aduocatum, Petrum Trusc, Sienko Wrobel, Iantos Vchwiąt, Hryc et Petrum Sabbathowie, Paulum Dubas, Cerelowięta duos fratres, Iwanum Gutti, Gryc Siegda, Czubotura, Lazarum Pohrebczyc, Iwanum Kozacko et alterum patrem eius, Andream Krewak et duos fratres eius, Iwanum et Andream Onuszkowięta, Steczowięta fratres, Stec Haiduk, Onuszko Wiesczek, Kmiecikowie duos,

¹⁾ В акті: capitaneo etc. lezaiscensi.

Skiba Daniło, Zral Iagło, Andream Dinisow, Fedorium Zdziebło Doktor — de bonis villae Rzuchow ad capitaneatum lezaiscensem spectantibus, ad praesens tenutae tuae, coram iudicio nostro tribunalis regni Lublinensis ad extendendas et ad iudicandas super eisdem inculpatis subditis poenas legibus et constitutionibus regni contra infrascriptarum violentiarum patratores sancitas, per eos vero succubitas, ideo — quia suprascripti inculpati non veriti poenas legum regni contra domorum nobilium inuasores eorundemque depraedatores eisdem legibus regni sancitas rigoremque iuris in infrascriptorum patratores interpositum minime metuentes, contra leges regni ac securitatem publicam, quam licet omni tempore, uel maxime tamen hoc interregni, quo orbata patre patria in luctu iacet, leges regni sertam tectamque habere volunt, tempore calamitoso praesentis nefasti interregni collectis viribus aggestibus, assumptis armis, excitatis vocibus, adumbratis personis Cosacorum modo guerico et hostili in curiam actoris in bonis villae Piskorzowice existentem, satis mirabile artis opera et affabre artificatam, refutatis legibus et statuto regni de praedonibus domorum nobilium inuasoribusque earundem expilatoribusque ac flammis abolitoribusque sancitis, quinimo eisdem legibus recalcitrantes et ex iugo dominatus actoris, domini sui, se iam esse excussos rentes inuaserunt circaque eandem inuasionem curiam actoris inprimis suppellectili domestica, foribus, fenestris, fornacibus, senniis, mensis, seliis, sedilidus ac omni artificio ferri structura curiali affabre applicati spoliarunt et euacuerunt ac insuper ipsam curiam, queat nostri operis expositionem triginta millium florenorum iure merito aestimari ualuit, tum et duas domos ad conseruando varii seminis grana circa fluuium San siltas, alias dwa spiklirze, funditus in cineres redegerunt, nec his contenti ad horreum et domum trituratoriam sese contulerunt exindeque frumentorum varii grani et seminis centum tumnas mensurae tarnogrodensis receperunt, insuper pecora, pecudes abegerunt, anseres, gallos, gallinaceos ausui (*sic!*) suo minus licito applicarunt, postmodum malitiae imponere praeratae male

nocendi vesana non ualentes ad scaphas fluuio San adiacentes prosilierunt, quas itidem in numero quatuor praeuentas omni ornatu denudarunt, omne genus ferri circa scaphas obseruari soliti extraxerunt, arbores pro tribus scaphis conficiendis adoptatas et dedelatas domos suas vexerunt, diuendiderunt et concremarunt, ad extremum infidelem Abraam, braxatorii arendatorii (*sic!*) crudeliter trucidarunt circaque eum quingentos flor. pol. actoris proprios receperunt, tum et alias res in eadem curia, choreo, scaphis, equirea existentes, quae registro seorsiuo specificabuntur, ui et violenter subreperunt, inter se partiti sunt ac domos proprias in curibus deuexerunt, — ad uidendum itaque et audiendum suprascriptos inculpatores, ad sumendas de ipsis poenas legum regni ratione infrascriptarum violentiarum perpetratarum coram iudicio nostro tribunalis regni Lublinensis statui, in quantum uero non statueris, poenas pro dimerito eorum, quas in se traxerunt, ex delicto suprascripto legibus sic dictantibus coassumi citaris, sis iudicialiter responsurus. Datum Lublini feria secunda post dominicam Inuocauit quadrasimalem proxima anno Domini millesimo, sexcentesimo quadragesimo nono.

Той самий позиває за теж кс. Валентина Цешковича, плебана в Лежайську, за селян: Wasilium Steczowiāt, Hryc Muzyk, Sketicz, Marcum Sai, Iwanum Gedziszyn, Andream Moskal, Stec Zazieray, Roman Zazieray de eadem villa Rzuchow.

(*Ind. rel. castr. Premisl. a. 1649–50, t. 376, p. 1473–7*).

II.

Шимон Корчинський позиває селян-бунтівників з Озерян, Олеші, Грушки, Бортників і товмацьких міщан за те, що в осені 1648 р. пограбували його майно в Живачові і над ним знущалися. 29 н. ст. марта 1649.

[E]. Ioannes Casimirus etc. Tibi magcae Mariannae Potocka, magci olim Adae Kazanowski, metatoris castrorum regni,

czerkasiensis, tłumaczensis etc. capitanei, consorti relictæ, mandamus etc. ad instantiam delatoris gnosi Simonis Korczynski, qui te citat ad statuendum per te subditos possessionis tuæ: laboriosos: pop Wasil de villa Iezierzany, qui protunc effrenatæ licentiosæ plebis tumultuantis præfectus vulgo pułkownikiem extiterat, Mikitycz wataman, Hryn Mikityczow, Klim, Wonton Poroh, Hrehor Matiaszow, Iakow Truszyszyn, Michayło Czeremchowski, Stephanko, Mikula, Ilko Mikulin, Andrus Borys, Andrusiow Iakow, Olexa Andrusiow syn, Kuzan Olexiow syn, Iwan Babiak, Iwan Bednarz, Fil, Andrus Goy, Dywicz Konrat, Stec Kuszniarz, Iwach, Michayło Kisieliczka, Iakow Turczyn, Fedor Łysy, Tymos Putulach, Iwanko, Panko Karpow, Maxim Worobec, Fedeczko Kurys, Iwan Swa, Hrehor Dudul, Iaremy Pucka — de villa Iezierzany; Maxim Czewaga, qui protunc præfectus vulgo pułkownikiem extiterat, pop Sieman, Iakow wataman, Skucko, Olexa Czewaga, Iwan Siniczka, Mathfey Hołowanczak, Wasil Czewaga, Macko syn Siniczyn, Iwan Machtycz, Serhy Machtycz, Anton Kohutyk, Hawryło Kohutykow zięć, Char, Kohutykow zięć Trochym, Hrehor Lewkow syn, Iwan Grada, Wasil Snihurka, Iaremko Nekremsza, Maxim Kaptaniec, Macko Kaptaniec, Stephan Popowicz, Seman Tatarywiec, Wasil Czayka, Fedor Iakowcow, Pilip Iakowcow, Siemian Tryus, Sawka Abramow syn, Wasil Cyga, Mas, Lewko Mucha, Hryn Pech, Iakow Maszkowic, Wasil Maszkowic, Fedur Czuchart, Iwan Siwrus, Harsim Byczko, Panko Trywuszczak, Iurko Bryndziey, Hawryn stary, Stephan Iaremkow, Iwan Senewiczow, Stephan Iurykow, Hawrysz Kuszniarz, Wandulin zięć, Dinis Senewiczow — de villa Olesz; Paweł Szewczyk wataman, pop Iaremy Hołowaczow, Demko, Proc, Wasil Bohak, Iwan Bohak, Andrus zięć Siencykow, Fedor Niemcow, Iwan Niemcow, Fedko Olchowicki, Hryc Zbihły, Mielnik Maxim, Wasil Mielnik, Fedor Koron — de villa Gruszkas; Kopystka wataman, pop, Fedor Kopystczyn syn, Iewko Kopystyszyn syn, Wasil Borykowicz, Bilik Iwan hayduk, Michayło Hredelik, Iwan Zaięczyk — de

villa Bortniki pro sumendis per ipsos poenis legum, — quia ipsi feria III ante f. s. Martini pont. (10/XI 1648) cum multis seditiosis hominibus tumultuantes, instructi vario armorum genere, in legiones et cohortes distincti, sub expansis vexillis, cum tympanis aliisque insigniis militaribus per oppida et villas more guerrico grassantes easqua spoliantes, sanguinem innocentem nobilium et catholicorum nullo respectu sexus feminei, etiam infantium in cunabulis existentium, habito tyrannice fundentes in villam Zywaczow possessionis actoris incurrerunt, suppellectilem vniuersam deprædant, equos, equiream, peccora, pecudes omniaque, quaecunque ibi reperierunt, inter se partiti sunt, dehinc horreum et curiam flammis in cinerem redegerunt; his peractis ad villam Iezierzany diuerterunt ibidemque actorem de fortalitia Pniowie versus fortalitium Buczacense euntem peruenerunt eumque captiuarunt, vexerunt, variis verberibus tormentisque excruciarunt, vinctum ad oppidum Otenia, vbi Wysoczan, dux tumultuantis plebis, cuius numerus quindecim millia excedebat, illeque ibidem residebat siue excubabat, duxerunt, et nisi in itinere prouidentia diuina e manibus illorum euasisset, actum de vita ipsius fuisset, quo facto etc. Datum Lublini feria II post dominicam Ramispalmarum quadr. a. D. 1649.

Той сам Корчинський позиває за теж товмацьких міщан: proconsuli, consulibus etc. oppidi nostræ s. r. m. Tłumaczensis ad statuendum per vos conciuēs vestros, famatos: Iaremko, qui protunc effrenatam licentiosam plebem ad tumultuandum concitauerat ipseque illius turbæ præfectus vulgo pułkownikiem extiterat, Paulum, Miron et Panko Popowicz, Iosko wuyt, Paulum Hliwicz, Fedor Kozak, Wasil Sławuta, Meleszko, Andrus, Stephan et Daniło Woronskich, Meleszko Rad, Saraphin Chromy, Wasil Sarafinow, Daniło Bednarz, Iwan Dudul, Piotr Martian, Iwan Hałuszka, Onysko Szwiec, Ilko Nita, Iac Hayduk, Stephan Cyrulik, Sidor Kondrat, Paweł dziak, Hałuszczyn syn, Wasil Motylik, Andrus Motylik, Iwan Demaszcyszyn, Daniło Demaszcyszyn, Hryn Demaszcyszyn,

Stephan Diakow, Zacharka, Sawka, Hawryło Iaremkow, Martian, Kuń Czarnołyсы, Andrus Stelmach, Paweł Hliwiszczyn, Iwas Minorow ziec. [Дата як вище].

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1648 9, p. 1489 94 obl. 17/V*).

III.

Міщ. Антон Скульський позиває селян з Балич за те, що його напали й побили. 29 н. ст. квітня 1649.

[E] Hieronimus a Theczyn Oszolinski, zydaczouiensis capitaneus. Tibi gnoso Gasparo Wilzynski etc. ad instantiam instigatoris officii nostri eiusque delatoris honesti Antoni Skulski, gnosi Nicolai Truskolaski aekonomi martinouensis, qui te citat pro eo, quatenus tu laboriosos: Kowala z synami, popa Awrysia, Watamana Mielnika — principales... [i ще 26 імен] tatamque communitatem villae tuae Balice subditos, qui saeviente sub interregno Kosacorum cum Scytis incursione dubia spe rusticalis domini[i] moti ausi sunt actori ex oppido Martynow manibus Scytarum cum nobili Alberto Kozuchowski ad fortalitium villae Lissowce aufugienti et pecuniam 500 fl. pol. pro censibus et prouentibus annualibus a subditis oppidi Martinow villarumque eo pertintium exactam per v. Balice domino suo auferenti viam publicam obsidere, eumque captum baculis, fustibus et lapidibus concutere, vestibus orbare, pecuniam inter se disripere, eundem in varia corporis membra consautiatum, illudendo gentem palonam et exproprando catholicam fidem, et transiaculandum palo affigere et alligare alligatumque ex occasione ad superuentionem famulorum gnosi Ioannis Stawinski itidem diuina prouidentia aufugientium post multas pollicitationes et iuramenta vix semiuiuum religare et emittere, ratione quorum etc. statuas etc. Datum in castro Zydaczouiensi feria V post dom. Iubilate 1649.

(*Ind. rel. castr. Zydaczou. a. 1649—50, t. 40, p. 370—1, obl. 29/V*.
Такий самий позов Кожуховського p. 373—4).

IV.

Позов Андрія Яловіцкого на селян Тартакова, Тартаковця, Рогалина, Спасова, Первятич, Колпитова за нахід на добра Ляшки. 17 н. ст. мая 1649.

[E] Ioannes Casimirus etc. Vobis gnosis Andreae Czerminski etc. ad instantiam gnosi Andreae Iałowicki, tribuni luceoriensis, etc. ad statuendum per vos laboriosos: Nestor Nielidka... [i ще 27 імен] de v. Tartakuw; Iusko Oszurko... [i ще 12 імен] de v. Tartakowiec; Makar Turacem... [i ще 16 імен] de v. Rogalin; Andrey, Martyn, Hryc de v. Spasuw; Iwaniec Obranienia... [i ще 19 імен] de v. Pierwiatycze; Hrycko Budko pop... [i ще 29 імен] de v. Kołpytow, qui sub tempus interregni super inequitationem ad bona possessionis actoris Laszki horreum, in quo siliginis duo millia cassularum collecta erant, contriturauerunt et vsui suo applicarunt, parkany około zamku opalili, et quidquid ferri, aeris, stanni, cupri in eadem arce reperierunt, secum asportarunt, quo suo ausu etc. Datt. Lublini feria II post f. Ascensionis in coelum Christi A. D. 1649.

(*Ind. rel. castr. Belz. a. 1648, t. 236, p. 1121—3*).

V.

Скарга на стоянівських міщан і радванецьких селян за нахід на двір Юрія Сєравського в Гоголові. 25 н. ст. червня 1649.

[E] Feria VI in crastino f. natiuitatis s. Ioannis Baptae 1649 gnosus Stanislaus Chowęcki ex parte gnosi Georgii Sierawski, possessoris v. Hoholow, generis (*sic!*) sui, protestatus est contra magcum Sigismundum Dynof, capneum sokaliensem, ratione non administrationis iustitiae de laboriosis: Iacko Hayduczek, Wasko Radkow pasynek, tum et aliis subditis de v. Radwance, de Wola Radwaniecka, de oppido Sto-

ianow, ratione per ipsos superuentionis in villam Hoholow curiamque ibidem sitam ibidemque receptionis rerum.

Така сама скарга на Єроніма Радзейовського за селян з Яструбич.

(*Ind. rel. castr. Belz. a. 1649, t. 236. p. 808—9*).

VI.

Міщ. Войцех Полюляк і Якуб Шугай подають міщан із Солоного Городка за силуванє їх при складаню окупу Козакам. 7 н. ст. липня 1649.

[E] Feria IV post f. Visit. Mariae Virg 1649 honesti Albertus Polulak et Iacobus Szuhay, incolae oppidi Slony Grodek iurisdictionis castrensis, protestati sunt contra spectabiles ac famatos: proconsulem, consules, viceaduocatum, scabinos totamque communitatem praefati oppidi Slony Grodek ideo, — quia ipsi sub tempus interregni et rebellionis hostilis seditiosorum Kosacorum in autumnno proxime praeterito, dum quidem licentiosae turmae rusticanae praefectus dictus Kapusta oppidum praefatum expugnaturus armatam adduxisset multitudinem et hostilia moliretur, communicato inter se consilio et emissis quibusdam e medio sui nationis ruthenicae oppidanis et ritus graeci poponibus, qui cum ipso tractarent et incolumitatem toti oppido paciscerentur, vbi ex pacto conuenit, vt vitam et fortunas suas certa pecuniae summa redimerent, vniuersi et vnusquisque pro facultatibus suis ducta proportionem in medium conferrent, non attentis tenuioris fortunae protestantium rationibus, nec facta proportionem, sed eo solo inritamento ducti, quod non ciuilis sed castrensis iurisdictionis essent, variis minis et diffidationibus, nisi paruissent et pecunias ac equos infrascriptos sibi extradidissent, quod vinctos et catenis onustos hostibus exponere illorumque rabiei obicere vellent, apud inuitos et reductantes, apud hon. quidem Albertum Polulak paratae pecuniae ducentos

quingenta flor. pol., equum coloris wilczaty, val. trecentorum flor. pol., apud hon. vero Iacobum Szuhay paratae pecuniae quadringentos flor. pol., equum coloris albi, val. triginta flor. pol., apud hon. Laurentinum Szuhay equos duos color. gniady, val. ducentorum flor. pol., apud hon. quoque olim Paulum Szuhay sub tempus eiusdem rebellionis vita functum equum color. wilczaty, val. flor. ducentorum, modo violento receperunt et in eliberationem totius oppidi, vitae, fortunarum suarum (vix quidquam ab aliis oppidanis et conciuibus suis in symbolum addito) hostibus extradiderunt exntesque a protestantibus per amicos toties requisiti eisdem redere et restituere nolunt.

(*Ind. rel. castr. Leopold. a. 1649, t. 399, p. 581—2*).

VII.

Добротворські Жиди жалують ся на міщан за напад на них. 17 н. ст. липня 1649.

[E]. Sabbatho post f. s. Margarethae 1649 perfidi Pesla, infidelis Marek consors legitima, olim vero perfidorum Judka et Esterka coniugum, ciuium Dobrotworiensium crudeliter interemptorum, filia, et Israel, eorundem olim perfidorum filius, contra famatos: Andream Viceaduocatum, Nicolaum Scribam, Dacko Kurpiel, Ilko Chalimonko, principales, nec non Chwed Mielnik stryzaniecki, Skurka, Lesko Oleynik, Charko Sluzow, Ichnat Krzywcow, Ian Cap cum filiis Joanne et Simone, Petrum Wołow atque alios primarios protesti sunt ideo, — quia ipsi, occasione insultantium hostium, dum olim parentes protestantium ex oppido Dobrotwor ad ciuitatem Belz cum omni sua substantia discederent, in loco dicto Klesztowice inter oppidum Dobrotwor et villam Sielce f. III prta (13/VII 1649) obsederunt, occiderunt resque certas et pecunias receperunt.

(*Ind. rel. castr. Belz. c. 1649, t. 236, p. 871—3*).

VIII.

Зофія Личковска подає селян із Молодиньча за те, що забили її мужа, матір і дитину смертельно побили. 27 н. ст. липня 1649.¹⁾

[E] Feria III post f. s. Iacobi 1649 szlachetna pani Zophia Zakrze[wska], niegdy szlachetnego pana Macieia Łyczkowskiego consors relictā vidua, zanosila protestatiam naprzeciwko robotnym: Iwanowi, Halkowi, Markowi, Hryckowi, Sawce — Staskowiāt, principales, et Lauryszāt, Sydorawiāt, parobek Prokopiszyn, Kuziow parobek et alios comprincipales et complices, subditos de villa Mołodyncze, gnosi Alexandri Cetner, vexilliferi Podoliae, haereditarios, totamque communitatem eiusdem villae, — iz oni pod czas interregnum, gdy iuz post grassantem pestilentiam rebellium Kozakow y po incursiey tatarskiey pomieniony pan Łyczkowski do residentiey swoiey, którą miał od incy pana Cetnera w zasługach, do wsi Mołodynec przyiachał y z taz protestującą się małżanką swoją, ci to poddani, vwiedzeni chciwoscia dobra ludzkiego w roku 1648 dnia 29 nouembra, w nocy z niedziele na poniedzialek, vczyniwszy miedzy sobą spolną a nie dobrą radę, zaiuszeni bendac pod czas kozacyzny inszych ludzi zaboistwem, na pomienioną residentią w Mołodyncach, iedno się zmierschło, wielką gromadą tumultuose et catheruatim z kosami, kijami, rusznicami y inszymi instrumentami vi et violenter naszli, drzwi przez gwałt wybiwszy, gdy nieboszyk consulendo vitae suae na gorę tey residentiey wszedł, za którym na gorę niektorzy wpadszy, a drudzy do koła budynek obstapiwszy, z gory onego naprzod do sieney zrucili, y tamze zruconego, iako który mógł, kosami siekli, kijami tłukli, z strzelby do niego strzeliali y tak, zapomniawszy boiazniey bozey y miłosci bliznego, nielutosciwie y niemiłosciwie zabili, zamordowali; szlachetnę Katarzynę Dmuchowską, małżankę zeszłego pana

¹⁾ Диви Жерела IV, N. CLXI. Імена селян розділені там хібно.

Piotra Zakrzewskiego, matkę protestantki, w izbie bendacą, szkomo na ruską wiarę przywodząc, takze razami suchemi okrutnie zbili, od ktorych razow y zbicia zaraz w tydzien vmarła; dziecie małe protestującey, na imie Kazimierza Łyczkowskiego, w niewinnosci y małym wieku bendacego, ktoremu ieszcze roku nie było, ieden z nich ktorys kosą ciął, ktorego ze nie rosciał, alie iednak tylcem kosy srodze y niemiłosiernie to dziecie w głowę vderzył, ze w tydzien od tegoz razu vmarło; przy ktorym zaboystwie wszystkę substantią y zbior domowy, szaty, suknie, y cokolwiek było w domu, pieniądze, ochedostwo białogłowskie, zas bydło wszelakie, pasiekę, miód z niey, przy domu bendace, dom do szczetu złupieli, zas z gumna zboze wszytko wzeli y miedzy się podzielili; samę protestującą takze zbili y oney do proga szyię takze vciać chcieli, tylko ze gdy sie dalszym zabieraniem rzeczy zabawili, z rąk ich z pomocy bozey vszła, na którą długo odpowiadali y onę często zabic zmawiali się.

(Ind. rel. castr. Zydaczou. a. 1649—50, t. 40, p. 446—7).

IX.

Александр Коморовский подає селян із Заміхова, Пши, Рожанця, Бабиц, Лукової за нахід на його двір у Заміхові і Рожанці. 27 н. ст. липня 1649.

[E] Feria III in cratino f. s. Annae 1649 gnoscus Alexander Komorowski, subiudex terrestris belzensis, contra laboriosos: Roman Paluch, pop . . . [і ще 160 імен], subditos villarum: Zamech, Psza, Wola Pszanska, Rozaniec, Wola Rozaniecka, Babice et Łukowa, magci Joannis Zamoyski haereditarios, totasque communitates villarum earundem, protestatus est, — quia, cum tempore interregni protestantem domo et residentia sua abesse contigisset idemque protestans in curia v. Zamech res suas omnes reliquisset, prae-nominati subditi facta inter se mutua conspiratione in curiam

possessionis arendatoriae protestantis irruerunt, vbi omnem suppellectilem in auro, argento, summis pecuniariis resque omnes, frumenta, pecora, pecudes, equiream, oues, sues, apros, anseres, anates, gallos, gallinas diripuerunt et inter se partiti sunt, nobilles olim Joannem Turski et Albertum Cichowski, famulos protestantis, tyrannice occiderunt cadaueraque aquis demergi fecerunt, neque eo contenti curias in v. Zamech cum praediis et holodiis et alteram curiam cum praedio et holodiis in v. Rozaniec, omnia aedificia, combusserunt.

(*Ind. rel. castr. Belz. a. 1649, t. 236, p. 907–10*).

X.

Лист Самуїла К. Кушевича до Кракова про збаражську облогу. Під кінець н. ст. липня 1649.

Decima die iulii oboz nasz, pod Zbarazem in loco satis a natura et arte munito położony, od mnostwa kozackiego y czerni arctissima obsidione otoczony do tego czasu iest. Były rozny a częste zabiegi po wsiach y miasteczkach publicznych, częścią od Tatarow, częścią od samych Kozakow, ale te iusz za łaską Boską vstały. Szturmował potentissime częstokroc do otoczonego obozu nieprzyiaciel, ale woisko koronne impetum hostilem mężnie znosiło, nie mało chłopstwa resolute do szturm idącego pokładając ognistą strzelbą. Puszczal przed swoimi szturmownikami nie mało bydła y wozow barzo wiele ziemią napelnionych y onych pro tegumento od strzelby naszych vzywał, atoli za osobliwą łaską P. Boga naszego y w tym nie odnosił pociechy.

Decima septima iulii krol iego mosc, wzięwszy wiadomosc przeze mnie w Lublinie o oblężeniu woyska pod Zbarazem, ruszył ze wszystkim woyskim swoim do Krasnostawu, gdzie trochę zabawiwszy się, die vigesima secunda eiusdem stanął pod Zamosciem; ztąd vigesima quinta eiusdem ruszył

się ku Sokalowi taborem, a ztamtąd dnia iutrzeyszego stanie pod Buskiem (siedm mil za Lwowem), gdzie oboz in forma zatoczywszy, magna virtute woysku przebiac się przez nieprzyaciela do obozu zbarazkiego kaze. Mamy wszyscy wielką nadzieie, ze Pan Bog z miłosierdzia swego pobłogosławi zamysły k. i. m., ze tych rebellizantow, na pana swego, na oyczyzne y na samego Boga bezecznie wyuzdanych, poskromi, a nam požadanego pokoju vdzieli, ktorzy na ten czas in timore et tremore operamur salutem nostram.

Wyszły tez vniuersalne trzecie wici y iuz po wojewodztwach y powiatach naszych publicowane; a dnia wczorayszego wojewodztwo Belzkie do krola imci przybyło; wolhynskiego dwa tysiąca nadchodzi; naszych Lwowianow omale, a ziemia Sanocka y Przemyska zamku przemyskiego y samborskiego od naiazdow węgierskich chronic chcą y iuz po consens do k. i. m. wysłali, wątpie iednak, aby on otrzymac mieli. Woiewodztwo Podolskie iuz od dawnego czasu in armis stoi, do ktorego wczora listy krolewskie poszły, napominając, aby omni praecisa mora do boku i. k. m. przybywali.

Słychac tez o tym było, ze Chmielnicki, mając wiadomosc o przymknieniu się k. i. m. w tę kraję, vmyslił był w przeszłą sobotę y niedzielę, to iest 24 et 25 praesentis, et omnibus et vltimis viribus eius nostros aggredi, y o oboz kusze się ostateczny raz.

Dnia dzisieyszego fama tulit, incerto tamen authore, ze w niedziele w ostatnim szturmie swoim barzo wiele hultajstwa swego stracił, a zatym iusz się od obozu naszego odemknął. Day P. Boze, aby się ta nowina potwierdziła! I o tym oznaymuie wm. m. m. p., ze pewnych ięzykow dostawszy, dowiedzielismy się, ze przy Kozakach niema byc wiele Tatarow na ten czas, spodziewaią się iednak, ze ich sam han in persona sua posiłkowac będzie.

Haec apud nos geruntur et sparguntur: a my niebozenta, inter spem et metum collocati, zmiłowania Panskiego oczekiwamy. Nie omieszkać na potym oznaymic wm. m. m. p.

cokolwiek nowego przypadnie, a day P. Boze, aby wesołe y pocieszne nastąpiły wiesci. Pewienem tego przy tym, że wm. z łaski swoiey wzajemnie oznaymie mi będziesz raczył o tym, cokolwiek w Małej Polsce godnego będzie do wiedzienia.

Tu v nas vdano, że v Beszkitu woyska Rakoczego popis swoy odprawowały y w poblizsze wsi koronne zabiegi czyniły. Zalecam etc.

(Рукопись библ. Оссолинских N. 2346, ст. 44—45).

XI.

Адам Бальцер подає селян з Мацошина за те, що напали на нього й товаришів і побили їх. 2 н. ст. серпня 1649.

[E] Feria II ante f. Transfigurationis Christi 1649 honestus Balcer Adam, comilito gnosi Korf, ductoris legionis s. r. maiestatis, cohortis gnosi Joannis Bukler, rothmagistri s. r. maiestatis, eiusdem rothmagistri sui nomine nec non suo et nobilis Martini Focht, honesti Fryc, Lux, Hans, Poos circa dispercussionem stratae publicae recenter crudeliter interemptorum in et contra totam communitatem villae Macoszyn, subditos magcae Theophilae Sobieska, castellanae cracoviensis, aliosque quam plurimos comprincipales protestatus est in eo, — quia ipsi ausi sunt feria VI ipso die f. Visitationis B. M. V. (2/VII) praefatum Balcer Adam, dum cum suis sociis ac¹⁾ comilitonibus missus fuisset e cohorte praenominati Bukler causa certorum negotiorum peragendorum Leopoli ad oppidum Zolkiew et per villam Macoszyn itinere se per eam villam tendenti loco²⁾ sedandorum tamultuum proficisceretur, eundem vti rebelles Rutheni ac Chmielnicii asseclae in catholicorum ac militum polonorum vitam magis ac magis machinantes, primo

¹⁾ Се слово дописано у горі пізнійше.

²⁾ Можна читати теж: loci.

sono campanae dato signo ad ecclesiam ritus ruthenici existentem rusticis ad patrandum crimen bene praeparatis, quam plurimis conuocatis, pontus (sic!) deicere, protestantem ac alios comilitones letaliter et enormiter vulneribus afficere, nlem vero Marthinum Frech (sic!) honestum Fric, Lux, Hans, Poos crudeliter interimere cadaueraque in lutis ac lacubus submergere resque quam plurimas, vt pote: equos cum ephippiis, bombardas, pistoleti, bandolety, vestes, pecunias paratas, frameas alias spady recipere; et protestans iam pro mortuo relictus, ni sibi fuga consulisset, eadem omnia sustinere ac vitam cum morte commutare dubuisset (sic!).

(Ind. rel. castr. Leop. a. 1649, t. 399, p. 283—6).

XII.

Андрій Голинський жалується на селян із Камінного, Велесниці, Гостова, Волосівської Слободи, Лядзького на Александра й Андрія Березовського за пограбоване його майна в Переросли. 6 н. ст. серпня 1649.

[E] Gnosus Andreas Holynski, villae certae sortis Przerosla tenutarius possessor, protestatus est contra laboriosos: Osysko Wirlakowicz . . . [і ще 21 імен] . . . de v. Kamienna s. r. m. ad praesens gnosi Casimiri Raphaelis Makowiecki; Michayło Hanusicz, Misko Czyzyk, Hryhorcow dwa, Toma Pukilow de v. Wielesnica, itidem gnosi Makowiecki tenutae subditos proprios; wataman Hryhor . . . [і ще 31 імен] de v. Hostow; Stephan Osadca, Artym Fil, Kuryło, Klim, Artym Czeremchowski, Paweł Welesnicki, Char Mielczyszyn, Kuryłowiec dwa de villa dicta Słoboda Wołosowska, gnosi Michaelis Bydlowski haereditarios, ad praesens gnosorum Fryczowskich coniugum tenutae subditos; Wataman Iwan . . . [і ще 21 імен] de v. Lackie, gnosorum Helenae et Teresiae Koropatwianek, olim gnosi Michaelis

Kuropatwa sororum germanarum, subditos haereditarios, ad praesens gnosi Georgii Komorowski tenuta, totasque communitates suprascriptarum villarum, tum contra nobiles Alexandrum, Andream Kukulec Berezowskie, fratres germanos, — quia illi facta conspiratione et cointelligentia cum Kozacis et rebellibus bona protestantis in villa Przerosla curiamque ibidem sitam inuaserunt, deuastarunt, spoliarunt resque omnes receperunt interque se dispartiti sunt.

(Ind. rel. castr. Halic. a. 1648—9, t. 141, p. 1665—7).

XIII.

Лист С. К. Кушевича про збаражську облогу.
12 н. ст. серпня 1649.

Iusz to czwarta konczy się niedziela, iako woysko nasze koronne, pod Zbarazem w obozie od nieprzyiaciela będąc otoczzone, nie moze dac o sobie y o powodzeniu swoim zadney wiadomosci. Ci, którzy z miesc bliskich Zbaraza przyjezdzaia, zapewne vdaia, ze Kozacy kilka sturmow stracili, ze naszi iusz od podiezdokow odpadli, ze celnieyszy do zamku y do miasta vstapili, ze ieszcze obsidionem tolerare mogą przez niedziel kilka. Powiadaia y to, ze Kozakom samym iusz na tamtym miejscu naprzykrzyło, ze Tatarow przy nich nie wiele, ze woysko litewskie znacznie nieprzyiaciela w Siewierszczysnie polozywszy, ku Kiowu postepuie.

Był tesz tu v nas w tych dniach posłaniec od hospodara wołoskiego, który do krola imci iadac, to za pewne vdawał, ze basza silistryiski, maiac rozkazanie wyrazliwe od Porty, chce z woyskiem swoim wtargnac na Ukrainę y one iuris otthomanici vczynic, a iako nayprędzey na miescu sposobnym fortecę zalożyc. Pana Boga goraco proszic potrzeba, aby on sam rady, zamysly nieprzyiacioli koronnych pomieszac raczył, a nas circa antiquum statum et libertatem nostram zachował.

Krol imc polozył się obozem pod Sokalem nad rzeką, do ktorego schodzą się pospolitym ruszeniem poblizcze woiewodztwa, a dalszych y odlegleyszych spodziewa się wkrótce. Nasza ziemia Lwowska dnia wczorayszego za Krzywczycami popisowała się przed imcią panem podkomorzem swoim,¹⁾ który pod niebytnosc imci p. woiewody ruskiego y imci pana kasztellana lwowskiego, iako nobilitatis princeps, dzis cum eqvestri ordine ztąd do krola imci wyprawuie się. Barzo niewiele popisało się naszych, bo wielka częsc ich mosciow w obozie pod Zbarazem, nie mało przy boku krola imci, niektorych przeszłego roku do Krymu zabrano, gdzie pod dzis dzien turpem serviunt servitute. Pułk wolontariuszow, który prowadzi imci pan Pozowski, tu się ieszcze wydzierstwem bawi około Lwowa z wielką krzywdą y płaczem vbogich ludzi.

W sobotę przeszła, to iest vltima die iulii, Tatarowie y Kozacy do Brzezan wpadli insperate, gdzie mieszczanie, w vlicy stanawszy, poczęli się odstrzeliwac y kilku zabili. Cerkwie dwie do szcztu wyrabowali y ludzi w nych będące pobrali; w kosciele katholickim nie wielkie szkody poczynili, co podobno arte qvadam vczynili. Strzelano do nich z zamku brzezanskiego porządnie, nie vstawali strzelac y mieszczanie, y naostatek vstapic nieprzyiaciele musieli. Vstepuic zostawili universal Chmielnickiego, w którym wszytkich w okolicy ad deditionem namawia, a oraz y o tem oznaymuie, ze naszi oblezency iusz z nim od wtorku przeszłego tractuia. Iezeli tak iest albo nie, zkąd inąd nie mamy wiadomosci.

I to v nas za pewne vdaia, ze more belgico podkopał się nieprzyiaciel pod nasz oboz y nad samym wałem obozu polozył szance wielkie.

Naszich Ormianow kilku do Iazłowca iadacych Tatarowie pod Brzezany pobrali, a ieden szczesciem iakimsi vszedł. Dostaią naszi roznych iezykow, tak kozackich iako y tatar-

¹⁾ Попис сей був 11 н. ст. серпня, що дозволяє означити дату листа, якої нема в рукописи.

855046

skich, ci iednak nie zgadzaia się, gdyz iedni o hanie w czterdziestu tysięcy powiedaia, drudzy zas twierdza, ze go ieszcze do tego czasu nie masz, oprócz tey hordy, ktora przy Chmielnickim tu w tych kraiach zimowała. Naszi oblezency posylali z pisaniem swoim do tey wyzey namienionej hordy, persuaduiac Tatarom, aby się z Chmielnickim, iako z iednym hultaiem y rebellizantem, nie wiazali, ale raczey przy rzeczyptej naszey stali, y na to pamietali, ze od dawnych czasow zold ze skarbu koronnego biora, lubo im teraz przez lat kilka dla pewnych przyczyn zatrzymano. Przyieto poslow z luckoscia y odpowiedziano, ze dla przysięgi, ktora z Kozakami wzajemnie sobie vczynili, przy rzeczyptej stac nie moga.

Byli poslowie kozaccy w obozie v krola imci, oddaiac od niektorych sanioris mentis et consilii posluszenstwo y obiecuiac partes regias sequi, ale y tym nie barzo vfac potrzeba, bosmy iuz fraudes et dolos tego zbuntowanego chłopstwa częstokroc doznawali.

Krol imc ze wszystkim woyskiem swoim 8 augusti stanal pod Białym Kamieniem, 9 mil od nieprzyaciela, y w tym tygodniu na niego nastapic chce koniecznie, aby mogl oblezencow naszych ratowac, ktorzy iusz od koni odpadli, y sami nocnymi y dziennymi pracami sfatygowani bedac, pochorzeli.

Ruszaia się pospolitym ruszeniem rozne woiewodztwa; nadchodza y poczty paniece, co dzien zblizaia się ku obozowi k. i. m.

8ua augusti dano znac do Lwowa, ze woysko Rakoczego na samej granicy koronnej stanelo. Posylano do przełozonego pytaiać przyczyny, dla ktorej by nad panstwem k. i. m. pomienione wieszalo się woysko. Odpowiedziano, iz tak Tatarow iako y Kozakow obawiaia się y dla tego na przeprawach staneli.

(*Рук. Оссол. N. 2346, ст. 45—47*).

XIV.

Лист С. К. Кушевича про збаражську облогу писаний
17 н. ст. серпня 1649, з пізнійшим додатком.

Nieiaki pan Skrzetuski, towarzysz z pod chorągwie pana Gdeszynskiego, wyszedszy z czeladnikiem swoim z obozu oblezonego z wielką odwagą zdrowia swojego, zazywszy wielkich niewczasow, przez wielkie blota y kaluze, oganiaiać się psom, ktorych dla gęstego trupa po polach wszędy pełno, przyszedł do obozu k. i. m. natenczas pod Toporowem będącego. Przyięty od krola imci z wielką ludzkoscia y miloscia, a przytym vdarowany iako od samego krola imci tak y od imp. kancle-rza koronnego zostal, y do tego czasu honorifice habetur. Ten dal dostateczną sprawę o powodzeniu obozu oblezonego, powiada, iako iezcze na niedziel dwie zywnosci maia, lubo im na napoiu wszelakim zeszło y samą wodą kontentowac się musza, z czego tesz niektorzy z przedniejszych poslabieli. Na prochach takze y ołowie ieszcze nie schodzi, lubo częste szturmy przypuszcza nieprzyaciel. Posylali oblezency naszi imp. Marka Sobieskiego, starostę krasnostawskiego, chcąc z nim tractowac, ale on tak się oswiadczył, ze do tractatow przystapic nie chce, asz wprzod armatę wszytkę wydada, chcąc takowym sposobim postapic, iakim v Zoltych Wod roku przeszlego z woyskiem kwarcianym postapil. Powrocił z takowym responsem imp. Sobieski, a naszi nazaiutrz odpowiedzieli, ze nulla premuntur necessitate, aby sromotnie armatę od siebie oddawac nieprzyacielowi, a luboby tesz z dopuszczenia boskiego extremis premerentur, tedy przysięgli sobie wszyscy more militari: wprzod się trupami polozyc wola, anizeli na wydanie armaty albo na insze tym podobne kondycie pozwolic. Owsa naszi dla konie nie maia, a zatym nie mało podley-szych koni poodchodzilo. Te konie, ktore pozdychaly, na pieczenie y szroty kraia, a vwędzone otrębami et his similibus posypuia y tak koniom drugim iesc daia. Zazywaia przytym

y inszych sposobow. Hana samego zapewne nie masz, iest iednak Szamer bey w kilkadziesiąt tysięcy Tatarow, między ktoremi więcej motlochu, anizeli sposobnych do boiu. Ci Tatarowie z tę stronę obozu ode Lwowa leżą, a Kozacy zas tamę od Vkrayne stronę opanowali.

Nasze podiazy vchwycili kilku Kozakow y dwuch Niżyckich przezwyskiem slachty, y onych krolowi imci przywieśli. Ci o rozne rzeczy pitani na ostatek powiedzieli, ze Chmielnicki y Kozacy o krola imci przyjeździe w tę kraie nie wiedzą, y nie wierzą, aby sam in persona sua miał się ruszyć przeciwko poddanym y chłopom swoim własnym. Puszczeni tedy są wolnie, y, aby o bytnosci krolewskiej wszytkiemu woysku zaporhoskiemu powiedzieli, kazano, rozesławszy przytym vniwersały po roznych miescach, ktoremi krol imc o sobie oznaymuie y do posłuszenstwa powinnego wszytkich napomina.

Mamy tesz o tym wiadomosc, ze sexta augusti przypuscił wielki szturm do obozu naszego, który nasi mężnie strzymali y chłopstwa, ktore Tatarowie, iak było iakie, do szan-cow naszych pędzili, wiele strzelbą na placu polozyli.

Die decima tertia augusti krol imc stanął w Złoczowie z woiskiem swoim y z temy woiewodztwy, ktore się iusz pospolitem ruszeniem stawili. Tam pan Pełka, rotmistrz xiążenia imci Dominika, wyiachał w pułtorasty koni na podiazd, chcąc zasiądz ięzyka. Pokazało się puł mile od Złoczowa kilkadziesiąt Tatarow, za ktoremi gdy nasi ochotnie skoczyli, z bokow od zasadzki poganskiej otoczeni zostali. Bronili się dosyc mężnie y odwaznie, ale a multitudine supperati et opresi; zginęło ich osmdziesiąt, między ktoremi sam rotmistrz rosiekany y pan Strzałkowski, żołnierzy dawni y dobrzi. Pana Żółkiewskiego Glucha żywo poymano, który miał przy sobie dwa tysiąca czerwonych złotych. Przyszedł na posiłek naszym pan Korycki z chorągwią swoją, przed ktorym Tatarowie wstępować poczęli, ale on widząc o dalszey zasadzce, nie puscil się za niemi; posłał był y krol imci kilka chorągwi w pogo-nią za niemi, ale y tych potym odwrocono.

Ruszył się z Złoczowa krol imci, y rozne noclegi mając, dnia czterynastego augusti stanął pod Zborowim. Nazaiutrz w dzień Naswiętszey Panny Wniebowzięcia, odprawivszy w namiotach nabozenstwo ruszył się ku Iezierney, gdzie na przeprawie zastąpili Tatarowie y přes kilka godzin vcierali się z naszymi. Wypuszczoną ognistą strzelbę od naszych, y nie mało vltaystwa tatarskiego legło.

Kiedy tedy na czele wskorać nie mogli, nazad vderzyli, y wozy nasze pozakowawszy, w niwecz naszych nie mało pozabiiali. Postrzelony imp. Miaskowski, podkomorzy lwowski, zabity imp. Kowalski, stolnik lwowski; o inszych ieczce nie wiemi. Hoc notandum, ze w nocy z niedziele na poniedziałek¹⁾ w woysku naszym pod Zborowem leżącym nie wiedzą zkad powstała trwoga, y passim po woysku vdawano, ze iusz krol imci consulendo vitae suae vszedł. Musiano tedy ad componendum motum kazac ognie palic, a k. i. m. na konia wsiad-szy między swiecami lanemi iezdziel po obozie, praesentuiąc się rycerstwu wszytkiemu. Dzis, to iest decima septima augu-sti, przyszła nowina, a day Boze, aby nie prawdziwa, iakoby Tatarowie circum circa otoczyli k. i. m., nie dopuszczaiąc zad-nej zywnosci, ani woiewodztw następujących pospolitym ru-szeniem. Ziemia Sanocka między Lwowem a Gliniany leży. Imp. miecznik koronny na[d] samym Lwowem położył się z ludem swoim, oczekiwaiąc, co daley będzie.

До того листа дописано пізнійше:

Die decima nona augusti ziemia Sanocka ruszyła się na-zad od Glinian nocą y nad Lwowem stanęła, nie daleko imp. miecznika. Tego dnia wyiachał Maniecki samowtor na podiazd ku obozowi krola imci, będąc posłany a magistratu leopoliensi.

Vigesima augusti przywieziono do Lwowa czerńca od Buska, ktoremu Kozacy oczy wylupili, ręce poobcinali y wiele ran inszych, lubo schismatyk iest, okrutnie pozadawali y do

¹⁾ Останні чотири слова дописані замість попередніх: przed tą vtarczką.

Lwowa na despekt odesłali. Przyczyna takowego okrucinstwa była, że kilka razy pewne listy xiążęciu Wisniowieckiemu odnosił y wiernie służył, w czym od Rusi tamteczney był odniesiony do Kozaków y oskarżony.

W tych dniach Tatarowie Firleiówkę zapalili, lud powyscinawszy. Tosz vczynili w Złoczowie y w Busku. Tegosz dnia to iest 20 augusti kilkanascie młodzi ormienskey lwowskiej turskim stroiem wyprawili się na podiazd, chcąc co pewnego otrzymać strony naszych obozów. 22 augusti powrocili do Lwowa, zasiągszy wiadomości, że iuz traktaty ex vtraque parte stanęły y pokoy zawarty.

23 augusti przyiachał trębacz krola imci, ad magistratum leopoliensem list takowy mając:

Тут вплетений лист Яна Казимира датований під Зборовом 21 н. ст. серпня 1649, де приказуєть ся збір живностей для його двора під Глинянами і у Львові, куди повертати ме король.

Przyiachali potym y insze osoby, ktore nam statum causae tak referowały:

Piętnastego dnia miesiąca sierpnia nastąpili wielką potęgą Tatarowie na woysko krola imci pod Zborowem, iako się iuz wyzey powiedziało. Gdy nasi pierwszy raz działa wypuscili, zabity iest przypadkiem y trafunkiem iakimsi nasz żołnierz, zkad niektorzy zle woysku ominowali. Stawał w tey potrzebie animose krol imc, y woysko szykuiąc y przyprowadziając magno cum discrimine regii sui capitis, ale nasi sromotnie z placu ziezdali, w wozy się kryli, miedzy konopie vciekali, na oyczynę, na pana, na siebie nie pamiętając. Tey nocy iaka trwoga w woysku naszym powstała, iusz się wyzey namieniło.

Nazaiutrz, decima sexta augusti, w dzien poniedziałkowy, następowali znowu potężnie tak Tatarowie iako y Kozacy na naszych, gdzie omnium fatentibus vocibus krol imc bez ochrony zdrowia swojego stawał, a panowie Polacy iusz tesz byli większego trochę serca nabyli.

Wieczor factum est militare consilium w namiocie krolewskim, z ktorego secuta die, decima septima augusti, posłano

pana Byczynskiego, quondam discipula moiego in collegio Lubransciano posnaniensi, do hana z listem. Eius summa haec erat: Dziwował się naprzod krol imc, że han mimo pacta conuenta wszedł hostiliter w panstwa koronne y złączył się z rebellizantem; perswadował mu polym, aby, odstąpiwszy buntownikow, chciał more maiorum suorum partes reipub. sequi, przypominając mu na ostatek dobrodzieystwa krola imci Zygmunta Trzeciego y Władysława Czwartego, ktorych doznawał, siedząc tu w Polsce przes lat kilka w więzieniu.

Odpisał niemieszkanie han, dziwuiąc się krolowi imci, że wiedząc o nim¹⁾ iusz dawno w panstwie swoim, ani listem ani posłem onego nie vcił; namieniwszy przytym, że tu zymowac y gospodarowac chce, albo tez, iezeli wola krola imci przystąpi, tylko goscem byc.

Napisał tesz y Chmielnicki list swoy do krola imci, załuiąc tego, że krol imc mimo obietnicę swoję dał przed kilką dni Zabuskiemu buławę zaporhoskiego²⁾ woyska; skłonność przy tym swoję do oddania poddanstwa y pokoiu oswiadczył.

Die decima septima augusti wyiachali na tractati imp. kanclerz koronny y wezyr hanski, obrawszy sobie miesce miesce miedzy obozem naszym a taborem tatarskim. Tosz vczynili y drugiego dnia, to iest decima octaua augusti. Tam takimi kondyciami pokoy zawarty.³⁾

XV.

Зізнання Гриця Рара з Темеровець і товаришів у справі за-
битя Бельского. 21 н. ст. серпня 1649.⁴⁾

[E] Sabbatho ante festum s. Bartholomaei ap. 1649. nlis Valentinus Gorelad (*sic!*), rndi patris Georgii Gedzinski, cano-

¹⁾ Далі перемазано: od dawnych lat.

²⁾ За сям перемазано: сво.

³⁾ Далі наведені дословно умови з Татарами і Козаками.

⁴⁾ Диви Жерела IV т. N. CXLVII.

nici regulae s. Augustini, famulus, praesenti officio laboriosos praesentavit, videlicet: Hryc Raro de v. Temerowce s. r. m., magcae Mariannae a Potok tenutae, nec non Stephanum, praefati nris Gorel seruitorem, et Mantyn (*sic!*) Kopyciowicz de Nadzieiow, capitaneatus Dolinensis, homicidas et necarios sub tempus interregni, in sylvis ad bona villae Bołochow admodum rudi in Christo patris et gnosi Constantini Giedzinskich, fratrum germanorum, propria captos, quos officium praesens ad carceres suscepit, qui quidem Raro libere quaesitus haec recognovit: zem był przy tym y patrzyłem, gdy pana Bielskiego mordowano y zabiano: naprzod Kuz z Medyni koso ciął go w plecy; y dali mu pokoy; potym pobrawszy suknie z niego, iedno w koszuli go zostawili; iam nan kiwnął, aby vciekał, który do chrostu skoczył, chcąc vciekac, ale za nim naprzod Ihnata Pasiecznika syn, drugi Sas de v. Medynia, item Sen Sienta, item Daniło Muniow syn — de eadem villa, ktorzy chwalili sie, a mianowicie syn Pasiecznikow chwalił sie ze go kosą ciął w szyje, a Sas zas siekierą w szyje „ciolem go“, y odeszli go tam; potym nazaiutrz, to iest w sobote, słyszałem od tychże chłopow, zez Medyni y z Temerowiec, brata swego Lewka y Marcina, ze na gościncu, który do Halicza z Medyni jdzie, ciało iego znaleźli; ale nie wiem, gdzie zakopali. Item Stephan praefatus haec protulit: zem ia tam nie był y nie słyszałem nic y nie wiem, bom sie między szlachtą służbą bawil y przez ten czas trwogowcem pasł na myśłowskim lesie. Item Martyn de Nadzieiow recognovit: zem ia tam nie był y nie wiem o niczym, alem szedł z Nadzieiowa do Tomaszewiec y zszedłem sie z nimi na lesie y zatrzymał mie Raro: „poczekay, popas wołow, poyde zs tobą do Tomaszewiec;“ y tam mie zastano y wzięto.

(*Ind. rel. castr. Halic. 1648—9, t. 141, p. 1671*).

XVI.

Ян Язьвінський подає селян з Буковини і Дубровлян за нахід на Бортники. 25 н. ст. серпня 1649.

[E] Feria IV in crastino f. s. Bartholomej 1649 gnoscus Ioannes Iezwienski, bonorum villae Bortniki possessor, protestationem fecit contra laboriosos: Chwedorium olim lab. Pauli Sikacz filium, Lewkowi Szeledukowi, Stasiowi Szeledukowi, Iwanowi Hołemu, Demkowi Hałuszcze przysieczne[mu] — de v. Bukowiny, tanquam mutuis principalibus, nec non Iarosium, Misiowi Iuskowemu synowi, v imci p. Ruckiego w arendzie bendacemu, Hrycowi Sydorowemu synowi — de v. Dubrowiany, comprincipalibus, similiter contra communitates totas de eisdem villis, subditos gnosi Ioannis Chodorowski, — quia ipsi non contenti prioribus excessibus et deuastationibus anno pxe praeterito anno quoque moderno spe ducti eiusdem licentiae et rebellionis sub expeditione generali reipubcae commouendo seditiones inter subditos et excitando tumultus tempore nocturno de feria II proxima praeterita in feriam III (23 - 24/VIII) venientes in vnum media nocte ausi sunt cum bombardis, falcibus, baculis et alio armorum genere vario more guerriico, conductis secum multis curribus in primis villam Bortniki inuadere, acclamationes facere et homines ad terrorem deducere, eos eodem terrore quasi scythico a substantiis repellere, quos postquam incolae eiusdem villae cognouerunt, inuadentes vix vi a villa repellerunt domosque suas spoliari non admiserunt, ipsi vero inuadentes superueniendo in campum versus v. Bortniki situm, ibidem siliginis recenter congregati caszulas 130, tritici caszulas 30 receperunt et ad domos suas conduxerunt.

(*Ind. rel. castr. Zydaczou. a. 1649, t. 40, p. 461--2*).

XVII.

Ян Казимір надає Семену Забуському вйтівство у Кру-
жиках. 25 н. ст. серпня 1649.

Ioannes Casimirus etc.

Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest vniuersis et singulis, dedisse nos dareque praesentibus literis nostris nobili Semen Zabuski, de nobis ac republica optime merito, facultatem et consensum nostrum aduocatiam in villa Kruziki, terra vero Praemisliensis, consistentem de manibus successorum nobilis olim Martini Senior, vti modernorum nullo iure possessorum, seu aliorum omnium ius et interesse aliquod ad eundem se habere praetendentium, iustis pecuniariis summis, in quantum ibidem legitime inscriptae fuerint, vel in defectu earum ex taxa commissariorum nostrorum prouenient, eximendi ac in possessionem suam ordinaria iuris via eliberandi. Quam quidem aduocatiam modo praemisso eliberatam dictus nobilis Zabuski Semen cum omnibus et singulis fundis, agris, pratis, campis, pascuis, piscinis, molendinis, tabernis, syluis, nemoribus, subditis cmetonibus eorumque fructibus, commodis, vtilitatibus, prouentibus, redditibus attinentiisque et pertinentiis vniuersis antiquitus eo spectantibus tenebit, habebit et possidebit ad extrema vitae suae tempora, promittentes pro nobis et serenissimis successoribus nostris non esse nos memoratum nobilem Zabuski ab usu et pacifica possessione dictae aduocatae amoturos neque alienaturos, sed saluum et integrum ius aduitalitiae ipsi conseruatuuros, ratione cuius aduitalitatis post ipsius decessum non prius sui successores debita aduocatia cedere tenebuntur, quam summa in literis originalibus expressa vel ex taxa commissariorum nostrorum proueniens successoribus eisdem integre numerata et persoluta fuerit iuribus nostris regalibus, reipublicae ecclesiaeque catholicae saluis. In cuius rei fidem praesentes manu nostra subscriptas sigillo regni communiri iussimus.

Datum in castris ad Gliniany die vigesima quinta mensis augusti, anno domini millesimo sexcentesimo quadragesimo nono, regnorum nostrorum Poloniae primo, Sueciae vero secundo anno.

Andreas Trzebicki, regens cancellariae regni maioris.

Locus sigilli maior. cancell. reg.

Ioannes Casimirus, rex.

(*Ind. rel. castr. Leopold. a. 1649, t. 399, p. 1063-4, obl. 6/10*).

XVIII.

Станіслав Яблоновский подає селян з Порогів, Лукви й Яблониці за те, що забили його брата Мартина. 28 н. ст. серпня 1649.

[E] Sabbatho post festum s. Bartholomaei ap. 1649 gnoscus Stanislaus Iablonowski protestatus est contra famatos: Hrycko Szwed, Kłuyko filium, protunc in bonis Sołotwina morantes, nec non laboriosos: Stec Bugra . . . [i ще 24 імен] . . . de v. Porohy; Hryc Zygniewicz . . . [i ще 6 імен] . . . de v. Łukiew; Fedko Iacykow . . . [i ще 15 імен] . . . de v. Iabłonice, ad capitaneatum calussiensem pertinentibus, — quia illi sub tempus interregni gnosum olim Martinum Iablonowski, fratrem protestantis, consulendo vitae suae in syluis capitaneatus calussiensis morantem et perniciem tantamque incursionem Kozakorum fugientem per explosionem bombardarum truculenter sine vlla causa interimerunt et occiderunt.

(*Rel. castr. Halic. a. 1648-9, t. 141, p. 1680-2*).

XIX.

Скарга Яблоновских на міщан із Заболотова і селян з Туглукова, Голушковець, Олешковець, Лубкової, Димидча, Задобровець, Залужя, Семаковець, Перерова, Тройці, Підгайчик, Косова, Рожнова, Новоселиці, Космача, Хомчина, Лучі, Соколова, Іспаса за нахід на добра в Лучі і Добеславцях.

28 н. ст. серпня 1649.

[E] Sabbatho post festum s. Bartholomaei ap. 1649 gnotus Matthias Szczepkowski magcorum Annae de Ostrorog et Stanislai Iablonowski nomine protestatus est contra famatos: Olexa iuratum, Petrik Olexego szwagra, Sawke Pellionem, diak, Fedor Pakow, Andrey Muczkow, principales, cives oppidi Zabłotow; nec non laboriosos; Prodan Wathaman, Fedor Borkow, Tymofiej Rudkow, Isay Lizaniec — de v. Tulukow; Maxim Puszkarz, Łuczka Puszkarz Łazur Perylow — de v. Oleszkowce; Andrey Isain, Semion Osadca, Andrus Mandzin, Hryhor Buczkowiczow — de v. Łubkowa; Iwan Dobraszowicz, Semian Łuczanski, Iwan Deputowicz — de v. Holuszkowce; Wasil Czeredun, Wasil Przeczyworowicz, Stephan Teleczynszyn, Andrus, Iwan — de v. Dymidcze; Fedor, Fedor drugi, Gadłuw — de v. Zadobrowce, magcae Elisabeth de Koniecpole iuri aduitalitio subiectos; nec non: pop, wathaman, Fedor Wasilczyniec . . . [i ще 30 імен] . . . de v. Zaluza; Ławer Harasimow, Charko pop, Wenin y z synami . . . [i ще 34 імен] . . . de v. Siemakowce; pop, wathaman, Petrusz Iwanicz . . . [i ще 21 імен] . . . de v. Pererow; Marko, Fedor Popowicz, pop Klim . . . [i ще 34 імен] . . . de v. Troysa; Ihnat Wierciproch . . . [i ще 29 імен] . . . de v. Podhayszyki, ad bona oppidi Kolaczkowce pertinenti; Mis Moskal, pop Korytko pułkownik, Mikita z Lipowca . . . [i ще 119 імен] . . . de bonis Kosow; Stephan Hawryliszyn de Kosmacz, Kost pop, Harasim de Chomczyn, Fedor pop, Bartko z Łucze . . . [i ще 22 імен] Olexa Iurowy de v. Roznow; Ilko

Wyleyko, Łuka Nowosielski, Markowicz Iwan, Mielnik — de v. Nowosielice; Iwancza, Ilko Tatarynczat, Kuryło Gulin, Ieremiy Dudkowicz, Wasil Gulin — de v. Sokołow; Sawa Fedurczenie . . . [i ще 16 імен] . . . de v. Ispas, ad bona Kosow pertinenti, illustris et magcae Euphrosinae de Stanisławice, illustris et magci Michaelis Georgii ducis in Czartorysko secundi nuptus consortis legitimae, subditos proprios, — quia illi facti rebelles sub tempus interregni pretextu Kozakorum coaddunatis sibi multis ex plurimis comprincipalibus et complicibus subditis rebellibus bona magcorum Iablonowskich, videlicet Łucza et Dobesławce, inuaserunt, spoliarunt et conflagrarunt resque in fortilitiis ibidem relictas receperunt interque se dispartiti sunt.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1648 - 9, t. 141, p. 1674 - 79*).

XX.

Лист незвісного про зборівську битву. В другій половині серпня 1649.

W niedziele ranō die 15 augusti ruszył i. k. m., wysłuchawszy mszy s. z woyskiem, z obozu pod Zborowem s tę stronę z przyjazdu, gdzie stał przesz sobote, hac intentione, ze tylko na drugam stronę miasteczka przeszedz, miał oboz polozyc do poniedzialku, a to dla zły przeprawy pod tymze miasteckiem, aby woysko wszytko przez niedziele mogło sie było wczesnie przeprowacz, mając wolą w poniedzialek isc ku Tarnopolu. Gdy sie tak i. k. m. z woyskiem y obozem ruszył, nysz do miastecka wszedł, dano znac, ze woysko tatarskie nadchodziło, a ze ieszcze pul mile od obozu naszego, gdziesmey stały przez sobote, stalo tez od nasz pospolite ruszenie lwowskie y 1500 set ludzy x. i. m. p. wojewody krakowskiego, y wozow wiele zostawalo pozad, ktore sie ieszcze byli nie przeprowacili, a Tatarowie w tył w s[t]rone zachodzyly.

Posłał i. k. m. i. mści p. podcancierzego litewskiego z częścią ludu iego, także i. m. p. szendomińskiego z ludem iego y z ynszemi chorągwi, ze wszystkich było 30 chorogwi, aby były wespół z pospolitem ruszeniem y z ludem p. wojewodi krakowskiego, który pozań postawił (*sic!* мб. pozostali), nie dopuszczały wozów siarpiac y dala wstępną nieprzyjacielowy.

Na te zaś druga strona miasteczka Zborowa ku Tarnopolu, gdzie oboz miał stać, przesłyszmi za k. i. m., gdzie wysz na troje z luku strzelenie wydać było horde, tam k. i. m. wojsko uszykował, reducti, wały szypac kazał.

Interim z druga strona miasteczka napadły Tatarowie na naszych, gdzie był i. m. p. sendomierski y i. m. p. braclawsky, i. m. p. podcancierzy lytewsky, p. starosta stobnicki, p. starosta wrzedowski, tam nad rozkazanie y wolą k. i. mści z ochoty wybrałszy się, od taboru y miasteczka pół mile z nieprzyjacielem się mężną potkały, ale minus prospere, bo chorogiew wszystko i. mści p. starosty stobnyckiego wyborna zniesiono, y sam zabity; chorogiew i. m. p. sandomierski[ego], która sam przywodził, zniesiono; ludzi kilka set i. m. p. podcancierzego litewskiego zbyto; chorogwy trzy kozackich, pana Feliciana Tyskiewyca chorogiew także zniesiono y samego zabito. Skoczył jeden rotmistrz, jeden pułkownik, castelan y rozkazały imieniem k. i. m., o czym nie myślał, pospolitemu ruszeniu przemyślnemu, lwowskiemu, aby posilkowaliowych, co oniey niebozenta uczynili, ale także infeliceter, bo ogarnieni wielkością hordy większa ych tam część legła, a część spętnie pierzchniela. Medzy inszemi zabyti chorazy p. Kowalski, stolnyk lwowski, drudzy w [r]osypke posły, a orda pod miasto się ziemknawszy, część wozów porabowała, i. m. p. szendomiński y i. m. p. podcancierzy litewski z łaski Bożej samey zdrowo zostały.

Gdy się to tam dzieje, na ty strona, gdzie i. k. m. był z ynszem wojskiem, wojsko uszykowawszy, dał prawą skrzydło i. m. p. wojewodzie podolskiemu, a lewe i. m. p. kancelerzowi koronnemu. Tym czasem, gdy my wojsko szykujemy, z[a]mykał

nakolo nieprzyjaciela wojsko swoje, ze iusz undique opasał, natarły pierwszy na prawą skrzydło, ale dobrze wsparci xiezyczem, potem udał się nieprzyjaciela ku lewemu skrzydłowi, gdzie dobrze przywodził i. m. p. canclerz, ale nie wiedzieć (*sic!*) dla czego, że się naszy nie chciały, y zaraz 5 chorogwi poczęło pierszać, y wciekło by było drugie wojsko, bardzo sturbowani, gdyby był na nie i. m. p. kanclerz nie krzyknął y raytarskich chorogwi nie spuścił, którą się dobrze zamieszały, a piechota przytym dała potężnie ognia y tak spaliła nieprzyjaciela. Począł potem nieprzyjaciela ustępować iusz ku wieczorowi.

Po confusiey, która wojska nie miała była, uczynił k. i. m. radę, co dali czynić. Wały tym czasem około obozu szypano. Noc nastąpiła spokojna.

A w poniedziałek, iako Kozaczy z armatą nadeszły, przypuściły potężnie do szanów, gdzie dobrze od naszych odpędziny, y nie mało ych legło, ale osobliwie do przepraw y pod miastem wszystkie potęgę nieprzyjaciela obrocił, gdzie wzięty iście nieprzyjaciela legło, bo tam celadź lożna dość ścisływie z nieprzyjacielem się wierała. Iusz tego dnia wojsko było ochotniejsze. W tym ku południowi list przyszedł od hana, w którym przyianz (*sic!*) swoją k. i. m. ofiarował y prosił, żeby k. i. m. i. m. p. kanclerza na rozmowę posłał. Y tak zaczęły się zaraz te tractaty, którą stanęły z wojskiem Zaporowskim y z Tatarami, że nieprzyjaciela odstępuje tak od tego obozu iako y od Zbaraza. Konie nasze przesz tę kылka dny iusz bardzo słabiec y mdlec poczęły dla nieprzyjaciela, który nas ze wszystkich stron okroził y poła odział. To pewna, gdy by tam sam k. i. m. nie był, byłaby altera fuga pilawiecka. Iakos y w noczy nie mało tego wciekło, a mianowicie rotmistrz jeden. I tego dnia k. i. m. był zmordowany, nie szanował się, będąc wszędzie przytomnym.

Zgoda tu quibus conditionibus staniela, wolniejszego y sposobniejszego czasu oznajmuje w. m. Constat teraz za pewne, [ze] z hanem było hordy krymski, nahayski, kalmucki y inszych

— sto tysięcy pod Zborowem, iakosz gdy w niedziele przysly pod nasz, iako las pola okryly. Kozakow bylo przyslo znowu 50000, z osobna pod Zbarazem zostało bylo tego kylkadzie-siat tysieczy.

(*Рукопись библ. Оссолинских N. 189, ст. 267—8, N. 204, ст. 143 v.—145*).

XXI.

Скарга Казановских на рогатинських міщан за нахід на замок у Підкаменю. 3 н. ст. вересня 1649.

[E] Feria VI ante f. Natiuitatis B. M. V. 1649 nobilis Ioannes Jastrzebski, illustrium et mgnificarum Annae a Potok, olim Alexandri Dominici Kazanowski, pallatini braclauiensis, consortis relictæ, tum Mariannæ, Annae et Helisabethæ Kazanowskich, filiarum, nomine contra famatos: Gabrielem Kuczarski, principalem delicti, . . . [i ще 19 імен], oppidanos s. r. m. Rohatynenses aliosque ipsorum complices protestatus est, — quia illi sub tempus interregni mense nouembre ausi sunt coadiuuatis sibi diuersis ex locis compli-cibus oppidum Podkamienie ac fortalitium ibidem situm inua-dere omnemque suppellectilem eiusdem fortalicii spoliare resque omnes et ornamenta recipere, nec non horreum ibidem situm extriturare ac tritурата frumenta ad oppidum Rohatyn deuehere.

Позов поданий 6 н. ст. вересня на іродський галицький суд.
(*Ind. rel. castr. Zydzow. a. 1649, t. 40, p. 466—7, 519—21*).

XXII.

Мартин Селєцький подає товмацьких міщан, селян із Олеші, Грушки, Надоріжної, Бортник, Гориградів і Долини за по-грабоване палагицького замка. 7 н. ст. вересня 1649.

[E] Feria tertia in vigilia festi Natiuitatis B. M. V. 1649 gnoscus Martinus Sielecki, certae sortis bonorum Obertyn

possessor, protestatus est contra oppidanos Tłumacenses, laboriosos: Iaremko Setnik, popi obadwa, Hliwiszyn syn chorąży . . . [i ще 27 імен]; de v. Olesze: setnik Czewa-ska . . . [i ще 23 імен]; de v. Gruszki: wataman Kalin, tam kocieł piwny i gorzałczane trzy . . . [i ще 5 імен]; de v. Nadroznego: pop . . . [i ще 7 імен]; de v. Bortniki: pop Kopystka z zięciami, synami, z gromadą; de v. Jezie-rzany: wataman Mikitycz, pop Wasil . . . [i ще 9 імен]; de v. Horyklad y z Doliny: watamani oba y z popami obiema, ktorzy naywięcey szkod czynili y łupow nabrali w Po-layczach, in eo, — quia illi circa expugnationem fortalitii bonorum Polaicze res protestantis proprias in eodem forta-litio repositas receperunt et inter se dispartiti sunt.¹⁾

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1648—9, p. 1705—9*).

XXIII.

Кс. Григорій Шимкевич подає потилицьких міщан за нахід на костел у Потиличу. 13 н. ст. вересня 1649.

[E] Feria II post f. Natiuitatis B. M. V. 164 nono reue-rendus Gregorius Szymkiewicz, praepositus potylicensis, pro-testatus est contra famatos: Andream Pięcikwartnik . . . [i ще 29 імен] . . . Isaky pop on em ecclesiae ritus graeci ssmae Trinitatis et alterum Ilko Procyk pop on em naguney (?) cer-kwy et alios plurimos in eo, — quod licet rebellis Cosacorum plebis audax temeritas nulli tam ex equestri ordine quam et plebeiae conditionis catholicae fidei pepercerit, dum rebellis plebis numerosa caterua versus Zamoscie progreditur, ipsi oppidani Potylicenses sub nomine Kosacorum rapiendi nacti occasionem ad ecclesiam et domum plebanalem in op-pido Potylich violenter superueniunt, in eaque rebus nonnul-lis vsui cuiusque necessariis peruentis easdem omnes, peccora,

¹⁾ Далі наступає довгий спис забраних річей.

pecudes, anates, capones, frumenta receperunt, domum diruerunt et ligna inter se diripuerunt.¹⁾

(*Ind. rel. castr. Belz. a. 1649, t. 236, p. 1000—3*).

XXIV.

Єлисавета Пшепюрчина подає селян з Острова і Боратина за нахід на її добра. 16 н. ст. вересня 1649.

[E] Feria V post f. Exaltationis s. Crucis 164 nono nlis Elizabeth de Hrodyłowice, nlis olim Simonis Przepiorka consors relictā vidua, contra laboriosos: Petrum Piecuch cum filiis, Mathiam Misko molendinatore, Wasko molendinatore — de v. Ostrow; nec non laboriosos: Szyrak Hrycko, woyt Sapko, pop . . . [і ще 29 імен] — de v. Boratyn, gnosi Michaelis Stempkowsky subditos, protestata est, — quia ipsi sub tempus interregni facto mutuo inter se condictamine ante ipsam immedietate (*sic!*) Scytharum et Kosacorum incursionem, dum eadem protestans ex bonis suis v. Ostrow et Boratyn ad loca tutiora relictis omnibus rebus domesticis aufugeret, in bona protestantis cum bombardis, baculis, fustibus incurrerunt, totam suppellectilem domesticam receperunt, in ipsa curia omnia aedificia combusserunt et solo adaequarunt, siluas exciderunt, nec non innumerabilia damna intulerunt.

(*Ind. rel. castr. Belz. a. 1649, t. 236, p. 1017—18*).

XXV.

Петро Круш подає міщан із Щурович, селян із Немилова, Куликова і Хмільна за нахід на двір у Ператині. 16 н. ст. вересня 1649.

[E] Feria V [як вище] gnoscus Petrus Krusz nomine tam suo quam subditorum de v. Pieratyn protestatus est contra

¹⁾ Далі поданий спис де що у кого найдено.

famatos: Herstowicz, Stecko Kusnirz, Semen Kusnirz, Dacko Draczek — de oppido Szczurowice aliosque principales complices. itidem ciues szczurowienses; tum laboriosos de v. Niemołow: Macko Roik, Martyn, Wasil aliosque ipsis melius notos totasque communitates tam oppidi Szczurowice quam Niemołow, Kulikow, Chmielno, — quia ipsi sub tempus interregni mutua facta cointelligentia secum in curiam v. Pieratyn sub protectione Kozacorum inuaserunt, curiam et horreum combusserunt et frumentorum ad 3000 cassullarum varii generis tam combusserunt quam receperunt, apum aluearia 200 expiarunt, supellectilem domesticam omnem disrapuerunt, pecora, pecudes, boues, vaccas in numero 200, capras 60, sues 80, itidem anseres, galinas et aliam supellectilem receperunt aliaque damna ad 8000 flor. pol. intulerunt.

(*Ind. rel. castr. Belz. a. 1649, t. 236, p. 1020 - 1*).

XXVI.

Станіслав Улановський, долиньський міщанин, подає селян з Ілемя за напад. 28 н. ст. вересня 1649.

[E] Feria II ante f. s. Michaelis 1649. Videatur hoc loco protestatio per famatum Stanislaum Vlanowski, ciuem doli-nensem, contra: watamana popa, syna popowego Piotra, Iwana Kowalia, Budzia — principales . . . [і ще 17 імен] aliosque eorum complices, subditos de v. Hilienie totamque communitatem eiusdem villae ratione per ipsos tempore interregni sabbatho ante f. Conceptionis B. M. V. (5/XII 1648) eiusdem famati Stanislai Vlanowski in eadem villa dispercussionis et depredationis, pecuniae et rerum receptionis.

(*Ind. rel. castr. Zydzaczou. a. 1649, t. 40, p. 484—5*).

XXVII.

Інструкція соймовим послам Галицької і Тереховельської землі дана на соймику в Галичи 5 і 6 н. ст. жовтня 1649.¹⁾

Instructia na seymiku, seym walny poprzedzającym, quinta octobris anno Dni millesimo sexmo quadringmo nono w Hali-czu zlecona zgodnie obranym wielmożnym ich mosciom pa-nom posłom, ich mosciom panom: Ianowi z Potoka Potoc-kiemu, podkomorzemu ziemie Halickiey, Andrzeiowi z Potoka Potockiemu, halickiemu, kołomyiskiemu etc. staroscie, Rapha-łowi z Borzymia Makowieckiemu, podstolemu halickiemu, dwor-zaninowi pokoioiwemu i. k. mci, Pawłowi na Potoku Potoc-kiemu, wojewodzie braclawskiemu, Prokopowi Ludzickiemu, cześnikowi ziemie Chełmskiej, Ludwikowi z Rzeczyey Wyzdze, dworzaninowi pokoioiwemu i. k. mci.

Iako raz oycyzna nasza i. k. m. panu naszemu miłosci-wemu wolnych narodow oddała korone, tak zyczyła sobie, aby te, ktore dotales et hereditariae krolom panom naszym były w iedne tropy za nią wkroczyły felicitates, to sobie obie-cywała przez smierc pana swego osierocona pupilla, ze od swoich zdradzona hołdownikow, od pogranicznych nie rato-wana sąsiadow, od koronnych ledwie nie odbiezana synow, miała sie temu dostac opiekunowi, ktory ją discordiis seruili-bus fessam sub imperium accipere vmiał, a wzięte berło w miecz na swawolnego przeminił nieprzyiaciela. I tac iest osobliwa, a inszym nie powszechna krolom i. k. m. sława, ze inszych ledwie non in fasciis przywitały fascies, samemu i. k. m. tot asperitatibus do thronu vsłała droge fortuna, a zaraz tot calamitatibus inuolutam podała korone. Iakoz rownie regium pressit caput galea cum corona, y nie pierwey vbiegał sie

¹⁾ Ріжницю дня на початку сеї інструкції (5 жовт.) і при кінці (6 жовт.) пояснити можна хіба тим, що соймик провадив ся аж два дни. З огляду на багатство важних справ се цілком прав-доподібно.

i. k. m. do purpury, az mu sama czasu pora nazyczyła im-peratoria paludamenta, alec y purpura tak sie zaczerwieniła krwią nieprzyiacielską, ze moze naybitnieyszych w Europie zawstydzic panow. Naprzod tedy zlecilismy ich mciom panom posłom naszym, aby przy vnizonym poddanstwa naszego od-daniu i. k. m. panu naszemu miłosciwemu podziękowali, ze na tym ledwie nie ostatnim w niebiespieczoney oycyzny szancu ex regio sanguine zyczył oycyznie litare victimam y przeciw tak gromadnemu rzeczpospolitey zaszczcił nieprzyiacielowi, ze rzadko w większey kupie armatam multitudinem swiat wi-dział. Za którą odwagę z wrodzoney naszej przeciwko panom zyczliwosci zyczymy, aby y wiek i. k. m. y tey oycyzny na trwalsze czasy weselsze przeplatały alternaty.

1. A ze do tak pamiętnego oycyznie dobrodzieystwa przydawac i. k. mosc raczy oycowskie swoje obmysliwanie w zatrzymaniu publicae securitatis, a naypierwszy do tego iest sposob: zapłata woysku wszystkiemu zaciagow constitucyą seymu coronationis felicis i. k. m. vprzywileiowanych, do kto-rych te accesserunt zaciagi, zbarawski y zborowski, stosowac sie będą ich mosc panowie posłowie naszy do zgodney (*sic!*) wojewodztw inszych na vchwalenie podatkow, iednak saluis abiuratis et desertatis, iako nam constitucya teyze szczęśliwey coronacyey i. k. mci indulsit.

2. Coaequacya na vprzątanie długow y ciężarow rze-czypospolitey optimo consilio wynaleziona do tych czas ieszcze do swoiey nie przywiedziona exekucyey, aby kiedykolwiek w rzetelną mogła byc wprawiona ryze, instabunt ich mosc panowie posłowie naszy habita ratione desertatorum et abiura-torum y przez wszystkie lato powiatowemi żołdami przetrzy-manego żołnierza, gdy inne wojewodztwa żołnirza swego exauthorabunt.

3. Vpominki chanowi krymskiemu należące, iako nigdy ex natura sua nie były trybutem, y owszem vtramque partem pewnym obowiązały contractem, tak y teraz dla vbespieczenia granic od tey sciany rzeczyptej aby odesłane były, zlecamy

ich mosciom panom posłom naszym, na ktore iaki dochod rzeczpospolita obmysli, na taki powszechny nie odstępuiąc zgody, zezwolą ich mosc panowie posłowie naszy.

4. *Ordinarium reipubcae praesidium* woyska quarcianego, iako nie tylko rozpostrzenioną zasłaniało do tych czas oyczynne, ale pamiętne po wszystkie czasy koronie tey przyniosło zwycięstwa, az go deseruit fortuna, non virtus, pod Korsuniem, tak aby teraz meliori auspicio w tey renascatur z swoich własnych popiołów rzeczyptej, wnosic będą instancją swą ich mosc panowie posłowie naszy, ktore aby w gromadniejszey zostawało liczbie, na inszych zgode woiewodztw przypadną ich mosc panowie posłowie naszy.

5. *Statua hyberna*, ze same mogą bydz obstaculo szerzącej sie sweywoli y zdzierstwa vbogich ludzi w przechodzeniu dobr tak i. k. mci iako duchownych, przy ktorych sie y dzieciectwom dostawa, aby do sciągnięcia in contiguitate naysposobniejsze obmyślane było mieysce, y dla tractamentu obmyśliwały stacye pieniężne inne woiewodztwa, wnosic będą perswasją swą ich mosc panowie posłowie naszy.

6. *Ordinacya* woyska zaporowskiego y *declaracya* na puncta suppliki ich pod Zborowem podaney aby constet ordinibus regni circa rationes senatus consultorum, zkądby łatwiej concludere mogli stany koronne, iaka securitas w domach naszych nas oczekiwabac ab hac renascenti toties hydra, y iezeli z tym warunkiem krwią przodków naszych odwazona subsistere będzie mogła wolność, wniosą instancją swoją ich mosc panowie posłowie naszy.

7. *Induciae* szwedzkie, iako od iedney sciany rzeczyptej praestare mogą securitatem, tak aby iako naywcześniej z rzetelną *declaracją* wysadzeni byli, na to ich mosc panowie commissarze y koszt[t] z skarbu koronnego obmyślony, zezwolą ich mosc panowie posłowie naszy.

8. *Miennica*, ktora opes publicas continet, iz do tych czas nie zostaje naprawiona, a przez to magna fit aerarii publici iactura, gdy tak sfalszowane moneta externorum principum

do Polski importatur, przyłożą sie do spolney zgody ich mosc panowie posłowie naszy, aby kiedykolwiek do tak nalezytego dobru pospolitemu przywiedziona była porządku.

9. *Krolowey* iey mci pani naszej miłościwey, ktora ze ad consortium regni magna nomina et insignes przyniosła fortunas, aby ta oyczyna, ktora na wszystkie świat pamiętną przeciwko koronowanym panom swym szczyi sie zyczliwoscą, wdzięczną sie oswiadczyła w tey ponowionej instantiey, zezwolą ich mosc panowie posłowie naszy.

10. *Krolewicza* iego mci odwazne merita cum dispendio aerarii tak pod Pilawiecką iako y do praesidium Baru winną naitasniejszemu domowi krolewskiemu po nas wyciągaia gratitudinem, którą opactwem mogilskim ze na ten czas oyczyna testari moze, wnosic będą instancją swą ich mosc panowie posłowie naszy.

11. *Pana Howalda* iz i. k. mosc, iako bene mereri oyczynie poczynaiącego, stanom koronnym zalicac raczy, aby mógł zostawac in gremio nobilitatis, non obstabunt ich mosc panowie posłowie naszy suffragiis publicis, poniewasz externa nomina inscribi fastis tytułów naszych szlacheckich mają sobie za ozdobe.

12. Iako w kazdey rzeczyptej fidelitati praemia, infidelitati naznaczane bywały supplicia, tak ze poprzysięzonej dotychczas dotrzymali wiary Kozacy: Zabuski, Iasko, Gandza, aby od tey ze rzeczyptej in partem felicitatis nostrae, to iest do honoru szlacheckiego przypuszczeni byli, zezwolą ich mosc panowie posłowie naszy.

13. *Miasto Lwow*, ktore fortunarum iacturam, a ledwie non vltiman ruinam raczey ponosic wolalo, nizeli odstępuiąc od rzeczyptej poddac sie nieprzyjacielowi, za tak stateczną wiare aby mogło gaudere ciuilibus immunitatibus y sposob fortificowania miasta tego, na ktorym wiele incumbit wszystkiej koronie, mógł bydz obmyślony, instabunt ich mosc panowie posłowie naszy.

Tak donioszszy to stanom koronnym, co w sobie propo-
sytya i. k. mci zamykała, przystępujemy ad priuata conuen-
tus nostri

postulata bonum publicum concernentia.

1. Ze tego generalnego zapalu, przez który ledwie nie
wszystka posiadła popiołem oyczyzna, ieszcze do tych czas
wszystkim stanom koronnym non constat author, instabunt
ich mosc panowie posłowie, aby ten incendiarius altricis suae,
iezeli z synow koronnych iest, rzetelnie (p)er diligentissimam
inquisitionem był declarowany y na pamiętny wszystkiewy po-
tomnosci podany przykład.

2. Iz pospolite ruszenie swiątobliwe krolow ich mciow
y przodkow naszym (*sic!*) vstawy chciały miec sine diuisione
belli, pytać sie będą ich mosc panowie posłowie naszy, iezeli
teraznieysza generalna expedicya pod Zborow, kiedy tylko po-
bliszsze ruszono woiewodztwa, a gornym pozostac kazano,
podobnieysza iest pospolitemu ruszeniu czyli ochotnikowi.

3. A ze dismembratia tak potrzebnego na ten czas wszyst-
kiewy oyczyźnie pospolitego ruszenia przez assekuracyą pokoju
nastąpić musiała, kto by na ten czas niepewnym pokojem
assecurował oyczyzne y przez te vbespieczenia wydarł oyczyz-
nie dobrą do obrony swoiey pore, pytać sie będą ich mosc
panowie posłowie naszy.

4. Cięższa nie mogła pasc na rzeczpospolitą calamitas,
iako przez nierychłe wydanie trzecich wici, przez ktore szko-
dliwe omieszkanie iz nie rychło do boku i. k. mci pospie-
szyły sie woiewodztwa, a za tym niepospieszeniem zdrowie
panskie, cuius salute nostra constat salus, w tak odkryte
wdano niebespieczeństwo, kto zatrzymywał trzecie wici y do-
brotliwemu a pokwapiającemu na ratunek woysk swoich panu
wydanie ich dissuadebat, vnizenie prosic będą i. k. m. pana
naszego miłościwego ich mosc panowie posłowie naszy, aby
z oycowskiego affectu swego wszytkiewy rzeczyptej declarowac
raczył.

5. Nie rychłe sciągnięcie pod Zbaraz musiało redundare
in summum detrimentum priuatorum, a zatym y tamte od-
wazne woysko in apertam podac perniciem, cokolwiek by
szkod pokazali obywatele kraioy tych per tardissimam w cią-
gnięciu moram pokazali (*sic!*), aby to cedere mogło bene meritis
w tymże obleżeniu, instabunt ich mosc pp. posłowie naszy.

6. Iako wygasza ku przysłudze oyczyzny w wielu sercach
affect y iako w kazdey rzeczyptej często boleie drugi widziec
sie laborum participem y honorum atque praemiorum exor-
tem, zalosne vczą przykłady w innych krolestwach przez złą
distributiwe, pilnie tedy ich mosc panowie posłowie naszy in-
stabunt, aby oyczyzna miała wzgląd na bene meritos, a mia-
nowicie vrzędow (*sic!*) w samym pozarze woienym, pomi-
nawszy zasłużonych, dany, za vacans był declarowany, czego
circa rationes senatus consultorum po wotach ich mciow pa-
now zwyczajnie przez i. mci pana marszałka koła swego do-
mawiac sie ich mosc panowie posłowie naszy mają.

7. Poniewasz woysko zaporowskie tempore interregni,
mieniać sie tylko bydz sługami i. k. mci, a nie rzeczyptej,
zaraz mutat obsequium, wnosic będą ich mosc panowie posło-
wie naszy, aby in casum (quod post sacra fata absit) inter-
regni kazdy proportionē ducta bonorum obmyślił repentinum
praesidium ex bonis suis haereditariis pieszych albo konnych,
zabigaiąc temu naybarziewy, aby na potym nie straszyły rem-
publicam kozackie in electione suffragia, co aby na poseymo-
wym seymiku ziemia nasza wzięła sobie za vchwale, authori-
tate praesentis conuentus vpominac sie mają ich mosc pano-
wie posłowie naszy.

8. Commissia z hospodarem i. mcią wołoskim o zbiegłe
chłopy y buntowniki pokuckie, aby authoritate praesentis con-
uentus doszła, instabunt ich mosc panowie posłowie naszy.
A iako teraz wyprawilismy do hospodara i. mci y vprosili
w poselstwo ich mosciow panow: Jerzego Mrozowickiego, pod-
staroscię halickiego, sekretarza i. k. mci, Krzysztopha Strze-
meckiego, aby przy podziękowaniu za sąsiecką pod te bunt

dotrzymaną przyiazn gospodarowi i. mci o wydanie tychże buntowników prosili, tak y teraz aby to powagą seymu terazniejszego wspirac sie mogło, wnosic będą ich mosc panowie posłowie naszy hoc praecustodito, aby commisarze naznaczeni byli dignitarze, vrzędnicy y obywatele bene possessionati ziemie tey.

9. Iz nie tylko za tak walną rebellią wynisczenie dobr naszych nastąpiło, ale wielu obywatelom ziemie tey wyginęły prawa y przywileie na maietnosci, z ktorych iedni zaniesli manifestacye, drudzy nie zaniesli, iako authoritate publica assecurowani bydz maia, pytac się będą ich mosc panowie posłowie naszy.

10. Inducta et euecta ziemie Halickiey aby na potym bez defalkaty oddawana bywała, poniewasz constat, ze cedit in commodum priuatorum, instabunt ich mosc panowie posłowie naszy.

11. Poniewasz z dobr i. k. mci, in detentione hostili będących, przeszłego roku nie zapłaciła sie quarta, aby ci, ktorzy nie zapłacili, poenis legum non succumbant, wnosic będą instancją swą ich mosc panowie posłowie naszy.

12. Wielka złąd auctia skarbu rzeczyptej bydz musi, gdy sine detrimento publico augendi aerarii łatwe nayduią sie sposoby, zaczym aby nowi posse(ssores) dobr i. k. mci podwyszali quarty, wnosic będą instancją swą ich mosc panowie posłowie naszy.

13. A iz compendiosissima bydz ma do kazdey sprawiedliwosci droga, przeto aby na ten czas, gdy correctura iurium, przez tak wiele lat oczekiwana, namowiona będzie, oraz y abreuiatia iurium stanęła, prosic będą ich mosc panowie posłowie naszy.

14. Iz w niektórych ziemiach zagęszczaia sie vrzędnicy impossessionati, chcąc tollere hunc abusum, aby w ziemi naszey vrzędy tych pro vacantibus podane były, instabunt ich mosc panowie posłowie naszy.

15. Ordynansy kompaniom polskim, iako y regimentom cudzoziemskim, ze do dobr szlacheckich często dawane bywają, aby tak ciężkiey więcey stan szlachecki nie ponosił oppressiey, instabunt i. m. pp. posłowie naszy.

Postulata particulares personas concernentia.

1. Eliberatia ich mosciow panow hetmanow koronnych ze w tak daleką poszła odwłoke, v postronnych w podziwieniu to zostaje narodow, nie mniey wymuie głosney niegdy na wszystek swiat narodu naszego sławie, ze cierpiemy tak dlugo, iednego triumphalem senem, drugiego krwią swoją oyczyźnie zaleconego, vtrosque za rzeczpospolitą catenatos duces, wnosic tedy będą prozbe swoją ich mosc panowie posłowie naszy, aby capiat aliqua maseratio stany koronne ciężkiey tak wielkim ludziom seruitutis y aby sposob iak nayprędzey eliberacyey ich mosciom obmyslany był, poniewasz na tamtym placu supplicium poniesli fortunae non virtutis.

2. Iako i. k. mosc przeyrzec sie raczył w odwadze y dzielnosci iasnie wielmoznego imci pana Stanisława z Potoka Potockiego, woiewody ziem Podolskich pod Zborowem, gdy salutem principis tutatus est, tak aby teraz przy stanach koronnych ich mosc panowie posłowie naszy ponowic chcieli imci za te odwagi podziękowanie, aequissimum bydz rozumiemy. Wnosic tedy prozbe swoją ich mosc panowie posłowie naszy będą, aby ich mosc panowie senatorowie imieniem iego krolewskiej mci za tak odwazną assistencją przy boku i. k. mci podziękowali, a i. k. mosc, iako nayprzedniejszy dobrodzieystw tey oyczyzny szafarz, te męstwo, na wszystką potomnosc pamiętne y zadney nie podligaiące starosci, amplissimis praemiis cumulare raczył.

3. Iasnie oswieconego xiążenia imci Michała Ieremiego Korybutha na Wisniowcu y na Łubniach Wisniowieckiego, woiewody (ruskiego) wielka in toleranda obsidione pod Zbrazem ochota y wiekopomna przysługa, iako zwabiła iuz swiata wszystkiego na siebie oczy, tak aby od i. k. mci nie zostawała

indonata, aby dalszą była ochotney młodzi do vsług rzeczyptej ponętą, wnosic będą ich mosc panowie posłowie naszy.

4. Wielmoznego imci pana Alexandra na Koniecpolu Koniecpolskiego, chorążego koronnego, meruit to z znacznym vsczyrbkiem zdrowia y fortun na vsłudze rzeczyptej przepeǳona młodość, którą y teraz nieporównaną w obsidiey zbarraskiey coronauit ochotą, aby przy podziękowaniu stanów koronnych za Czehryn y tak wiele odpadaiające włosci proportio-natum vacans od i. k. mci pokazane było, wnosic będą instancją swą ich mosc panowie posłowie naszy.

5. Wielmoznego imci pana Andrzeia z Potoka Potockiego, halickiego, kołomyjskiego staroste, który y pod Zborow przy iasnie wielmożnym rodzicu swoim okrytą stawil chorągiew y na vfortificowanie zamku halickiego znaczny nakład vczy-nił, zalecą i. k. mci y stanom koronnym ich mosc panowie posłowie naszy.

6. Wielmoznego imci pana Iana na Potoku Potockiego, wojewodzica braclawskiego, rothmistrza i. k. mci, który pod te wszystkie mieszaniny swym kosztem trzymał chorągiew y teraz pod Zborowem przy boku i. k. mci stanol, przypomną iego krolewskiey mosci y stanom koronnym ich mosc panowie posłowie naszy.

7. Wielmoznego imci pana Mikołaja z Potoka Potockiego, kasztelanica krakowskiego, który takze pod Zborowem z po-rządny ludem swym nie omieszkał i. k. mci vsługi, zalecą i. k. mci y stanom koronnym ich mosc panowie posłowie naszy.

Wyswobodzenie imci pana Bałabana z niewoli tatarskiej, iako zasłużonego rzeczyptej pułkownika, iz y oyca imci pana staroste trębowelskiego swym kosztem wyswobodziła rzecz-pospolita, zalecą i. k. mci y stanom koronnym ich mosc pa-nowie posłowie naszy.

8. Iego mosc pan Iakub Łabęcki, iako zawsze trawił wiek swoy na vsłudze rzeczyptej, tak y w tey obsidiey zbarraskiey znaczne vczy(nił odwa)gi, supplicie i. k. mci y wszystkim

stanom koronnym¹⁾ dzierzawy Markuszewa w Chmiel-nickim powiecie, lubo teraz iest dobrem i. k. mci, w dzie-dzictwo przemieniona była, za którym wniosą instancją swą ich mosc panowie posłowie naszy.

9. Iego mosc pan Prokop Ludzicki, czesnik chełmski y poseł nasz terazniejszy, iz za listem imci xiedza primasa pod czas interregni stawil ludzie swym kosztem y assekuro-wany był zapłatą z skarbu, aby go doszła, albo aby w pew-ney sprawie swoiey, seymowy požądany otrzymał dekret, wno-sic będą instancją swą ich mosc panowie posłowie naszy.

10. Processy wszelakie y decreta in causis criminalibus cum clero z roznemi osobami zaszle aby per euocationes post curiam romanam in dubium votowane nie były, a intra fines regni bez zatrudnienia świętey sprawiedliwosci exequowane były y vkrzywdzeni swoją odniesli satisfactią y consolacją, ich mosc panowie posłowie starac sie maia.

11. Iz przy inney depopulacyey lwowskiej y zbierze kup y torxarow (*sic!*) mieyskich przez ich mciow panow commi-sarzow po Pilawieckiey dostało sie depozytowi ich mosciow panow Giedzinskih, leżacemu we Lwowie, aby authoritate praesentis conuentus violator depositi cale te oddał ich mos-ciom summe, instabunt ich mosc panowie posłowie naszy.

12. Iego mosc pan Theodor Bełzecki ze supplicie ad clementiam i. k. mci, wnosic za nim będą instancją swą ich mosc pp. posłowie naszy.

13. Wnosic tez będą instancją swą do i. k. mci y wszyst-kich stanów koronnych za imcią panem Sczęsnym Iasinskim, aby za odwazne zasługi swoje mogł otrzymac wrąb do lasow kałuskich z maietnosci swoiey dziedzicney przylegley.

14. Sprawia ich mciow panow Zebrzydowskich aby są-dzona była y przywileie im należące z kancelaryey wydane były, wniosą instancją swą do i. k. mci ich mosc panowie posłowie naszy.

¹⁾ Видерто одно або два слова.

15. Iz pan Swaryczewski Bazyli, porucznik imci pana Przyłuskiego, rothmistrza powiatowego ziemi tey, na vsłudze rzeczyptej w oczach i. k. m. pod Zborowem zginol, aby iego pozostałemu potomstwu obmyślona była prouisy ex aerario publico, wnosic będą do i. k. mci prosbe swą ich mosc panowie posłowie naszy.

16. Iako po wiele razy posłowie ziemscy wnosili prozby swe za imcią panem Pawłem Radwanem Łodzinskim, aby we wsi iego . . . nie,¹⁾ w powiecie Sanockim leżącey, mostowe z miłościwey ła(ski i. k. m.) y consensu ordinum naznaczone było, tak y teraz prozbe swą za imcią, iako zasłużonym w tey oyczyźnie, ponowią ich mosc panowie posłowie.

17. Iz iego mosc pan Daniel Dzierzek pod Zborowem w potrzebie zginol, aby succesorom iego in vim gratitudinis prouisia naznaczona była, wnosic będą instancją swą ich mosc panowie posłowie naszy.

18. Miasto Halicz przez nieprzyiaciela zniesione iz do ziazdow naszych dla spustoszenia swego wczesno bydz nie moze, aby od stanowisk żołnirskich vwolnione było y dochod iego na fortificowanie miasta tego pokazany był, wnosic będą prozby swoje ich mosc panowie posłowie naszy.

A tacy iest zupełna molles consiliorum publicorum, którą do wspirania ich mosciom panom posłom naszym na walnym zjeździe zlecilismy, inszych nexus na ich mosciow nie kładąc, tylko te, ktoremi sacro sancte przodkowie naszy obowiązywali fidem, honorem et constantiam; a dla lepszej wiary zlecilismy iego mci panu marszałkowi do grodow Halickiego y Trębowskiego podac y ręką swą przy pieczęci podpisac.

Działo sie w Haliczu die sexta octobris millesimo sexmo quadrmo nono.

Locus sigilli. Paweł Potocki na Potoku, marszałek seymiku ziemie Halickiey na ten czas.

(*Ind. rel. castr. Halic. 1648—9, t. 141, p. 1745—54, obl. 6/X*).

¹⁾ Назва села видерта.

XXVIII.

Підгаєцькі Жиди подають селян із Луки і Цьвітової за те, що напали на них, пограбували й декого убили. 11 н. ст. жовтня 1649.

[E] Feria secunda ante festum s. Hedwigis 1649 perfidi Iudaei Abram Markowicz, Szloma Samsonow, Iakub Daniłow suo et aliorum Iudaeorum in termino specificandorum nomine, ciues et incolae oppidi Podhayce, protestati sunt contra laboriosos: Michailo Kozło et filium eius Maxim, Wasil popow syn . . . [і ще 46 імен] . . . de v. Łuka, principales; Onysko Hładki, Iwan filium poponis, Michailo poponem . . . [і ще 18 імен] . . . de v. Cwitowa, complices, aliosque omnes, quorum nomina ignorantur totasque communitates dictarum villarum rudi Georgii canonici regul. nec non gnosi Constantini Giedzinskich, fratrum germanorum, subditos, — quia illi, dum protestantes consulendo vitae suae cum vxoribus, pueris suis, vt tantam tyrannidem Cosacorum sub tempus interregni rebus suis mercaturaque tota euaderent, in locum tutum sese cum aliis Iudaeis conferrent et per villam Łuka tenderent pro meriedieque causa acquiescendi manerent, ipsi visis curribus rebus protestantium variis impletis, facta conspiratione et mutua cointelligentia inter se inita, dum protestantes ulterius itiner (*sic!*) continuarent et villam Cwitowa transire vellent, subditi dictae villae bene instructi a subditis de villa Łuka eosdem ad occasum solis detinentes moram, vt nox ruat, exigendo quoddam theloneum (quod protestantes concesserunt) faciunt; viso eo adnimauersoque protestantes se esse in dubio vitae, ne per discussionem sui nocte imminente ferrent, nonnullis de medio sui ad nobilem Lenczewski, cuius nomen ad praesens ignoratur, missis opem et auxilium quaerunt eundemque, vt per subditos villae Cwitowa dimittantur, petunt, petitioni in occasu iam solis annuendo appraeciatus in dicta villa Cwitowa protenstantes collocavit et, vt pernoctarent, consilium dedit; summo mane ante dilu-

culum instructi vario armorum genere in media villa noctantes clamore excitato more et praetextu Cosacorum (qui nondum in his trans Ister oris fuerunt et ferme circa Kiouiam et Vinnica adhuc morabantur) irruerunt, nonnullos vita priuarunt vdlit: sororem germanam vnus protestantis Ester et aliam Mariancam Szlomowa, vxorem Markowicza, et duos pueros Iudaei Icko Daniła Iakubowego, quorum interemptorum corpora in siluis, seu vbi voluerunt, sepelierunt, nonnullos conuulnerarunt et ferme semiuiuos reliquerunt; his non contenti currus omnes dispercusserunt et parata pecunia rebusque omnibus in auro, argento, clenodiis, vestibus, vestimentis, tam propriis communi mercatura quam et oppignoratis in curribus existentibus spoliatis,¹⁾ receperunt et dispartiti sunt; itaque iam peractis rebus nris Lenczowski cum haidone Poniak dicto aliisque asseclis ad dictam villam aduenit mitigando quasi factum perpetratum res nonnullas ab eisdem subditis recepit pro vsuque suo contulit.²⁾

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1648—9, t. 141, p. 1779—89*).

XXIX.

Інструкція соймовим послам дана на соймику в Белзі
11 н. ст. жовтня 1649 р.

Instrukcia seymiku koła woiewodztwa Belzkiego od ich mciow pp. dygnitarzuw, vrzednikuw y wszystkich obywatelow na tenze seymik pro die vndecima octobris ao 1649 zgromadzonych dana ich mciom panum posłom, na seym następujący od nas zgodnie obranym: iego mci panu Stanisławowi z Sarbiezowa Sarbiezowskiemu, staroscie grabowieckiemu, korycinskiemu, imci panu Ianowi z Sobiesczyna Sobieskiemu, staroscie iaworowskiemu, iego mci panu Alexandrowi Łysa-

¹⁾ Тут наступає довгий список річей.

²⁾ Далі огляд ран.

kowskiemu, rotmistrzowi i. k. m., y imci panu Andrzeiowi z Telefusowa Telefusowi, podpisaną reką marszałka koła naszego przerzeczonego iego mci pana starosty iaworowskiego, zgodnie od nas za dyrektora obranego, które puncta instrukciey, fidei et dexteritati ich mciom pp. posłom zleciwszy, tak sie w sobie mają:

Po przywitaniu i. k. m. y wiernego naszego poddanstwa oddania (*sic!*) ich mosc panowie posłowie i. k. m. pokornie podziękują, który po zesciu swietey y niesmiertelney pamięci pana naszego najasnieyszego krola Władysława, ktorego memoria sit in benedictionibus, zastawszy osierociałą in lugubri et calamitoso nasze te oyczyzne statu, nawałnosciami nieprzyiacielskimi circumdatam, wziowszy ją z woli Bozey na opieke swoje, nie ochraniając wysokiey maiestatu krolewskiego emnenciey, zarliwym ku teyze swojey pobudzoney, w ktorey sie vrodził y wychował, synowskim affectem zdrowie swoje niosł na szancz przeciwko nieprzyiacielowi, gdzie y principis personam repraesentauit y officium strenui ducis et operam optimi militis gessit, będą[c] osobą swoją w woysku pod Zborowem in continuis excubiis et vigilis, aby tako mógł patriam saluare y z cziezkiego woysko we Zbarazu oblezenia eliberowac, iakoz, dawszy z siebie wszytkiemu rycerstwu przykład, sam sie periculis et telis hostium tak alacriter exposuit, ze nie mozem iedno ze za wysoką ku wiernym poddanym przyznac i. k. m. miłosc tak gorliwy zelum ku ratowaniu oblezonych reipubcae praesidiarios, a za nie mnieysze ku caley oyczyźnie y ratowaniu ze y (*sic!*) in periculo vchote in paternam sollicitudinem.

Zlecilismy tez ich mciom pp. posłom naszym, aby ante omnia vpominali się, tak iako ich samo prawo napomina, aby reddita była ratio senatus consultorum, y quam accuratissima (*sic!*) inuestigare mają przyczyny tak nierychłego wydania na pospolite ruszenie wici, ze sie tak predko sciagnąc z inszych woiewudztw woyska na wsparcie tego nieprzyiaciela nie mogły, iako przed tym przodkowie nasi sami piersiami swemi wszelkim nieprzyiacielskim insultum gloriose nie telko

odpor dawali, ale y triumphos y victorias etiam sine stipendiario milite reportabant, y panstwo tak szeroko rozprzeszczenili y odwaznemi dziełami swymi aeternum, nie telko w tey oyczyźnie, ale tez in orbe terrarum, nomen Polonorum consecrarunt, nie zgasła y w ich potomnosci taz ochota y salus in patriam, by telko według prawa y suo ordyne rzeczy wczesnie były disponowane, zaczym y te rozumienie o pospolitym ruszeniu, aby miały byc iego minores vires et impares periculis, gdyz w rzeczy samey są wielkie, ma byc z opiniey i. k. m. przez ich mciow pp. posłów eliminatum, poniewaz i. k. m. pericunculam telko, a nie wszystko pospolite ruszenie, widział.

Bedą tez ich mosc pp. posłowie nasi expostulowac z inszymi wojewodztwy, czemu pozwolone podatki nie wczesnie wydano, gdyz te przyczyne i. k. m. kładzie nierychłego sciągnięcia woyska, za którym łączno y do obleżenia woyska we Zbarazu przyszło. Swiadkem y dowodem był seym coaequationis, iz tego doznawała rzpta po naszym wojewodztwie Belżkim, aequalitatem et paritatem dawania podatkow trzymało, ale largiori etiam manu czesto ze pozwalalo, słuszenie, aby teraz rzpta habita ratione y tey munificentii wojewodztwa naszego, ale wiecey respectuiac na szpustozenie y zniesienie prawie wojewodztwa tego, od podatkow, bez ktorych byc nie moze wojewodztwo nasze, vwolnią. Vkażą przeto ich mm. pp. posłowie, quanta incommoda zdawna to wojewodztwo ponosic musialo, a napierwey vkażą, ze stanowienie chorągwi na zime coroczne zawsze v nas bywalo, drugich chorągwi idących w insze wojewodztwa, tak iscie iako powracanie, minac nie mogła, co iako wielki vcisk iest, y iako wynisczenie vbogich ludzi, iuz teraz y odlegleysze wojewodztwa wierzac muszą, kiedy teraz doznały. Vkażą, ze przesłego roku w tym wojewodztwie sedem belli nieprzyiaciel vczyniwszy, po wszystkim wojewodztwie pulki polozywszy, wszystkie gumna, tak panum iako poddanym, zniszczyl, Tatarowie, kto sie iedno vkryc nie mogl, w poganske wiezy zabrali takze nie malo, nie telko

pul ze nie oranych ani sianych, ale y całych wsi bez ludzi widzimy; tego roku znowu za przesciem tak wielkiego woyska ku nieprzyiacielowi, tak do ich mciow pp. regimentarzow iako y s krulem, y potym za krolem imcia rozne woyska pieniezne, pospolitego ruszenia nie mogac przebyc do krola imci (*sic!*), tu w tym wojewodztwie zatrzymuiac sie, wielkie grauamina y szkody poczynic musieli, a pogotowiu, gdy opieszale, glodne y borgowe woysko na leze poslano, dopieroz bez respectu na prawo y nedze ludzkie, z wielkim vcisnieniem, nie wedle prawa dwie chorągwi, iedna po drugiej, ale y po trzydziestu, iedna po drugiej, w iedney wsi stawaiac, do ostatniego szpustozenia obywatelow wojewodztwa tego przywiedli tak, ze ani zasiewaią na przyszły rok, dla zabirania na podwody dobytkow, ani tego roku wyzywic sie ostatek ludzi vbogich bedącym mieli (*sic!*), co bardziey pressit wojewodztwo nasze, a nizby dwudziestu podymnego pozwolenie; wiec y powracanie tegoz znowu żołnirza strach ostatniey zguby czyni nam. Vkażą ieszcze ich mm. pp. posłowie, ze w tym roku takze poganska rēka dotknęła wojewodztwo nasze, osobliwie Buski powiat, s ktorego siła poddanych w niewolę zagnali poganską. Vkażą na ostatek koszty y straty nasze przy i. k. m., przy ktorym zaraz pod Sokalem stanelismy y te expedicią odprawili. Przekładaiac tedy ich mm. pp. posłowie dostatecznie te incommoda nasze, starac sie y gorāco o to prosic bedą, aby wojewodztwo nasze wolne było y od podatkow y do coaequaciey nie nalezalo.

Auctia woyska vkrainnego ze moze byc łączna, w instruccię swę i. k. m. przypomina, byle rzpta tak potrzebney przestrodze mieysce dała, prosic tedy bedą ich mm. pp. posłowie, aby te sposoby i. k. m. aperire raczył, a łącznemi ich mm. pp. posłowie pokazac sie bedą mogli do tego, coby dobrze, bez szkody, bez ciezkosci, bez szwanku praw y sprawiedliwosci, nie telko teraz, ale y potym reipubcae euenire mogła (*sic!*). Doznała tego rzpta, ze dlugo w pokoiu stac iey iest periculum, ani dlugo w nim stac moze, bo lubo niema nieprzyiaciela postronnego, w domu go znalazła, trudno tedy na lodo-

wych fundamentach terazniejszego pokoju sadzić swoje bezpieczeństwo ma (*sic!*), potrzebniejsza iest obmyslic praesidium tanto periculo par, w czym znosic sie będą ich mm. pp. posłowie z drugimi wojewodztw posłami, staraiąc sie, aby rzpta y wczesnie y iustum praesidium miec mogła, a gdy namowa woyska stanie, te rzeczy praecustodire będą powinni, w czym osobliwie fidem ich meiw obligamus:

Naprzod maiąc w uwazeniu, iako wielką przez to v podanych i. k. m. pozyskuie miłosc, gdy pilnym w instrukciey swey pokazuje sie struzem, aby vbodzy ludzie vcisnienia y krzywdy nie cierpieli, iakoz ta iest vnica wielkich monarchow własnosc et debita iustitia, za którą szczescie pochodzi, tak y ich mm. pp. posłowie postaraiąc sie (*sic!*), aby wszykiedyzkolwiek (*sic!*) płaczom, narzekanium, lamentum y przeklestwu na żołnirza od ludzi vbogich terminus imponatur y prawo o stanowieniu żołnirza na Vkraine adimpleatur, co tak bydz moze, gdy praescribentur pp. regimentarzum mieysca specifikowaniem miast nayblizszych vkrainnych, w ktorychby żołnirzum leze naznaczać mogli, niczyiey wiecey dzierzawy nie ochraniaiąc, gdy opiszą, iako wiele chłop zboza ma dac z łanu, albo ile podymnego za to coroczne poddani dobr rzptey wydac by mieli, gdy prowiant magister za te pieniądze po Vkraine bedzie obmysłał żołnierzowi. Na co aby tym prędzey stanol consensus rzptey, czworaki pożytek vkazą tego ich mm. pp. posłowie: pierszy — gdy woysko blisko bedzie, łacno sie y skupi y da odpor nieprzyiacielowi; wtury — bunty, iesliby sie iakie wznicali, łacniey in herba przez toz woysko, tam obecne, zatłomione bydz mogą, gdyz y teraz to nabarziey causauit, ze sie y Chmielnicki mogł zbuntowac y w buncie zmocnic, czern do siebie łacniey sciagnąc, gdy woyska tam nie było y hamowac od tego czerni nie mogło, po odległych wojewodztwach na leze będąc rozesłane; trzeci — poddani rzptey y dobr ziemskich nie będą vciskuw y krzywd od przechodzących ponosic chorągwi; czwarty — registra militarium zgina na trybunale, y trybunale do sądzenia przybedzie spraw.

Lubo w tak wyuzdały sweywoli kozackiey y zmocnionym buncie zda sie byc trudne woyska zaporozkiego w dawne posłuszenstwo wprawienie, honestius iednak, tak iako zawsze bywało, przez comisią, a nie przez seymową constitucią, moderowac ich praetensie, przeto znosząc sie w tym ich mm. pp. posłowie z inszemi wojewodztwy, starac sie będą, aby przez comisią vspokoione woysko zaporozkie zostało, maiąc pamiec na to, ze snadniey ten traktat vspokoienia wydzie y nada sie rzptey, kiedy o nim we zbroi, to iest w gotowosci y przy nie małym woysku muwic będą, przestrzegaiąc ich mm. pp. posłowie tego, aby ta comissia stawiała wedle constituciey przeszłego seymu, sine damno et praeiudicio priuatorum; a wiedząc to dobrze, ze iako zadna comisia bez kosztu odprawiona byc nie moze, tak pogotowiu tu z Szwedami, ktora extra regnum byc musi, ale ze zawsze więc na takie expedyicie z dochodow i. k. m. sumpt sie dawał, tak y teraz domowia sie ich mm. pp. posłowie, aby dawny zwyczaj in abusum nie szedł.

Dawny artykuł z naszego wojewodztwa, a tych czasow nader potrzebny, strony kowania pieniedzy, starac sie będą pp. posłowie, aby do executiey przyszedł, vkazawszy, ze przez intermissią minnice od koronaciey zeszłego swietey pamieci k. i. m. szkody kilka milionow rzpta poniosła.

Cokolwiek przodkowie nasi maturo et deliberato wynalezli suo iudicio, nie moze byc v nas telko gloriosum y rzptey potrzebnego, a iz zdało sie im, aby Tatarom dla pewnych respectuw stipendia albo vpominki płacone były, za ktore rpubcae seruitium odprawowac powinni, zaczym idąc exemplo maiorum, nie telko statuta ich postponere, ale owszem sacro sancte colere chcemy, ile gdy hanowi tatarskiemu przez pacta z cesarzem tureckim obligowana iest fides w dawaniu tych vpominkow Tatarum.

Inducta y euecta wszytkich towaruw, do panstw rzptey przychodzących, y drogosc y cene sprawiła, skąd szkoda nie mała, a nawiekszą stan szlachecki odnosi, a rzpta zadnego

pożytku nima, domowia sie pp. posłowie, aby zniesiona była, poniewaz wedlug prawa nie miała currere, tylko do seymu.

Vwazaiąc, iz nie mały accessus z kwarty na żołnirza byc moze przez lustracie dubr i. k. m., aby lustratorowie z seymu naznaczeni byli, ktorzy by fideliter wszystkie dobra i. k. m., tak zniszczone iako y niezniszczone, iakoz tez y te, ktore z starych sum przychodziły, zlustrowali.

A iz sie czestokroc trafia, ze słudzy gołotowie, zdradziwszy panuw swoich, vchodzą z Korony do Wielkiego x. Litewskiego et in conuerso, z Wielkiego x. Litewskiego do Corony, a zdrady swe, banicye, w Koronie na sobie otrzymane, w xiestwie Litewskim znoszą, aby s takimi było forum generale, zeby na takowych banicye otrzymane, ani koronne w Litwie, ani litewskie w Koronie, nie byli kassowane.

Znayduie sie tez y to, ze infames y banici znayduia sobie asillum protectionis v duchownych, aby executiey vszli, przez co vyma swietey sprawiedliwosci od tych sie dzieie, ktorzy vczą sprawiedliwosci, a executia ich impediunt prote-gendo sceleratos, inibunt ich mm. pp. posłowie modos et rationes, iako by executia s takowych byc mogła in republica bene ordinata.

Iz y to seruatum bene gerendi medium, aby malorum poenae, bonorum elucescant praemia, tedy ich mosc pp. posłowie vrgere maia, aby iustitia distributua in suo została robore, ktora ze tempore belli ma byc maxime conspicua ad admouendos do vsługi rzptey ciuium animos, y przytym stawac maia firmiter, zeby te vacancie, ktore potym, ktorzy po tych (*sic!*) in arena przy dostoiensctwie i. k. m., całosci rzptey, inmunitatibus publicis, naufraganti patriae chcąc porrigere dexteram, occubuerunt, mianowicie pod Zborowem, bene meritis in eadem palestra były dane. A iz xcia imci Wiszniowieckiego odwazne dzieła y oswiadczona nie raz do vsługi rzptey promptitudo kozdego do tego musi vocare animum, zeby quam gratis-sima mente mógł praetendere merita xcia imci, ich mciom pp. posłom naszym zlecamy, aby singulariter xciu imci podzieko-

wali za takowy, ktory ma do oycyzny, nie vstaiący affekt, zeby widziala y oycyzna, iakiego ma siebie miłuiącego syna, a widząc, slusznę ku niemu za zywota łaskawosci (*sic!*) et posteritati nomen eius inscribat immortale, przytym zebysmy dosic pałaiącą ochote et generosum pectus x. i. m. do dalszey rzptey tym bardziey mogli przychecic vsługi, zlecamy pp. posłom naszym, zeby sie tego pilno domawiali, aby te dziedziczne maietnosci włosci, Niedryhayłowska y Olszanska, ktora przadkowie x. imci xiazeciu imci, legitimo successori, zostawili, a teraz przez comissia do Moskwy (*sic!*) są odiete, largo i. k. m. y rzptey fauere xciu imci byli reponowane, aby w stratach et dispendio fortunarum, iako naywyszą xcia imci mógł byc łaską i. k. mci vkontentowany, osobliwie per primum vacans, ktore by było conueniens meritis xcia imci y odeszłym do Moskwy maietnosciom.

Manifeste to constare musi, ze przez szable ten nieprzyiaciel (*sic!*), iako wieksza niemal czesc rzptey iest spoztoszona, tak tez y woiewodztwo nasze Belzkie dosc saeuam tyrannici (*sic!*) na sobie doznało vastationem, tedy ich mm. pp. posłowie przy tym artycule mo[c]no stawac maia, aby z woli rzptey et senatus consulto lustracia na ich dobra spustoszone była, a mianowicie metropolis praw y wolnosci naszych, Belz, iz funditus prawie, wprzud przez walne nieprzyiacielskie incur-się, a potym przez ogien razow kilka iest zniesiony, instare maia ich mm. pp. posłowie, aby stanęła liberatia y od stanowiska żołnirskiego y staciey vwolnienie, takze Grabowca, Horodła, Buzka, Tyszowice Dolney, Sokal, Korytnice, Strzemielec, Sczurowicz, Łopacina, Dimitrowa y inszych funditus przez nieprzyiaciela zniesionych wsi y miasteczka, w woiewodztwie naszym leżących.

Aczkolwiek trybunał od pobożnych legislatorow iest tak vformowany, ze będąc słoncem sprawiedliwosci swietey, zadney ozdoby, aby mu była przydawana, niepotrzebuie, iednak poniewaz sie znayduie takich wiele, ktorzy na sąd compositi iudicii [narzekaią], y nieiako vciezaiącym byc go rozumieia,

tedy ich mm. pp. posłowie ineant modum medendi tego, albo zniesione iudicium compositum niechay bedzie, a te sprawy wszystkie, a osobliwie graniczne, niechay będą in communi consensu wszystkiego trybunału sądzone.

Nie nie iest magis iustitiae sanctae et aequitati consonum, iako to, zebysmy, in vna repubca zyiąc, tempore calamitatis et necessitatis vulnera et onera oney na sobie aequaliter ponosili, ich mm. pp. duchowienstwo, veri et legitimi reipublicae pulli, in eiusdem visceribus nati y w niey pospołu z nami zyiąc, a z niey nie telko vitam, ale y tak wysokie fortune maiąc, toties ab equestri ordine obnixis precibus lacessiti, zeby wzdy kiedy, a mianowicie na ten czas, kiedy wszytka oyczyna y matka, nie telko sama nieszczesnym pała pozarem, ale y same terribili flamma consummuntur imperii fascies, nec amore patriae, nec zelo pietatis, nec prostrata libertate cum contemptu, nec suppressione cultus moti, dotąd zadnego subsidium oyczynie nie dali, vpraszać ich mosc pp. posłowie będą, aby wzdy teraz auxiliares manus exhaustae reipubcae porigant, zeby dostatków swoich nieco vdzielili, przynamniey na wypłatę tak wielkich y nieznosnych długów.

Nie były tak szerokie wrota do swobod y nowych osad, a przecie prawo, lubo po czesci, ad casum vbiegów obostrzone, chłoptwa vciekaiącego od swych dziedzicznych panów pohamować nie mogło, pogotowiu teraz, kiedy chłop, czescią przez nieprzyiaciela koronnego, czescią przez woyska przechodzące, zniszczony tak dalece, ze ledwie sie ktory znajdzie, coby sobie na zime posiał, ale iuz tak całē in fuga positus, locum solitudinis, gdzieby sie na iaką nową osadę albo wolę przeniósł, zawczasu vpatruie; panowie zas vkrainni rozmaicie takowych vbiegów zwolywaią, wolności na kilkadziesiąt lat, nad zwyczaj, pozwalaiąc, a tak blisko tego, ze chłopstwo s tych kraiów pozbiega, y iakoz iuz y zbiegac poczynaia, zaczym obuiando huie malo, ich mm. pp. posłowie inibunt rationes, zeby forum o zbiegłe chłopy było generalne, sine appellatione, praeuia nihilominus requisitione, ktura vczyniona przez woznego y dwóch

slachcicuw w grodzie nalezytym obwynionego ma byc zapisana.

Dowiedzą sie tez ich mm. pp. posłowie nasi, czemu auctia woyska, na electiey y coronaciey vmowiona, do effectu nie przyszła, y s tey raciey miała byc, ze iuz woysku żołdem kwiarcianym płacic miano, y te pieniądze, skąd miała byc auctia, kedy sie obrocily.

A iz na swietey sprawiedliwosci kazdemu z obywatelów tey Korony siła nalezy, a sądy ziemskie bełzkie dla interregnum przeszłego y zeyscia s tego swiata przez śmierć dwóch vrzednikuw ziemskich niemal przez dwie lecie sądzone nie byli, przeto lubo constitucia per expressum vetat, aby zadne sądy nie zaczynały się, az we dwie niedzieli po seymie, a cadencia naszych rokuw immediate pro feria II Trium Regum przypada, tedy efficient ich mm. pp. posłowie nasi, aby per constitutionem nouam, ad hunc solum actum na seymie terazniejszym conscriptam, wolno było ich mciom pp. sedziom naszym ziemskim przyszłe roki trzykrolskie sądzic.

Iesliby tez przyszło ad coaequationem, ich mm. pp. posłowie na dobrej pamieci miec będą, aby to troie podymne, ktore woiewodztwo nasze die vndecima iunii vchwalilo było, ktorego to podymnego vrodzony p. Władysław Siestrzewitowsky, komornik graniczny y poborca woiewodztwa naszego, czesc pewną wybrał był, a te pieniądze w obozie terazniejszym k. imci naprzód trzy tysiące złotych k. imci na potrzeby rzptej, trzy tysiące y sto złotych na chorągiew kozacką i. m. pana Łyczkowskiego, chorążego bełzkiego, dziewiec set y dziewiec złotych imci panu Mikołaiowi Łaszczeni, rotmistrzowi kozackiey na ten czas chorągwie, wydał y odliczył, zeby ta summa y to, co sie wiecey pokaze, in coaequatione z inszymi woiewodztwy, przyieta była, a iesliby in coaequationem ta expensa nie przyieta była, tedy wolna repetitia pana poborce woiewudztwu zostaie.

Baniti et infames, na ktorych ex personali infamie y banicie stanely, tych aby wolno było parti instiganti, iako legi-

time iure victos, łapac y włapionych pro executione vltiori et finali ad officium competens oddawac, postaraia sie ich mm. pp. posłowie.

O municiey miasta Lwowa, ktore seruando fide reipubcae y zdrowia y substanciey nie załowało, ich mm. pp. posłowie nasi inibunt modos z inszymi ich mm. pp. posłami, iako by pro fide seruata od rzptej nagrode iaką miec mogło.

Tamze zarazem pp. posłowie proponowac będą fortificationia miasta Bełza, ktore takimze sposobem, iako y Lwow, seruauit fidem, a iest barzo przez ogien zniszczone.

Iz sie tez tacy znajduia, ktorzy przeciw prawu y słusznosci przywileia na dozywocie, prawo zyiących osob, w dobrach krolewskich importune z cancellariey koronnej otrzymyuią, albo tez pod swoy przywiley, na insze dobra otrzymane, dobra osobnego possesora pociągaią y takowym pretextem possessorem dobr w ich prawie y possessiey niesłuszenie turbuią y, za dworem pozywaiąc, do szkod przywodzą, aby na tym seymie constitucią warowaną to było, ktoby inszy pomienionym sposobem possesora dozywotnego prawo y possessiā inquietował, dwuch tysiecy grzywien winą et refusione damnorum iuramento possessoris liquidatorum był karany, o co forum za dworem zaznaczyc, a possessor zeby przy prawie swym dozywotnim w pokoju zostawał według przywileiu swego.

Miasto Zamoscie — iz doznalismy w dotrzymaniu wiary rzptej pod czas oblezenia od nieprzyiaciela dosic iustissimam fidem, ich mm. pp. posłowie za onymi przyczynic sie maią, aby przy dawnych wolnosciach swoich y przywileiach, od swietey pamieci iasnie wielmoznego i. m. p. kanclirza koronnych (*sic!*) im w rzptej wyiednanych, zostawac mogli.

Zlecamy ich mm. pp. posłom, aby przez onych instancią zakonnicę conwentu belskiego Dominika swietego approbacią na grunt, w miescie Bełzie leżący, na zbudowanie klasztoru otrzymały, w czym aby pilne staranie vczynili, ządamy.

A za pannami sokalskimi wniosą prozbe, aby praw swych vtwierdzenie otrzymały.

1. Nie moze krolewicz i. m. Karol meritis suis in republicam parem od rzptej in praestandis beneficiis odniesc gratitudinem, chyba to vwazac bedzie, ze wota y affekty nasze subpeditare mogą defectus beneficiorum, y teraznieysze desiderium k. imci nie iest tantum, aby cedere miało in vim miłosci, affektu, kosztow krolewicza i. k. mci ku tej rzptej, y dlatego ich mm. pp. posłowie łączno pozwolic będą mogli, aby opactwo mogilnickie per administrationem cedat krolewiczowi iego mci.

2. Nie mogło iedno ex intimo affektu ku rzptej ich mm. pp. regimentarzuw pochodzie studium, ktorzy iako pleno corde reipubcae przez wszystkie oswiadczeni okazyie, tak nie mozemy, iedno summis amplecti votis y quam felicissimos progressus ich mciom powinszowac euentus, a powinszowawszy przy tym długo fortunnych lat, dziekowac ich mciom pp. posłom zlecamy za takie prace y odwagi, ktore rzeczypospolitey praestiterunt.

3. Przytym, zesmy in defessu widzieli studium i. m. pana sedomirskiego przez te wszystkie nieprzyiacielskie armorum coniunctiones rzptej nociuas in porrigendis auxiliis swym kosztem oyczyźnie, y to panom posłom naszym zlicamy, aby godne odniósł podziekowanie.

4. Iego mosc pan podkanczlerzy litewsky ze z wysokiey swey ku oyczyźnie ochoty ludem swym własnym, własnym kosztem zaciągnionym, destitutam praesidiis wspierał oyczyźnie, aby od ich mci panuw posłuw naszych wzięł słuszne podziekowanie, zlecamy.

5. Iego mci pana chorążego koronnego ze widzimy non de genere aquilae pullum idącego przodkow imci torem, a mianowicie zacnego rodzica, s. pamieci iasnie wielmoznego imci pana krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, ktorego recordata meritorum w oyczyźnie naszey musi byc iucundissima, ich mm. pp. posłom zlecamy, aby iego mci za te koszty, straty y odwagi, ktore, nie lituiąc zdrowia swego, rzeczypospolitey incessanter testatur, imieniem naszym podzieko-

wali, szłuszná, aby taki zelosus ciuis patriae odnosił od nas wysokie podziekowanie za zacne swe ochoty y w rzeczypo-
spolitey za widome straty poniesione et meritorum et officio-
rum quam promptissimam regrantificationem...¹⁾

6. Takze tym ich mciom wszystkim, ktorzy in praestandis patriae auxiliis suam heroicam candidi pectoris oswiadczyli testificationem, sumptem swym słuząc oyczyźnie, iako to: i. m. panu lwowskiemu, krasnostawskiemu, iaworowskiemu starostom, xciu imci Koreckiemu za testifikacją tey ku oyczyźnie miłości ich mm. pp. posłowie podziekować maia, a przytym y wszystkiemu woysku rzptej, na vsłudze tey zniszczonym, y bezpieczenstwo tey oyczyzny, dexteritate y odwagami zasczycającym, z stratą wielką dostatkuw, a co naywieksza, zdrowia, ktore w takim razie alacriter rzptej consecrarunt, vprzemy mie podziekuią.

7. Miedzy inszemi zacnemi cnotami iz y clementia principis wysokie meretur elegia, ich mm. pp. posłowie o to vpraszać k. i. m. beda, aby ductus panską łaskawością iego mci panu Theodorowi Belzeckiemu przez inquisitią (ktura etiam manifeste res²⁾) conceditur) dopuscil suam expurgare innocentiam, o co y w senacie ich mm. pp. posłowie instare maia, aby freti ciues principis affabilitate et continentia wiekszą w poddanstwie swym do pana brali zarliwosc.

8. Iego mosc pan Czerminski aby in suo desiderio, ktore do koła naszego wnosil, przez instancią ich mm. pp. posłów naszych byl vkontentowany, zlecamy, szłuszná za prawde, aby na tak zniesionego z gruntu slahcica rzpta miała swe respecty, ktoremu maietnosc Pilawiecką wprzod wsciekła nieprzyiacielska rabies, a potym y naszego zatoczenie obozu z gruntu zruinowało.

9. Iego mosc pan Samuel Regowski iz znaczne w wojewodztwie naszym z checi swey czynil odwagi, a mianowicie

¹⁾ Останнього слова ніяк не можна відчитати.

²⁾ Поправлено з regis.

w dostaniu pewnego starynnego kozaka Kaliny, a dotąd zad-
nych (*sic!*) prac y odwag swoich nagrody nie odniosł, ich mm.
pp. posłowie do k. imci za onym przyczynie się maia, aby
był czymkolwiek z łaski k. imci y rzeczyptej vkontentowany.

Ktore artykuły zlecilismy i. m. panu marszałkowi koła
terazniejszego naszego s pieczęcią y podpisem reki imci do
grodu naszego podac imieniem naszym.

Data w kosciele dominikanskim na mieyscu zwyczajnym
seymiku d. vndecima octobris anno Domini millesimo sexcen-
tesimo quadragesimo nono.

Ian Sobieski, starosta iaworowsky, marszałek na ten czas
koła naszego seymiku wojewodztwa Belzkiego, ręką swą. Lo-
cus sigilli peculiaris.

(*Ind. rel. castr. Belz. a. 1649, t. 236, p. 1086—98, obl. 12, IX.*)

XXX.

Інструкція соймовим послам, дана на соймику в Судовій
Вишні 11 н. ст. жовтня 1649.

Instructia seimiku wisinskiego, dana w Wisni die 11 octob-
ris anno dni 1649 na seim walny szescniedzielny, die 22¹⁾
nouembris w Warszawie blisko przypadaiacy,²⁾ ich mciom pp.
posłom od nas obranym: wielmoznemu iego mci panu Miko-
łaiowi z Zurowa Daniłowicowi, podstolemu koronnemu, iego
mci panu Markowi Sobieiskiemu, staroscie krasnostawskiemu —
ze Lwowskiej ziemie; z Przemyśki ich mciom pp. Piotrowi
Ozdze, pisarzowi ziemskiemu lwowskiemu, y³⁾ iego mci panu
Janowi Woiakowskiemu, sekretarzowi iego k. mci; a z Sa-
nockiej ziemie wielmoznym iego mci panu Franciszkowi z Du-
brawki Dubrawskiemu, podkomorzemu przemysłkiemu, y iego

¹⁾ Далі перечеркнено: у. ²⁾ przypadaiącym (Sanoc.) ³⁾ Нема
у Leop.

mci panu Ianowi Adamowi ze Zmigroda Stadnickiemu, podkomorzemu sanockiemu.

1. Luboc¹⁾ się nawieksze²⁾ gotuią wielkiemu imieniowi³⁾ y animuszowi panskiemu i. k. m. pana naszego młego a conscientia recte factorum praemia, y wszystkie insze w porównaniu tych gasnac muszą, o to iednak in partem tego przystepuie, y ta wiernych nas poddanych iego k. mci wdziecznosc y podziekowanie, ktore przy vnizonym oddaniu poddanstwa naszego odniosą do magestatu⁴⁾ iego k. mci ich mc pp. posłowie nasi, ze iego k. msc nie szuplą⁵⁾ krwie y zdrowia swego (co za wszystko niech sie rzecze) za te miła naszę y swoię oraz zastawiał sie ochotnie oycyzny, będąc tak zawsze gotow zdrowie dla niey ochotnie⁶⁾ położyc, iako co moment proximus zostawał periculo.

2. Iako w powinnym oddawaniu za łaskawe iego k. mci panowanie obywatele nasi poczuwaią sie [w]⁷⁾ wdziecznosc, tak y do tey ochoty znaia się, ktora do obrony oraz⁸⁾ krola pana, oraz y do miłej należy oycyzny, iakosz y w tym pospolitym ruszeniu krwawie sie były ziemie naszę koło tego z inszemi ich mciami rozných wojewodztw zachodzili, a lubo tesz, co, vt⁹⁾ fert alea belli, do smaku nie przypadło, tedy nie zasłuzelizmy tak depressi nominis pospolitego ruszenia przez instructia iego k. mci tytułu, w czym¹⁰⁾ słuszny zal nasz odniosą ich msc panowie posłowie nasi do magestatu iego k. mci.

3. A¹¹⁾ iezeliby kiedy na potym przysc miało do pospolitego ruszenia, serio cauendum, aby według dawnych praw we wszystkim, y wczesnie złożone bywało, y zeby zadnemi zaciagami ludzi służebnych od tego na potym nie zasłaniały sie wojewodztwa, a na ktorých by teraz z tey okaziey pospo-

¹⁾ Lubo (Leop.) ²⁾ naywiększe (Leop.) ³⁾ Властиво написано imieniawi; Leop. i San. — imieniu. ⁴⁾ Leop. i San. тут і веюди: maiestatu. ⁵⁾ szupło (Leop.); szupłosc (San.). ⁶⁾ Нема у Leop. i San. ⁷⁾ Leop. ⁸⁾ nas (Leop. San.). ⁹⁾ Нема у Leop. ¹⁰⁾ wszem (Leop.). ¹¹⁾ Нема у Leop. i San.

litego ruszenia stanęły kaduki, cognitia ich ma nalezec tribunaliowi, procz tych, ktore są vproszone, po tych, ktorzy się do obozu nie stawili, bo to nullitati ommno ma subiacere.

4. Na tym ci naibarzey zasadzone iest teraz¹⁾ vspokoienie oycyzny naszey, aby zapłata woysku obmyślona była, ktora ze bez podatkow bydz nie moze, tedy, vznawszy wprzod słuszny dług z computu prawdziwego choragwi y liczby żołnierzow, pod niemi będących, non obstante commissione, teraz we Lwowie ylligitime expedita, inibunt modos ze wszystkimi stanami de ratione podatkow ich mc pp. posłowie nasi, a sola iednak zaczynaiąc to coequatione. A ze ta najsłusniejsza iest nie in summa, ale in ratione podatkow, doyrzą tego pp. posłowie nasi, aby z summy²⁾ z czopowego, przez ich mc pp. wojewodztw wielkopolskich braciey naszey³⁾ zebrane, w te coaequacia wtrącone nie były, gdysz to w osobliwy comput podatkow rzeczyptej isc miałoby.⁴⁾ Ze zas ich mc panowie Sanoczanie pokazali to, ze, tak pod czas interregni, iako y teraz, wiecey podatkow nad insze ziemie wydali, tedy, co sie pokaze ex coaequatione na zbyt wydanych podatkow, to aby w terazniejszych pro parato przyieto było; do tego, aby na nasze zniszczone⁵⁾ przez żołnierza kraie in coaequatione był respekt, doyrzą tego pilno ich mc pp. posłowie nasi.

5. Pewnizmy tego o miłości wojewodztw gornych, ze będą mieli wzgląd na spustoszałe nasze Ruskie wojewodztwa y straty obywatelow, gdzie fortunami y zdrowiami naszemi swiezo teraz to⁶⁾ serpens do ich mci zarzucilizmy malum, ze z miłości braterskiej⁷⁾ ku nam y oycyznie zechcą ich mc co vltra coaequationem tak potrzebuiaćey oswiadczyć oycyznie. Teyze miłości braterskiej wygladamy od ich mci stanu duchownego braci naszey, ktorzyby załedwie nie altiori titulo do tego rzeczypospolitey przykładac by sie z ochoty mieli ciezar,

¹⁾ Нема у Leop. ²⁾ aby summy (Leop.). ³⁾ braci naszych (Leop.). ⁴⁾ miało (Leop. San.). ⁵⁾ Пропущено у Саноч. ⁶⁾ tu (Leop.). ⁷⁾ Тут перечеркнено: wygladamy (Prem.).

bedąc oraz słachtą bracią nasza, będą y sacrorum¹⁾ praesides y²⁾ administri, których naiwieksza teraz ma być³⁾ ratio, o co serio prosic będą ich mc pp. posłowie nasi.

6. Commissia, która na wznanie długów in fidei publicam zaciągniętych według intencji constituciei seymu coronationis we Lwowie odprawować się miała, aby tamże w Warszawie przez deputaty z senatu y z koła poselskiego odprawowała się. Co zaś należy do zapłaty wojska, aby znowu ich mc pp. commissarze do Lwowa deputowani byli dla wznania tamże prawdziwego computu y rejestrow chorągwi,⁴⁾ gdzie tamże zaraz areszta na zasługi żołnierskie, tak naszego iako cudzoziemskiego narodu ludzi zachodzące, przy zapłacie wojskowej, aby nie tylko przez sędziów wojskowych sądzone były, ale żeby y ich mc pp. commissarze także dwóch z posrotka⁵⁾ siebie do tegosz deputowali, którzy oraz y sprawiedliwość nieodwłoczną z skarg, na panów żołnierzy zachodzących, czynić będą, czego nie odstepnie będą się dopomagać ich mc pp. posłowie.

7. W kózdey dobry rzpety⁶⁾ praemium bene meritis, poena zaś sequitur deliquentes, co że zawisło a disciplina militari, tedy ich mc pp. posłowie nasi ante omnia, znioszszy się z ich mciami⁷⁾ inszemi, będą ze wszystka poselską izbą przez iego mci pana marszałka poselskiego prosic k. iego mci, aby disciplina militaris w ryze wprowadzona była, y oraz, aby⁸⁾ od terazniejszych ciężarów nieznosnych przez niepowsięgniętego żołnierza ziemie nasze w wolnione były. A że znajdowały się takie teraz chorągwie, które się voluntarskimi nazywając, dwory słacheckie naiezdzały, przetoż cauendo wprzód, aby takowe przypowiedne listy z kancelarii koronnych nie wychodziły, dla zawarcia drogi y okaziei swawolniejszym,⁹⁾ włoża

¹⁾ sociorum (Leop.). ²⁾ et (Leop. San.). ³⁾ teraz będzie (Leop.).

⁴⁾ computu y rejestru chorągwie (Leop.). ⁵⁾ z posrotku (Leop.).

⁶⁾ Kozdy dobry rzeczypospolitey (Leop.). ⁷⁾ mciami panami (Leop.).

⁸⁾ Се слово дописано у гопі (Prem.). ⁹⁾ swawolniejszey (Leop.).

się w to serio ich mc pp. posłowie nasi,¹⁾ iako y w to, żeby według prawa takowi sążeni beli y exempta onym nie szły.

8. Lecz że najsukuteczniejsza disciplina militaris zostawa zawsze przy powadze hetmanskiej, która najbardziej diuturnitate officii paratur, zacząć abyśmy iusz iednego superioris potestatis mogli mieć wojsk naszych hetmana (do wyscia ich mci w niewoli będących), serio ze wszystkimi stanami włoża się w to ich msc pp. posłowie nasi, (oraz przy vacanciach tego się dopominając); także aby cudzoziemskie tytuły nie zageszczały się w wojskach naszych, y owszem na wszystkie starszeństwa cudzoziemskiego żołnierza, jeśli go nam zaciągac kiedy przydzie, aby słachta koronna podawana była.

9. Co się tknie kosztów²⁾ królowej iey mci paniey naszej miłościwey, do zgody wszystkich wojewodztw skłaniać się będą ich mc pp. posłowie nasi.

10. A strony³⁾ opatrzenia królewica iego mci Karola iakim opactwem — aby królewicowi iego mci pierwsze vacuace⁴⁾ conferowane było, sine iednak praiudicio cuiusuis.

11. Nie posterius to v nas wiedząc, że wdzięcznością przycheca się dobrych oyczizny synów vsługa, a oraz tymże najbardziej rzpety wzmaga się salus, przeto ich mc pp. posłowie nasi, znioszszy się z ynszemi ich mciami, in facie rzpety podziękują ich mciom pp. regimentarzom, iako iego mci panu wojewodzie sendomierskiemu, iego mci panu kamienieckiemu za pracę y odwagi pod Zbarazem podjęte.

12. Mianowicie xiazeciu iego mci panu wojewodzie ruskim podziękować, że, wszystko niemal w dobrach swych przez tę wojenne kłótnie straciwszy, y to ostatek peculii priuati, dla zdrowia oney wazył, z niemłą ludzi kupą pod Zbaraz przyszedszy, iakosz oraz przy vnizony prośbie seriam instantiam wniosą ich mc pp. posłowie nasi do iego k. mci, aby znacznym a pierwszym vacansem tak wielkie straty xiazęcia

¹⁾ Leop. має ще: przy wakancyach tego się dopominając.

²⁾ kosztu (Leop.), ³⁾ z strony (San.). ⁴⁾ Нема у Санос.

ego mci z munificency panskicy ratowac raczył, zebyzmy ingratae¹⁾ meritorum patriae, lubo v postronnych narodow, nie odniesli tytułu, y do zasługi teyze oyczyzny wzmagających sie wiernych synow nie odchecone były zapędy, iakosz oraz y to prosic będą ich mc pp. posłowie nasi, aby iego k. mc y na to chciał miec mięłosciwe oko, ze dla vspokoienia granic od Moskwy xiaze iego mc vstąpił dobr swoich dziedzicznych Dryhailowa²⁾ y Olsanskicy włosci w ręce moskiewskie, aby per commutationem³⁾ czego inszego słuszną wdzięczność xiazę iego mc odniósł a repubca.

13. Nie masz tego w oyczyźnie, który by nie przyznał odwaznych zasług y wielkich strat, nie tilko w krolewskich, ale y w dziedzicznych majątnosciach, iego mci pana podczaszego koronnego, tedy, iako iego mc zdawna meruit od rzeczyptej wdzięczności, tak teraz vsilnie będą prosic ich mc pp. posłowie nasi, aby parem virtuti od iego k. mci mogli otrzymać iego mc nagrodę.

14. Tosz podziękowanie słusnie odnieśc mają y vpraszanie łaski iego k. mci za zasługi swe kosztowne iego mc pan chorąży koronny, iego mc⁴⁾ pan Sieniawski, tudzies xiazę iego mc⁵⁾ Dimitr, przetosz w oswiadczeniu⁶⁾ tego oboyga ich mci będą tam stawac ich mc pp. posłowie nasi.

15. Lubo tymze imieniem wazonych dla rzeczyptej kosztow ich mc pp. Sobiescy⁷⁾ wszelki⁸⁾ zasłuzeli od rzeczyptej nagrody, ale y dlatego, ze sedes byli⁹⁾ teraz założona¹⁰⁾ w dobrach ich mci, tedy, aby ea sorte idacego y zatrzymanego tam woyska tak wielkiey w dobrach swych nie¹¹⁾ podieli straty, odniosą to do magestatu iego k. mci ich mc pp. posłowie nasi, aby oraz przy wspaniałych przy¹²⁾ tey oyczyźnie

¹⁾ ingrate (Leop.). ²⁾ Drybayłowa (Leop.); Drychayłowa (San.). ³⁾ communitatem (Leop.). ⁴⁾ y iego mosc (San.). ⁵⁾ mc z niemi (Leop.). ⁶⁾ oswiadczeniu (Leop.). ⁷⁾ Sobiescy (Leop. San.). ⁸⁾ wszelkiey (Leop. San.). ⁹⁾ ze sedes belli była (Leop. San.). ¹⁰⁾ zalosna (Leop.). ¹¹⁾ nie — дописано y ropi (Prem.). ¹²⁾ przeciwko (San.).

zasługach¹⁾ zacny²⁾ pamięci rodzica swego mogli słuszną otrzymać wdzięczność.

16. W tak niebezpiecznych szrankach³⁾ postawiona⁴⁾ oyczyzna iako największego⁵⁾ potrzebowała by woiennego praesidium, iakosz supplement woyska kwarcianego k temu byłby naskuteczniejszy, byle to tilko bez vciażenia poddanych naszych y rzeczyptej bydz mogło, co fidei et conscientiae⁶⁾ ich mci pp. posłow comittimus.⁷⁾

17. Nie tilko palpabilibus armorum praesidiis, ale y temi, ktore sie lubo remotiora iakoby zdadzą, lec skuteczne do zatrzymania pokoju bywają, media, dzwiga sie salus integri⁸⁾, potrzebną tedy rzecz rozumiemy, aby poseł do Porty był wyprowadzony w potwierdzeniu dawnego pokoju, tudzies y do chama (sic!)⁹⁾ tatarskiego, zeby w zawziętej nie vstawał ku tey rzeptej przychilności, gdzie oraz tenze poseł vczyjni staranie y instantią do chana wniesie strony¹⁰⁾ wyzwolenia ich mci pp. hetmanow, takže aby wolne wiezniow wykupowanie było.

18. Pacta z Kozakami in tantum tilko approbowac za słuszną rozumiemy, quantum non praeiudicabunt vlli statui, iuribus ecclesiae catholicae romanae et priuatorum, zwłaszcza w spisowaniu Kozakow z dobr z dziedzicznych.¹¹⁾ A tych ich mciow pp. commissarzow, ktorzy przy dokonczeniu tychze tractatow pod Zbarazem dali na się kartę iego mci panu Potockiemu w pewney summie, ze ma bydz ex hoc obsidio¹²⁾ od Tatar wykupiony, aby była fides eliberowana, przyłożą staranie ich imc pp. posłowie nasi.

19. Odwagi cnego rycerstwa, pod Zbarazem będącego, etiam apud inuidum wielkiey wyciągają wdzięczności¹³⁾ y na-

¹⁾ przy wspaniałych tey oyczyzny zasługach (Leop.). ²⁾ zacney (Leop. San.). ³⁾ szrankach (Leop.); szwankach (San.). ⁴⁾ ostawiona (Leop.). ⁵⁾ największe (San.). ⁶⁾ conscientiey (Leop.). ⁷⁾ comittimus (San.). ⁸⁾ integris (Leop.). ⁹⁾ hana (Leop. San.). ¹⁰⁾ z strony (San.). ¹¹⁾ z dobr dziedzicznych (Leop. San.). ¹²⁾ ex obsidio (Leop.). ¹³⁾ wielkiey wściąg y wdzięczności (Leop.).

grody, zaczym do¹⁾ cwierci darowney, luboby y do wiekszey darowny²⁾ summy skłoniely się stany koronne, nie będą od tego³⁾ ich mc pp. posłowie nasi, do czego y korszunskie woysko ma nalezec.

20. Tempore expeditionis publicae aby pacta cum scitu et consilio totius equestris ordinis, na ten czas będącego, odprawowały się, iako potrzebna wielce iest, tak oraz będą to na potym pp. posłowie nasi pilno⁴⁾ warowac.

21. Rem monetariam cale zlecamy curae ich mc pp. posłów naszych przy zniesieniu się ze wszytkimi stanami.

22. Isz ich mc pp. bracia religiey greckiey skarzeli się na przeszłych seymikach y walnych seimach, tak y teraz vskarzają się o wielkie praeiudicia swoje w wolnosciah y przywileiach y w odieciu niektorych beneficia,⁵⁾ tedy złączamy ich mciom pp. posłom naszym, iszby to obwarowali sufficientissime, zeby iusz religia grecka we wszytkich exorbitanciach y praetensiach swoich vspokoiona była.

23. Recesz seimu przeszłego w swyzey zostawa pamieci, który aby od pp. posłów serio był poparty, pilno to zlecamy.

24. Aby ze wszytkich scian swoich cale zostawała vspokoiona⁶⁾ oyczyzna, pomoze do tego nie po mały czesci commissia szwecka, na którą⁷⁾ koszt in⁸⁾ munificentia i. k. mci z podawaiących się vakanciy naiprędszy y bez vciazania⁹⁾ skarbu rpty pokazuje się.¹⁰⁾ Od Węgier zas, ze iusz nie raz złożona, a przecie do skutku swego nie przyszła commissia, prosic będą ich mc pp. posłowie nasi, aby krol iego mc listami swemi w tey mierze, a mianowicie z strony czasu¹¹⁾, mieysca y wysłania commissarzow z tamtey strony, cesarza iego mci y xiazecia siedmigrodzkiego, poprzedziwszy tych ich mci, na te commissią deputowac raczył, quorum interest, aby

¹⁾ za (Leop.). ²⁾ Поправлено з данины (Leop. — darowney). ³⁾ Останніх двох слів нема у Leop. ⁴⁾ Нема у Leop. i San. ⁵⁾ beneficiach (Leop.). ⁶⁾ Нема у Leop. ⁷⁾ który (Leop.). ⁸⁾ Поправлено з у, Leop. i San. — у ⁹⁾ vciazenia (Leop. San.). ¹⁰⁾ pokaze się (San.). ¹¹⁾ mianowicie strony czasow (Leop.).

do skutku przywiodziona była; a in quantum by ta commissia pretko nie doszła, prosic iego k. mci o listy tak do cesarza iego mci, iako y xiazecia siedmigrodzkiego, aby z rozboinikow powołanych sprawiedliwosc czyniona była za granicą.

25. Zachodzi to w nie mały vszerbek prawom naszym y wolnosci, ze senatus consulta¹⁾ wdawaią się w sprawy, seimowi nalezyte, aby to na potym nie bywało, zaraz przy vakanciach vpomnią się ich mc pp. posłowie.

26. Isz niebezpieczna rzecz, aby kiedy ich mc pp. senatorowie y residenci odstrychnieni nie byli od rad iego k. mci przes zaziwanie paucorum tilko subiectionum ad consilia, przeto obwaruia to na potym ich mc pp. posłowie.

27. Iesli²⁾ co za słusnieysza, tedy y to koło nasze vznawa, aby iako wiele ich mci z ludzmi swemi własnymi w zbarawskim oblezeniu przy swoich quaterach stawaiąc, byli nie mała pomocą obronienia się woyska³⁾ rzepty, tak oraz słusna, aby do vkontentowania y zasług, rachuiąc służbe od zbarawskiego oblezenia, tychze ich mci ludzie nalezeli z ludzmi rzepty, co aby v stanow koronnych otrzymano było, doyrza tego ich mc pp. posłowie nasi; takze aby ci ich mc vspokoieni byli, ktorzy, fide reipubcae assecurowani, pod czas interregni kosztem swym prowadzili zaciezne choragwie.

28. Przywykle iusz zdawna obywatelow ziem naszych animusze y affekty in testimonium meritorum iego mci pana Stadnickiego, podkomorzego sanockiego, który z⁴⁾ siebie y zanego rodzica swego de hac repubca bene meritus, zaczym będą ich mc panowie posłowie nasi vpraszac iego k. mci, aby na tak znaczne zasługi miłosciwe oko miec raczył.

29. Naiwieksza kozdey rzepty pociecha, gdzie się godnych wiele zaiduie słusney od niey gratificaciy, iaka y nasza teraz takowych ma, kiedy tak wiele się cisnie, w nadzieie wielkiej⁵⁾ cnoty swej et fidei, reipubcae oswiadczoney, do tey,

¹⁾ consultus (San.). ²⁾ Iezeli (Leop.). ³⁾ woysku (Leop.). ⁴⁾ Hema y Leop. ⁵⁾ wielkie (Leop.).

ktora iest naiwieksza w oyczyźnie naszej, remuneratia, w kley-nocie slacheckim¹⁾; zaczym, iezeli ten pan Claudius Arpin de Perpeze²⁾ vkaze dzielnosci swej³⁾, pod Zbarazem pokazaney, przez ktorego z⁴⁾ ich mci pp. regimentarzow wyswiadczenie⁵⁾, nie beda od tego ich mc pp. poslowie nasi, aby mu indigenat byl pozwolony, to dodaiac, aby ad tertiam progeniem incapax bel officiorum et beneficiorum rzepty; pana zas Vbalda wiekszej ieszcze rzepta⁶⁾ potrzebuie do tego przyslugi.

30. Lecz to bez watpienia sluszna, aby, ktorzy beli wier-nieiszy rzepty pod ten czas Kozacy, iako to: Zabuski, Ganza⁷⁾ y Iasko, kleinotem slachectwa naszego, przy inszych laski iego k. mci nagrodach, obdarzeni beli.

31. Isz w niemalej obywatelow liczbie tak wielkich ziem seimik nasz zasiada wisinski, tedy ze za iednego tilko obiera-niem deputata rzadko sie ktoremu, lubo dobrze zasluzonemu, tey dostaie godnosc, ze z teyze przyczyny, oraz dla wielu ich mci concuruiacych, bez obranego nieraz zostaiemy deputata, beda sie ominimode starac ich mc pp. poslowie nasi v stanow koronnych, aby po dwu deputatow z seymiku naszego obie-rano; a teraz, iezeli z przeszlego seimiku naszego deputackiego ktory z ich mci, nie zgodnie mianowanych, wazył sie w tribu-nale przysiadz y zasiedz, zeby to⁸⁾ zadny wagi nie miało.

32. Isz tantae calamitatis y tak straszego oyczyny⁹⁾ przes domowa woyna zamieszania motores, nigdzie indziej¹⁰⁾, tilko w domu, inquiri maia¹¹⁾, przetosz, aby rzpta huius mali autho-res doisc mogła, pp. poslowie nasi o seim inquisitionis w roku przyslym, mense decembris¹²⁾, starac sie maia pro debita in patriam fide.

33. Za pozwoleniem kilku ich mciom pp. senatorom od-iazdu w zagranice¹³⁾ zagescilo sie, ze sila ich mci sine con-

¹⁾ szlacheckiey (Leop.). ²⁾ Perpete (Leop.). ³⁾ swoiey (Leop. San.). ⁴⁾ Hema y Leop. ⁵⁾ Prem. має властиво wyswiadczeni. ⁶⁾ rze-czypospolitey (Leop.). ⁷⁾ Gandza (Leop.). ⁸⁾ Hema y Leop. ⁹⁾ oyczyźnie (Leop. San.). ¹⁰⁾ indziej (Leop. San.). ¹¹⁾ ma sie (Leop.). ¹²⁾ decembre (Leop.); decembri (San.). ¹³⁾ odiazdu za granice (Leop. San.).

sensu reipubcae do cudzych kraioy wyiezdza,¹⁾ przeto, aby poena na seymie namowiona bel na ich mci, ktorzy by sie, puki nie vspokoiona bedzie oyczyzna, vltra consensum rzepty, tego wazili, beda popierac tego²⁾ ich mc pp. poslowie nasi.

34. Poniewasz z samey³⁾ tilko, y to ieszcze nie zupełney,⁴⁾ (a economia Samborska, Drohobycz, Strey y niektore insze rzepty dobra, y duchowne, w to nie wchodzą) Przemiski⁵⁾ ziemi pan Vbald na regiment swoy summe trzy tysiace trzy-sta dziewiecdziesiat y siedm⁶⁾ złotych, oprocz owsa y siana, według ordinacy iego mci pana woiewody sendomierskiego, wyciaga, czemu aby sie wydolac mogło, rzecz nie podobna, prosic beda gorąco ich mc pp. poslowie nasi, aby iego k. mc ordinans sluszny y znosnieiszy, tak p. Vbaldowi, iako y in-szym regimentom y choragwiom, polskiego y cudzoziemskiego narodu, w ziemiach naszych leze swoje maia, przyslac raczył y inszym surowie roskazac, aby, krząc niepotrzebnym przechodzeniem, dobr, tak dziedzicznych iako rzepty y du-chownych, do konca w niwecz nie obracali.

35. Dochodzi nas wiedziec, ze przeciwko iasnemu prawu mandatow z cancellariey iego k. mci⁷⁾ nie chcą wydawac, iako to teras w sprawie iei mci paniey Małogoskiej,⁸⁾ tedy, iako aby mandat w tey sprawie wydany bel, tak y na potym zeby tego nie bywało, beda warowac ich mc pp. poslowie.

36. Iezeliby iakie condemnati stanęły w tribunale na tych ich mciach, ktorzy ex vi laudorum, constituciami appro-bowanych, naznaczonego pod interregnum zaciagali chleba w⁹⁾ dobrach rzeczypospolitey¹⁰⁾ y duchownych, aby nullitati, iako przeciwko prawu, subiaceant.

¹⁾ wyiezdzaia (Leop. San.). ²⁾ Hema y San. ³⁾ sami (Leop.); ze samey (San.). ⁴⁾ niezupełny (Leop.). ⁵⁾ z Przemyskiej (Leop.). ⁶⁾ pięć (Leop. San.). ⁷⁾ mandatow i. k. m. z cancellaryey (Leop.). ⁸⁾ Małagowskiej (Leop.). ⁹⁾ po (Leop. San.). ¹⁰⁾ Се слово написано замість перемазаного: slacheckich (Prem.); Leop. i San. — szla-checkich.

37. Znaiduią sie tacy, ktorzy waza¹⁾ się nad prawo popolite, przywileie od k. iego mci ad male narrata vprosiwszy na krolewscizny, ktore mianowicie per cessionem do successorow przychodzą, per vim naiezdac²⁾ y do kosztow prawnych possessora przywodzić,³⁾ tedy, aby w pokoiu kochaiący sie ludzie turbowani impune nie byli, contrauenientes huic iuri, aby pod dwa tysiacie grzywien winy popadał cum refusione damnorum na tribunal inter causas officii pozwany.

38. Vwłacza⁴⁾ to nie pomalu skarbowi rzepty, ze nad prawo libertacie wychodzą z cancellariey iego k. mci y⁵⁾ na podatki rzpty, zaczym, aby wydane libertacie nullitati subiaceant, y na potym takowe nie wychodziły, cauebitur, y zeby oraz ich mc pp. starostowie non obstantibus istis inhibitionibus et subleuationibus gleitow executią czynieli.

39. Acta grodzkie przemiskie poniewasz za przeszłych pisarzow nie są actificowane, iako terazniejszego pana pisarza, czesto na seimikach miewamy relatią; postaraia sie ich mc pp. posłowie nasi, aby reuisores z seimu naznaczeni y sumptus z seimiku naszego relationis obmislony bydz mogli.

40. Przesz incursie tatarskie y kozackie acta, tak ziemskie iako y grockie, zydaczowskie, iedne funditus zniesione, drugie poszarpane y ogorzale, zostały, zaczym ich mc pp. posłowie sedulo starac sie beda, aby reuisorow naznacono, zeby te, ktore mogą bydz przepisane, przepisac, restauratią zamku zidaczowskiego namowic, a wsi od zamku oderwane, aby na potym przywroczone były, saluis modernis possessoribus.

41. Luboc z⁶⁾ szkoda, ale o to edocti sumus, ze rzecpopolitey na obronie miasta Lwowa wiele nalezy; vkazuią w tym swoię ochotę ich mc pp. obywatele ziemie Lwowskiey, takze y sami mieszkancy⁷⁾ miasta Lwowa, ze sie do tego kosztem swym chcą przyłozyc, byle tilko od rzeptej beł poczatek, y ich mc xieza duchowni lwowscy w tych zechcieli

¹⁾ Зам. перем. wadza (Prem.). ²⁾ Попр. з наieздаіа; так у Leop. i San. ³⁾ Попр. з przywodziа; так у Leop. i San. ⁴⁾ Zwłascza (San.). ⁵⁾ Hema y Leop. i San. ⁶⁾ Hema y San. ⁷⁾ mieszczenie (Leop.).

pociagac kosztach, co, iako słuszną rzecz, na seimie pp. posłowie nasi będą popierac.

42. Maiąc tego słuszną dla zaciągnięcia pieniędzy iego mc p. wojewoda bractawski potrzebę, aby dobra swoje, pod ordinacia podpadaiace, arendowac mógł, a ze maiąc zwiazane od tego rece przes tesz ordinacią, constitucią zstwierdzoną, solui lege a repubca na szesc lat postulat, iako do naszego koła bratarską¹⁾ w tey mierze wnosiel iego mc instantia, tak tego poprą tam na seimie pp. posłowie.

43. Dla poratowania zdrowia swego iego mc pan sandecki do cudzy ziemie wybieraiąc sie, słusnie grodowi swemu sanockiemu chce prouidowac, aby w niebytnosci iego mci sprawiedliwosc swieta w odwłokę nie szła, zaczym według samegoz iego mci w tey mierze do nas instanciy, zeby syn iego mci własny [za]²⁾ surrogatora zasiadał³⁾ mieysce, efficient to v stanow koronnych ich mc pp. posłowie.

44. Iako z młodych lat swoich zaraz w vsłudze woienney⁴⁾ merebatur de repubca iego mc pan Augustyn Sokolinski,⁵⁾ a teraz mianowicie straznikiem obrany, stawał pracowito przy obronie Przemysla, aby w consideraciey⁶⁾ takowe zasługi iego k. mc. miec raczył, bedzie wniesiona prosba do iego k. mci przes pp. posłow.⁷⁾

45. Panowie Iaworscy, Tureccy, Ilnicy, maiąc przy economiey Samborskiey dobra swoje, wskarzali sie w kole naszym, ze dobra ich do economiey przyłacone, tedy, aby commisia z seimu na vznanie tego naznacona beła, bedzie to w staraniu pp. posłow.⁸⁾

46. Nie tilko słuszną, ale y potrzebną, aby oycowie Karmelici lwowscy na Garncarskiey vlcy, iako o pozwolenie proszą okopania sie y obmurowania z swym kosciółem y swoim kosztem, tak aby otrzymali tego pozwolenie v stanow koron-

¹⁾ braterską (Leop.). ²⁾ Leop. San. ³⁾ zasiadł (Leop. San.). ⁴⁾ vsłudze swoiey woienney (Leop.). ⁵⁾ Sokolnicki (Leop. San.). ⁶⁾ aby consideraty ⁷⁾ posłow naszych (Leop.). ⁸⁾ ich mciow panow posłow (Leop. San.) naszych (Leop.).

nych za instantia pp. posłów naszych, tak iednak, aby to z dokładem¹⁾ ich mc pp. commissarzow, we Lwowie po seymie będących, vczynili.

Petita miast.²⁾

Wiadome iest dobrze wszytkiey rzeptej zniszczenie miasta Lwowa, zaczym zlecamy ich mciom pp. posłom naszym, aby sie vsilnie o to starali, aby wszytkim tym, v³⁾ ktorych ich mc pp. commissarze we Lwowie po pilawieckim rozbiezeniu wzieni ad fidei publicam summy pieniezne na zaciąg woyska, takze co teraz na vpominki tatarskie dali, aby im to³⁾ in toto oddano było, lubo przes odpuszczenie⁴⁾ na kilka lat czopowego, lubo iaki nailepsy⁵⁾ sposub w tey mierze wynaleziony bedzie. Co zas zaciagneli długu na okup woysku Zaporowskiemu przy oswobodzeniu miasta, w tym iesli⁶⁾ nie in toto, przynamniey ex parte aby ratowani a repubca byli, za słuszne rozumiemy.

Miasto Przemisl, dla vstawicznego żołnierza przechodzącego zniszczone będąc, supplikowało, zeby iako od stanowisk choragwi na kilka lath wolne było, tak zeby incolae ciuitatis y wszytkie kamienice y dwory, ktore tilko respectu bonorum iurisdictioni ciuili subiectorum do tego należą, y Zidzi wszytkie ciezary zarowno ponosili, myta takze y grobelne, temu⁷⁾ miastu⁸⁾ od swietey pamieci Zygmunta Augusta, krola, nadane⁹⁾ (ktore in reparationem viarum publicarum obracac sie ma), aby approbowane y wydawane były,¹⁰⁾ vczynia starania¹¹⁾ tego pp. posłowie na seimie, dodaiąc¹²⁾ y to, aby chalupy, sady, ogrogy, wałom przeszkadzaiace, zniesione bydz mogły, iednak in casu tilko euidentis periculi, albo ktore zniesione dla teyze potrzeby iusz są, aby o to turbowani mieszczenie nie byli.

¹⁾ dokładow (Leop.). ²⁾ Другого слова нема у Leop. i San. ³⁾ Нема у Leop. ⁴⁾ opuszczenie (Leop.). ⁵⁾ Prem. має nailepszey ⁶⁾ iezeli (Leop.). ⁷⁾ Нема у Leop. i San. ⁸⁾ miasta (Leop.). ⁹⁾ nadano (Leop.). ¹⁰⁾ aby wybierane y dawane byli (Leop. San.). ¹¹⁾ staranie (Leop.). ¹²⁾ podaiąc (Leop. San.).

Miasta iego k. mci, Drohobycz y Ianow, za vkazaniem wielkiego zniszczenia swego otrzymali od iego k. mci libertacią od stanowisk żołnierskich,¹⁾ tedy, isz o approbacia tego seimowa do nas supplicowali, vczynią tam²⁾ tego curam ich mc pp. posłowie.

A z³⁾ strony miasteczka Wisnie, aby constitucia anni 1633 reassumowana była, y folga w podatkach dla poratowania bydz mogła.⁴⁾

Z³⁾ strony obrony zamku miasta Grotka constitucią anni 1611 reassumowac; a isz teraz to miasteczko niemal cale przes ogien zniesione, o libertacyey (ktorą od iego k. mci otrzymali) approbowanie postaraia sie pp. posłowie.

Miasteczko Stary Sambor, dla zniszczenia przes nieprzyiaciela y żołnierza y dla kosztu na obrone wazonego, aby, iako insze miasteczka, do economiey Samborskiey nalezące, wolne było do ktorego roku, słuszna rzecz iest.

Słuszna rzecz iest, abyśmy kozdemu vtrapionemu, vciekaiacemu sie do nas z sprosba, dali auxiliatricem manum, zaczym wydząc, in qua calamitate byli przes ten czas Zydzi lwowsci w omieszkaniu handlow y w oblezeniu woyska Zaporowskiego, gdzie znaczną summą do okupu przyłożyli sie, zlecamy staraniu pp.⁵⁾ posłów naszych, aby wolni beli, iako od pogłownego, tak y od inszych podatkow rzeptej, do lath trzech, hoc pracauendo, aby w summie pogłownego vymy nie było, co przes inszych Zydow zastapione bydz ma.

Zydzy aby nad zwyczajne pogłowne pod insze podatki podpadali.

Co⁶⁾ wszytko, y co by sie ieszcze do całego vspokoienia wynalese mogło miley oyczyzny, będą ich mc pp. posłowie nasi ze wszytkimi popierac stanami. Circa conclusionem zas terazniejszego seimu tilko według constituciey seymu corona-

¹⁾ Дальше йде Leop. i San. — y od wszelakich podatkow. ²⁾ nam (Leop.). ³⁾ Нема у Leop. ⁴⁾ y folgę w podatkach dla poratowania miec mogło (Leop. San.). ⁵⁾ ich mci panow (Leop. San.). ⁶⁾ To (Leop. San.).

tionis krola s. pamieci we wszystkim postepowac sobie beda, y zeby constitucie, zaras na gorze podpisane przes iego mci pana marszałka poselskiego, prosto do xiąg podane były.

Z tego seimu relacyyny seimik przyniosą nam ich mc pp. posłowie dla obierania poborców,¹⁾ a co²⁾ z³⁾ strony podatkow na tym seymiku vchwalono bedzie, aby suum valorem z terazniejszego zarazem⁴⁾ seymu miec mogło, curae ich mciom (*sic!*)⁵⁾ pp. posłów naszych zostawuiemy.

To tedy zgodnie namowiwszy, iego mci panu marszałkowi na ten czas naszemu, z podpisem ręki y z przylozeniem pieczęci, podac do grodow ziem naszych zlecielizmy.

Działo sie w Wisni die 11 octobris anno dni 1649.

Andrzej Maximilian Fredro z Pleszewic,⁶⁾ marszałek seimiku wisinskiego.

(Головний текст взято з оригіналу, вложеного 20 жовтня між перемиські судові акти *Ind. rel. castr. Premisl. a. 1649, t. 376, p. 1331—1342*, печатка скрушена; відміни, окрім правописних, подано за копіями в *Ind. rel. castr. Leop. a. 1649, t. 399, p. 1108—27, obl. 22/X* та *I. r. c. Sanoc. a. 1649, t. 162, p. 3289—308, obl. 27/X*).

XXXI.

Ян Влостовский подає селян із Собічова за грабованє.

14 н. ст. жовтня 1649.

[E] Feria V ante f. s. Heduigis 164mo nono gnosis Ioannes Włostowsky, bonorum in villa Sobieczuw possessor, protestatus est contra laboriosos: Tymosz Kozik, Harasim Kozik, Iacko Kozik, wdowa Mazurka, Kozik Sen — de villa Sobieczuw, subditos gnoscere Catherinae de Ostrog Sierakowska, — quia ipsi, dum protestans pro expeditioni vniuersali contra Cosacos et Tartaros cum s. r. mte inter signa pala-

¹⁾ poborow (Leop.). ²⁾ cokolwiek (Leop. San.). ³⁾ Hema y Leop. ⁴⁾ zaraz (Leop. San.). ⁵⁾ mosciow (San.). ⁶⁾ Pleszowicz (San.).

tinatus Belzensis discederet consorsque protestantis ob pericula in Belz maneret, sub absentia protestantium gazam dictam Klebanska disrumperunt, obory, chliwy porozbirali, pasieke szpusztoszyli, vle popalili, sad do dworzyska obrali aliaque aedificia in nihilum redigerunt, cistam cum rebus et pecuniis in eadem gaza post demortuum subditum receperunt...

(*Ind. rel. castr. Belz. a. 1649, t. 236, p. 1099—1100*).

XXXII.

Павло Сьвідерский подає селян з Дідушиць за непослух і побитє. 16 н. ст. жовтня 1649.

[E] Sabbatho in crastimo f. s. Heduigis 1649 szlachetny pan Paweł Swiderski, sługa y vrzędnik vrodzonego iego mci pana Kaspra Wielzynskiego, łowczego lwowskiego, wsi Balic y Dziedoszyc, skarżył się naprzeciwko robotnemu Kalinowi ze wsi Dziedoszyc, poddanemu tegosz iego mci pana łowczego lwowskiego, y inszym wszystkim poddanym z teyze maietnosci, — iz ten pomieniony protestans, mając sobie od tegosz iego mci pana swego rem oeconomicam nad maietnosciami pomienionemi sobie ad dispositionem y rządu commissam, do ktorey iedney z nich, maietnosci Dziedoszyc, gdy pod niebytnosci pana swego, we czwartek blisko przeszły (14/X), dla sporządzenia gospodarstwa przyiachał, y poddanym robotczyny nakazywał, tudzies, aby dla żołnierzow ciągnących, aby w maietnosciach nie stali, stacykę składac kazał, y mimo karczmę przez wies na koniu iachał, ten Kalin, iuz na to dobrze przygotowany, vwiedziony snac będąc znowu iakiemis nowinami niepewnymi o buntowaniu Kozakow y chłopow, y w nadzieję onych czyniąc, z miejsca zasadzki, od karczmy wypadszy, do protestanta mowiąc: „owo y ia żołnierz, kozak! ieslim ciebie przed tym nie zabił, teraz zabiję!“ przyskoczywszy, onego niespodzianie na koniu w reki obiedwie y po pier-

siach, także po różnych członkach ciała kijem, okowanym koszturą, srodze bił y zabić vsiłowali, a zatym s konia iego zbiwszy, także tym koszturą na ziemi leżącego bił y ingnomiosie tractowali; a gdy protestans na chłopów zgromadzone teyże wsi ratunku wołał y onego imać kazali, protestanta nie słuchając, y owszem w posmiewisko to obracając, imać onego, a protestanta bronić nie chcieli, iż protestans za obroną bożą, z ziemi porwawszy się, od zabicia y rąk iego wvolnił się.¹⁾

(*Ind. rel. castr. Zydzaczou. a. 1649, t. 40, p. 506—7*).

XXXIII.

Скарга Яшовского на селян долиньского староства за нахід на Суходіл. 16 н. ст. жовтня 1649.

[E] Sabbatho [як вище] gnoscus Vseborius Iaszowski, vicecapitaneus dolinensis, protestatus est contra laboriosos subditos villarum:²⁾ Strutyn, Łopianki, Grabow, Ilemia, Suchodola, Lipowice, Nadzieiow, Rakowa aliosque eorum complices, quia ipsi etc. [Далі подібно як Жерела IV, N. XCVII].

(*Ind. rel. castr. Zydzaczou. a. 1649, t. 40, p. 508—10*).

XXXIV.

Скарга Альбрехта Зіленди на селян із Студінки за напад на замок у тім селі. 18 н. ст. жовтня 1649.

[E] Feria secunda ipso die festi s. Lucae 1649 gnoscus Albrachtus Zględa protestatus est contra laboriosos: Myszyszyn Fedor, Hrys pop . . . [і ще 48 імен] . . . principes, comprincipales et complices de v. Studzianka, gnosi

¹⁾ Наступає огляд ран. ²⁾ Імена селян пропускаємо.

Gregorii Przyłuski subditos, tatamque communitatem villae, — quia illi feria sexta ante f. Omnium Sanctorum (30/X) sub tempus interregni facti rebelles ausi sunt more et praetextu Kozakorum coaddunatis sibi multis licentiosis hominibus fortalitium in v. Studzianka situm inuadere, spoliare resque omnes protestantis in fortalitio ad conseruandum deuectas¹⁾ recipere.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1648—9, t. 141, p. 1795—99*).

XXXV.

Альберт Насєровский подає селян із Княждвора, Княждвірки, Товмачика й Івановець за нахід на двір у Княждворі. 27 н. ст. жовтня 1649.

[E] Feria quarta in vigilia festi ss. Simonis et Iudae 1649 gnoscus Albertus Nasierowski protestatus est contra subditos gnoscum Euaristi et Bonauenturae Belzeckich, ad praesens gnosi Sigismundi Fredro, dapiferi sanocensis, obligato riae possessionis, de villa Knazdwor: Trzeciak Pali, Iwanko pop . . . [і ще 74 імен]; de villa Kniazdworka: Tarabielicz . . . [і ще 19 імен]; de villa Tłumaczyk: Olexa Chudikow, Wasil pop, . . . [і ще 58 імен]; de villa Iwanowce: Mikita Suchoparow . . . [і ще 19 імен], inculpatos in eo, — quia illi ad instar hostium Kozakorum facta in rebellionem conspiratione tanto numero instructi vario armorum genere authumno sub tempus interregni hostilesque tumultus in Potutia excitati, dum protestans inter alios protestantes viros nobiles defensionem plurimorum christianorum in fatalitio bonorum Pniewie per aliquot hebdomadas ab externis et domesticis hostibus vndique oppugnato praesens adfuisse, curiam villae Kniazdwor inuadendo, oeconomica familia protestantis

¹⁾ Дальше спис сих річей.

metu truculentiae dispulsa ibidem et circa praedium curiae propinquum res protestantis receperunt . . .

Тих самих подає Христофор Обертинський за нахід на маєтність в Іванівцях.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1648--9, t. 141, p. 1819--21. t. 142, p. 272--4*).

XXXVI.

Адам Карсницький подає селян із Вікна, Грималова і Глібова за нахід на його двір у Глібові. 31 н. ст. жовтня 1649.

[E] Sabbatho in vigilia f. Omnium Sanctorum 1649 gnoscus Adamus Karsnicki protestatus est contra laboriosos: Iusiczki de v. Okno; Niedoiaika de Grzimałow; Wasil Michnow, pop . . . [і ще 14 імен] de v. Hlibow, gnosi Procopi Ludzicki, pincernae chelmensis, subditos, — quia ipsi feria VI post f. s. Michaelis (2/X), ante aduentum adhuc exercituum Kozacorum, coassumpto Kozacorum nomine ad curiam in bonis Hlibow irruentes, curia primum combusta res protestantis, partim conbusserunt, partim receperunt et inter se partiti sunt, per quid protestantem ad 300 fl. pol. damnificarunt.

(*Ind. rel. castr. Tremboul. a. 1648--9, t. 131, p. 635--6*).

XXXVII.

Габріель Замеховський подає підгаєцьких міщан за грабоване. 9 н. ст. падолиста 1649.

[E] Feria III ante f. S. Martini pont. 1649 gnoscus Gabriel Zamiechowski, tribunus trembouliensis, contra famatos: Zachariam Bildaha, Aduocatum Kosc, Les Seuerynczik, Cymbalista, ciues et incolas podhaiecenses, et alios totamque communitatem oppidi Podhayce protestatus est, — quia ipsi, dum protestans anno 1648 e fortalitio oppidi Budzanow

secederet, ausi sunt equiream protestantis in numero 300 prope oppidum Podhayce disrapere; nec his contenti intellectis rebus protestantis in oppido Podhayce, domo famati Les Seueryczin per eundem derelictis, receperunt; per quod protestantem ad 10.000 fl. pol. damnificarunt.

(*Ind. rel. castr. Tremboul. a. 1648--49, t. 131, p. 642--3*).

XXXVIII.

Той сам подає селян із Деренівки, Довгого, Грицівки, Підгайчик, Коссова, Косівки, Лашковець і міщан з Хоросткова за нахід на Янів і порозуміння з козаками. 9 н. ст. падолиста 1649.

[E] Feria III [як вище] gnoscus Gabriel Zamiechowski contra laboriosos: Kalin zięc Kalinow . . . [і ще 6 імен] de v. Dereniowka; Stepan Hryniczkow, pop . . . [і ще 35 імен] de v. Dolhe; Kalin zięc Strusow . . . [і ще 32 імен] de v. Hrycowka, gnosi Georgii Błazowski tenutae subditos; Stephan Rapanko . . . [і ще 20 імен] de v. Podhaycziki, sortium gnosi Stanislai Kosmider Bielicki subditos, protestatus est in eo, — quia ipsi anno 1648 statim post recessum exercituum a Piławce, cognito iam ex arce Budzanouiensi secessu protestantis, vna cum subditis de oppido Chorostkow, de villis Koszow, [Kosowka] et Laskowce ad bona oppidi Ianow etc. [Дальше як у IV т. „Жерел“, N. LXXXV]. Nec terminum suae malitiae positum esse praesertim subditi memorati intellexerunt, probrosis facinoribus obstricti, maiora adhuc tentare ausi, siquidem in anno in iulio mense, cognito nostro exercitu sub oppido Zbarasz obsesso consilium cum Kozacis inierunt, quibus modis arcem Budzanouiensem expugnassent, ut opima praedia (*sic!*) potiti equestri ordini insultarent.

(*Ind. rel. castr. Tremboul. a. 1648--9, t. 131, p. 638--41*).

XXXIX.

Скарга Павла Шанявского на косівських селян за напад на його брата. 9 н. ст. падолиста 1649.

[E] Feria III [як вище]. Videatur hoc loco protestatio per gnosum Paulum Szaniawski facta contra laboriosos, videlicet subditos, по ронем, vatamanum et communitatem v. Kossow, ad praesens possessionis gnosi Morawiec, ratione per eosdem subditos sub tempus incursionis Kozacorum, videlicet feria II post f. s. Michaelis (5/X) anno 1648, in villa eadem Kossow nobilis olim Adami Szaniawski ac eius coniugis, fratris patruelis protestantis, dispercussionis, rerum penes eos peruentarum depredationis, eorumque Sieniawskich (*sic!*) converberationis et ipsius Szaniawski interemptionis, perterritio- nis ac exinde filii et filiae e uiuis decessionis.

(*Ind. rel. castr. Tremboul. a. 1648—9, t. 131, p. 646—8*).

XL.

Язвiнський подає мiщан iз Журавна й селян iз Мельнича i Любшi за забите сина. 16 н. ст. падолиста 1649.

[E] Feria III post f. s. Martini pont. 1649 gnosus Jazwinsky protestatus est contra religiosum praepositum, alias namiesnika ecclesiae ritus graeci in oppido Zurawno sitae, tum Swist illius, oppidanos zurawnenses; nec non Chric Swist, Gerędzin Martin, Wasil Deręga, Michałko Belewa, Tymko Kramarzow, Stec Kramarzow, Stec, Hryc Kostyszyn, Stec Ry- marz, Czepiel namiestnik — de villa Mielnicz, Harasim- czak przysiezny seu Waskowiāt, Łukaszko zięc Macinskiego, Krol Fil — de villa Mielnicz; Dmitro Hortaszko, Iaremko Daragan, aduocatum gnosae Sapiezyna, Vriniczak Sidor hu- mieny, alterum aduocatum gnosi Branicki, Daragan Nadolow, Szelenco Lach Sirawiowy, Synawaga Michayło, Kuziowiāt

Fed — de villa Lubrza, Fedor filium eius, subditos gnoso- rum Josephi Branicky et Constantiae Herburtowna, principa- les, totasque communiales oppidi Zurawno et villarum Mielnicz et Lupsza, comprincipales et complices, — quia ipsi praetextu rebellionis Cosacorum ausi sunt sub tempus interregni circa f. s. Martini pont. (12/XI 1648) accepta notitia de aduentu nris olim Thomae Jazwinski, filii sui, et honesti Alberti, famuli eiusdem, de oppido Ruda, quo defendendi se causa ab hosti- bus cum aliis nobilibus confugerat et occluserat, utque resciret, quodnam agatur, in villam possessionis sui Bortniki ve- nerat et ad oppidum diuerterat, armati impetu in praefatum filium suum praetextu incursionis Cosacorum et Tartarorum facto violenter irruerunt et captum tyrannice interremerunt, quod similiter et in persona praefati Alberti, famuli ipsius, homicidium perpetrarunt, corporaque exanguia vtriusque occi- sorum in campo sepeliuerunt, deinde, ne de praefato homici- dio cuique constaret, praefata corpora, et praesertim praedi- cti filii sui, e terra effoderunt, effosum cadauer immanissime dissecuerunt et canibus ad depascendum tradiderunt et di- siecerunt intendentes hoc facto tam enorme facinus suum celare; nec his contenti equos tres, summae penes praefatum olim filium suum existentis mille vngaricos aureos et alias in moneta minutiori existentes aliasque res plurimas receperunt et secum dispartiti sunt.

(*Ind. rel. castr. Leop. a. 1649, t. 399, p. 1217—20*).

XLI.

Ян Гаварецький подає янівських мiщан за забите Войцеха Сабiнського. 24 н. ст. падолиста 1649.

[E] Feria IV ante f. s. Cataerinae 1649 gnosus Ioannes Gawarecki, certae sortis villae Nieborek haeres, nomine nobi- lium Catherinae Gawarecka, filiae suae, gnosi olim Alberti Sa-

binski relictæ, et Ioannis atque Agnethis, eiusdem olim Sabinski consortis et filiorum, protestatus est contra famatos: Bedac Iasko, Wrotnego syn Kuchta, Misko mieyski sluga ac totam communitatem oppidi Ianow, gnosi Gabrielis Zamiechowski subditos, in eo, — quia ipsi feria II post f. s. Michaelis (5/X) in anno 1648 induto in se Kozacorum nomine praefatum olim nobilem Albertum Sabinski e bonis villae Nieborek manus uiolentas Kozacorum euadentem, per oppidum Ianow transeuntem, inuestigatum ad carceres priuatos iniecistis (*sic!*), ignominiose tractastis atque ad torturas tradidistis, ibidemque post oppidum, alias za brame, eductum multis cruciatibus et ictibus plagarum inflictis, omnibus vestimentis denudatum conuerberarunt et vita priuarunt, corpus in loco obsuro et paludoso inhumarunt, res ipsius receperunt.

(*Ind. rel. castr. Tremboul. a. 1648—9, t. 131, p. 649—50*).

XLII.

Миколай Подбільський подає селян із Пасічної, Пнівя, Горохолини, Ляховець, Жураків і деяких руських шляхтичів за грабованя. 4 н. ст. грудня 1649.

[E] Sabbatho post festum s. Andreae ap. 1649 gnoscus Nicolaus Podbilski, certarum sortium in villis Starunia et Zuraki possessor, protestatus est contra laboriosos: Hryhor Wathamam . . . [і ще 15 імен] subditos de v. Pasieczne ac tota[m] eiusdem villae communitatem; atque laboriosos: Stephan Mielnik pniowski, ktory by[d]ła dwanascie wziął y to tescia do Podłuza zadał . . . [і ще 10 імен] de v. Pniowie ac totam eiusdem villae communitatem, gnoscus Theresiae et Zophiae Koropatwianek haereditarios; tum laboriosos: Mikita ze dwoma synami, Kontratem y Piotrem, Stas Szymkowicz, takze z dwoma synami, Iwanem y Romanem, Kowal — de v. Horoholina ac totam villae praefa-

tae communitatem; atque laboriosos: Mas, ktory setnikiem był . . . [і ще 9 імен] de v. Lachowce subditos, ceterosque eorum vicinos, magci Nicolai Potocki, castellani cracouiensis haereditarios, possessionis ad praesens gnosi Hieronimi Konarzewski, subiudicis terra Podoliae; atque laboriosos: Paweł Kuzlik, Daniło Toloczko, Sustyk ze dwoma synami — de v. Zuraki, sortis gnosi olim Sebastiani Ciebinski subditos; tum Iwan, Iwaszko, Tymko — Wyrstyczow trzech braci, Ardyn Tymko, Vtorapski Skicyk, Hrihor y Lewko Struczynych synow, Iwan Demkow — de eadem Zuraki, magci castellani cracouiensis haereditarios, possessionis gnoscus Iasinska; atque Wasil Mielnik, Iwan Lepko, Hryc Stupak, Iurkowiczow dwoch, Iwan z bratem swoim, Klimuca — de Zuraki sortis nobilis Marusia Zurakowska, consortis olim nobilis Iwan Zurakowski, subditos; tum Iwan atque Panko — de Zuraki, nobilis Fed Zurakowski subditos, principales et cooperatores, tum nobiles: Hryhor Iazninski vna cum filio, Iwan Zurakowski, Nicolaum Grabowiecki, Petrum, Hrynionem, Iwanum et Andream, eiusdem filios — Grabowieckie atque Iwanica, eorundem subditum, complices, ideo, — quia ipsi anno proxime praeterito post repentinum Pilauicensem casum, protestante salutem suam atque coniugis ad fortalitium Pniowiense (equirea, pecoribus, pecudibus ac suppellectili vniuersa in bonis Zuraki circa suam familiam relictæ) conferrente, non contenti, quod cum rebellibus Cosacis arcem eandem oppugnarent atque statum equestrem, nonnullos vita, reliquos salute et valetudine corporis ob inedia[m] continuo suo impetu ad oppugnandum adhibito priuarent, verum etiam, dum famuli protestantis pecora in numero septuaginta ad praefatum Hryhor Wathamam pasiecznensem appelerent, suprascripti subditi de Horocholina et Pasieczne statim ad depredanda pecora et inter se distribuenda sese contulerunt, zaraz, skoro iedno sie protestans z inszymi w zamku Pniowskim zamknął, inszych nieprzyiacioli vprzedzaiąc, pozakowali (?) y między sie podzieliłi, ktorego bydła lice v niektorych do tych czas zostaię,

a drudzy do pobratymow w gury bydło depraedowane pozadawali, suprascripti vero pniowenses subditi equiream protestantis numero quinquaginta, quam ad villam Pniowie, tutiorem quasi locum, appulerat, ibidem in campis existentem depraedati et inter se dispartiti sunt; ne vero signum praedae apud ipsos existeret, statim ad suos vicinos, vdet do pobratymow zaleskich, do Węgier, to stado takze pozadawali; supranominati vero subditi de villis Lachowce, Starunia et Zuraki statim, postquam protestans cum coniuge domo sua, videlicet curia in villa Zuraki, horreo atque tota supellectili domestica, relictis, cederet, vna cum praedictis nobilibus Zurakowskie et Grabowieckie naprzod gumna wymłocili y między sie porozbierali, takze siana dwie sterte, pasieki pniow 36, wszystkie sprzęty domowe rozebrawszy, curiam vna cum braxatorio et aliis edificiis in fauillam redegerunt; resque depraedatas beneuole protestanti restituere nolunt.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1648—9, t. 141, p. 1864—8*).

XLIII.

Жид Файдиш подає кнігиницьких міщан за забите батька.
7 н. ст. грудня 1649.

[E] Feria III in vigilia f. Conceptionis B. V. M. 1649 perfidus Faydysz, Iudaeus de oppido Chodorostaw, gnosi Ioannis Chodorowski subditus, suo et perfidorum Beila, consortis relictæ olim perfidi Nosan Iuskow syn, et Iudka, fratris et matris suae nominibus contra honestos: Ostaf, aduocati generum, Fedor poponem — principales, Iwas Hałabai sutorem, Iwaszko Krzyworuczka, Dmitr Gieleta, Wasilko Kramarz, Stephanum Lilik, Arasim molendinatorem et Hryc fratrem eius — comprincipales, aliosque eorum complices de oppido Kniehinice protestatus est ideo, — isz pomienieni mieszkanie pod czas rebelliey kozackiey, onę sobie zasmako-

wawszy, y na wszytkę swawolą z temisz rebelizantami łącząc się, wyuzdawszy, gdy pomieniony Nosan, ociec protestantis, wszedszy rąk krwi ludzkiej rozlewców w Chodorostawie, y na splawach wysiedziawszy się, do Kniehinicz, iako na ten czas arendarz iego mci pana chorążego, iusz po odstąpieniu Kozaków, Tatarów, przyszedł, vfaiać, ze go przy zdrowiu, iako arendarza, pana swego, zachować mieli, y chcąc wiedzieć, co się z arendą y iego substantią dzieie, oni vbespieczywszy y obiecawszy przy zdrowiu onego zachować, do popa, iako princypała y na ten czas starszego buntownika, na miejsce, vrzkomo bezpieczne, zaprowadzaią; po kilku dni przychodzą do popa, pop fauor mu oswiadcza, z izby wypchnął go do nich do sieni, oni biorą go od popa, prowadzą na cmyntarz kościoła rzymskiego katolickiego, snadno się kazdy domysle dlaczego, tam, czescią dla pieniędzy, przy nim bendących, czescią dla długów, aby ich, iako arendarz, nie wyciągał, y substantiej iego, tamze w Kniehinicach bendącey, onego we wtorek po s. Łukaszu ew. (15/XII) roku 1648 rostrzeliali y zamordowali, ciała aby zaden nie wazył się kopac, pod surową winą zakazali, ciało obnarzywszy, sukniami się podzieliłi, w ktorych tenze pop y do tego czasu chodzi, pieniędzy, namniey złotych szescseth, przy nim bedących, wzieli, rzeczy y zbior iego wszytek, bydła zabrali.

(*Ind. rel. castr. Zydzaczou. a. 1649—50, t. 40, p. 551—2*).

XLIV.

Скарга Войцеха Домбровского на Данила Баранецького за участь його у бунтах. 10 н. ст. грудня 1649.

[E] Feria sexta post festum Conceptionis B. V. M. 1649 vrodzony pan Woyciech Dąmbrowski, we wsi Krechowcach pewnych części possessor, naprzeciwno szlachetnemu panu Daniłowi seu Danielowi Baranieckiemu, w teyze wsi Krechow-

cach pewney cząstki dziedzicowi, protestował się o to, — iż on, nie respectując nic na stan swój szlachecki, wazył się pod czas buntów kozackich, a bardzi ile tu w kraiu Pokuckim podczas sweywoli wielkiej y buntów chłopskich, gdy protestans propter istam vicissitudinem temporis consulendo vitae suae et charorum propinquorum suorum tamze, gdzie inszy obywatele, poblizu niebezpieczeństwa tego mieszkający, to iest do Polski, wiechał był, a on nigdzie iako, insza szlachta, (a mianowicie których te bunt y tu w Pokuciu zaskoczyły y osadzili y iuz [z] zdrowiami swemi daley vchodzic nie dopuscili) do zadney fortece, gdzie się drudzy zamykali y bronili, nie vchodził, ale znac cale tymze swawolnikom y buntownikom confidując, z niemi się miszał, y na ten czas, gdy ciz buntownicy w roku przeszłym 1649 z roznych miasteczek y wsi okolicznych kupami wielkimi po kilku set, konno, pieszo y z wozami, naizdzali na dwor y gumna protestantis, w Krechowicach będące, y on, złączwszy się z nimi zarowno, zboza protestantis własne z gumna własnego praetextem kozackim brał y do domu swego wozil, których zboz częsc protestans v niego w gumnie zastał, do tego dom porządnie budowny przy pasiece protestantis zabrał y na swój pożytek obrocił.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1648 - 9, t. 141, p. 1873-4*).

XLV.

Той сам подає міщан із Мочарміста, Лисця, селян із Стебника, Пацикова, Драгомирчан за нахід на двір у Крехівцях. 10 н. ст. грудня 1649.

[E] Feria sexta post festum Conceptionis B. V. M. 1649 vrodzony iego mosc pan Woyciech Dambrowski protestował się naprzeciwko nierobotnym: Hrycowi Czarnemu, Mackowi peryhynskiemu burmistrzowi, Misiowi Chrypliwemu z Douputowa, Pawłowi Turyłowskiemu, Matwieiowi y Petrowi Pere-

hynskim, braciey rodzonym, Hrycowi Chodorowskiemu, Iakowowi Woronskiemu, Pilipowi Pasieczanskiemu, Harasimowi z Drohomirczan, Fedorowi Czernieiewskiemu y Iwanowi zięciowi iego, Iliaszowi Perehynskiemu i synowi iego, cuius nomen ignoratur, Pawłowi Topolickiemu, Hlipkowi Perehynskiemu, Nikunowi Perehynskiemu, Fediowi Kozinskiemu, Matwieiowi Swaryczowskiemu, Tymkowi Czernieiewskiemu, Iakowowi Woronieckiemu, Maximowi Halickiemu . . . [i ще 37 імен], Naumowi [z] Podmichalia, Andruchowi Tkaczowi Vsteinskiemu, — mieszczaninom moczarmieysczkym y wszyskiemu pospolstwu tegoz Moczarmiasta; takze ze wsi Łysca robotnym: Semionowi . . . [i ще 58 імен] y wszyskiemu pospolstwu wsi Łyscza; takze we wsi Stebnika (*sic!*; a ze wsi Pacykowa nierobotnym: popowi . . . [i ще 17 імен] y wszyskiey gromadzie wsi Pacykowa; ze wsi Drohomirczan nierobotnym: Semaniowi Woroniczowi . . . [i ще 8 імен] y wszyskiemu pospolstwu wsi Drohomirczan, na części imci pana chorążego koronnego, y innym wielu słobody nazwaney Moczarmiasta mieszanom, łyscanskiey, stebuschanskiey, pacykowskiey, drohomirczanskiey — gromadom, ludziom swawolnym, buntownikom, zbuycom y opryszkow (*sic!*), poddanym i. w. imci p. Alexandra Koniecpolskiego, chorążego koronnego, których było namniey do tysiąca człowieka, o których protestans imionach y przezwiskach dowiedziec się nie mógł, o to, — iż gdy protestans zaraz po rozgromieniu woyska koronnego pod Pilawcami z dzierzawy swojej, wsi Krechowiec, consulendo vitae suae, nagle y niespodziewanie, zostawiwszy w pomienionej maietnosci swojej stada, bydła, swinie, gumna et omnia supellectilia domestica, cum caris pignoribus tylko do Polski viachał, tedy wyz pomienieni buntownicy, zebrawszy się do kupy armatno, z muszkietami, samopałami y innym orężem woennym, sposobem rozboyniczym dnia czternastego nouembris roku 1648 na dwor protestantis w Krechowcach naiachawszy, tamze mając z sobą namniey do pięciuset wozow, komory, spizarnie poodbiawszy, cokolwiek tylko

zastali, na wozy zabrali, y stada, bydła, swinie, zboza, siana sposobem opryszkowskim zabrali; y począwszy od dnia czter-nastego nouembris az do dnia dwudziestego nouembris kilka-set wozow vstawicznie do domow swoich odwiezli y na nie-przystoyną swoje korzyśc obrocili.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1648—9, t. 141, p. 1869—72*).

XLVI.

Ян Блажовский подає селян з Горішньої Довгої за погра-
бованє. 23 н. ст. грудня 1649.

[E] Feria V post f. s. Thomae ap. 1649 gnoscus Ioannes Błazowski protestatus est contra laboriosos: Albo Buczat, Kondrat Buczat, Stec Scholnik, Kosc Vataman — de villa Dolha Horyczna, ac totam communitatem villae, — quia ipsi fe-ria III ante f. Praesentationis B. V. M. (17/XI) in anno 1648, post recessum protestantis e bonis Cwitowa, ausi sunt facta inter se mutua cointelligentia, conuocata omni villae suae communitate, in dispositos transformati Kozacos cum armis variis ad bona Cwitowa irruere, res omnes et substantiam diripere, per quod protestantem ad 4000 fl. pol. damnificarunt.

(*Ind. rel. castr. Tremboul. a. 1648—9, t. 131, p. 659—60*).

XLVII.

Кс. Самуель Шван подає рогатинських міщан за нахід на
монастир. 29 н. ст. грудня 1649.

[E] Feria quarta in crastino festi ss. Innocentum 1649 adm. rndus pater Samuel Szwan, conuentus rohatynensis or-dinis Praedicatorum prior, suo et totius conuentus nomine protestatus est contra: Gabrielem Kuczarski, woyta od Koza-kow vczynionego, iako principała, Iwana Kuczarskiego oycа

iego, y pomocnikow ich, ktorych imiona y nazwiska są: Łuc Natynka burmistrz, Iwan Slusarz przysięzny, Andrey Gaługa rayca z synami swemi, Iwan pisarz miescki, Iacko Natynka y syn iego, który poiechał z Kozaki . . . [i ще 59 імен] — quia ipsi anno 1648 post reditum hostilem in conuentu ecle-siaque eorundem protestantium sub titulo s. Hyacinthi violen-tias insignes, damna intulerunt multaque mala perpetrarunt.¹⁾

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1648—9, t. 141, p. 1908—10*).

XLVIII.

Ян Цекліньский подає селян із Балич за пограбованє.
30 н. ст. грудня 1649.

[E] Feria V post f. ss. Innocentum 1649 nobilis Ioannes Cieklinski protestatus est contra laboriosos: Mielnik, prin-cipalem, et alios comprincipales complices, subditos omnes to-tamque communitatem de v. Balice gnosi Gaspari Wielzyn-ski, venatoris leopoliensis, — quia ipsi anno proxime praete-rito, mense decembre, post recessum Kosacorum a Drohobycz oppido, facta inter se mutuo consilio, dum protestans pecora sua de v. Lisowicze per v. Balice ad v. Smuchow pellebat, protestantem turmatim prosilientes caeperunt (*sic!*), ligarunt, pecora, boues, vaccas in numero 40 cum rebus aliis, sacos als sakwy, in quibus vnam super summam 1100 fl. pol., al-teram 150 fl. pol., receperunt.

(*Ind. rel. castr. Zydaczou. a. 1648—50, t. 40, p. 45—6*).

XLIX.

Ян Гардліньский подає селян із Київця за нахід на Держів.
16 н. ст. січня 1650.

[E] Feria II ante f. s. Agnetis 1650 vrodzony Ian Gar-dlinski protestował się przeciwko pracowitym: Wasilowi

¹⁾ Далше спис шкоди.

y Iwanowi, synom Hawryła Pasiecznika, Iwanowi y Jaremkowi synom popowym, Misiowi popowemu bratu . . . [i ще 12 імен] y inszym, ktorych oni imiona y przezwiska wiedzą, ze wsi Kiiowca, vrodzonego p. Franciszka Chodorowskiego poddanym, o to — iz gdy protestans grassante sub tempus interregni incursione hostili w zamku stryiskim przebywał, oni, zebrawszy się ich kilkadziesiąt, częśc konno, częśc pieszo, do wsi Derzowa, dzierzawy protestanta, wpadszy, y tam okrzyk, vt pote: hałay, hałay! (ktorym ludzi do liasow wystraszyli) vczyniwszy, do chałup się rzucili, y, cokolwiek w nich nalezli, pobrali, a gdy w domach ludzi nie zastali, w liasy za niemi puscieli się, gdzie komory ich, ktore na błotach z chudobami swoimi mieli, powylupywali; nakoniec do dworu protestantis vdali się, zkad, gdy czeladz pouciekała, wszystkie komory, piwnice poodbijali, skrzynie, szkatuły połupali, y, co iedno tam było, porozbierali; wracając się do domow swych, do pasieki popa derzowskiego, ktora pod liasem stała, vdali się y tam pniow czternascie pszoł wybrali, a kilka połupali, bydła dworskiego, co lepszego, troie, a chłopskiego czworo z pola zaieli, poddanego Iwana Mielnikowego zonkę, na imię Maruchnę, przestraszyli, az z przestrichu vmarła.

(*Ind. rel. castr. Zydaczou. a. 1649—50, t. 40, p. 73—4.*)

L.

Андрій Лещинський подає войнилівських міщан за забране його річей. 23 н. ст. січня 1650.

[E] Feria II post f. s. Agnetis 1650 gnoscus Andreas Leszczynski contra famatos: Andream Horyszdra . . . [i ще 9 імен], oppidanos Woinilouienses, protestatus est in eo, — quia illi non contenti damnis protestanti sub tempus interregni illatis ausi sunt tempore Quadragesimae anno praeterito, spe recidiui belli et eliberationis a iugo subditali ducti,

praedae et spoliis existentes auidi cameram protestantis, in domo famati Kotczak, poponis oppidi Woinilow sitam, de consensu eiusdem dispercutere, res omnes recipere.

(*Ind. rel. castr. Zydaczou. a. 1649—50, t. 40, p. 85—6. Halic. a. 1650, t. 142, p. 790—2.*)

LI.

Зофія Грушецька подає шл. Андрія Струтинського і Федора Мединського за нахід на Новосельці. 23 н. ст. січня 1650.

[E] Feria II [як вище] gnosa Zophia Walicka, olim nlis Nicolai Gruszecki consors relictā vidua, protestata est contra nobiles Andream Strutynski et Fedorium Medynski, in Nowosielce certarum sortium haeredes, tum laboriosos: Wasil Duch . . . [i ще 97 імен] de oppido Kniehinicze; nec non Daniło Wozny . . . [i ще 8 імен] de v. Nowosielce, subditos gnosi Alexandri Cetner, naprzod przeciwko Strutynskiego y Medynskiego, iako nawodzicielom tych buntownikow, loco Kozakow, radząc tym buntownikom, aby same wprzod zabili, a dobro iey wszystko pobrali, co wszystko za persuasią złą tych dwoch szlachty ci buntownicy, na to się iuz dobrze przygotowawszy, nocą przyszli do wsi Nowosielec, w koło dom otoczyli, rzeczy wszystkie pobrali, y oney zaledwie nie zabili samey, gdyby nie opatrznosc boska nad nią zostawała.

(*Ind. rel. castr. Zydaczou. a. 1649—50, t. 40, p. 95—6.*)

Подібно подає шл. Василь Вітвицький Струтинського з товаришами — quia ipse adscitis sibi multis comprincipibus complicibus, tam de oppido Rohatyn, quam et de villis multis atque rebellibus Kosacis, in numero ducentis, curiam protestantis in v. Nowosielce anno 1648, mense decembre inuaserunt, consortem protestantis nlem Marusziam

Wołkowicka concusserunt, a qua concussione granissime infirmabatur et demortua est, curiam deprædarunt.

(*Ibidem* p. 67–8)¹⁾.

LI.

Лист Яна Казимира про зборівську умову. 12 н. ст. січня 1650.

Ian Kazimirz etc.

Oznajmujemy wszem wobec y kazdemu z osobna, iakiegobykolwiek stanu, slacheckiego, kozackiego y pospolitego, yz pokoy za łaską bożą, powagą naszą krolewską pod Zborowem postanowiony, zgodnie y iednostaynie od wszytkiey rzptej na seymie teraznieyszym iest stwierdzony. A cokolwiek się działo pod czas przeszłego zamieszania, ktore Pan Bog dopuścił był, to wszytko w zapomieniu wiecznym ma bydz. Woysku naszemu Zaporowskiemu wolności wszytkie są przywrocone y stwierdzone, ktore, iako iest zordinowane od hetmana naszego zaporowskiego, tak ci wszyscy registrowi Kozacy w swoich wolnościach (*sic!*). Poddani iuz wszyscy, tak zamkow y miast naszych, iako duchowny, panscy, slacheccy, w zwykłym swoim poddanstwie y posłuszenstwie zostawac mają. Woysko tez nasze koronne y cudzoziemskie, ktore w Vkraine na stanowiska idzie, w zgodzie dawney y confidentiey aby z woyskiem naszym Zaporowskim zostawało, y dla przestrzegania pospolitego pokoju iasnie wielmoznego p. Adama z Brusilowa Kisiela, wojewodę, generała ziem Kiowskich, nowotarskiego y nosowskiego starostę, commisarza naszego, ktory w Kiowie obecnie residować będzie, naznaczyliśmy y onemu zupełną władzą dali przestrzegania pospolitego pokoju y czynienia sprawiedliwosci między woyskiem naszym koronnym a między woyskiem naszym Zaporowskim. Aby tedy wszyscy, ten pokoy święty, od nas postanowiony, wiedząc, na strone

¹⁾ Пор. Жерела IV, N. CXXXI.

wszytkie . . .¹⁾ cali y kozdy do swego obeścia tym vniwersalem naszym publikujemy, a przytym surowie rozkazujemy, aby buntow zadnych wsczynac nie wazył sie nikt, wiedząc o tym, yz woysko nasze koronne y z Zaporowskim, spolnymi siłami, iako nieprzyiacielowi pogranicznemu kozdemu odpor dawać będą, tak wszelkie bunty vskramiać.

Dan w Warszawie na seymie walnym koronnym dnia 12 miesiaca stycznia, roku Panskiego MDCL, panowania krolewst naszych, polskiego wtorego, szwedzkiego zas trzeciego roku.

Vniwersał o potwierdzeniu pokoju z woyskiem Zaporowskim.

Ian Kazimierz, krol.

Locus sigilli maioris cancellariae regni.

(*Ind. rel. castr. Belz. a. 1650, t. 237, p. 94–5, obl. 31/I*).

LIII.

Ухвала галицького соймака 3 н. ст. лютого 1650.

My rada, dygnitarze, vrzędnicy²⁾ y rycerstwo ziemie Halickiey na seymik relatyjny pro die tertia february, według constituciey swiezey, zgromadzeni, bacząc, iz na seymie dla nawałności spraw publicznych, rzeczpospolitą zachodzących, in particularibus nie dosyc sie nam stało desideriiis, przetosz, chcąc votis ich mosciow panow obywatelow tutecznych satisfacere, takąsmy namowe vczynili et in vim laudi postanowili:

Naprzod około podatkow publicznych dwoyga podymnego, przez ziemie naszą pozwolonych, lubo do³⁾ wydawania ich dla spustoszenia, tak przez nieprzyaciela, iako y przez żołnierza, tutecznych kraioy, gdyz drugich wsi y miasteczek ledwo vestigia zostawiają, zaledwie przyse mozemy, iednak, dosyc czyniąc prawu pospolitemu, to dwoie podymne w tych

¹⁾ Тут акт знищений. ²⁾ vrzennicy (Tremb.). ³⁾ lubo to do (Tremb.).

trzech niedzielach, saluis abiuratis desertatorum et conflagratorum, wydac obiecuiemy.

Do ktorych podatkow wybierania, poniewasz iego mosc pan Krzysztoph Strzemeski, poborca w constitutiei mianowany, obawiając sie zdać w skarbie iakich trudności, sie wymówił y z tym sie na seymiku terazniejszym, ze sie ich wybierac nie podymuie, declarował, — przetoż vzyliśmy iego mci pana Stanisława Głowinskiego, sędziego ziemie Halickiej, ktoregosmy fidei et integritatem we wszelkich¹⁾ ziemie naszej vsługach doswiadczyli, aby to onus exactionis na sie wziął y te dwoie podymne saluis, vt supra, abiuratis wybrawszy, na commissiā lubelską²⁾ do skarbu odniósł y oddał, ktoremu wszelaką od skarbu trudność waruiemy y za pokoy sie obliguiemy, pewni będąc, ze viceversa iego mosc ea dexteritate, qua decet et debet, ziemie naszej te functiā odprawi, obiecuiąc mu względem odwozu trzysta złotych z rentow czopowego przeszłorocznego, ktore w administratij iego zostawało, przy rachunku potrącić.

Należy tez na tym, aby fides publica kazdemu ex priuatis dotrzymana była, przetoż y successorom sławney pamięci iego mci pana Michała Kuropatwy, iz ieszcze tysiąc złotych gratitudinis, od nas naznaczony, nie wypłacony zostaie, wkładamy to na iego mci pana Stanisława Papieskiego, administratora czopowego tegorocznego, aby on z pieniędzy czopowych, ktore teraz currit, ten tysiąc złotych do rąk ich mciow panow tutorow, sub poena et processu fisci, quantotius zapłacił.

Więc na blisko następujący trybunał lubelski, w dosięgnienu extractow ziemskich chcąc miec wygodę, azebysmy w sprawach swoich dla spustoszenia akt y niebytnosci ich mciow panow vrzędniów³⁾ ziemskich nie vpadali, przetoż, ieslibysmy na przysle blisko post dominicam Iubilate roki

¹⁾ wszelakich (Tremb.). ²⁾ commissiei lubelskiej (Tremb.).

³⁾ vrzenników (Tremb.).

vrzędu ziemskiego zupełnego nie mieli, przez co by roki ziemskie albo positia sądzona bydz nie mogła, tedysmy in casum namowili, aby aditus ad acta terrestria w zamku halickim przy vrodzonym Baltazarze Ostrowskim y Mikołaiu Kunaszowskim, komornikach ziemskich halickich, przez te dwie niedzieli post dominicam Iubilate dla wydania extractow był wolny, ktore to extracty z correctā ktorego z panow komornikow, pod pieczęcią y podpisem iego mci pana sędziego halickiego ważne były, poki vząd pisarstwa ziemskiego vacowac będzie, azeby w trybunale takie extracty robur suum miały, zadamy.

Te tedy namowę nasze, ręką iego mci pana Pawła Łodzinskiego, marszałka na ten czas seymiku tego podpisana y zapieczętowana, do akt grodzkich tutecznych podać zleciliśmy.

Działo sie w Haliczu die tertia februarii, anno dni millmo sexmo quinquagesimo.

Paweł Radwan Łodzinski, marszałek na ten czas seymiku.
Locus sigilli.

(*Ind. rel. castr Halic. a. 1650, t. 142, p. 115—17. obl. 3/II. — I. r. c. Tremboul. a. 1650, t. 132, p. 57—9.*)

LIV.

Станіслав Стржешовський подає тернопільських міщан за забите свого брата. 5 н. ст. лютого 1650.

[E] Sabbatho post f. Purificationis B. V. M. 1650 gnosus Stanislaus Strzeszowski protestatus est contra famatos: Polunka, Pinczuk, Giwoczka, Paneczko et alium Paneczko, fratrem eius, aliamque communitatem oppidi Tarnopol, — quia ipsi sub tempus exercituum Kosacorum et Tartarorum in conflictu zbarascensi cum exercitu polono existentium, quo tempore olim Paulus Strzeszowski, protestantis frater patru-

lis, morbo correptus per aliquot hebdomadas detentus in oppido Tarnopol in lecto aegritudinis decubuit, acceptaque notitia de obsidione exercitus poloni salutis suae consulendo ex oppido Tarnopol egressus in aggere post portam ad oppidum Podhayce se habente via publica existeret (*sic!*), ausi sunt, exosa sibi protunc orthodoxae fidei catholicae persona habita, adscito sibi quodam superioritatis gratia habito Kozaco, alias załoga, viam obsidere, intercipere, ad oppidum Tarnopol adducere; ibidem sub custodia (rebus omnibus in sequestro acceptis) per dies tres, idque sufficientioris notitiae gratia, quidnam cum exercitu polono actum esset, habita, de obsidione noticia accepta, nullum remedium illius inde elapsus opinati tertio die crudelissimis vulneribus et verberibus eidem adiunctis fratrem et eius famulum trucidarunt atque in vim executionis faciendae, vti de catholico, decolari fecerunt, et ibidem vili loco corpore eius inhumato in substantiam eius violentas manus coniecerunt.

(*Ind. rel. castr. Tremboul. a. 1650, t. 132, p. 19—22*).

LV.

Ухвала соймика в Судовій Вишні 10 н. ст. лютого 1650.

My rady, dygnitarze, vrzednicy y rycerstwo woiewodztwa Ruskiego, ziem Lwowskiej, Przemyskiej y Sanocki, ziechawszy sie na dzien dzisiejszy na seymik, z przeszłego seymu złożony, takowysmy za powszechną zgodą zjazdu naszego vigore constitutionis sobie pozwolili y postanowili laudum.

Poniewasz z relatie ich mm. pp. posłów naszych wzielismy wiadomosc o pozwoleniu w ziemiach naszych dwoyga podymnego, albo summe correspondentem, iako niegdy, nie chcielismy deesse necessitatibus miłei oyczyzny naszej, tak lubo w wielkim spustoszeniu kraioy naszych przes nieprzyiaciela y swawolą kozacką y gestych wszytkiego prawego woiska

cieszkich na poddane przechodow y dotąd nad prawo exactiei mniei sluznych na one przypadamy, ktore takowem sposobem wydawane bydz ma:

A naprzod ziemia Lwowska pozwala poborow piec, do ktorych wybierania obiera sobie za poborce iego m. p. Piotra Ozge, pisarza ziemskiego lwowskiego.

Ziemia Przemyska — poborow cztery, do ktorych obiera za poborce iego m. p. Irzego Madalinskiego, woiskiego zydzowskiego.

Ziemia zas Sanocka — poborow cztery, do ktorych obiera za poborce i. m. p. Melchiora Grotkowskiego.

Ktorych poborow, saluis abiuratis et desertatis, wedle constytutiei przeszłego seymu, wybierania poczynac sie ma a die decima octaua praesentis, a trwac ma ad secundum martii.

Ci ich mm. pp. poborcy, kazdy w swei wlasnei ziemi grodzie, a gdzieby vacaret przed tym czasem wybierania, w bliszzem grodzie, iuramentum super fidelem exactionem de iure odprawic powinni będą, ktore to pieniadze wybrawszy, wytraciwszy sobie salarium, de iure nalezące, pro die quinta martii na przyszłą, da P. Bog, commissią do rąk iasnie wielmoznego i. m. p. podskarbiego koronnego, albo za assignatiami iego msci, wedle constytutiei teraznieyszei wnisc y odniese powinni.

Do pieniedzy zas, na prowiant żołnierzowi naznaczonych, wybierania mianuiemy ich mm. pp. poborców: ze Lwowskiej ziemie — i. m. p. Adama Dzierzka, podczaszego ziemie Sanockiej, z Przemyskiej — i. m. p. Andrzeia Srzedzinskiego, z Sanockiej — i. m. p. Hieronima Orzechowskiego, ktor[z]y, vczyniwszy w grodach iuramentum fidelis exactionis, vchożąc trudności około vznawania opadłości y proporytei rzemiosł, dwa pobory z accidentiami, zdawna do poborow należącemi, iako są sosze y od rzemiosł placenia dobr wszytkich, ogolnie stacyom y zimowaniu żołnierzskiemu podległych, ziemskich iednak szlacheckich y wlok wybranieckich nie tykaiąc,

wybierac będą y na dzień s. Michała Archaniola za assignatią skarbową ich m. pp. prowiant magistrum oddadzą.

Czas wybierania tych poborow die decima octaua augusti poczynac sie ma, a konczyc sie septyma septembris będzie.

A poniewaz od wozu zadnego nie powinni będą ich msc, tedy od tych podatkow samym tylko quitowem kontentowac sie maia.

A isz w ziemi Lwowskiej czopowe ad praesens currens pro die prima octobris expirue, tedy tosz czopowe a die eadem w teize ziemi Lwowskiej wedle dawnych praw do lat dwu, to iest ad diem similem primam octobris in anno millmo sexcentesimo quinquagesimo secundo, mocą seimiku naszego postanowiamy, do ktorego wybierania i. m. p. Stephana Naraiewskiego, stolnika podolskiego, za administratora obieramy, ktory praeuio iuramento w grodzie lwowskim, vel eo vacante w grodzie bliszszem, wybierac ono a die superius nominata, prima octobris, pocznie, salarium zwyczajne sobie wytrącaiać.

Poniewasz w ziemi Lwowskiej y Przemyskiej ziemstwo y grod wakuie, a przysiegi desertatorum et conflagratorum pozwolone są na seimie ziemiom mianowanym, ktore bydz nie mogą ob defectum sadow ziemskich y grodzkich, necessitas zas rzeczyptei exigit, zeby iako naiprędzy te podatki byli wydane, pro hac sola vice tedy pozwalamy, iszby ci wszyscy, ktorzy sie będą zasłaniac conflagratiom y desolatiom, te przysiegi, tak z miast, iako y ze wsiow, odprawowane były w ziemie Lwowskiej coram subdelegato, mianowicie przed iego m. panem Ianem Wyzgą, podsędkiem lwowskim, a w Przemyskiej zas przed i. m. p. Gabrielem z Biercze Biereckim, pisarzem ziemskim przemyskim, przy bytnosci iednak i. m. pp. poborcow, azeby in posterum iuri communi nie szkodzili, kiedy otwarte grody będą, gdysz sie to per necessitatem pozwolilo, zeby sie ich m. pp. exactorowie authenticznemi documentami zasłaniali y quit dostateczny z skarbu otrzymali.

W takowych niespokoinych czasach poniewasz ich m. pp. obywatele ziemie Sanockiej nie są securi w domach swoich,

takowesz praesidium domowe, iakie sobie na przeszłym seimiku relationis po seimie coronationis vczynili byli y na nie sumpt przy sumpcie iasnie wielmoznego i. m. p. kasztellana sądeckiego obmyslili, y teras postanawiaia, vpraszaiac w tei mierze tegosz iasnie wielmoznego i. m. p. kasztellana sądeckiego, aby, iako po te czasy prouidebat securitatem ich mciow, tak dotąd pracei swei litowac nie raczył, pozwalaiac na to praesidium z czopowego sumpt taki, iaki iest tamze w laudum seymiku mianowanego wyrazony.

Ktore to laudum nasze dla wiekszej powagi y wiary zlecilismy iego msci panu marszałkowi koła naszego, aby go ręką własną przy pieczeci podpisał y do akt ziem naszych podał.

Działo [się] w Wisni na seimiku relationis die decima februarii, anno Dni millesimo sexcentesimo quinquagesimo.

Ierzy Vandulin z W. K. Mniszek, marszałek seimiku wiśnienskiego.

(*Ind. rel. castr. Sanoc. a. 1650, t. 163, p. 199 – 201 v. obl. 15/II*).

LVI.

Ухвала соймика в Белзі 10 н. ст. лютого 1650.

My dignitarze, vrzędnicy, obywatele y rycerstwo wojewodztwa Bełzkiego, ziechawszy się na seymik relationis do Bełza na mieysce consultatiom naszym zwyczajne pro die decima februarii w roku teraznieyszym tysiąc szescset piędziesiątym, na termin y czas nam constitutią seymową naznaczony, z rellatiey ich msciow panow posłow naszych wzilismy wiadomosc, yz lubo te spustoszałych y przez nieprzyiaciela koronnego ledwie nie funditus zniesionych maiętnosci naszych (*sic!*), maiać wzgląd na wielkie in regno expensa, to iest na zapłate woysku y na insze rzeptej potrzeby, na ktorzych vspokoieniu salus patriae zawisła, pozwolili dac dwoie

podymnego, co my pro rato et grato przyiąwszy, do exactiey tego dwoyga podymnego vprosilismy iego mci pana Stanisława Wierzbickiego, który według prawa zaraz praestitit iuramentum, zaczym patrząc na krotkosc czasu, gdyz termin commissiey do zapłaty woyskowej na dzien piąty marca iest naznaczony, czas wybierania tego podymnego od aktu dnia dzisieyszego naznaczamy y przez dwie niedzieli oddac submittuiemy się sub poenis in legibus . . .¹⁾ (saluis) desertatis et confla-gratis, według iuramentow w grodzie vczynionych, . . . tego praecauebit, aby od succollectorow iego msci poddani nasi za(dney nie po)nosili depaktacyey, a tym, czego vsus y prawo pozwala, kontentował się; w nagrodę zas kosztu y prace, w takiey vsłudze braterskiey podięty, zwyczajne solarium, takie, iakie y antecessorowie iego msci miewali, pozwalamy; z którym podymnym, wybrawszy ie iako nayprędzey, powinien będzie iego msc pan poborca tam stawic się, gdzie mens constitutionis kaze, osobliwie do Lublina na commissiā, gdyz z tych podatkow zapłata woysku rzpety iest obmyślona.

Zabiegaiąc zaś dalszym rzeczom y zycząc tego, aby poddani nasi post tot aerumnas et calamitates czasow tych, ktorych się szczęśliwszych za pomocą bożą spodziewamy, odpoczęli, y na potym od podatkow przyszłych, iezeli ich kiedy communis consensus ordinum, wygadzaiąc potrzebie rzepety, pozwoli, wolni (mając gotowe in aerario wojewodztwa pieniądze) zostawali, tedy czopowe, ktore iuz było pod czas seymu terazniejszego vstało, powagą seymiku naszego, constitutione regni vtwierdzonego, vchwalamy, ktore się ma zaraz poczynąć, a trwac będzie do seymu walnego warszawskiego concludowanego szescniedzielnego.

Do administratiey tych podatkow czopowych vprosilismy z posrzodku siebie iego msci pana Stanisława Sarbiewskiego, starostę grabowieckiego, iego msci pana Iana Łychowskiego, chorążego bełzkiego, iego msci pana Marcina Brzezickiego,

¹⁾ Тут акт знищений.

pisarza ziemskiego bełzkiego, iego msci pana Wacława Kaszewskiego, ktorzy ich msc według iuramentow w grodzie vczynionych kozdego miasta burmistrzow wybierać mają to czopowe, y temiz iuramentami in termino calculationis quantitate summae liquidować powinni będą, gratificuiąc zaś sumpty y prace in exactione ich msciom panom administratorom, kozdemu z ich msciow po złotych trzysta na rok z tych podatkow ofiaruiemy, ale yz ieszcze niektorzy ich msc panowie administratorowie czopowego przeszłego, iako iego msc pan podkomorzy ziemie naszej, iego msc pan Alexander Stanisław Bełzecki, starosta bełski, iego msc pan Stanisław Sarbiewski, starosta grabowiecki, iego msc pan Ian . . . rachunku . . . et . . . nie uiscili się, s(k)ąd, iako wiele moze by(ć re)siduitatis przy ich mściach, wiedziec nie mogliśmy, (zaczym) deputowalismy z posrzodku siebie trzech ich mciow: iego msci pana Marcina Brzezickiego, pisarza ziemskiego bełzkiego, iego msci pana Mikołaja Łaszcza, iego msci pana Krzysztopha Rayskiego y dalismy moc ich msciom do wysłuchania calculationey zupełną, a gdy post expeditum negocium do nas powrocili, taką nam pracę swey vczynili rellacyą:

Iz iego msc pan podkomorzy bełzki, nie mogąc sam dla niesposobnego zdrowia, huic actui adest (*sic!*), przez iego msci pana Siestrzewitowskiego, komornika granicznego, taką administratyey swoiey dał iustificatią, ze pro anno millesimo sexcentesimo quadragesimo octauo z Sokala propter iniquitatem temporum, ktore z woli bozey na rzptą nastąpiły, nie wziął tylko złotych tysiąc, z ktorego ich msciom pannom zakonnym bełzkim dał złotych szescset, za spolną seymiku przeszłego zgodą, czterysta, pozostałe v siebie, ofiarował się ex nunc oddać, ale my, patrząc nie bez zalu na takie klasztoru wyzey mianowanego przez nieprzyaciela ruiny y na pocieranie cudzych kontow osob panienskich, Bogu na chwałę poświęconych, tymze ich msciom pannom zakonnym na zbudowanie kościoła y klasztoru y te pozostałe złotych czterysta darowalismy; co się zas tknie roku tysiąc szesc set czterdzie-

stego dziewiątego, tedy z miast do administratyei swoiey należących, to iest z Sokala, Stoianowa, Strzemielcza, Szczurowic, Buska, Dobrotwora, częścią dla zamieszania y często tym traktem przechodzącego woyska, częścią zaś tot publicis rei-publicae distractus curis nic przez rok dotychczas nie wziął y przez tego iego msci pana komornika z tym się deklarował, ze nie zyczył sobie więcej przy niesposobności zdrowia hoc deoccupari negotio, w czym my, czyniąc dosię desiderio iego msci, od tey exactiey vwalniamy . . .

Iego msc zasię (pan) starosta grabow(iecki . . . cho)razym bełzkim dostateczną w perceptach swo(ich uisc)ili cal(culatia) y wszystkie summy spokojnych lat wybrane, kiedy respublica au . . . ebatur pace, iedne za assignatiami i. k. msci, drugie za naznaczeniem iednostayney zgody naszej marszałkow seymikow naszych, tam, gdzie rzptey potrzeba y woiewodztwa pro bono publico vrgens wyciągała necessitas, pooddawali, na co y documenta authenticzne pokazali, we dwóch iednak kwitach, to iest w iednym na dwa tysiąca, ręką pana Piotra Chabrowskiego podpisanym, w drugim na pięć tysięcy od pana Iana Frencela, kaprała gwardyey krola iego msci pana, z pułku iego msci pana oberstera Leskwana gwardyey draganskiey, danym, iego msc pan chorąży euincere woiewodztwo submittuie się, na ten czas zaś, kiedy załosna w oyczyźnie naszej stała się methamorphosis, kiedy y nieprzyiaciel koronny woiewodztwo nasze ogniem y mieczem spustoszył y woyska nie małe, iednym traktem idące, wiele miast zniszczyli, vkazawszy to, co in ea calamitate ludzi vbogich wybrać mogli, o kwity generalne prosili, residuitatem, przy sobie pozostałą, deklarowawszy się zapłacić, ktorey ostawa v iego mci pana starosty grabowieckiego ad actum diei hodiernae złotych pięćset dwadziescia dziewięć y groszy dwadzieścia cztery y iedna rata z Tomaszowa za cwierc, ktora ex praestito burmistrzow iuramento patet. V iego msci pana chorążego bełzkiego pro anno millesimo sexcentesimo quadragesimo nono z Rawy tylko roczne czopowe, ktore takze przysięgą mieszczan werifikować się bę-

dzie, bo insze miasta, do administracyey swoiey przedtym należące, będąc deoccupatus dziełem rycerskim z chorągwią swoją w woysku iego k. msci, dał do szafunku iego msci pana starosty bełzkiego, ale my, nie chcąc w niepamięć pusić zasług iego msci pana Mikołaja Łaszcza, ktory dosię czyniąc desiderio braci y laudo seymiku naszego . . . protestatiami wielu ich msci panow obywatelow iest an . . . ny, przecie iednak spectando aequitatem, ze z tą chorągwią w oczu naszych do boku iego k. msci stawil się y przy pospolitym ruszeniu naszym pod Zborowem z woyskiem iego k. msci, iako bonus ciuis patriae, stawał, tedy przychyłając się do przypowiednego i. k. m. listu, na tęż chorągiew danego, darowalismy iego msci na kompanię zold kwarcianny kozacki y zlecilismy iego msci panu marszałkowi koła naszego, aby imieniem nas wszystkich dał na trzy tysiące y dwieście złotych assignatią, z pieczęcią y podpisem ręki swoiey do iego msci pana starosty grabowieckiego y iego msci pana chorążego bełzkiego. Ale yz te retenta nie będą podobno mogli sumie, od nas iego msci panu Łaszczowi naznaczoney, correspondere, tedy ciz ich msc, poniewaz teraz są administratorami czopowego w woiewodztwie naszym, z pierwszych rat powinni będą, czego nie dostanie, zapłacić, a my na to potym, przy porachowaniu, w gotowych pieniądzech, za okazaniem kwitow przyiac ich msciom powinni będziemy.

Po takowey tedy calculatyei y za dostatecznym dosię uczynieniem, tak iego msci pana Stanisława Sarbiewskiego, staroste grabowieckiego, iako y iego msci pana Iana Łychowskiego, chorążego bełzkiego, nie inualiduiąc tym euictiey wyzey wyrazoney autoritate conuentus moderni ich msciow oboch y z potomkami za wszystkie lata, aze do dnia dzisiejszego kwituiemy, sobie et posteritati o to przeszłe prowenta, perpetuum o dochodzeniu onych imponendo silentium, a nadto y iego msci panu marszałkowi koła naszego zlecilismy, aby imieniem nas wszystkich s podpisem ręki swey dał kwit ich msciom generalny.

Inszy zas ich msc, przy ktorych retenta woiewodztwa zostawaia, yz iedni magnis distracti propter bonum publicum curis, drudzy (za) niewiadomością do calculathey nie stanęli, geputowalismy z posrzodku siebie . . . wczesnie tych ich msciow, ktorzy do rachunkow należą, . . . decima quarta marcii, pod czas cadenthey rokow sądowych (i. m. pa) na starosty ziada y tam od wszytkich generaliter, tak iako y od pi(erwszych) panow administratorow, w osobie naszej rachunki odbierac będą. Cisz ich msc panowie deputaci nasi post calculationem kozdego to, co się przy ktorym liquidi debiti pokaze, do siebie y depozytu swego odebrać y po zupełnym zapłaceniu dostateczny kozdemu z ich msciow kwit powinni będą dac, a te pieniądze ad primam reipubcae occasione miesto inszych podatkow, iezeliby iakie vchwalone na potym były, za zgodnym naznaczeniem nas obywatelow woiewodztwa tego w schowaniu v ich msciow ostawać maia, a gdzieby który z ich m. pp. retentorow tey vchwale, zgodą braci wszytkiey y constitutią seymową vtwierdzoney, parere nie chciał, rachunku na terminie naznaczonym nie uczynił y pieniędzy do depozytu wyzey mianowanych ich msci panow deputatow nie oddał, tedy obuiano temu, aby summy, pro vrgente patriae necessitate z vbogich poddanych wyciągnione, nie ginęli, y nie na roznych disperse miejscach, ale in aerario woiewodztwa publico zostawały, obralismy z posrzodku siebie iego msci pana Stanisława Szczawinskiego, woyskiego lubaczowskiego, woiewodztwa naszego instigatorem, czego yz się dla dobra pospolitego za gorącą naszą instantią podiał, tedy stringimus fidem, honorem et conscientiam ich mści, aby, vczyniwszy wprzod sam przed ich msciami pany deputatami dostateczną z exacthey podymnego rachubę y kwit post sufficientem satisfactionem odnioszy, kozdego z panow retentorow, przy ktorych woiewodztwa tego, lub z podymnego, lub z czopowego, wybrane ostawaia pieniądze, ad forum competens inter causas fisci pozwał, do czego moc iego msci autoritate moderni conuentus nostri zupełną daiemy y pros(imy), aby bez respectu,

zadnego faworu nikomu nie czyniąc, kozdego . . . tore anno millesimo sexcentesimo quadragesimo nono (wybra)nego nie oddali czopowego, zaczym yz tych miast administratią na tym ziezdzie naszym iego msc [pan podkomorzy] dla powaznych przyczyn swoich z siebie złożył, tedy y z temi miastami, które się tak specificuią: Sokal, Stoianow, Dobrotwor, Strzemielcze, Szczurowice, Busk, agere in foro competenti y takze in conuictis exequutionem vrgere y prawem iey dochodzić powinien będzie. Ktore sumy od retentorow wyciągnione iego msc pan instigator do rąk ich msciom panom deputatom praeuia quietatione ich mci oddać będzie powinien. A ze ten iego msci pana instigatora vrząd, który za prozbą naszą wziął na się, bez wielkiey prace bydz nie moze, tedy gratificuiąc one złotych pięćset iego msci v tychze ich msciow panow deputatow, to iest v iego msci pana pisarza ziemskiego bełzkiego y v iego msci pana Kaszowskiego, ofiaruiemy, ktore pieniądze ich msc z tych sum, ktore od panow retentorow odbierać będą, za kwitem iego msci pana Szczawinskiego, instigatora naszego, oddać ex nunc tenebuntur; a gdzieby takowych sum nic do rąk iego msci nie doszło, a iego msc pan instigator, nie wzięwszy zadney contentacyey, tych praw, ktore bez kosztu być nie mogą, nie zaczynał, zaczym zabiegaiąc wzłoce (*sic!* mō. zwłoce) sprawiedliwosci świętey, poniewaz ciz ich msc panowie deputaci są administratorami czopowego terazniejszego, tedy z pierwszych rat te złotych pięćset dac iego msci panu woyskiemu lubaczowskiemu powinni będą, co za vkazaniem kwitow gotowych przy kalkulatiy pieniądzech (*sic!*) przyiac gotowismy; lecz iezeliby z wielą ich msciow iego msci panu instigatorowi prawa prowadzić o retenta przyszło, na co by koszt nie mały wazył; tedy y takowey onego spezy z vsczerbkiem substantiey miec nie chcemy, ale za pierwszą ziazdu naszego okkazyą ze to onemu cum regratificatione słusznie nagrodzimy, po sobie pollicemur.

Nie godziło (się na)m na ostatek in dubium vocare y całosci iego msci pana Władysława Siestrzewitowskiego . . . się

na tym seymiku, przeciwko ktoremu potem zaszły (prote)staty, troje podymnego na żołnierza pro tunc vchwalonego, wybierać, zaczym, yz ich msc consentientes te podatki de facto do rąk iego msci pana exactora oddali, ktorych tak twierdzi, yz wybrał z niektorych wsi y miast złotych siedm tysięcy dziewięć set, a protestantes zaś, przy ktorych wiele braci stawało, y do tych czas stawa, nic dotąd, zasadzając się przy prawie, nie dali, y na te podatki nie pozwolili, ponieważ in repubca nie stanąc, tylko ex communi omnium consensu, nie może, zaczym consulendo w tej mierze reputacyey iego msci, iako ciuis w wojewodztwie naszym bene meriti, y wiedząc o tym, iż wybrane pieniądze za assignatiami i. k. m., iedne chorągwiom kwarcianym, drugie na zapłatę żołdu Tatarom oddał, naprzód do calculathey równo z inszemi ich msciami pany retentorami przypuszczamy, którą w roku sądowe decima quarta marcii w Bełzie przed ich msciami pany deputatami, wyzey mianowanemi, powinien będzie exequi, iuxta praestita w grodzie in abiuratis et desertatis iuramenta, y temiz iuramentami, iako wiele wybrał, próbować powinien będzie saluo solito z wybranej summy od tych ze ich msciow panow deputatow solario y sufficienti po porachowaniu quietatione, w ktorych pieniądzech, z podymnego wybranych, coequować się nie podymnym, ktorego calamitas zniszczonych poddanych exigere nie pozwala, ale podatkami czopowemi, teraz vchwalonemi, gdy tego postulabit necessitas, zgodnie pozwalamy.

Przyniósł też supplikę szlawetny Paweł, mieszczanin thomaszowski, do koła naszego, drugi Marko, Żyd y arędarz bełzki, arędarze czopowego miast, do administrathey iego msci pana chorążego in anno millmo sexmo quadrimo octauo należących, ktorzy nie małe pieniądze dawszy, dla nagłego nastąpienia nieprzyjaciela koronnego ledwie co wybrali, na co yz pomieniony Paweł gotow był in facie wojewodztwa przysiąc, że więcej niz pięciuset złotych nie wybrał, tedy, mając wzgląd na znaczną tego vbogiego człowieka szkodę, złotych

dwiescie . . . kuiemy, na co iego msc pan . . . assignatją, do tego iego msc pan administrator . . . Vhnow, miasteczko, ostawać będzie, którą . . . w sumie przysiąc deklaruiemy się; Marko zaś żyd, ponieważ per(sonali)ter nie stanął y dowodney szkody swej nie mógł uczynić rellacyi, do pierwszego zjazdu onego zatrzymuiemy.

Te tedy iednostayne zgodę naszą iego msci panu marszałkowi koła naszego z pieczęcią y podpisem ręki iego msci do grodu naszego bełzkiego podać zlecilismy.

Datum in Belz decima februarii, anno Dni millesimo sexcentesimo quinquagesimo.

Michał Stępkowski, marszałek koła rycerskiego, manu propria. Locus sigilli eiusdem marschalci conuentus bełzensis.

Ind. rel. castr. Belz. a. 1650, t. 237, p. 123—131, obl. 12/II; акт значно знищений).

LVII.

Петро Остойский подає селян із Нижнього Ключева за грабованє і забитє двох слугів. 14 н. ст. лютого 1650.

[E] Feria II ipso die f. s. Valentini 1650 gnoscus Petrus Ostoyski protestatus est contra laboriosos: Wasil Gryzieniec, Onofrey poponem, Sawiel popow syn, Olexa Stanilski, centuriorem rebellium cmethonum . . . [i ще 7 імен] principales, Iwan Naumow . . . [i ще 52 імен] comprincipales, v. Nizny Kluczow magci Euaristi Bełzecki subditos, — quia illi sub tempus belli intestini, dum protestans vna cum aliis nobilibus in fortalitio Pniowie sese tutabat suosque famulos, olim nles Ioannem Ruszkowski et Stanislaum . . .¹⁾ (ad) praefatam villam suae protunc possessionis suppeditauit . . .¹⁾ aliis obsessio misisset more rebellium Kosacorum . . .¹⁾ domi suprascripti poponis depraeheos . . .¹⁾ inhumata ca-

¹⁾ Тут акт знищений.

nibus et volatilibus in ediam eiecerunt, eodem quoque tempore res protestantis in curia relictas in praedam miserunt.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1650, t. 142, p. 135—6*).

LVIII.

Ядвіґа Вітковська подає селян із Вербівця і Лашковець за грабоване й убійство. 15 н. ст. лютого 1650.

[E] Feria III in crastino f. s. Valentini 1650 inducatur protestatio gnosae Haedugis Sobescianska, olim nris Alberti Witkowski relictæ consortis viduæ, contra laboriosos: Stephan et alios omnes et communitatem v. Wierzbowiec ratione per ipsos anno 1648 feria VI post f. s. Michaelis (2/X) ouium in numero centum apud eundem Stephan existentium, val. cuiuslibet fl. 3, post recessum nobilium direptionis tum et summae concreditæ per eundem Stephan retentionis, per quod ad 500 mar. pol. damnificationis.

Similis altera protestatio contra subditos v. Łaskowce ratione in anno 1648 rerum protestantis per v. Łaskowce ad bona Mogilnica residentiae protestantis de oppido Buczac ductorum (*sic!*), honesta Regina, protestantis famula, trucidata et alia familia fugata, direptionis; his depraedatis superueniendo ad fundum bonorum Mogilnica cassularum hordei 15⁰, siana stert dwie partim detriturationis partim deuentionis, per quod protestantem ad 3000 fl. pol. damnificationis.

(*Ind. rel. castr. Tremboul. a. 1650, t. 132, p. 60—3*).

LIX.

Юрій і Самуїл Пржилускі подають міщан із Товстого і Сатанова за пахід на двір у Ключіню. 23 н. ст. лютого 1650.

[E] Feria IV in vigilia f. s. Mathiae ap. 1650 gnosi Georgius et Samuel Przyłusky protestati sunt contra laborio-

sos seu famatos: Matwiey Idal, poponem Kalin Fed, poponem Belessek (?) . . . [i ще 15 імен] de oppido Tluste; Les Ilkow et Iwanko Rzeznik — de oppido Satanow, magci Hyeronimi Sieniawsky subditos, — quia ipsi feria VI post f. s. Francisci anno 1648 ad bona v. Kluinie, primum circumdata et igne obducta curia, omnia aedificia etc.¹⁾ partim diuendiderunt, partim inter se diuiderunt, equos a subditis exegerunt, stagna demiserunt et rem totam ac substantiam in nihilum redegerunt . . .

(*Ind. rel. castr. Tremboul. a. 1650, t. 132, p. 70 2*).

LX.

Злочовська подає чортківських і бучацьких міщан та окочних селян за пограбоване її майна. 3 н. ст. марта 1650.

[E] Feria V post Cinerum 1650 gnosa Zacwilichowska, gnosi olim Georgii Złoczowsky relictæ consors, cum filiis suis protestati sunt contra laboriosos seu famatos: Iwan Szyiula, Tymophiey pop, Wasil pop sielsky . . . [i ще 9 імен] de oppido Czartkow; tum Marcin Mielnik, Philip Olęniczyn, Iwas Duboth de v. Bile aliosque subditos et conuicinatales villarum ad oppida Czartkow et Buczac spectantium, magcorum Pauli et Ioannis Potockich subditos, — quia ipsi sub tempus interregni, statim post recessum exercitus poloni a Pilawce, quo tempore quisque regni incola tutiorem querens locum ad . . .²⁾ fortalitiaeque cum opima sui substantia se recurabant et in eisdem res suas reposuerant (*sic!*), facta inter se conspiratione conuocatis communitatibus, rebellionis nomine in se indudo primum superueniendo ad oppidi fortalitium Czartkow, in quo protestantes vniuersam sui substantiam reposuerant, de fortalitie eodem res omnes expilarunt; his non contenti ad oppidum Buczac cum clamore progre-

¹⁾ Тут спис річей. ²⁾ Це слово годі відчитати.

dientes ibidem cum aliis subditis manu contecinata equiream protestantium in numero 100 receperunt et inter se disparitati sunt, per quod ad 20.000 fl. pol. damnificarunt.¹⁾

(*Ind. rel. castr. Trembowl. a. 1650, t. 132, p. 105 - 7*).

LXI.

Скарга Бидловских на селян із Підгорок за нахід на хотинський замок. 8 н. ст. марта 1650.

[E] Feria III post dominicam Inuocauit 1650 inducenda erat protestatio per gnosos Alexandrum et Samuelem Bydłowski facta contra subditos de v. Podhorki, ratione per eosdem bonorum suorum Chocim et fortalitii anno 1648 inuasionis, depredationis et rerum multarum receptionis.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1650, t. 142, p. 253*).

LXII.

Калуські міщане звільняють майно Данила Маковского від міських тягарів. 21 н. ст. марта 1650.

Actum Calussiae feria II ipso festo s. Benedicti abbatis proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo.

My vrząd radziecki y woytowski z ławnikami, pospolstwem miasta iego krolewskiej msci Kałusze nizey podpisani wiadomo czyniemy tym oczywistem zapisem naszym, isz na mieyscu zwyczajnym, w ratuszu kałuskim, przy zgromadzeniu pospolstwa wszystkiego miasteczka tego, vczyniwszy spolno miedzy sobą rade, na odwdzięczenie dobroczynności y odwagi

¹⁾ Сей акт писаний дуже невиразно, тож і має пізнійшу дописку із боку: Ista protestatio neque exprimi, neque perlegi potest, per olim nlem Alexandrum Zagorski scripta, per nlem Ludouicum Winarski reuisa.

zdrowia swego przez vrodzonego Pana Daniela Makowskiego, lesniczego kałuskiego, służe wielmoznego iego msci pana starosty kałuskiego, pana y dobrodzieia naszego, który iuz po kozaczyźnie w roku blisko przeszłym 1649 zaraz po trzech krolach¹⁾ w tenze czas, gdy ieszcze miasteczko pełne vltaystwa y swowolnikow roznych beło, gdy iusz żołnierze chorągwi kilka koronnych, dwie iego msci pana starosty braclawskiego, vsarska y niemiecka, y innych pozad idących, dobywac, ogniem y mieczem miasteczko to znosic y nasze vbostwa wykorzeniwszy zabierac i zakowac mieli, odwage zdrowia swego vczyniwszy, w kilka koni tylko, od vrzędu naszego y nas samych proshony, do miasteczka przyiechawszy, iako sługa y vrząd, swawolą pomienioną rosproszył²⁾, niektorych principałow, iako popa grabowieckiego, buntownika, perdulionem, przez ktorego miasteczko w niesławie iest przyobleczone, y iego complices poymał y w zelaza za pomocą naszą poteznie opatrzył, iurisdictionią wielmoznego iego msci pana starosty y dobrodzieia naszego dla zatrzymania pokoju y całosci miasteczka tego fundował, impreczę (*sic!*)³⁾ zawziętą ich mm. pp. żołnierzow, to iest chorągwi dwoch, iedney vsarskiey, a drugiey niemieckiey, pomienionego iego msci pana starosty braclawskiego, ktore do miasteczka nazaiutrz in armis wiachali, zachamował, ze y miasteczko y wlosc na zdrowiu y innem vbostwie swym w ochronie y całosci swey zostalą (*sic!*). Takową tedy odwage zdrowia y dobroczynnosc, którą my w wielkiey, a prawie gwałtowney potrzebie vznali, chcąc odwdzięczyc vrodzonemu panu Danielowi Makowskiemu, folwark iego własny dziedziczny za rzeko Siewko na przedmiesciu kałuskim, które przedmiescie zowią Dolinskie, stoiący, ten, który przed tym był dziedziczny Iaca Turowskiego ze Lzianego y przez tego Iaca iego msci panu Ierzemu Morochoowskiemu, po[d]staro-

¹⁾ В акті: krolach.

²⁾ Поправлено з uprosił.

³⁾ Поправлено з ім pieczę.

Жерела до історії України-Руси, V.

sciemu kałuskiemu, przedany, a przez iego msci pana Morochowskiego panu Makowskiemu cedowany, iako o tym zapisy, resignaty y cessie szerzey w sobie opiewaia, z ogrodami, sadami, gruntami, polami, ląkami, do tego folwarku należącymi, od wszelakich, namniejszych y największych, ciężarow mieyskich, panskich, to iest czynszow, szosow, żołnierszczyzny, strazy, szarwarkow¹⁾ k. i. m. y iakich ieno kolwiek miasteczko nasze teraz y na potem zachodzących ciężarow — wiecznemi czasy vwolniamy folwark pomieniony, oswabadzamy y we wszytkiem sami zastępowac obowazuiemy²⁾ sie, obiecuiąc to pomienionemu iego msci panu Makowskiemu et succesoribus eius legitimis omnibusque possessoribus iego msci prawa i libertathey zupełnie y cale dotrzymac y dla obwarowania tego zapisu nam samym y successorum naszym zakładamy tysiąc złotych polskich, iesli by sie ktorykolwiek successor nasz i poboczny praepeditor temu zapisowi naszemu przeciwie miał, o co w kozdym prawie y sądzie koronnym, iako tez y w zamku kałuskim, y my sami y successorowie powinni odpowiadac będą.

Ktory zapis y oblega dla większey wagi y zupełnieszego otrzymania (*sic!*) wiecznego iest zapisany do xiąg radzieckich kałuskich, na co pp. raycy y z miedzy rzeczypospolitey zacni podpisuią sie imieniem swoim przez pisarza przysięglęą (*sic!*) kałuskiego.

Andrus Petraszow, burmistrz; Mikołay Kosmider, Woyciech Łopko, Łuczka Krawiec — rayce; Iwan Narozni. Mikołay Stelmach, Hryn Dydow, Andrus Hrybik, Sen Dyki, Dimitr Strukowicz, Łuczka Martyszkow y insi wszyscko pospolstwo; Błazko, Roman Kuszniierz, Wasz Sołtancow, Wawrzyniec Rymarz, Iwan Vryk — przysięzni.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1652—3, t. 144, p. 228—31, obl. 15/14 1652*).

¹⁾ Написано властиво szariarkow.

²⁾ Поправлено з obiecuiemy.

LXIII.

Позви Гаспара Островского проти Григорія Угерницького й иньших руських шляхтичів за провід у покутських бунтах. 28 н ст. марта 1650.

[E] Ioannes Casimirus etc. Tibi nobili Hrehorio Vhernicki, in villa Babin certae sortis possessori etc. ad instantiam delatoris gnosi Gaspari Ostrowski, rothmagistri districtus Haliciensis, qui te citat pro eo, — quia tu¹⁾ nullam vim et compulsionem ab hostibus patriae Cosacis habens sub tempus interregni et hostilis in aliam ditionem extra Pokuciam incursionis, sine praesentia illorum electis ei ordinatis e medio tui regimentariis et centurionibus, conductis Valachis externisque praedonibus et domesticis rebellibus vndeque subditis in cohortes conuocatis ac ordinatis, vario genere armorum et bellicorum tormentorum instructis, sub signis militaribus, non vti milites, verum tanquam insperati domestici seuiores hostibus hostes ausus es in Pocucia tumultuatim in bonis regalibus et nobilium grassari, templa omni apparatu spoliare, sacrum nomen Dei praepotentis Matrisque filii Dei ac sanctorum blasphemare, sacras imagines impiis manibus dissecare, sepulchra mortuorum uiolare, in eisdem super cadauera praedam et caedem exercere, domos nobilium et praedia illorum depopulari, munitiones et castella diu noctuque bellicis tormentis alioque hostiti modo expugnare, insuper obuium quemque, praecipue sacerdotes religiosos et saeculares christianos, etiam infantes, tyrannice trucidare, curias nlium et horrea eorundem cumburere, prout etc.²⁾ Dat. Lublini feria II post dom. Laetare 1650.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1650, l. 142, p. 483—4, 481—2*).

¹⁾ В иньшій подібній позві додано тут ще: ex certis probationibus et documentis rebellionis.

²⁾ У другій позві ще читаємо: ...officiosam intromissionem vigore priuilegii a nobis delatori super omnia bona tua collati non ita

Той сам видає два подібні позви: contra nobiles: Łukacz, Stephan, Łazur — in v. Kniehynia; Fedor Protaszczycz, Andream Simotycz, Iwan, Proc, Iwachno, Michayło Andreyczyn, Andrey Pilawicz, Andrus Nerkiszow¹⁾, Iwan Ilciszyn, Kondrat Szymeczyszyn, Philip, Mis, Andrus, Iwan Mocykowic²⁾, Andream, Nicolaum, Semionem, Andrus Ficiel, Iwan Petrasz, Andruszko fratrem ipsius germanum, Hrehorium Tomin, Wasilium Iakubiszyn³⁾, Paulum Czetweryczka, Kaniuczka Ławer et Semianum, Iwan, Semion, Lucam Mikulin, Petrum et Iwan Czetweryczka, Wasil Gienik, Truphan Stephanków, Łazur Dudulanczyk, Fed, Les, Fedory Fufik, Ihnat, Fedor et Łuc — Pankowicze, Andrus Wergiszow, Ławer, Semion — Olexinowie, Eliam, Wasilium, Laurentium, Ignatium, Andreae filium, Stephanum, Iwanikum, Nicolaum, Wasilium, Pankonem, Fedorium, Lesium, Iwanum — Berezowskie, Andream Popowicz Hołynski in villis Nizny et Wyszny Berezowy, Iwanum generum Skulskiego, Iwanum generum Bantoszyn, Iwanum Iwaszow filium, Iwanum Iiaszyn generum, Iwas Sary — Berezowskie; Trufan Witwicky, generum Kniehinicky Wasko, Wasko Tatumir⁴⁾, Ihnat Drohomirecky, Fedor Grabowiecky, Iwan, Semion, Iwan Bukley — Kniehinickie, Stephan, Wasil, Łukacz — Zurakowskie, Kost, Hryn, Michayło, Semion, Ilko — Skulskie, Iurasz, Zubryk, Roman, Ostaphi, Alexander — Hołynskie in villa Grabowiec, sortium suarum haeredes et possessores.

(*Ind. rel. castr. Halic. t. 142, p. 459—64*).

Подібна скарга Павла Шумлянського (25 н. ст. квітня) на Леся Березовського, — quod ille sub signis militaribus cum Wysoczan, rebelli et primario duce vulgo pułkownikiem,

pridem in bonis tuis affectatam denegasti eademque bona ob recensitam exorbitantiam et scelera delatori donata non deoccupasti, proinde etc.

¹⁾ На иньшій місци Nergiszow. ²⁾ Також Mocukowic.

³⁾ Також Iacobiszyn. ⁴⁾ У другім ще: Wasilium Zurakowski.

ausus est in Pokucia tumultuatim in bonis regalibus et nobilium grassari etc.

(*Ind. rel. castr. Halic. t. 142, p. 464—5*).

LXIV.

Андрій Лещинський подає селян із Дуброви за спалення й пограбовання двора. 28 н. ст. квітня 1650.

[E] Feria V post dominicam Conductus Paschae 1650 gnosis Andreas Lesczynski protestationem fecit contra laboriosos Stephan Wasilkow... [і ще 16 імен] de villa Dambrowa ad oppidum Wonilow spectanti, subditos rudi Georgii et Constantini Gadzinski, fratrum germ. — quia ipsi circa f. s. Michaelis 1648 curiam in eadem villa combusserunt, totam suppellectilem ac frumenta varii generis receperunt...¹⁾

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1650, t. 142, p. 509—10*).

LXV.

Мартіян Селецький подає міщан і селян із Камінок за похід на обертинський замок. 30 н. ст. квітня 1650.

[E] Sabbatho post dominicam Conductus Paschae 1650 gnosis Marcianus Sielecki protestatus est contra subditos de oppido Kamionki et villa Kamionki idque in eo: — iz oni, dnia 18 octobris in anno 1648 zbuntowawszy sie, naprzod Kamienczanie w maietnosci nieboszczyka pana Alexandra Bydlowskiego, poddani iego, podnioszy chorągwie swawolne rozboynickie, przyszedł z niemi Iurko, woyt, z synem

¹⁾ Тут спис забраного.

swoiem Iwanem, Piotr Kuszniarz przysięzny, Wasil Dzoga, Dmitr Przysięzny z synem, pop Kadiowski ze dwiema zięciami, Demian Kuszniarz, Włoscik, Hrynko Rzeznik y z synem Kuzma, y inszych wiele z miasteczka sobie przybrawszy pod chorągiew, y ze wsi Kamionek, gdzie pomienieni buntownicy przyszli, naprzod do Obertyna, zameczku mego, wyrabowali (*sic!*), komory moje wszystkie na zak puscili, między sie dzielili sie y pobrali, oraz do Kamionek, z wozami iedni, drudzy piechotą, z zonami, z dziecmi, przyszli, brali, co sie im podobalo, iamy powykopowali w ziemi z rzeczami moimi, ktorych bylo tam cztery skrzynie, polupali sasieki z makami, iaglami, grochami, pszenicami, slodami, zytami w spizarni, ktorych sasiekow bylo dwanasce, okrom co na ziemi lezalo zboza; od wszystkiego vcieklem tylko wierzchem. a malzonka moja tilko z kolasa, z dziecmi do Pniewia ledwo zywo vszla; . . . ¹⁾ na ostatek wiechali w gumno z konmi, pokarmili, rozmiotali owsy, ieczmiiony, grochy, ploty rozgrodzili, desczki pobrali, w niwec obrocili, swinie poiedli wszystkiey wsi, na ostatek, czego nie zabrali na wozy swoje z komor, spizarni, we dworze moim zapalili, oraz wszystka residentia ze zbozami, gospodarstwo moje y wszystkie sprzat moy domowy na swoy pozytek obrocili.

Той сам подає Микиту Горбачика з Жукотина — quia ipse superueniendo in v. Obertyn die 28 octobris 1648 vna cum aliis depraedatoribus in curia oues 120 recepit.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1650, t. 142, p. 526—9*).

До тої самої справи належить скарга Матія Раковського (27/V) проти міщан і селян із Камінок: Fedor Zasiet Wolk, Wasil Tkacz, Dmitr Przysięzny, Petro Kasznirz, Panko Hryckow, Wonton syn Iwanow Wieligurka, Iwan Łoszowik, Ilko Bilikon, Thoma Bumtyk, Nieskiło Mathyasz, Michailo pop Kadeiowski, Seman Fedkow, Moskwa Dudziak, Michailo Petrasczyk, gnosi Michaelis Bydlowsky subditos, totamque com-

¹⁾ Тут спис забраних річей.

munitatem dicti oppidi et villae, — quia illi anno 1648 grassante tumultu et rebelli (*sic!*) subditorum contra dominos bona protestantis villae Obertyn inuaserunt resque multas in fortalitia relictas receperunt¹⁾ domos nonnullas conflagrarunt.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1650, t. 142, p. 730—1*).

LXVI.

Миколай Бегановский позиває селян із Остобужа й Воронова за пограбовання і спалення дворів. 9 н. ст. мая 1650.

[E] Ioannes Casimirus etc. Vobis gnosis Hieronymo, Petro, Ioanni et admodum rndo in Christo patri Adae Duninom Rzuchowskim, fratribus germanis, bonorum villarum Ostobuz et Wronow haeredibus etc. ad instantiam dellatoris gnosi Nicolai Bieganowski, verilliferi leopoliensis, qui vos citat, quatenus vos subditos vestros de villis Ostobuz laboriosos: Kuzma advocatum . . . [і ще 20 імен], de bonis autem villae Wronow laboriosos: Chwedko Michniuk advocatum, Mis fratrem eius, Kuczko et Dacko filium eius, inculpato ideo — quia praefati subditi, dum rebellis Cosacorum plebis numerosa caterua hic in pallatinatu Belzensi extitisset, ad bona regalia villae Chronow, tenutae actoris, superueniunt, pecora, pecudes, oues, sues, anates, capones et alia receperunt, curias vtrasque funditus combusserunt, — statuatis etc. Datum Lublini feria II post dom. Iubilate 1650.

(*Ind. rel. castr. Belz. a. 1650, t. 237, p. 941—2*).

LXVII.

Процес яворівських міщан за напад і пограбовання костела. 27 н. ст. мая 1650.

[E] Feria VI p. dominicam Rogationum 1650 inter perillustrem et admodum reverendum Lucam Witkowski, canoni-

¹⁾ Тут спис того, що забрано.

cum leopoliensem, parochum ecclesiae iauorouiensis, s. r. m. secretarium, actorem, et inculpato oppidi Iauorouiensis ciues: Iacko Kocan . . . [і ще 43 імен] — principales, tum Semko Kowal . . . [і ще 50 імен], nec non suboppidanos: Semko Smatly . . . [і ще 180 імен] — complices — quia illi anno 1648 in edes sacras irruentes ornamenta omnia . . .¹⁾ rapuerunt et in vsus suos conuerterunt — iudicium praesens ordinarium generale tribunalis regni Lublinense concedit vtri-que parti dilationem inquisitionis, actori quidem hic coram iudicio praesenti in quatuor septimanis ab actu praesenti, ci-tatis vero in sex septimanis coram officio castr. Zydaczou- uensi etc.

(*Ind. rel. castr. Zydaczou. o. 1650–51, t. 41, p. 209–12, 214–18, obl. 22/7*).

LXVIII.

Юрій Коморовський подає селян із Цуцилова, Волосова, Тисьменичан, Вороної за напад на двір у Ляцькім. 30 н. ст. мая 1650.

[E] Feria II p. dom. Exaudi 1650 gnoscus Georgius Komorowski protestatus est contra laboriosos: Mielnik Hryc . . . [і ще 26 імен] de villa Czucyłow; Wasil Fedyszyn . . . [і ще 16 імен] de villa Wołosow; Iwanko Ławrykow . . . [і ще 13 імен] de villa Tysmieniczany; Iakim Geletyn, Iwaniec Gieletyn, Iwan Bisarycz, Stephan Bisarycz de villa Worona, — subditos [gnosi Michaelis Bydłowsky, — quia illi anno 1648 villam Łackie et sortem certam in villa Cucyłow spoliarunt . . .¹⁾ curiam in bonis v. Ladzkie cum taberna conflagrarunt etc.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1650, t. 142, p. 741–3*).

¹⁾ Тут опис забраного.

LXIX.

Гаспар Островский позиває міщан із Заболотова, селян із Задубровець, Ганьковець, Чортівця, Підгайчик і Перерова за напад на замок у Печиніжині. 31 н. ст. мая 1650.

[E] Feria III p. dom. Exaudi 1650 mnlis gnalis regni prouidus Ioannes Plachta de Halicz recognouit se citationem literalem pro iudiciis trib. regni Lublinensibus ex instantia actoris gnosi Gaspari Ostrowsky contra magnos Euphrosinam de Stanislawice, magni Michaelis ducis Czartoriensis consortem, vti haeredissam, tum Helizabeth de Koniecpole, primarum olim magni Michaelis Stanislawsky, castel. camen., secundarum vero nupliarum magni Constantini Sczawinsky, palat. brzest., consortem, vti dominam bonorum Zabłotow, citatam, quatenus ipse (*sic!*) subditos suos laboriosos: Piał Kirsta Wołoszyn, Hryc Osaica krawiec . . . [і ще 53 імен] . . . Michailo Zasiewiczow woit, pop Fedor, pop L . . .¹⁾, Stephan Ruszka, Iacko Kostyszyn, Dmitr, Andrey, Iwan Kaszewsky, Mis Tkacz Stary, Nicolaum Szwiec generum et filium Klipicow — p o-pones, omnes molendinatores de oppido Zabłotow; Procop Samohiycka . . . [і ще 26 імен] . . . de villa Zadubrowce; Mikita Wataman, poponem . . . [і ще 26 імен] . . . de villa Hankowce; Wasiliszyn syn Frey, Iusyp, Macko Stary de villa Zadubrowce; Lucyk Kozan . . . [і ще 22 імен] . . . popones utrosque de villa Czartowiec; poponem Michailko, wataman Trepiatka, Andrey Baran, Potasznik Hryhor — de Podhaiczyki; poponem, wathamam Andream Warwarycza, Iwanisza, Iacio Mielnik, Roman et Iwanisza de Pererow; tum Nester Prusik et Iaremka et alios subditos, eorum complices, totasque communitates ad sumendas de ipsis poenas legum inculpato, — qui sub tempus interregni sub titulo et praetextu Cosacorum rebellisantium electis et ordinatis centurionibus, assauulis et hominibus in falangas distributis, sublato clamore et excitato bombardarum strepitu in

¹⁾ Ім'я заклиєне

arcem oppidi Pieczynizyn magni Stanislai Potocki, palat. Podoliae, haereditariam et protunc dellatoris possessionis inuasērunt resque multas in auro, argento, pecuniis, vestibus, frumentis, leguminibus, victualibus et suppellectili domestica, valoris omnia quadraginta millium flor. receperunt et inter se pertiti sunt, — statuant, — in bonis oppidi Zabłotow apud aduocatum posuisse.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1650, t. 142, p. 769—72*).

LXX.

Позов Яна Ходоровского проти міщан із Кнігинич і селян із Загіря за похід на Ходоростав. 6 н. ст. липня 1650.

[E] Ioannes Casimirus etc. Tibi gnoso Alexandro Cetner, vexil. Podoliae, bonorum oppidi Kniehynice, villae Zagorze aliorumque haeredi, mandamus, vt coram iudicio nostro terrestri Leopoliensi compareas, ad instantiam gnosi Ioannis Chodorowski, bonorum oppidi Chodorostaw et villarum eo pertinentium haeredis, qui te citat, quia tu de famatis: [de Kniehynice] Iwas filio Wasyłow, Iwan diak, Stephan Blik, co był doboszem... [і ще 75 імен] de villa Zagorze: Hryc Mielnikow... [і ще 12 імен], subditis tuis, — qui manu forti et armata sub tempus interregni rebellibus Kozacis sese aggregando oppidum Chodorostaw villasque eo pertinentes inuaserunt, oppidum combusserunt, templum tormentis bellicis cinxerunt ex eoque portas quatiendo oppugnarunt, omnem suppellectilem, satis amplam, deprædarunt; de hinc per villas grassando stagnum in villa Dubrowlany expromserunt, frumentorum acervos 15 receperunt et inter se partiti sunt, aluearia circiter 900 cum melle receperunt, a subditis de villis Dimidow, Mołotow, Dubrowlany cruciando summam pecuniarum flor. 900 extorserunt, aliasque iniurias intulerunt,

responsurus. Datum Leopoli f. IV p. f. ss. Petri et Pauli 1650.

(*Ind. rel. castr. Zydaczow. a. 1650 - 51, t. 41, p. 630—3*).

LXXI.

Христофор Стржемеский подає Яна Жолчиньского за напад на замок у Городенці. 15 н. ст. липня 1650.

[E] Feria VI p. f. s. Margaretae 1650 gnosus Christophorus Strzemeski protestatus est contra nobilem Ioannem Żółczyński, oeconomum et praefectum peditatus Germanorum et subditos magnicarum Helizabethis ac (*sic!*) Koniecpole, Constantini Sczawinski consortis, tum Euphrosinae de Stanisławice, Michaelis Georgii ducis a Czartoryo consortis, vct de oppido Zabłotow: Pichulowi z synem y z synowcem swoim, Krawcowi pułkownikowi... [і ще 22 імена]; de villa Tułukow: Hawryłowi ze dwiema synami mielnikami... [і ще 24 імена]; de villa Oleszkow: synom Isaiowym dwom... [і ще 13 імен]; de villa Koluchow: Mandzinym synow (*sic!*) dwom... [і ще 10 імен]; de villa Czermatyn: Koszykom dwom... [і ще 8 імен]; nec non de villis Zadubowce (*sic!*), Hankowce ac Okno, — quia illi sub directione praefati oeconomi et germani tempore hostilis in remotiorem a Pokucia regionem incursionis villam Horodenka inuadendo fortalitium et horreum protestantis combusserunt...¹⁾

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1650, t. 143. p. 974—6*).

¹⁾ Далше спис шкоди.

LXXII.

Юрій Заремба подає селян із Слободи, Цуцилова та Воло-
сова за грабованнє. 26 н. ст. липня 1650.

[E] Feria III in crastino f. s. Iacobi ap. 1650 nobilis Georgius Zaremba protestationem fecit contra honestum Vlach, olim gnosi Alexandri Bydlowsky bonorum administra-
torem, tum laboriosum Stanislaum, pastorem gregis eius-
dem Bydlowsky, Klimko, Ostap Kapuscia — de v. Słoboda,
Artim de v. Wołosow, Funko Fedor, Rosołow Iwan, Audy-
czyn Pilip — de villis Cucyłow et Wołosow, subditos gnosi Michaelis Bydlowsky aliosque ipsorum complices, — quia ipsi sub tempus incursionis hostium pecora actoris eidem Stanislao pastori et (*sic!* мб. ad) gregem eiusdem Bydlowsky tradita, nec non mellis crudi tunnam ad conseruadum in fortalicium in v. Wołosow [traditam] circa depraedationem rerum in eodem fortalicio receperunt.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1650, l. 143, p. 1054 - 5*).

LXXIII.

Селяне із Креховець і Пасічної подають Василя Загвой-
ського і тов. за гнобленнє. 23 н. ст. серпня 1650.

[E] Feria III in vigilia f. s. Bartholomaei ap. 1650 in causa coram ord. gnali trib. regni Lublinensi iudicio inter laboriosos: Michailo Zanicz . . . [і ще 8 імен] de v. Krechowce; Procopium Biliuwusze . . . [і ще 8 імен] de v. Pasieczna, magnei Alexandri Koniecpolski haereditarios et gnosi Alberti Dąbrowski, obligatorii possessoris, subditos — partem actoream, et nobiles Basilium Zagwoiski priuatum rothmagistrum, Hołynski dictum Redka vicepraefectum, Zagwoiski vexilliferum, Stephanum, Fedor et Wasil Berezowskie fratres germanos, Iablonski, Iwas et Andrus Drohomirec-

kimi, Hryc Witwicki, Iacko Podlesiecki, Fedor, Ilko, Andrei, Roman Klimowicz, Michailo Holondak, Fed Misiow, Hryn Sulima Drohomireckiemu, Berezowski generum Mindawkaszyn, Iwan Dyniszowicz et Iwanusz Drohomireckimi, Michailo Witwicki, Procopium Kniehinicki, Łazor Bakaiczukowicz Siemiginowski, Matwiei et Miklasz Drohomireckimi, Iakimum et Łazur Berezowsky, Fedorium Mastelezykow et Matwiei Badło Drohomirecki, Hrykonem filium, Kuryło Drohomirecki, Michailo Berezowski dictum Presze, Ioannem Grabowiecki olim Iliae Grabowiecki filium, Stephanum Karpowicz Drohomirecki, Wasil Wacpanowicz et Prokopowicze duos Zurakowski, Andream et Procopium Hołynskie, Ausanum Hołynski Iliae Hołynski filium, Doroszenko, Starunski duos Berezowskie, Lucam (*sic!*) Berezowski filios et plurimos ad centum quinquaginta — citatos, — iz pomieniony Bazyli Zagwoiski, mając dawny rankor y nienawisc przeciwko iego mosci panu Woi-
ciechowi Dąbrowskiemu, gdy delator po rozgromieniu woiska piławieckiego przed nieprzyjacielem z domu viachał, na-
tenczas pomieniony p. Zagwoiski, chcąc maiętnosc iego spustoszyć i chłopcy iego w niwecz obrocic, zebrawszy pomie-
nionych ludzi i inszych wielu, podniuszszy płatek iakies mia-
sto chorągwie, gdy iuz Tatarowie y Kozacy na Vkraine od-
wrot vczynili, z temi to ludzmi tychze delatorow y inszych
poddanych było nie mało y inszych panow religiey greckiey,
iako y swoich własnych (*sic!*) one wszystkie ochroniwszy, od
stanowiska y statiey vwolnił, v poddanych pana delatorow
(*sic!*) tylko w roku 1649 dnia osmego stycznia swoją kom-
panią stanął y do dnia dziesiątego tegoz miesiąca poddanych
stanowiskami ciemiezył pod praetextem chorągwie kwarcia-
ney . . .¹⁾ — iudicium concedit dilationem deducendae inqui-
sitionis etc.

(*Ind. rel. castr. Hal. a. 1650, l. 143, p. 1190 - 4, obl. 13/IX*).

¹⁾ Тут опис шкоди.

LXXIV.

Ян Казимір конфіскує майно Березовських і Грабовецьких, за їх участь у бунтах, і передає на власність Гаспарови Островському. 4 н. ст. жовтня 1650.

Ioannes Casimirus etc.

Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, quia nos bona omnia mobilia et im[m]obilia summasque quasuis pecuniarias, siue paratas, siue aliqua ratione obligatas et apud quascunque personas existentes, post nobiles Laurentium, Eliam, Vasilium, Hrehorium, Thomam, Felicem, Vasilium Iacobi filium, Ihnatium Andreae filium, Stephanum, Iuanicum, Paulum, Czetweryczka, Koniuszkam, Laurium, Semianum, Iwanum, Lucam, Siemianum, Nicolaum, Iwanum, Vasilium, Panconem, Fedorium, Lesium, Iwanum — Berezowskich et Vasilium, Andream — Grabowieckich, — qui sub tempus rebellionis Cosacorum in bonis ipsorum (?)¹⁾ et nobilium grassabantur — iure caduco ad dispositionem nostram deuoluta (*sic!*) nobili Gasparo Ostrowski, rothmagistro nostro dandum et conferendum esse duximus, vti quidem damus et conferimus praesentibus ita, vt eadem bona omnia et singula iure adeat decretoque adiudicata teneat, habeat et possideat inque suos suorumque successorum quosuis beneplacitos usus iure perpetuo conuertat, quod omnibus, quorum interest, ad notitiam deduximus; praesertim vero magistratibus, sub quorum iurisdictione bona eadem consistunt, mandamus, vt praefato donatario nostro, siue ipsius mandatario, in realem possessionem tradant et ab aliis, quorum interest, tradi curent pro gratia nostra; in cuius rei fidem praesentes manu nostra subscriptas sigillo regni communiri mandauimus.

Datum Varsoviae die IV mensis octobris, anno Dni MDCLXLIX (*sic!*), regnorum nostrorum Poloniae tum Sueciae secundo anno.

¹⁾ В акті написано іпс.

Petrus Sławienski, secretarius regiae maiestatis. Locus sigilli. Ioannes Casimirus, rex.

(*Ind. rel. castr. Hal. a. 1650—51, t. 143, p. 1388—9, obl. 18/1 1651*).

LXXV.

Ян Казимір конфіскує майно Угерницьких, Березовських і Голинських, за їх участь у бунтах, і передає на власність Гаспарови Островському. 31 н. ст. жовтня (?) 1650.

Ioannes Casimirus etc.

Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, quia nos bona omnia mobilia et immobilia summasque quasuis pecuniarias, tam paratas, quam aliqua ratione inscriptas ac obligatas ac apud quascunque personas in regno et dominiis nostris existentes, post Hrehorium Vhernicki, Iwan generum Skulski, Łukasz, Iwan Bantoszyn, Semion, Iwas, Andream, Iwan Iwasiow, Andream, Stephan, Iwan Iliaszyn, Fedor Protaszczyc, Philypum, Mis, Andream Mocochowicz, Iwan, Andream Symotycz, Michailo Andreiczyn, Iwan, Proc, Iwachno, Andream Pilawicz, Andrus Morkoszyn (?), Michailo Czetweryczka, Iwan Ilczyszyn, Kondrat Szymecow (?), Andrus, Nicolaum, Senion (*sic!*), Andream Picen (?) et Iwas Petrosz, Andrusko, Wasil, Genik, Tufan (?) Stephankow, Fed, Leś, Fabrium Tuficz (?), Ihnath, Fedor, Łuc — Pankowicze, Andrus Nergiszow, Iwan, Petro Czetweryczka — Berezowskich, Andream popow syn, Roman, Ostaph, Mis — Hołynskie certis de causis ad fiscum et dispositionem meam regiam iure caduco deuoluto gnoso Gasparo Ostrowski dandum et conferendum esse duximus, vti quidem damus et conferimus praesentibus literis nostris ita, vt eadem bona inquirat, iure adeat, in possessionem inducet (*sic!*) decretoque adiudicata teneat perpetuo et in aeuum, quo[d] ad notitiam omnium, praesertim magistratum terrestrium, castrensiu caeterorumque,

quorumuis tradant et vt ad notitiam perducetur (*sic!*), curent pro gratia nostra; in quorum fidem praesentes manu nostra subscriptas sigillo regni communiri inssimus.

Datum Varsoviae d. XXXI (*sic!*), anno domini MDCLXI (*sic!*), regno nostro Poloniae tertio, Sueciae vero secundo anno (*sic!*).

Mathias Cielecki, s. r. m. Locus sigilli. Ioannes Casimirus, rex.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1650—1, t. 143, p. 1389—90, obl. 18/I 1651*).

Примітка. Висше наведені два королівські листи, найбільше другий, переписані в актову книгу дуже недбало, тому то мають такі дивні дати. Про автентичність їх годі сумніватись з огляду на Nr. LXXX. Час, коли їх вписано, дати пановання короля і близькість обох листів — велять нам означити їх видання на жовтень 1650 р., хоч згадку про них бачимо вже у Nr. LXVI, одначе ледви можна-б покласти дату сих листів на жовтень 1649 р.

LXXVI.

Ухвала соймака в Галичи. 31 н. ст. жовтня 1650.

My rada, dygnitarze, vrzędnicy y wszytkie obywatelie ziemie Halickiey na seymik poselski, seym dwoniedzielny vprze-dzaiący, na dzien trzydziesty pierwszy pazdziernika vniwersałem i. k. m. naznaczony, zgromadzeni, wiadomo czynimy, iz vrodzony im. p. Stanisław Głowinski, sędzia ziemie Halickiey, poborcza y szafarz nas (*sic!*) podatkov, przes nas na przesłych seymikach obrany, dosyc czyniane powinności vrzędu swego, odprawil, tak przes (*sic!* мб. przed) pany deputaty z koła naszego naznaczonemi, iako y w kole naszym, rachunek z pieniędzy, przezen w ziemi naszej na zapłatę woyska, tak pieliawieckiemu, iako potym y na nowe zaciągi przesłego roku dziwiąciom powiatowym chorągwiom wydanych, a przezen według vchwał naszych powziętych, za ktorym to rachunkiem iz sie vkazało, ze wszytkie przez niego percepta realiter na

zapłatę woysku naszemu są wydane, tak z podymnych przezen wybranych, iako y czopowego roku 1649 administrowanego, ktorego sumnę trzy tysiącze pięcseth trzydzięsci złotych wybrał y na potrzeby powiatu tego z assignarzami seymikowemi wydał, tedy iz sie nam we wszytkim przezen dosyc stało, quit mu ten nas generalny daiemy, restę, ktora sie v niego szescseth osmdzięsiat złotych została, względem solarium mu condonuiąc. Ten tedy nasz quit ze wszytkich przezen administrowanych y nie danych podatkov iemu dany zliecilismy imci panu Pawłowi na Potoku Potockiemu, wojewodzicowi bractawskiemu, marszałkowi koła naszego, podpisawszy, ad acta praesentia castrensia podac.

Działo sie w Haliczu die 31 octobris a. 1650.

Paweł Potocki na Potoku, marszałek koła naszego seymiku halickiego. Locus sigilli.

(*Ind. rel. castr. Halic, 1650, t. 143, p. 1296—7, obl. 2/XI*).

LXXVII.

Процес Яна Овчиковича проти селян із Ценяви за грабование. 31 жовтня 1650.

[E] Feria II p. f. ss. Simonis et Iudae 1650 in causa coram officio castrensi capit. Zydaczouiensi inter delatorem famatum Ioannem Owczykowic, ciuem et consulem haliciensem, — actorem, et magnificum Christophorum Koniecpolsky, palatinum belzensem, stryensem etc. capitaneum, villae Ceniawa haeredem, et gnosum Andream Bobowsky, vicepallatinum belzensem, eiusdem villae possessorem, — citatos, quatenus ipsi laboriosos: Hryc Macewic cum filiis tribus, Iwan, Fedor Dunicow, Szymczycha, Fedor Kluczczyzny, Dey-

zenow, Iwan Dudka, Maxim Matyow syn — de v. Ceniawa subditos, totamque communitatem eiusdem villae nemine excepto, officiose arestatos, ad sumendas de illis poenas, — quia illi sub tempus interregni rebellibus Cozaxis sese aggregarunt, in actorem vna cum consorte eius atque liberis protunc mense octobre per v. Ceniawa proficiscentem turmatim, excitationis clamoribus irruerunt, quibus actor animaduersis [ni] diuina prouidentia vitae suae abiectis in curru rebus fuga consulisset, procul dubio eundem e uiuis sustulissent, resque omnes cum curru...¹⁾ receperunt (quas res nonnullas actor cessante seuitia plebis in v. Cieniawa circa nobilem Solsky praeuentas arestauit) — statuunt, — delator personaliter comparens imprimis declarauit summam suam inopiam atque pauperiem sub tempus seuitiae plebis per subditos v. Cieniawa [importatam], petiit itaque ab officio praesenti foro et termino citatam partem ad producendum, deinde ad respondendum stringi, omnibus sibi beneficiis iuris reseruatis. Tandem officium praesens post inductas partium controuersias: quantum attinet subditos in citatione non specificatos — liberos a citatione et termino praesenti pronunciat; quantum uero attinet subditos in citatione specificatos — decernit, quatenus eosdem statuunt sub poena banitionis, idque in proximis querelarum terminis, in quibus coram suo officio parti utrique praefigit et conseruat terminum peremptorium, a quo decreto citationem ad iudicia trib. reg. Lublinsia interposuerunt, cui motioni officium praesens non detulit, de qua non delata, imo prosequenda, citatorum contra officium protestatio, officii quoque reprobatio se id iure fecisse subsequutae sunt.

(*Ind. rel. castr. Zydzow. a. 1650, t. 150, p. 471--6*).

¹⁾ Тут спис.

LXXVIII.

Инструкция соймовим послам, дана на соймику у Галичи
31 н. ст. жовтня — 2. н. ст. падолиста 1650.

Instructia seym[ik]u halickiego, kołomyiskiego, trembowelskiego powiatow, poprzedzającego seym dwuniedzielny, vltima octobris 1650, wielmożnym y vrodzonym ich mciom pp. posłom zgodnie od nasz obranym: wielmożnemu imci p. Michałowi z Zurowa Daniłowiczowi, potstolemu koronnemu, Woyciechowi Miaskowskiemu, potkomorzemu lwowskiemu, Paphałowi z Borzynia Makowieckiemu, staroscie trembowelskiemu, Stanisławowi z Głowna Głowinskiemu, sędziemu halickiemu, Iozephowi z Romanowa Swierskiemu, miecnikowi halickiemu, Constantemu Giedzinskiemu — dana.

Wieczey z dobroczynnych rąk imci pana naszego msciego ta oyczyzna odebrała szczęśliwości, nizeli dni szczęśliwego panowania liczy, bo iako imosc za dzien by swoy nie poczytał, ktorego by powierzonym¹⁾ sobie nie dobrze vczynił poddanym, tak rzecpospolita dobrodzieystwami iego mci dni swoje rachuię a dobrotliwą zycliwością, nasze vprzedzającą obmyśliwania, swoje miarkuie nieszczęścia, tak vniebespieczoną zastawszy rzecpospolitą, ze pozorna ta wolna narodow korona godnieysza była ambire quam ambiri, y teras nie omieszkawa iego mosc tak rzetelnie dobro pospolite zatrzymuiące przesyłać starania, ktore nie mogą sie w inney tylko w koronowanej głowie albo w niewyrodzonym nieporównanego pana sercu, — zliczamy tedy naprzod ich mciom pp. posłom naszym, aby przy vnizonym iego mci za doznane odwagi podziękowaniu y to supremum votum oświadczyli poddanskiey zycliwości, ze iako szczęśliwą manuductią imci naszą secunduemy ochotą, tak y pozostałą zdrowia nasze regnatrici hołdowną fortunae na kasdą iawe (*sic!*) poniesiemy.

¹⁾ В акті — pomierzonym.

A ze w propositiey iego mci naygruntownieysze iest przez teraznieyszy seym transactiey zborowskiey z woyskiem Zaporoskiem postanowienie dla zatrzymania publicae securitatis, zliczamy ich mciom panom posłom naszym, aby powagą teraznieyszego seymu ztwardzona była y tak vspokoiona ta mianowana transactia, iakoby dalsze incommoda et detrimenta, tak obywateliow tamtych wojewodztw, iako nasz pobliszych pullulare nie mogły.

Moskieskie iz caruere successu pogroski, iako to osobliwy iest imci dzieło fortunney (*sic!*), tak iezeliby co miało zachodzić, coby miało conuellere male coallescentem narodu tego amittitiam, wyrozumiawszy ex rationibus senatus consultorum, na seym od iego mci zachowanych, inibunt omnes modos ich mosc panowie posłowie nasi, iakoby y od tamtey sciany zadna wojennego pożaru nie zaięła sie scintilla.

Szwedzkie contracty ze požadanego swego nie mogą dotrzymać krysu, częścią dla niedodania kostow pro sumptuosa functione, częścią dla nieodległości mieszcza, stosować się będą ich mosc pp. posłowie nasi do zpolney zgody gornych wojewodztw, iakoby exoptata oyczyźnie przez tak wielkie czasow od tamtych granic tranquillitas firmari mogła.

Legationes externorum principum ze indigent publicis impensis, tak wielu panstw obtinuit vsus, a nad to sama wysiaga panskiego maiestatu obseruantia, zaczym przystompia ich mosc pp. posłowie nasi ad ea media, ktoremiby przez obmyslenie nakładow do przyięcia czudzoziemskich pp. posłów mogliśmy consulere iego mci honory y narodu naszego reputatją.

Commissiey approbatia lubelskiey do zapłaty woyskom koronnym aby stwierdzona była powagą ninieyszego seymu, instabunt ich mosc pp. posłowie nasi, hoc praecustodito, aby wielmożny iego mosc pan Ian na Potoku Potocki, wojewodzie braclawski, rothmistrz i. k. mci quarciany, odniósł swą nagrodę, który lubo otrzymał był list przypowiedni imci na

służbę, nihilominus z decretu commissiey lubelskiey płacił szesc tysięcy swoich, co aby w skarbie nie gineło, v imci wnosic będą instantią swą ich mc pp. posłowie nasi.

Prouiant in hybernis zostawiającego żołnierza iako iusz obmyslony był na przesłym seymie tak, zeby skutecznie dochodził woyska koronne, nie tylko tak wielu razy namowiona krolestwa requirit potrzeba, ale y sama ius zgłodzonych krajow extrema wyciska egestas, iz przez niepłaconego żołnierza nie tylko ruina zaciaga się na spustosoną rzecpospolitą, ale tez y zwiasku przysiągłego woyska obawiać się potrzeba, do spolney vmowy zapłaty interponent instantią swoją ich mosc pp. posłowie nasi saluis abiuratis et desertatis ziemi Halickiey.

Iasnie wielmożnym ich mosciom panom hetmanom koron[n]ym iakoby winna była wdzięczność, poniesione obudwuch wiezienie, a iednego nieustawiająca dexteritas in excubiis w teraznieyszym obozie pod Kamieniem, może być incitamento wszytkiey oyczyźnie do wysłużoney nagrody, wniosą tedy instantią swoją ich mosc pp. posłowie nasi, aby ordines regni magnam partem wekwriey (*sic!*) ich mciow w ordzie zostawiającą eliberare raczyli.

Iasnie wielmożnego imci pana Stanisława z Potoka Potockiego, wojewody podolskiego, ze po tak wielu odwagach zostawa indonata wirtus y teras intuenda salute principis odwaga pod Zborowem, wniosą instantią swą ich mosc panowie posłowie nasi, aby isba poselska za wysłaniem z koła swego ich mciow dwuch wniosła instantią swą, iakoby i. k. m. primum vacans conferować imci raczył.

Obrona rzeptej aby za spolną y nierozzerwaną stawała zgodą, zlicilismy ichm. pp. posłom naszym, dawszy moc concludendi to, coby dzwignąć mogło consuulsum reipubcae statum, hoc praecustodito, aby tak płaczony iako y prowiantowy żołnierz, iezeli dostatecznie vchwalony będzie, nie obciążał swoim przysciem dobr sliacheckich, ius prawie podległych vltimae calamitati.

Krolewicza imci angielskiego słusna instantia winną po nas wyciąga wdzięcnosc, ale ze infelicitas temporum zagroziła drogę, na co spolna zaydzie zgoda, w dalsą li dopuscic, czyli teras odwdzięczyc — committimus industriae ich mciow pp. posłów naszych.

Iz pan generał Vbald y pan Perpeczy krwią swoją y odwagą meruerunt inscribi fastis nobilitatis, annuent ich mosc pp. posłowie nasi tey prosbie, iezeli firmabit to innych woiewodztw consensus, co y p. maiorowi gwardiey generalney indulgere za iego zasługi pozwalamy.

Aby constet w oyczyźnie debitus honor fidelitati Gurskiego Dumitra Dorosenka do praerogatiwey slacheckiey przyiac moc ich mciom pp. posłom daiemy.

Postulata.

Iz in calamitoso reipubcae statu bardziej nas domowa nizeli postronna zwoiowała siła, instabunt ich mosc pp. posłowie nasi, aby constitutia circa securitatem bonorum et honorum reassumowana była.

Prowiantowe pieniądze, iz zostaią niektore przy imci panu Ianie Stanisławie Sikorskiem, a niektore przy retentorach zatrzymane, przeto iz około nich zadney nimasz z con[s]titutiei infirmatiey, i ze w ziemi Halickiey łanow non est vsus, a niektorzy wydawac ich nie myslia, tedy to wybieranie do dalszego odkładamy czasu, azeby do deciziei skarbowey od seymu nie był inquietowany.

Pan Kutnarzski, sekretarz imci hospodara wołoskiego, iz bene meritis zostawa de regno, wniosą instantią swoją ich mosc panowie posłowie nasi, aby indygenat otrzymał.

Poniewas diminutia monety stanęła, tedy zeby albo in suo antiquo zostawała robore, albo iezeli dyminutia ta odmienic sie nie moze, przynamniey aby praetia rerum staniały, wniosą instantią swą ichm. pp. posłowie nasi.

Iz iego mosc p. Ioseph Swierski, miecznik halicki y poseł nasz, vstawicznie oyczyźnie zasługuwac sie nie przestawał, aby in consideratione ich mci zostawał, wniosą instantią swoją ich mosc pp. posłowie nasi.

Iz maiętnosci zbaraskie y załaskie (*sic!*) iasnie oswieconego xięcia imci Dimitra Korybuta Wisniowieckiego prawie posiadły przes cięską obsidią popiołem, aby od podatkow rzeptej vwolnione byli, wniosą instantią swą ich mosc pp. posłowie nasi do lat kilku.

Iego mosc p. Iaros Swierski iz w niewoley zostawał, a skarbowi winien, aby od tego vwolniony był dlugu, wniosą instantią swą ich mosc panowie posłowie nasi.

Za ich mosciami panami rothmistrzami y żołnierzami ziemi Halickiey interponent swoją przyczynę ich mosc pp. posłowie nasi, aby banitie na nich otrzymane cassowane byli, ktorym siedm tysięcy do coaequatiei naliezączy pozwolismy.

Miasto Trembowla y Sniatyn, vti per hostilem rabiem solo porownane zostaią, wnosic będą instantią swą ichm. panowie posłowie nasi, aby od podatkow rzeptej y od żołnierza do lat kilku vwolnione było.

Te wszystkie puncta ich mciom pp. posłom oddaiąc, dexteritate, fide, conscientią onychze obowiazujemy, a dla lepszej wiary imci panu marszałkowi naszemu zlicilismy podpisane y zapieczetowane do act halickich y trembowelskich podac.

W Haliczu die 2 nouembris a. 1650.

Paweł Potocki na Potoku, marszałek seymiku generalnego ziemie Halickiey. Locus sigilli.

(*Ind. rel. castr. Halic. a. 1650—51, t. 143, p. 1297—303, obl. 2/XI.*)

LXXIX.

Інструкція соймовим послам, дана на соймику у Судовій Вишні 7 н. ст. падолиста 1650.

Instructia seymiku wisnienskiego wielmoznemu iego mci panu Mikołaiowi Ostrorogowi, podczaszemu koronnemu, rohatynskiemu, mikołaiowskiemu etc. staroscie, iego mci panu Markowi Sobieskiemu, krasnostawskiemu etc. staroscie — ze Lwowskiej; iego mci panu Franciszkowi Dubrawskiemu podkomorzemu przemyskiemu¹⁾, iego mci panu Azdrzeiowi z Pleszowicz²⁾ Fredrowi, sekretarzowi iego k. mci — z Przemyskiej; iego mci panu Marcinowi z Niedzielska Madalenskiemu, podczaszemu wielunskiemu, iego mci panu Stanisławowi Koniecpolskiemu — z Sanockiej ziemi³⁾, — zgodnie obranym posłom na seym dwuniedzielny, die septima nouembris roku tysiąc szescseth piecdziesiąt dana.

Ze i. k. m. pan nasz miłościwy, wzięwszy wespół z koroną na głowę swoje pańską vtrapionej oyczyzny⁴⁾ naszej obmyślanie, ledwie co zabawiwszy czasu, in persona sua regia odwaznie y szczęśliwie za łaską Bożą one od widomego niebespieczeństwa y vpadku zaszyciel⁵⁾ y dotąd perpeti sollicitudine całosci y bezpieczeństwa iey, iako ociec miłuiący, obmyślawac nie przestaie, vnizenie podziękuią ich msc panowie posłowie nasi⁶⁾ y szczęśliwego panowania w długie lata powinszuią i. k. mci, prosząc przytym, aby, cokolwiek do poratowania iey potrzebnego będzie byc rozumiał⁷⁾ z wysokiego baczenia swego, miłosciwie adhibere raczył, tak wedle praw dawnych ze wszystką residentią rad zdrowych zasiegaiąc⁸⁾, iako y zasłużonym ludziom pro meritis cuiusque dobr rzeczy-

¹⁾ San. — przemyskiemu, i tak усюди. ²⁾ San. — z Pleszowice. ³⁾ San. — ziem. ⁴⁾ Leop. — oyczyzney. ⁵⁾ San. — zaszycił. ⁶⁾ San. — naszy. ⁷⁾ San. — bydz będzie rozumiał ⁸⁾ San. — zaciągaiąc.

pospolitey szcudrobliwie vdzielaiąc, czym y ludzie godni do vsługi i. k. mci y rzeczypospolitey przychęcac sie będą y inopia publica po wielkiej części subleuari moze.

Opatrzanie securitatis rzeczypospolitey ze wszystkich stron zlecamy cum plenaria potestate fidei et prudentiae panow posłow naszych¹⁾, tak do wynalezienia sposobow doskonałego vmorzenia intestinorum dissidiorum, iako tesz y do vbespieczenia granic koronnych, częścią per renouationem foederum z przyległemi monarchami y z drugimi przez tractaty, częścią, gdyby tego rozumiała byc potrzebe²⁾ rzeczpospolita, per iustum woysk rzeczypospolitey supplementum, mianowicie chorągwi powiatowych, zadnych iednak³⁾ nie zaciągaiąc bella, co ante omnia semotis arbitris traktowac będą.

In casu⁴⁾ grauioris periculi dawamy facultatem pozwolenia pospolitego ruszenia sine diuisione belli wedle dawnych praw y zwyczajow koronnych, ktore tamze ma byc doskonałe⁵⁾ we wszystkich swoich punkciech vmowione, tak zeby iak z naypewniejszą oyczyzny obroną odprawowane byc mogło, w czym znosić sie będą z inszemi woiewodztwy, y ten, który sie nazdrowszy y nalepszy⁶⁾ sposob zdac będzie, przedsiwezma, taxationem fundorum wedle dawnego statutu dla lepszego porządku y porownania vchwaliwszy.

Zapłata woysku aby zupełna y skuteczna iako naprędzey stac sie mogła, inibunt rationem ze wszystką rzeczpospolitą, do ktorey aby ich mosc panowie duchowni znaczną iaką summą pro suo in patriam amore przyczynieli⁷⁾ sie, prosic będą⁸⁾.

Spytaią sie tez przytym, czemu hiberna namowione nie doszły, y one⁹⁾ do executiey przywioda, więc gdzie pieniądze,

¹⁾ San. — pp. posłom naszym. ²⁾ San. — нема ³⁾ San. — offensiuu. ⁴⁾ San. — casum. ⁵⁾ San. — doskonałe. ⁶⁾ San. — naizdrowszy i nailepszy, i tak усюди. ⁷⁾ San. — przyczynili. ⁸⁾ San. — będą pp. posłowie nasi. ⁹⁾ San. — namowiona nie doszła, y one.